

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
Ústav hospodářských a sociálních dějin

Bakalářská práce

Adam Hanus

Muzeum v Sušici a veřejnost
(1880 – 1945)
Museum in Sušice and Public
(1880 – 1945)

Praha 2015

Vedoucí práce: Prof. PhDr. Jiří Štaif CSc.

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval v první řadě vedoucímu této bakalářské práce panu Prof. PhDr. Jiřímu Štaifovi CSc. za metodologické vedení, cenné rady, připomínky a vhledy do problematiky sociálních dějin. Dále bych rád poděkoval PhDr. Janu Lhotákovi za to, že mi s nebývalou ochotou poskytoval všechny dostupné prameny nacházející se v Muzeu Šumavy v Sušici a že mi byl vždy nápomocen radou.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně, že jsem řádně citoval všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Kolinci dne.....

Podpis.....

Anotace

Tato práce *Muzeum v Sušici a veřejnost* se věnuje vzniku, působení a proměnám muzea v Sušici od jeho založení v roce 1880 do roku 1945. Sleduje interní chod této instituce, jeho prostorové nároky, financování, nebo správu a řízení muzea. Dále se tato práce zabývá tvorbou muzejních sbírek, přičemž je patřičná pozornost věnována fenoménu dárcovství i samotným dárcům. Ne méně pozornosti je věnováno výstupům muzejní práce v první řadě publikační činnosti mužů spojených s muzeem, tvorbě dlouhodobých expozic i krátkodobých výstav. Na závěr se tato práce pokusí zasadit fungování muzea v Sušici do širšího kontextu vývoje muzejnictví v regionu jižních a západních Čech a postihnout jeho obecnější vývojové tendence. Obdobným způsobem se pokusí vystihnout vliv klíčových fenoménů a událostí, které ovlivňovaly život v politickém okresu Sušice, v tomto kontextu bude nejvíce pozornosti věnováno nacionalismu a českoněmeckému zápolení na jazykové hranici.

Klíčová slova: Muzeum, Sušice, Pošumaví, jazyková hranice, nacionalismus, 1880 – 1945.

Abstract

This work *The Museum in Sušice and the public* deals with the birth, the activities and the changes of the museum in Sušice since its establishing in year 1880 till the year 1945. It pursues the internal running of this institution, its spatial demands, funding and the administration and managing of the museum. Further this work concerns itself with the creating of the collections of the museum, while there is proper attention devoted to the phenomenon of the donations and the donators themselves. Not less attention is put on the output of the work of the museum, above all the publication activity of the men connected to museum, the creating of the long-lasting expositions as well as the short-termed exhibitions. At the end this work will try to situate the running of the museum in Sušice into wider context of the development of museum work in the region of the west Bohemia and to describe its more general progress tendentious. In the similar way it will try to capture the influence of the crucial phenomena and incidents that shaped the life in the political district of Sušice, in this context the main emphasis will be put on nationalism and Czech-German fights in the language frontier.

Key words: Museum, town Sušice, foothills of the Šumava Mountains, language frontier, nationalism, 1880 – 1945.

Obsah

Anotace	4
Úvod.....	8
1. Založení muzea v Sušici	12
2. Umístění muzea a jeho rostoucí prostorové nároky	15
2. 1. Muzeum v útrobách radnice	15
2. 2. Snahy o získání vlastní budovy	17
2. 3. Ve vlastní budově	24
3. Sbírky, expozice a krátkodobé výstavy.....	32
3. 1. Muzeum jako otevřený depozitář	32
3. 2. První tematické expozice a zemědělské oddělení.....	41
3. 3. Stěhování do vlastní budovy a tematizace sbírek	44
4. Krátké životní osudy činovníků a zaměstnanců muzea	52
4. 1. Zakladatel muzea Josef Holík	52
4. 2. Ředitel muzea Augustin Kubeš.....	55
4. 3. Ředitel muzea Vojtěch Mašťovský	56
4. 4. Ředitel muzea Karel Kramář.....	57
4. 5. Ředitel muzea Antonín Friedl.....	58
4. 6. Ředitel muzea Kajetán Turek	59
4. 7. Úřednice a jednatelka zemědělského muzea Marie Černá.....	62
4. 8. Domovník muzea Antonín Ryba	64
4. 9. Ředitel muzea Luboš Turek	65
4. 10. Ředitel muzea Antonín Janák.....	68
5. Interní fungování instituce	72
5. 1. Stanovy, koncepce, vize muzea a jejich uvádění do praxe.....	72
5. 2. Kuratorium a řízení muzejní práce	80
5. 3. Financování muzea a jeho hospodaření.....	86
5. 4. Návštěvnost muzea a návštěvníci	94
6. Publikační a badatelská činnost představitelů muzea a práce spojené s muzeem	102
6. 1. Publikační a badatelská činnost Josefa Holíka	102
6. 2. Odborné, popularizační a překladatelské dílo Augustina Kubeše.....	115
6. 3. Jan Taul – spoluautor Průvodce po Sušicku	115
6. 4. Karel Kramář a jeho jazykovědné výzkumy	116
6. 5. Autor turistických publikací Antonín Friedl.....	117

6. 6. Rozsáhlá a mnohostranná publikační činnost Kajetána Turka.....	117
6. 7. Antonín Janák, jediný studovaný historik	133
7. Dárci, dary a sbírkotvorná oblast sušického muzea.....	137
7. 1. Dárci, dary a jejich analýza v období od založení muzea do příchodu Kajetána Turka.....	137
7. 2. Dárci, dary a jejich analýza od příchodu Kajetána Turka do konce sledovaného období.....	148
7. 3. Komparace sbírkotvorných oblastí muzeí v Sušici a Kašperských Horách	155
8. Muzeum v Sušici v širší perspektivě.....	160
8. 1. Zasazení vývoje muzea v Sušici do kontextu vývoje ostatních muzeí jižních a západních Čech	160
8. 2. Muzeum v kontextu reprezentace města Sušice	173
8. 3. Veřejný a spolkový život v Sušici, jeho vliv na muzeum.....	180
8. 4. Vliv modernizace města na muzeum	185
8. 5. Jazyková hranice, nacionalismus a jejich vliv na muzeum	188
Závěr.....	210
Prameny a literatura	214
Prameny nevydané	214
Archiv Národního muzea.....	214
Muzeum Šumavy v Sušici	214
Státní oblastní archiv Plzeň	214
Státní okresní archiv Klatovy.....	214
Prameny vydané.....	215
Literatura.....	215
Sborníky.....	219
Internetové zdroje	221
Seznam příloh.....	223
Příloha 1.	223
Příloha 2.	223
Příloha 3.	223
Příloha 4.	223
Příloha 1. Seznam předmětů pro národopisnou výstavu v Praze roku 1895.....	Chyba! Záložka není definována.
Příloha 2. Přehled publikací vydaných muzeem v Sušici ve zkoumaném období.....	Chyba! Záložka není definována.
Příloha 3. Mapy dárců	Chyba! Záložka není definována.
Příloha 4.	Chyba! Záložka není definována.

Seznam zkratek

MŠ.	Muzeum Šumavy v Sušici
SOkA	Klatovy Státní okresní archiv Klatovy
SOA	Plzeň Státní oblastní archiv Plzeň
NJP	Národní jednota pošumavská
KČT	Klub českých turistů
ÚVOD	Ústřední vedení odboje domácího
MNV	Místní národní výbor
ONV	Okresní národní výbor
Mg. Ph.	Magistr farmacie (zastarale)
JUC.	Kandidát obojího práva
Ing. C.	Kandidát technického oboru

Úvod

Muzeum Šumavy je v současnosti tvořeno seskupením třech bývalých samostatných městských muzeí, a to muzeem v Sušici, Kašperských Horách a Železné Rudě a dvěma expozicemi připomínajícími významné osobnosti, Dr. Šimona Adlera v Dobré Vodě a Karla Klostermanna na Březníku. Toto uskupení je důležitým kulturním činitelem a významně vstupuje do veřejného života středního Pošumaví a centrální Šumavy. Cílem této práce je zmapovat založení, vývoj a působení nejstaršího a největšího muzea z konglomerátu dnešního Muzea Šumavy – Muzea v Sušici. Práce se věnuje poměrně dlouhému časovému období od založení muzea v roce 1880 do roku 1945, a to proto, aby bylo možné ukázat vývojové tendence v muzeu v proměnách času. Tomu odpovídá i struktura této práce, kdy jsou jednotlivé kapitoly poměrně autonomní a tematicky na sebe nenavazují. Zabývají se danou problematikou vývojově od založení muzea do konce zkoumaného období, čemuž nejlépe odpovídá historická metoda, která je z metodologického hlediska zvolena jako výchozí.

První kapitola se věnuje okolnostem založení muzea a pokouší se odpovědět na otázku, proč muzeum v Sušici vzniklo dříve než muzea v jiných, a významnějších městech jižních a západních Čech. Další kapitola se zabývá prostorovým řešením muzea, dlouhodobou nedostatečností jeho prostor a z toho pramenících problémů, pokusy o získání vlastní budovy, jejím získáním a přestěhováním muzea do této budovy, ve které sídlí dodnes. Třetí kapitola reflektuje prezentaci muzejních sbírek veřejnosti formou dlouhodobých expozic i krátkodobých výstav. V tomto bodě se nejdříve věnují pracovní teorii o muzeu v Sušici jako prostředku přisvojování si Šumavy českými nacionalisty. Tato teorie nadále prostup i do následujících kapitol, aby jí byla věnována pozornost i z jiných úhlů pohledu. V jedné kapitole jsou formou krátkých biografických medailonků představeny životní osudy lidí, kteří se ve zkoumaném období vystřídali ve vedení muzea.

Interní chod instituce je v této práci zastoupen analýzou stanov a jejich zaváděním do praxe, dále koncepcemi a pokusy o vymezení regionu muzea. Opomenuto není ani kuratorium jako řídicí aparát muzea. Cílem kapitoly *Publikační činnost* není bibliografie jednotlivých autorů, ale postžení jejich nejvýznamnějších děl, na konkrétních případech přiblížení stylu jejich práce a témat, kterými se zabývali. Pozornost je zaměřena hlavně na historickou argumentaci ve službách českého nacionalismu, dále na regionální tvorbu a publikace spojené s muzeem. Následující kapitola se zabývá tvorbou muzejních sbírek a to hlavně s ohledem na darované

předměty a dárce. U nich pak bude provedena analýza jejich sociální, genderové a oblastní struktury a její proměny v čase. Na rozmístění dárců v regionu pak bude ukázána skutečná sbírkotvorná oblast sušického muzea, která bude v závěru této kapitoly porovnána se sbírkotvornou oblastí muzea v Kašperských Horách.

Poslední kapitola představuje muzeum v Sušici v širší perspektivě. Nejprve se v kontextu zjednodušeného vývoje ostatních muzeí v jižních a západních Čechách tato práce pokouší postihnout obecnější tendence v muzejnictví na českém jihozápadě. Poté představí muzeum v kontextu reprezentace města a na závěr bude poměrně hodně prostoru věnováno nejdůležitějším fenoménům a událostem, které ovlivňovaly soužití dvou národností sušického politického okresu. Na základě rozboru zlomových okamžiků v životě sušického politického okresu bude prověřena hypotéza o nefunkčnosti sušického politického okresu jako jedolitého regionu. Důležitou součástí této kapitoly je rovněž pohled na nacionální pnutí v regionu a projevy nacionalismu ve veřejném životě. Postoj muzea k těmto otázkám bude v kapitole shrnut vždy za jednotlivá období.

Během heuristické fáze se objevilo několik závažných problémů. Ukázalo se, že mnohé primární prameny se dochovaly pouze útržkovitě, nebo pochází až z doby relativně dlouho po založení muzea. Proto bylo nutné do okruhu pramenů zahrnout i ty, které se muzea přímo netýkají. V první řadě regionální tisk, ze kterého bylo možné část chybějících pramenů do určité míry nahradit. Jednalo se hlavně o evidenci dárců a darů. To ale znamenalo s pečlivostí projít celkem 73 ročníků, různých periodik,¹ které ve zkoumaném období v Sušici vycházely. Pro období po založení muzea bylo třeba zaměřit pozornost ještě na periodika, která vycházela v sousedních Klatovech.² Na druhou stranu tato mravenčí práce se ukázala jako velmi užitečná při zpracovávání regionální tematiky. Místní tisk totiž poukázal na hlavní problémy a kauzy, kterými region v daném období „žil.“

Dalším poměrně obsáhlým pramenem byly protokoly schůzí obecního zastupitelstva a městské rady, které podkryly hlavně zjitřenou debatu a politizaci opravy budovy starého děkanství a její získání pro muzeum. Oproti tomu městské kroniky příliš nových informací vzhledem k muzeu nenabídlly. Oba posledně jmenované dokumenty jsou uloženy ve fondech

¹ *Posel ze Sušice: časopis pro zábavu a poučení*, Sušice (1879-1891).; *Svatobor*, časopis pro zábavu a poučení 1881 – 1915.; *Sušické noviny*, časopis pro zábavu a poučení (1891- 1893).; *Sušické listy*, místní orgán Národní Demokracie (1918 -1941).

² *Šumavan*, týdeník pro zábavu a poučení (1868) – 1941.; *Klatovské listy* (1882 – 1892), (1897 – 1935)

Státního okresního archivu v Klatovech.³ Zde se dále nacházejí i pozůstalosti Josefa Holíka a Kajetána Turka, ve kterých se nalézají hlavně rukopisy jejich badatelských výstupů, v menší míře pak torzo osobní korespondence. Dále se zde nachází pozůstalost Tomáše Přimdy, jehož paměti odhalily rodinné a klientské vazby v Sušici v době prvních let po založení muzea. Rukopis Tomáše Přimdy *Odborný učitel Josef Holík historická pojednání*⁴ přinesl opisy některých Holíkových článků, ale hlavně identifikoval články, které vzhledem ke své povaze vycházely anonymně a které staví Holíkovu angažovanost v nacionálních otázkách do úplně jiného světla. Ze Státního oblastního archivu v Plzni pochází prameny týkající se soudu Luboše Turka za údajnou kolaboraci v době protektorátu. Též jsou použity jednotliviny vztahující se k sušickému muzeu z archivu Národního muzea.

Jak již bylo zmíněno výše, z primárních pramenů, které se nacházejí v Muzeu Šumavy v Sušici⁵, se z prvních let po založení muzea dochovalo poměrně málo pramenů. Nejdůležitějšími jsou původní stanovy z roku 1887 a dále pak korespondence, buď došlá, nebo koncepty té odesílané. Ještě méně pramenů než z období zakladatele muzea Holíka je pak k dispozici pro období jeho nástupců. V roce 1894 sice začalo kuratorium o svých schůzích pořizovat protokoly, nicméně po dvou protokolech z roku 1894 následuje mezera až do roku 1906. Co je ještě pro badatele horší, v této době vymizely i téměř všechny zmínky o muzeu v tisku. Tím se jedná o nejhůře zmapované období muzea ve zkoumaném období. Ne náhodou je toto období spojeno s nejvážnější existenční krizí muzea.

Následně se počet primárních pramenů postupně zvyšuje, důležitá je hlavně jejich kontinuita. Od roku 1906 jsou opět vedeny protokoly o schůzích kuratoria. V roce 1907 je zavedena návštěvní kniha. V roce 1912, kdy do muzea přišel Kajetán Turek, nastává skutečná byrokratizace muzea. Zavedena je přírůstková kniha, rozsáhlé účetnictví a hlavně zprávy o činnosti, které se ukázaly jako nejvšestrannější a nejhodnotnější pramen k poznání muzea od roku 1913 do konce zkoumaného období. Navíc se dochovaly v kompletní řadě, vyjma pouze dvou let, 1935 a 1936, kdy se muzeum stěhovalo do vlastní budovy, je pravděpodobné, že pro tyto dva roky ani nevznikly. Navíc je informace opět možné komparovat nebo doplnit z místního tisku, ve kterém se zprávy o muzeu opět začaly objevovat.

³ Dále jen SOkA Klatovy

⁴ PŘIMDA, Tomáš, *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsal říd. učit. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926.

⁵ Dále bude užíváno jen MŠ.

Z použité literatury bych rád poukázal na *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*⁶ od Jiřího Špěta, který zasadil vývoj muzea v Sušici do kontextu muzejnictví v českých zemích a poukázal na některé obecnější tendence, které by na základě studia pouze lokálních pramenů nebylo možné postihnout. Dále pak *130 let muzejní práce v Sušici I.*⁷ z pera Jana Lhotáka. Bohatý poznámkový aparát této studie velmi usnadnil práci s prameny a jejich vyhledávání. Do třetice pak na knihu *Guardians of the nation*,⁸ od amerického historika Pietera M. Judsona, která byla díky jeho neotřelým vizím a úhlům pohledu zajímavým příspěvkem k nacionální problematice.

⁶ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003

⁷ LHOTÁK, Jan, *130 let muzejní práce v Sušici 1*, in: LHOTÁK, Jan, *Vlastivědný sborník muzea Šumavy VII.*, Sušice 2011.

⁸ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006

1. Založení muzea v Sušici

jako důsledek exploatace regionálních starožitností

Muzeum v Sušici bylo založeno v průběhu roku 1880 jako teprve čtvrté muzeum na západ od Prahy.⁹ V době vzniku sušického muzea existovaly podobné instituce pouze v Českých Budějovicích, Plzni a Táboře, přičemž tato muzea nebyla o mnoho starší.¹⁰ Plzeň a České Budějovice byla velká průmyslová a lidnatá centra, proto vznik muzeí v těchto městech nikterak nepřekvapí. Tábor byl naopak centrem kulturním, jehož husitský odkaz se v devatenáctém století stal důležitým prvkem národního uvědomění. Sušice ale nebyla ani sídelním centrem, ani důležitým místem české národní mytologie. Vkrádá se proto otázka, proč v tomto zapadlém podhorském městečku vzniklo muzeum dříve než ve větších a významnějších městech jižních a západních Čech.

Odpověď na tuto otázku nese jméno Josef Holík. Tento učitel měšťanských škol pocházel z Německého Brodu. Během studií a předchozího pedagogického působení získal široký kulturní přehled. Do Sušice se natrvalo přestěhoval v roce 1875 a velice rychle se stal jedním z čelných představitelů sušického kulturního života.¹¹ Doba Holíkova příchodu do Sušice se překrývá s posledními roky, kdy v tomto městě působil jiný kulturní velikán - Josef Ambrož Gabriel.¹² Jednou z mnoha Gabrielových činností bylo i studium regionální historie, o které napsal mnohá pojednání.¹³ Je možné, že první impulzy k ochraně místních starožitností vzešly právě od J. A. Gabriela. Lákavá a značně pravděpodobná je hypotéza, že se oba muži se zájmem o historii setkali, nicméně neexistuje pro to žádný přímý doklad nebo svědectví.

Patrně rozhodující impuls k založení muzea se udál v roce 1879. V prvním čísle časopisu *Posel ze Sušice*,¹⁴ jehož byl Josef Holík redaktorem, uveřejnil obsáhlý článek: *Dbejme památek otců svých!* V tomto článku si Josef Holík postěžoval na nízkou úroveň ochrany památek v jihozápadních Čechách oproti zbytku království, čímž osvědčil dobrý přehled o kulturním dění a trendech v jiných a kulturně živějších oblastech království českého: *Ve více požehnaných krajích milé vlasti naší dávno daleko vzdělanější občan prohlédl veškeré*

⁹ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 34.

¹⁰ Více je o této problematice pojednáno v kapitole: 8. 1. *Zasazení vývoje muzea v Sušici do kontextu vývoje ostatních muzeí jižních a západních Čech.*

¹¹ Viz kapitola: 4. 1. *Zakladatel muzea Josef Holík.*

¹² TUREK, Kajetán, *Dr. Josef Ambrož Gabriel, Sušické listy 4, 1921, č. 30.*

¹³ MATÁŠOVÁ, Jitka, *Josef Ambrož Gabriel: (zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)*, Praha 2006.

Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta pedagogická, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.

¹⁴ *Posel ze Sušice: časopis pro zábavu a poučení*, Sušice 1879-1891.

*zákroví, truhlice, výklenky, sklepy, zkrátka veškerá místa, kde by něco aspoň z památek dávné minulosti národa našeho se nalézalo. Mnohá krásná věc byla již tam nalezena. Jen náš jihozápad ještě v ohledu tom není čilý.*¹⁵ Zároveň Holík kritizoval prodej starožitností překupníkům a jejich následný vývoz ze země, přičemž vyzval čtenáře k tomu, aby se o starožitnosti začali více zajímat, pečovat o ně a neprodávali je. Ve druhé části článku přinesl Holík přepis dvou pergamenů s torzem rukopisu Exodu, jedné z knih Mojžíšových, které objevil v roce 1877.

Jak vzpomínal Josef Holík v článku k desetiletému jubileu muzea: *Muzeum v Sušici*¹⁶, spustilo právě uveřejnění článku: *Dbejme památek otců svých!* sled událostí, které následně vyústily v založení sušického muzea. *Sotva zpráva o listině té do Prahy se dostala, byl jsem již žádán, abych listinu tu muzeu pražskému věnoval. Učinil jsem tak, věda, že činím dobře.*¹⁷ Obsah článku zapůsobil i na místní: *Několik dní nato přišel ke mně jistý pán, (...) se vzácnou staročeskou knihou a některými věcmi cínovými, nabízejí to ku koupi. Koupil jsem to, a abych cenu toho poznal, poslal jsem vše poštou jistému známému do Prahy. Týž věci ty přijal, ale více jsem ani toho přítele ani těch věcí neuzřel. To mne přimělo k myšlence, odtud neposílat nikomu nic, byť by to byla sebenepatrnější věc. Škodou nabyl jsem zkušenosti, že lépe bude, když podobných věcí uložím v Sušici samé tj. když zarazím v Sušici muzeum.*¹⁸

Josef Holík se tak rozhodně postavil za zakládání regionálních muzeí. V osmdesátých letech se totiž naplno rozhořel doslova spor o smysl českého muzejnictví. Na jedné straně stáli zastánci centralismu (například Lubor Niederle nebo Josef Ladislav Píč),¹⁹ kteří se stavěli proti zakládání regionálních muzeí a požadovali veškerou muzejní činnost koncentrovat pod *Museum království Českého* (Národní muzeum).²⁰ Proti nim stáli zastánci místních muzeí, Kliment Čermák, Josef Smolík a další, kteří spatřovali v regionálních muzeích ochránce památek lokálního významu, které by všechny stejně nemohly být soustředěny v jednom centrálním muzeu. Dalším důležitým posláním regionálních muzeí mělo být bránění vývozu památek za hranice.²¹ Regionální muzea se mohla opírat o práci místních nadšenců a

¹⁵ HOLÍK, Josef, *Dbejme památek otců svých!*, *Posel ze Sušice* 1, 1879, č. 1.

¹⁶ HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici*, *Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 17.

¹⁷ HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici*, *Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 17.

¹⁸ HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici*, *Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 17.

¹⁹ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 40-44.

²⁰ ŠPÉT, *Přehled*, str. 41.

²¹ ŠPÉT, *Přehled*, str. 41.

kulturních činitelů a navíc mohla přispět k posílení národního uvědomění. Muzeum království se navíc nacházelo ve vleklé krizi²² a tak není divu, že zvítězili zastánci regionalismu.

Josef Holík při zakládání muzea navázal těsnou spoluprací s čelnými představiteli místní samosprávy. Jak purkmistr Jiří Karl, tak jeho nástupce Ondřej Tichý založení muzea podporovali a nad Holíkovým projektem drželi ochrannou ruku. Neocenitelným se pro zdar celé akce ukázal Holíkův neomezený přístup k sušickému tisku, ve kterém jakožto redaktor jediného sušického časopisu mohl o dění kolem muzea informovat sušickou veřejnost. 25. ledna uveřejnil Josef Holík článek *Užitečné slovo*,²³ ve kterém již přímo vyzval k založení muzea: *Spojme se, zaražme ku cti a slávě tohoto kr. města muzeum městské v čase nejbližším; nenechme okres náš déle o drahocenné památky olupovat, shromážďujme je zde v tomto starobylém a té věci důstojném místě!*²⁴ Josef Holík již v tomto článku doufal, že se ve věci založení muzea bude angažovat „komitét“, který by si práci při zakládání muzea rozdělil mezi sebe.

Článek nicméně nevyvolal u veřejnosti takovou odezvu, jakou Holík očekával. Zklamán byl hlavně z toho, že se ani v náznaku nepočal tvořit výše zmíněný komitét. Proto hned v následujícím čísle výzvu k vytvoření muzejního spolku opakoval: *V posledním čísle přinesli jsme provolání, aby se sestavilo komitét, jež by další starosti na se vzalo, ale bohužel až posud nepříčinil nikdo ruky ku dílu tomuto*²⁵. Během února se věci ve prospěch muzea pohnuly rychleji, zdá se, že veřejnost se s myšlenkou založení muzea ztotožnila: *S potěšením konstatujeme, že slova naše v příčině muzea zde pronešená nacházejí vděčného ohlasu v Sušici a okolí (...)*²⁶, ale do muzejního spolku – komitétu se slovutní měšťané vůbec nehrnuli, a tak jeho zřízení prozatím zapadlo, plnou odpovědnost za založení a správu muzea tak na sebe chtě nechtě musel převzít Josef Holík. Jistou útěchou mu mohly být alespoň sliby mnohých obyvatel Sušice, že jakmile dojde ke zřízení muzea, věnují v jeho prospěch své starožitnosti. Dobrou zprávu mohl Josef Holík zveřejnit 29. února: *Konečně s radostí největší oznamujeme, že volání naše o zřízení muzea nebylo marné. Každý s myšlenkou tou souhlasí a co nejdříve přikročí naše městská rada ku vyřízení otázky té.*²⁷ Poté se již začaly sbíhat první

²² ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 31.

²³ HOLÍK, Josef, *Užitečné slovo*, *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 4.

²⁴ HOLÍK, Josef, *Užitečné slovo*, *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 4.

²⁵ HOLÍK, Josef, *Muzeum*, *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 5.

²⁶ HOLÍK, Josef, *Muzeum*, *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 7.

²⁷ HOLÍK, Josef, *Muzeum*, *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 9.

dary pro muzejní sbírky. Celou snahu následně korunovala městská rada, která 1. dubna na své schůzi rozhodla muzeu přidělit místnost.²⁸

2. Umístění muzea a jeho rostoucí prostorové nároky

2. 1. Muzeum v útrobách radnice

Jak již bylo zmíněno výše, spolupracoval Josef Holík při založení muzea úzce s purkmistrem města Sušice: *Došel jsem ku tehdejšímu purkmistru p. Jiř. Karlu (...) a žádal jsem jej, aby starožitné věci, jež mu přinesu, přijímal a pro budoucí muzeum ukládal.*²⁹ Zastupitelstvo bylo jedinou korporací, která mohla vznikajícímu muzeu zajistit hmotné zabezpečení. Zastupitelstvo zareagovalo poměrně rychle a vstřícně a otázku umístění vznikajícího muzea projednalo na schůzi 1. dubna 1880, kdy se: *usnesla městská rada kr. města Sušice, zatímně úřadovnu odboru lesního ku účelům muzejním propůjčiti.*³⁰ Předpokládalo se, že tyto prostory budou pouze provizorní, z dlouhodobého hlediska byly totiž nedostatečné, což se projevilo hned v prvním roce existence sušického muzea. Tento problém s nedostatečnými prostory pro rostoucí sbírky postupně nabude chronického rázu a bude muzeum provázet prakticky až do jeho přestěhování do vlastní budovy. Jako by tyto problémy tušil, povzdechl si odborný učitel Holík v jednom ze svých článků: *Jest litovati, že nemáme zde české šlechty, která by po utvoření muzejního kuratoria poskytla na zakoupení vlastního domu pro ně náležitého kapitálu.*³¹

V následujících letech po vzniku muzea nemohl Holík na vlastní budovu ani pomyslet. Stále měl k dispozici pouze malou nevyhovující místnost a dvě skříně. Toto provizorium trvalo až do roku 1887, kdy se situace muzea částečně zlepšila. *Konečně v první polovici měsíce července r. 1887 přičiněním purkmistra p. Ondřeje Tichého, zjednána pro muzeum místnost, kde bývala druhdy občanská záložna.*³² Do větší místnosti se díky pochopení purkmistra podařilo zakoupit i lepší nábytkové vybavení. To umožnilo Holíkovi alespoň částečně sbírky muzea uspořádat a roztřídit. Přesto byl stav muzea neutěšený a to hlavně ve vztahu k budoucnosti. Jediná místnost, která sloužila jako depozitář, výstavní síň i jako pracoviště

²⁸ HOLÍK, Josef, *Muzeum, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 15.

²⁹ HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici, Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 17.

³⁰ HOLÍK, Josef, *Muzeum, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 15.

³¹ HOLÍK, Josef, *Muzeum, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 7.

³² HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici: (Dokončení), Posel ze Sušice* 1890, č. 18.

muzejního kustoda, se v brzké době opět začala plnit darovanými předměty. Holík již s tímto stavem nemohl nic udělat. Byl stížen vážnou nemocí, které nakonec podlehl.³³

Po smrti učitele Holíka převzali muzeum Augustin Kubeš a Jan Taul. Ten *podjal se roztříd'ování nahromaděných předmětů, odstraňuje kusy bezcenné; ale hned v počátcích naprostý nedostatek místa hatil mu všecku práci.*³⁴ Problémy s místem a tříděním předmětů do sbírek potvrzuje i charakteristika této místnosti v dotazníku zemské statistické kanceláře království Českého z roku 1905: *Ukládány byly sbírky v klenuté vlhké jizbě v přízemí radnice. Nic nebylo tříděno, protože naprostý nedostatek místa v místnosti neprostorné a nedostatečně osvětlené tomu nedovoloval.*³⁵

To ovšem nebyl jediný problém, který museli jednatel s ředitelem muzea řešit. Počáteční euforie ze založení instituce vyprchala, veřejnost zaměřila svou pozornost na jiné problémy veřejného života. Navíc sušickému obecnímu zastupitelstvu v čele s purkmistrem Uhlem bylo muzeum na obtíž. Purkmistr Karel Uhl nechoval k muzeu tak kladný vztah jako jeho předchůdci. Mezi ním a Holíkem panovalo veřejné nepřátelství a Uhl tento vztah přenesl i na „Holíkovo“ muzeum. Proto, když se blížila doba, kdy byla vždy po deseti letech obnovována smlouva na pronájem místností v radnici různým úřadům a institucím, rozhodl se muzeum přestěhovat. *Měst. rada hodlala dosavadní místnost měst. muzea pronajati bernímu úřadu. Pro něhož upravila v přízemí radnice kanceláře. Muzeum mělo se přestěhovati do městské šupárny.*³⁶ Šupárna byla místnost, do které byly umíst'ovány osoby, kterým bylo úředně nařízeno vrátit se do obce, kam provinilá osoba domovsky příslušela. Tento proces, kdy provinilec musel putovat od jedné četnické stanice k druhé, ve které byl přes noc umístěn právě v šupárně, se nazýval „hnát šupem“ nebo též postrkem.³⁷ Proti zamýšlenému přestěhování sušického muzea do této místnosti se rázně postavil jak jeho ředitel Augustin Kubeš, tak jeho kustod Jan Taul, který k tomuto problému zhotovil přípis: *Muzeum má se přestěhovati – ovšem prý jen na čas - do nynější městské šupárny, žumpy to pro účel ten naprosto se nehodící. Prosíme pány členy kuratoria, aby vyslovili se, zda se zařízením tímto souhlasí.*³⁸ Sedm členů kuratoria bylo proti, čtyři se nevyjádřili a pro byl pouze jeden.³⁹

³³ SKÁLA, Ferdinand, *Úmrtí, Sušické noviny* 2, 1892, č. 25.

³⁴ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušické listy* 3, 1920, č. 32.

³⁵ MŠ, sign. D97/3 Dotazníky k činnosti muzea 1905-1928, Koncept dotazníku Zemské statistické kanceláře království Českého v Praze III-65. IX. 1905, Musea, Sušice 21. 2. 1907.

³⁶ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušické listy* 3, 1920, č. 32.

³⁷ HAVRÁNEK, Bohuslav, (ed.) a kol, *Slovník spisovného jazyka českého* III. díl R – U, str. 744.

³⁸ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu Jana Taula ostatním členům kuratoria ve věci přestěhování muzea, ze dne 1. 8. 1896.

Krizi s umístěním muzea se podařilo vyřešit až následujícího roku. I když si muzeum prostorově polepšilo, neochota městské rady vytvořit muzeu důstojnější zázemí přetrvávala: *R. 1897 získány pro muzeum místnosti nové, prostornější, zřízeny ze separací trestaneckých v 2. patře radnice. Bohužel při zřizování nebylo dbáno prosby ředitele muzea, aby byla k ní přidělena ještě jizba sousední, litografická dílna okres. hejtmanství, jež by sloužila za pracovnu muzejní; nechtěla se obec vzdáti nájmu z této místnosti.*⁴⁰ Leč zatím nejvážnější krizi muzeum překonalo. V roce 1901 byly sušickou spořitelnou pro muzeum nakoupeny skříně zbylé po národopisné výstavě, bohužel při této investici nebyl brán ohled na reálné prostorové podmínky a muzejní místnost se jimi dokonale přeplnila. Na žádosti ředitele muzea, aby městská rada nastalou situaci nějak řešila, nejlépe uvolnila muzeu alespoň ještě jednu místnost, nebyl vůbec brán zřetel. To v roce 1904 vedlo jednatele muzea Jana Taula ke znechucené rezignaci na svůj post v muzeu. Lze předpokládat, že netečnost městské rady k jeho prosbám o uvolnění další místnosti pro muzeum byla jednou z hlavních příčin.

S tímto neutěšeným stavem mnoho nezmohli ani jeho následující ředitelé Vojtěch Maš'ovský a Karel Kramář. Ten alespoň myšlenku na přestěhování muzea vrátil do fóra muzejního kuratoria: *Městské radě bude třeba podati žádost, aby postarala se o vhodnější prostory pro muzeum.*⁴¹ V roce 1912 byl do muzejní správy ustaven Kajetán Turek, který začal s byrokratizováním muzejní správy. Než ale stihl udělat něco s nevyhovujícím stavem fyzických sbírek, musel v roce 1915 narukovat jako velitel setniny 11. pěšího pluku.⁴² Muzeum se během válečné apokalypsy ocitlo na okraji zájmu sušických občanů, na které tvrdě dopadly zásobovací obtíže. Činnost muzea byla po Turkově odchodu utlumena.

2. 2. Snahy o získání vlastní budovy

Po skončení války a uspořádání poměrů v sušickém politickém okrese v nově vzniklé Československé republice přišla řada i na sušické muzeum. V roce 1919 se ze zajetí vrátil Kajetán Turek a zaujal své staré místo v muzejní správě. Rovněž bylo zvoleno nové kuratorium, které se rozhodlo neutěšený stav muzea řešit. Kuratorium začalo prosazovat vizi vlastní muzejní budovy po vzoru muzea v Klatovech, které se kvůli obdobným problémům s nedostatkem prostor přestěhovalo v roce 1907 do nově postavené budovy městské

³⁹ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu Jana Taula ostatním členům kuratoria ve věci přestěhování muzea, ze dne 1. 8. 1896.

⁴⁰ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu Jana Taula ostatním členům kuratoria ve věci přestěhování muzea, ze dne 1. 8. 1896.

⁴¹ MŠ. sign. D97/41, Protokol sepsaný v schůzi musejního kuratoria, která konala se dne 27. dubna 1910, 6. volné návrhy.

⁴² REDAKCE, *Z bojiště*, Svatobor 7, 1915, č. 28.

spořitelny. S umístěním muzea ve spořitelní budově se v Klatovech počítalo již při stavbě, přičemž muzeu bylo vyhrazeno celé horní patro budovy.

Jednatel sušického muzea nelenil a hned v roce 1920 rozpoutal diskuzi, která se v kuratoriu a zastupitelstvu pak vedla dlouhé roky. *Městské muzeum na podnět (...) Kaj. Turka, vyvolalo otázku věnování děkanství, budovy to městské, s opevněním z let 1322, pro účely městského muzea, archivu a veřejné knihovny. Děkanský úřad plně souhlasil s touto myšlenkou a navrhl pro děkanství obecní dům, bývalou německou školu.*⁴³ Muzeum by tak získalo prostornou atraktivní renesanční budovu v rohu náměstí, která již tehdy byla vnímána jako jeden z historických symbolů města Sušice. Situace se nicméně zkomplikovala: *Osvětový odbor města Sušice uznal podnět sice za velice správný, ale se zřetelem na nynější poměry bytové a nemožnost opatření děkanství v přítomné době vhodnou náhradou, doporučil míti podnět v patrnosti a přijíti s ním v takové době, ve které opatření náhrady pro děkanství nebylo by spojeno s tak značnými oběťmi.*⁴⁴ Proti výměně těchto budov zasáhl prozaický a do určité míry rovněž chronický problém města Sušice, nedostatek volných bytů i nebytových prostor vhodných pro umístění veřejných institucí. Tato skutečnost vstoupila do hry o přemístění muzea v následujících letech ještě několikrát.

O dva roky později navrhlo kuratorium nový plán, jak získat muzeu vlastní budovu. *Usneslo se kuratorium získati budovu měšťanských škol pro muzeum, uskuteční-li se stavba nové budovy.*⁴⁵ Výstavba nové budovy pro měšťanskou školu se ale protáhla a ke kolaudaci novostavby došlo až v roce 1927.⁴⁶ To již přestěhování muzea do staré budovy měšťanských škol nebylo aktuální. V roce 1923 se zastupitelstvo vrátilo k záměru přestěhovat muzeum do budovy děkanství. *Obecní zastupitelstvo (...) usneslo se, aby obec města Sušice směnila a směnou odevzdala obecní dům 145-1 s přísl. římsko-katolickému děkanství v Sušici výměnou za nynější děkanství čp. 40-1 a aby dům čp. 40 věnovala pro účele městského muzea a městského archivu. Směna provedena bude, až obec nebude domu čp. 145 potřebovati pro odbornou školu hospodářskou a až dohodne se o stavbě hospodářských budov s biskupskou*

⁴³ MŠ. sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920*, Sušice, 1.2 1921, nestr.

⁴⁴ MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920*, Sušice, 1.2 1921, nestr.

⁴⁵ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 46.

⁴⁶ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAŽÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 489.

*konsistoři v Českých Budějovicích.*⁴⁷ Tento plán nebyl realizován ze stejného důvodu jako přemístění muzea do budovy po měšťanských školách; tedy kvůli příliš dlouho trvající výstavbě nové školní budovy. Odborná hospodářská škola v Sušici se do vlastní budovy přestěhovala ve stejném roce jako měšťanské školy, to znamená v roce 1927⁴⁸.

Jenže v té době již běžel nový projekt budovy pro městské muzeum. Tentokrát do této problematiky vstoupila sušická městská spořitelna. Obdobně jako v Klatovech měla spolupráce spořitelny a zastupitelstva přinést budovu pro muzeum: *V roce 1928 rozhodlo se ředitelství spořitelny vystavěti novou budovu spořitelni na náměstí a (...) postaviti mezi budovou spořitelny a pošty muzeum.*⁴⁹ Zastupitelstvo města Sušice poskytlo spořitelně na stavbu „paláce“ pozemek v rohu náměstí za symbolickou cenu, ale starosta města stanovil spořitelně podmínku, postavit budovu i pro městské muzeum.⁵⁰ Vzhledem k tomu, že starosta zvolený za Národnědemokratickou stranu Jan Seitz byl zároveň předsedou kuratoria městského muzea a členem správy spořitelny a předseda ředitelství spořitelny MUDr. Augustin Krätzer byl předsedou finanční komise města a zastupitelem za tutéž stranu, a navíc dlouholetý přítel starosty, nebylo v tomto ohledu těžké dosáhnout konsensu. Městské muzeum tak mělo získat zbrusu novou budovu projektovanou přímo na míru. Na rozdíl od jiných variant, které v té době připadaly v úvahu (viz výše), odpadala v tomto případě nutnost budovu pro muzeum adaptovat. Obě budovy, rohová budova sušické spořitelny i budova muzejní, vklíněná mezi budovu spořitelny a budovu pošty, byly postaveny poměrně rychle, ale muzeu osud ani tentokrát nepřál a odňal mu i budovu, která pro něj byla od začátku projektována. *Naskytly se překážky rázi finančního a snad i jiného a projekt muzejní budovy přeměněn byl v projekt nové budovy pro živnostenskou školu pokračovací a kupeckou školu pokračovací.*⁵¹ Ve skutečnosti šlo o to, že město mohlo na stavbu budovy pro živnostenskou školu získat subvenci ministerstva školství 280 tisíc korun,⁵² ale muselo jednat rychle, což by v případě nutnosti vypsání ofertní řízení na projekt, získání pozemku a nakonec vysoutěžít samotnou stavbu bylo nereálné.

⁴⁷ Archiv národního muzea, Svaz Československých muzeí, karton č. 46, Usnesení rady města Sušice o směně, adresované Vele důstojné biskupské konzistoři v Čes. Budějovicích, 26. 5. 1924.

⁴⁸ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAŽÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 482.

⁴⁹ TUREK, Kajetán: *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938. str. 46.

⁵⁰ TUREK, *Městské muzeum ve vlastní budově*, str. 46.

⁵¹ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVI. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1928*, Sušice 4. 4. 1929, nestr.

⁵² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 111, *Zápis XXVI. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice, konané dne 11. listopadu 1929*, bod 1. Sdělení starostova.

Proto byla pro živnostenskou školu vzata již postavená hrubá stavba budovy určené pro muzeum. Na místo toho se muzeu dostala celá řada dalších slibů a ujištění: *muzeu ponechána naděje, že v budoucnosti bude děkanská budova přeměněna v muzeum, nebo po vystěhování spořitelny z radnice budou její místnosti věnovány muzeu a konečně až vystavěna bude nová budova pro okresní úřad, že v radnici získá více místností.*⁵³ Ekonomické zájmy tak převážily nad těmi kulturními. Nicméně obecní zastupitelstvo se nechovalo k muzeu pouze macešsky a své sliby na rozšíření prostor pro muzeum splnilo. V roce 1929 slíbilo muzeu místnost v radniční budově po důchodovém úřadu.⁵⁴ Zafinancovalo úpravu této místnosti a jejího vybavení. Podařilo se tak alespoň provizorně vyřešit již dosti kritický problém s prostorem. Muzeum otevřelo novou místnost veřejnosti v roce 1932.⁵⁵

Mezitím na schůzi obecního zastupitelstva konané 11. 11. 1929 podal František Hanuš Žundálek zprávu o budově děkanství. Stav památkově chráněné budovy byl zoufalý. Obecní zastupitel Žundálek o jejím špatném stavu informoval a urgoval, aby byla oprava budovy zanesena do rozpočtů města Sušice na další roky. Připustil i uvolnění budovy děkanství pro městské muzeum, nastínil však podmínku, která by byla v případě výměny nutná: *aby děkanství bylo zachováno pro městské muzeum a aby pro děkanství byla vyhlédnuta jiná budova, ovšem hospodářské budovy musejí býti i u nově zvolené budovy, neboť jinak by představené úřady nesvolili ke změně*⁵⁶. Tato podmínka vycházela ze skutečnosti, že se při budově nalézal komplex hospodářských stavení, sice v dezolátním stavu a děkanským úřadem nevyužívaný, ale tvořil jistou hodnotu, o kterou se biskupství pravděpodobně nechtělo připravit. Hospodářské budovy se tak jevily největším problémem případné směny. Město Sušice žádnou takovou budovu s hospodářským zázemím ve vlastnictví nemělo a v době propukající hospodářské krize se nezdálo být politicky nejvhodnější stavět pro děkanství novou budovu s hospodářským komplexem. Nicméně informace pana Žundálka o špatném stavu děkanství přehnané nebyly. V roce 1930 došlo ke zřícení části krovu a krytiny⁵⁷. Oprava budovy byla nevyhnutelná.

Zastupitelstvo města Sušice jakožto patron budov sušického děkanátu se rozhodlo budovu za přísného dozoru státního památkového ústavu opravit. Na zasedání obecního zastupitelstva

⁵³ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVI. Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1928, Sušice 4. 4. 1929, nestr.

⁵⁴ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1929, Sušice [1930], nestr.

⁵⁵ Více o expozicích této místnosti v kapitole: 3. 2. První tematické expozice a zemědělské oddělení.

⁵⁶ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 111 Zápis XXVI. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice, konané dne 11. listopadu 1929, bod 3. Projednání a schválení obecního rozpočtu na rok 1930.

⁵⁷ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 56.

26. června 1931 se o možnosti opravy děkanství rozpoutala nečekaně prudká diskuze, která trvala po celou dobu adaptace budovy a učinila z ní jeden z nejkontroverznějších projektů sušického zastupitelstva. O nutnosti opravy budovy nebylo pochyb napříč politickým spektrem, rozeprý se týkaly rozsahu oprav a hlavně jejich ceny: *Městská rada podle usnesení ze dne 22. VI. 1931 za souhlasu finanční komise navrhuje obec. zastupitelstvu, aby ještě letos provedena byla oprava krovu a krytiny hlavní budovy děkanství podle rozpočtu schváleného památkovým úřadem státním a aby k tomu účelu bylo vypsáno ofertní řízení. (...) Člen městské rady p. Ondřej Šperl, jako bývalý referent patronátní považuje za svoji povinnost potvrditi nutnost opravy budovy děkanské, která jest v takovém stavu, že bude nutno dáti i nové stropy. (...) Člen obec. zastupitelstva p. Josef Grund praví, že je proti názoru p. Šperla (...) Správa střechy děkanství je jistě značným a dostatečným darem pro církev katolickou. Obec Sušice není dnes v takových poměrech, aby mohla na církevní účely věnovati ještě více, ježto zde neplatí si na církevní účely příslušníci církve katolické, ale i ostatní. Obec má dnes důležitější úkoly než věnovati statisíce na bohatou církev katolickou. (...) Člen obecního zastupitelstva p. P. Stanislav Prosser praví, že výdaje na opravu budovy děkanství nejsou žádným presentem pro církev. Město jako patron t.j. ochránce budov patronátních je podle zákona povinno udržovati je v dobrém stavu. V jakém stavu jsou budovy patronátní, a hlavně děkanství může se každý osobně přesvědčiti v deštivých dnech, kdy voda protéká nejen střechou nýbrž i stropy s nichž omítka opadáva a voda vniká i do skříní s paramenty. (...)*⁵⁸ Po další zjištěné diskuzi schválilo zastupitelstvo prozatím opravit pouze střechu a krov budovy děkanství. Vypsanou soutěž vyhrál sušický stavitel Josef Kotál. Ten po odstranění desolátního krovu odhalil pravý stav budovy: *Půdní maznice jest značně rozrušena a infikována a stropní konstrukce na mnoha místech prohníla se stanoviska technického by bylo velmi závadným přikrývati tyto špatné konstrukce novým dřívím krovovým.*⁵⁹ Zvýšení nákladů na opravu budovy bylo nevyhnutelné. Obecní zastupitelstvo i přes opětovné protesty zastupitelů z řad národních socialistů schválilo přestavbu stropů a to bez příslušného ofertního řízení a zadalo je staviteli Kotálovi jako vícepráce.

V listopadu se oprava budovy děkanství v zastupitelstvu projednávala znovu. Opět došlo ke střetu starosty města, který prosazoval rozšířit práce na budovu a děkanství tak důkladně zrekonstruovat, s národními socialisty, kteří požadovali provést pouze nejnutnější

⁵⁸ SOkA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis IV. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 26. června 1931, bod. 15. Oprava hlavní budovy děkanství sušického.

⁵⁹ SOkA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis VI. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 9. října 1931, bod 21. Oprava děkanské budovy.

konzervační práce a ostatní opravy nechat na později. Namísto toho by finance vkládané do opravy děkanství raději investovali do pozemních úprav pravého břehu Otavy v rámci nouzových prací. Předpokládali, že úprava chodníků, silnic a nábřeží v nově vznikající pravobřežní čtvrti by zaměstnala více dělníků než odborně náročná úprava děkanské budovy. Přesto starostova koalice prosadila navýšení rozpočtu na opravy: *jelikož musí se opravit vnitřní trakty, což snad vyžádá si ještě nákladu as 100 000 Kč.*⁶⁰ Rozpočet na opravu budovy se tak během jediného roku ztrojnásobil z původně předpokládaných 60 na 180 tisíc korun.

Na jaře proběhlo ofertní řízení na adaptaci zadních traktů děkanské budovy. Stavební plán zpracoval opět Karel Houra na návrh architekta Pecánka dozorujícího přestavbě za státní památkový ústav. Konečná vysoutěžená cena byla nakonec nižší než plánovaných 100 tisíc. Vítězem se stal sám projektant Karel Houra s nabídkou 64 878 Kč.⁶¹ Na červnové schůzi zastupitelstva se kromě zadání prací architektu Hourovi projednával ještě jeden bod týkající se budovy děkanství. Starosta města v rámci této schůze prohlásil: *Budova děkanství nehodí se k soukromému obývání a bude i po restauraci nezpůsobilá k tomu. Věnováním pro sbírky muzejní našeho města dosaženo by bylo pravého účele.*⁶² Adaptací na muzeum by rozporuplná přestavba děkanství v době ekonomické krize z větší části financovaná na dluh získala nový, pro veřejnost přijatelnější účel a její zastánci argument proč rekonstrukci provést v celém rozsahu.

O tom, že městské zastupitelstvo neuvažovalo o přestěhování muzea do budovy děkanství od zahájení její rekonstrukce, ale že se tento záměr dostal na pořad dne až po tvrdé kritice od národních socialistů, kteří na svou stranu pravděpodobně strhli i část veřejnosti, svědčí vývoj v samotném muzeu. Muzeum získalo novou místnost v druhém patře radnice. To už byla třetí místnost určená pro muzeum. Místnost v přízemí, darovaná muzeu v roce 1929, byla teprve toho roku otevřena pro veřejnost, přičemž její adaptace a instalace sbírek zabraly celkem tři roky a náklady nebyly nikterak zanedbatelné. Je tudíž nepravděpodobné, že by nová místnost v druhém patře byla zařízena pouze na dobu, než bude zrekonstruována budova děkanství. Je pravděpodobnější, že se s umístěním muzea na radnici počítalo i nadále. V delším časovém

⁶⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis VII. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 24. listopadu 1931*, bod 18. Oprava děkanské budovy sušické.

⁶¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XII. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 26. července 1932*, bod 5. Návrh na provedení a zadání dalších restauračních prací na budově děkanství.

⁶² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XII. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 26. července 1932*, bod 5. Návrh na provedení a zadání dalších restauračních prací na budově děkanství.

horizontu přemístění muzea do budovy děkanství bylo pravděpodobně v plánu, ale stále platila dohoda mezi radnicí a děkanstvím, že budova na náměstí bude směněna pouze za nově postavenou budovu s hospodářským zázemím, což se v době, kdy se město Sušice stále více a více zadlužovalo, aby financovalo nouzové práce pro nezaměstnané, mohlo stát ještě kontroverznějším než nutná oprava starého děkanství.

Na říjnové schůzi městské rady i obecního zastupitelstva se idea přestěhování muzea do děkanství vrátila. Nejednalo se zatím o žádné závazné hlasování. Myšlenka zazněla při tradičním referátu o pokračujících úpravách budovy: *Protože vím, že restaurace této památky není láskou nás všech z důvodů dneška, protože budova jest majetkem církevním a obývaná duchovní správou, pochopuji i jistou animositu ve veřejnosti. Sleduji však restaurací vyšší cíl, že přece jen podaří se nám všem tuto upravenou historickou budovu zajistiti pro městské muzeum, ... aby sbírky muzejní trvale byly umístěny v jedinečné budově historické ceny, stavitelské památky bývalého to opevněného měšťanského domu – dnes děkanství – a že pro účel duchovní správy zajistí se nová budova, která svojí účelností bude vyhovovati.*⁶³

Obecní zastupitelstvo se dostalo do poměrně nezáviděníhodné situace. Na jedné straně byla oprava děkanské budovy, jejíž rozpočet neustále narůstal a konečný výsledek byl stále v nedohlednu. Navíc zde byla vytrvalá kritika národních socialistů, kteří v této opravě viděli díru na peníze, vyhazované ve prospěch jimi nenáviděné katolické církve, které by mohly být využity na nouzové práce pro jejich voliče. Na druhé straně pak byl projekt stavby nového děkanství, na jehož realizaci si muselo město Sušice opět vzít úvěr. Bylo naprosto jasné, že i tato akce bude kritizována národními socialisty a že se pravděpodobně nesetká s příliš kladným ohlasem ani u veřejnosti.

Nicméně tento plán měl i svá pozitiva. V případě realizace by se definitivně vyřešily problémy muzea s nedostatečným nebo nevhodným prostorem. Budova radnice by mohla projít reorganizací a úřadům a hlavně jejich úředníkům, kteří v její budově zůstali, by bylo možné zajistit lepší zázemí a více pohodlí. Rovněž by z této budovy zmizely davy zvědavých návštěvníků, kteří hodlali navštívit muzeum a jejichž počet rok od roku narůstal. V roce 1932 jejich počet dosáhl přes čtyři a půl tisíce. Snaha dostat je z radnice pryč mohla rovněž v rozhodování zastupitelů sehrát svou úlohu. Rozhodně nelze podcenit ani fakt, že s děkanstvím by muzeum získalo jednu z nejvýznamnějších a nejatraktivnějších památek

⁶³ SOkA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XIII. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 24. října 1932*, bod 2. Restaurace budovy děkanství.

v Sušici. Tato památka již v té době byla symbolem v první řadě sušického náměstí, na kterém tvoří spolu s radnicí a přes ulici sousedícím Rozacínovským domem přirozenou dominantu. V širším kontextu se pak stala symbolem celé Sušice a její špatný stav působil ostudně. Dalším důvodem hovořícím pro výměnu staré budovy děkanství za budoucí budovu může být snaha otupit hrot kritiky národních socialistů. Tím, že by rekonstrukce probíhala pro budoucí umístění muzea, tedy v kulturním zájmu celé veřejnosti a ne pouze pro děkana, ztratila by kritika národních socialistů svůj antiklerikální rozměr. Ať už převážily u zastupitelstva důvody jakékoliv, jisté je jedno. Stěhování muzea do budovy děkanství pojala část zastupitelstva jako nejlepší řešení, ožehavé situace vzniklé nákladnou opravou této budovy.

2. 3. Ve vlastní budově

V roce 1933 začaly již plány na přestěhování děkanství a muzea nabírat zřetelnější obrysy. Rozhodující úlohu sehrál starosta Seitz, *kteřý přičinil se mocí a vahou svého úřadu aby konečně byla provedena myšlenka vlastní muzejní budovy,*⁶⁴ ale nebyla to pouze váha úřadu. Starosta Jan Seitz, předseda místní buňky Národní demokracie, mohl skrze svoji stranu operovat zákulisně. Jejími členy byli totiž klíčoví hráči veřejného života v Sušici. Jedním z nich byl, jak již bylo zmíněno výše, Augustin Krätzer, předseda ředitelství spořitelny v Sušici, obecní zastupitel za Národní demokracii, předseda obecní finanční komise a Seitzův dobrý přítel. Starosta Jan Seitz byl dlouholetým předsedou výboru spořitelny. Spolu, řečeno dnešní terminologií, vytvářeli kartel moci a peněz, který ovšem nebyl k neprospěchu města Sušice. Spořitelna spolufinancovala různé projekty veřejného rázu sušického zastupitelstva. Budova městského muzea nebyla výjimkou. Augustin Krätzer patřil dlouhodobě k příznivcům získání budovy pro městské muzeum. Již v roce 1928 přišel se záměrem postavit muzeu budovu zároveň se stavbou spořitelního paláce, z tohoto záměru nakonec sešlo kvůli nutnosti umístit do nové budovy Masarykovu školu práce.

V roce 1933 se spořitelna do hry o budovu muzea opět vrátila. Na dubnové schůzi⁶⁵ obecního zastupitelstva byl projednán poměrně složitý mechanismus výměny majetků a financování stavby nové budovy: (...) *římsko-katolické děkanství sušické předává obci města Sušice do vlastnictví starou budovu děkanskou čp. 40/1. obec sušická vystaví svým nákladem na parcele čk. 11, zahrada patřící římsko-katolickému děkanství, novou budovu děkanskou*

⁶⁴ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 48.

⁶⁵ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis XVI. *řádné schůze obecního zastupitelstva ze dne 19. dubna 1933*, bod 10. Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

s hospodářskými budovami.⁶⁶ Samotná zahrada by na stavbu děkanství nestačila, proto musela být uzavřena ještě jedna smlouva o výměně: *Městská rada podle usnesení ze dne 10. dubna 1933 za souhlasu finanční komise navrhuje obecnímu zastupitelstvu, aby obec sušická uzavřela směnnou smlouvu s pány manželi Karlem a Terezií Šperlovými a to takovou: páni manželé Karel a Terezie Šperlovi, majitelé domu čp. 54/1 v Sušici předají obci sušické do vlastnictví dům čp.54/1 se stavební parcelou (...) obec sušická postoupí pánům manželům (...) Šperlovým do vlastnictví díl pozemku (...) při ulici na Hrázi.*⁶⁷

Ve stejné schůzi byla projednána i záležitost financování stavby nové děkanské budovy. *Městská rada (...) za souhlasu finanční komise navrhuje obecnímu zastupitelstvu, aby obec sušická uzavřela u městské spořitelny sušické zápůjčku Kč. 400 000. s hypotekárním zajištěním na domě čp. 40/1 na stavbu nové budovy děkanské. (...) Městská spořitelna bude platiti sama a ze svého z této zápůjčky 6% úrok ročně, 1% úmor ročně.*⁶⁸ Za tímto velmi výhodným úvěrem stál Augustin Krätzer. Došlo tak k formálně paradoxní situaci: Augustin Krätzer podal nabídku hypotečního úvěru za sušickou spořitelnu, kterou poté sám schválil jako předseda obecní finanční komise.

V bohaté diskuzi obecního zastupitelstva se k uzavření půjčky na výstavbu nové budovy pro sušické děkanství vyjadřovali zástupci všech stran a objasňovali svá stanoviska k nadcházejícímu hlasování. Zápis ze schůze tak nabízí velmi zajímavý exkurz do ideologie a politiky stran zvolených do zastupitelstva: *Člen obecního zastupitelstva Josef Grund jménem klubu národních socialistů prohlašuje, že jsou proti uzavření zápůjčky Kč. 400.000. na nové děkanství a proti směně, ikdyž uznávají chvályhodnou snahu spořitelny, dáti obci muzeum, mají za to, že výměna vyjde obci velmi draho... oněch Kč. 400.000. dalo by se využití na jiné práce, při nichž by se zaměstnalo více dělnictva. Budovati za Kč. 400.000. – palác pro jednoho člověka jest v dnešní době, kdy statisíce trpí hladem velice nevhodné.*⁶⁹ Sušičtí národní socialisté se dlouhodobě profilovali jako nejradikálnější antiklerikální strana v zastupitelstvu. Tento postoj je překvapující hlavně ve srovnání s ostatními levicovými stranami v zastupitelstvu: *Člen městské rady František Hájek prohlašuje jménem klubu čl. komunistů, že budou hlasovati pro návrhy městské rady z toho důvodu, že budou lidé míti*

⁶⁶ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938. str. 48.

⁶⁷ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938. str. 48.

⁶⁸ TUREK, *Městské muzeum ve vlastní budově*, str. 48.

⁶⁹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XVI. řádné schůze obecního zastupitelstva ze dne 19. dubna 1933*, bod 10. Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

zaměstnání, ale žádají, aby bylo dáno do podmínek, že na těchto pracích smí být zaměstnání pouze místní dělníci.⁷⁰ Podobné zdůvodnění zaznívá i z řad sociálních demokratů: První náměstek starostův Ondřej Mička jménem klubu strany čsl. sociálně-demokratické prohlašuje, že budou hlasovati pro návrhy městské rady, ne snad z nějaké lásky ke straně lidové, ale z důvodů, že nezaměstnané naše dělnictvo dostane zaměstnání.⁷¹

Lidovci v sušickém zastupitelstvu stáli vždy v názorové opozici vůči národním socialistům, střetávali se nejen v otázkách týkajících se nějakým způsobem církve, ale kupříkladu i v otázkách školních. Celkem logicky se střetli s národními socialisty i na tomto zasedání: Člen městské rady Antonín Novotný [Československá strana lidová] praví (...), že stará budova děkanství má cenu nejméně třikrát tak velikou dělá církev římsko-katolická sušické obci present. Praví, že strana lidová měla by být první proti, ale prohlašuje za stranu lidovou, že budou hlasovati pro návrhy, když obec chce této budovy na stánek kulturní a pak nejen aby dělníci, ale i řemeslníci měli v této těžké době práci.⁷² Za národní demokracii do rozpravy přispěl starosta Jan Seitz. Starosta konstatuje, že směna budovy děkanské není požadavkem strany lidové, nýbrž že se tak stalo z důvodů kulturních a poněvadž sbírky muzejní, které jsou uloženy v nedostatečných místnostech, jsou kmenovým jměním a mají být jako takové bezpečně uloženy. (...) Dále Starosta praví, že stavbou nové děkanské budovy zaměstnáno bude nejen dělnictvo ale také živnostenstvo.⁷³

Pro strany středu a pravice je důležitější kulturní rozměr výměny budov, tedy důstojné umístění muzea. Kromě toho doufají, že z této veřejné zakázky bude profitovat i skupina řemeslníků a živnostníků, tedy obyvatelé, o jejichž hlasy se Československá strana lidová a Československá národní demokracie ucházely primárně. O významné účasti místních řemeslníků na projektu úpravy budovy děkanství svědčí poděkování stavitele Karla Houry v článku věnovaném této rekonstrukci: *nutno vzpomenouti všech živnostníků, kteří po celou dobu se snažili vniknouti do krásného středověkého umění svých předchůdců a snažili se doplniti toto jejich krásné dílo*⁷⁴. Národní socialisté vždy protestovali proti odborně velmi

⁷⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis XVI. řádné schůze obecního zastupitelstva ze dne 19. dubna 1933, bod 10. Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

⁷¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis XVI. schůze obecního zastupitelstva, bod 10, Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

⁷² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis XVI. schůze obecního zastupitelstva, bod 10, Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

⁷³ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, Zápis XVI. schůze obecního zastupitelstva, bod 10, Směna staré budovy děkanské za novou budovu.

⁷⁴ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 60.

náročné práci na rekonstrukci staré budovy děkanství. Požadovali finance využít pro méně odborné nouzové práce pro nekvalifikované dělníky. V rámci nouzových prací ale již běželo několik takových projektů. Bylo *za účelem čelení nezaměstnanosti provedeno v rámci nouzových prací úpravy ulic a veřejných ploch v městě, lesních a polních cest s podporou ministerstva sociální péče, ale přesto za velikých finančních obětí města. Zvláštní zmínky zasluhuje vydláždění náměstí, dlažby ulic a úprava nové čtvrti na pravém břehu řeky.*⁷⁵ Nelze se proto divit, že středopravé strany doufaly, že část veřejných peněz se podaří využít tak, aby z nich mohl profitovat i okruh jejich voličů, tedy drobná sušická buržoazie, která byla ekonomickou krizí stížena stejně jako dělníci. K tomu se oprava a adaptace staré děkanské budovy a výstavba nové hodila lépe než úprava lesních cest či dláždění chodníků.

Starosta díky národně demokratickým spojencům mohl zákulisně ovlivňovat i veřejné mínění sušického obyvatelstva a tupit tak ostří nepřijemné kritiky. Člen národní demokracie Josef Procházka, dlouhodobý vydavatel sušického tisku⁷⁶ plně podpořil aktivitu radnice na získání budovy pro městské muzeum na stránkách svých novin: *Rádi zaznamenáváme, že město kulturně koná plně svoji povinnost, třeba je často i nespravedlivě za to zkritisováno. Že to dělá dál, slouží jemu ke cti. Říká se že, úprava děkanství stojí čtvrt milionu. Třeba tato částka je veliká, význam tak důležité památky plně si zasloužil, aby byla vydána. Ani z daleka nelze snahu města označit za nehospodárnost. Nyní bylo učiněno rozhodnutí se stavbou nového děkanství, započne se ještě letos. Právě se vypisuje ofertní řízení. Prý to bude stát i s výkupem pozemku a starého domu manželů Šperlových, kde nové děkanství bude zbudováno, okrouhle 400 000 Kč. Bude to krásný dar spořitelny sušické. Konsistoř projekt stavby již schválila, a tak se dočkáme toho, že bude míti město Sušice samostatnou a krásnou budovu muzejní.*⁷⁷

V září poté Procházka poměrně podrobně informoval sušickou veřejnost o dění kolem zadání stavby nové budovy děkanství. Vyskytl se totiž nový problém ohledně ceny zakázky: *Ve spořitelně zůstali hodně překvapeni výší ofert, které zněly: stavitele Kotála na 592 tisíc, Houry na 611 tisíc, Holečka na 650 tisíc a Dolanského na 690 tisíc Kč. Překvapeni byli hlavně proto, že bylo usneseno postavit děkanství stavebním nákladem 400 tisíc Kč. Proto*

⁷⁵ TUREK, Kajetán, *Rozvoj města Sušice v letech 1918-1937*, in: VONDRUŠKA, Miloš, (red.), *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 157.

⁷⁶ Josef Procházka vydával: *Svatobor, Neodvislý týdeník politický hájící zájmy českého Pošumaví (1908 – 1915)*, 1914 změna podnázvu: *Týdeník národní strany svobodomyšlné, hájící zájmy českého Pošumaví*, a dále: *Sušické listy, Místní orgán Československé národní demokracie (1918-1941)*, 1938 změna podnázvu: *List národního souručenství*.

⁷⁷ REDAKCE, *Nové děkanství a vlastní muzeum*, Sušické listy 16, 1933, č. 32.

nebyla stavba zadána a budou se upravovat staveb. plány, aby náklad nebyl větší.⁷⁸ Ve stejném článku si Procházka dovolil hovořit za celou sušickou veřejnost: *Celé veřejnosti jde o to, aby staré děkanství stalo se městským muzeem.*⁷⁹ Učinil tak i přesto, že jistá část sušické veřejnosti sympatizující s národními socialisty byla docela jistě proti.

Při hledání možností, jak uspořit na stavbě minimálně 200 tisíc, zaměřil se Karel Houra, který novou budovu děkanství projektoval a teď byl pověřen přepracováním projektu, na hospodářské budovy. Vyškrtnutí hospodářských budov z projektu se ukázalo jako neschůdnější varianta i přesto, že to byla od roku 1923 jedna z podmínek pro uskutečnění výměny budov. Jednalo se však o podmínku formální, protože se děkanství aktivně zemědělské činnosti nevěnovalo: *Hodláme podle projektu arch. K. Houry postavit pouze budovu obývací, tuto vkusně oplotiti a vnitřně vybavit tak, aby byla důstojna svému poslání a patrona. Hospodářské budovy nehodláme stavěti z těch důvodů, že dosavadní správce benefícia neprovozuje v režii hospodářství a že i pro dalekou budoucnost nevidíme žádné pozitiviti pro samostatné obhospodařování.*⁸⁰ Všechny zainteresované strany se dohodly na plánu, jak smlouvu formálně dodržet, ale prakticky ji obejít. Z celkové částky 400 tisíc mělo být uloženo 50 tisíc na nově vytvořený účet v sušické spořitelně pro případ, že by ke stavbě hospodářských budov došlo někdy v budoucnu. Tato částka by pro reálnou stavbu hospodářských budov rozhodně nestačila, ale po formální stránce bylo vše v pořádku.

Poté již nic nebránilo tomu, vypsát nové ofertní řízení, které dopadlo takto: *J Dolanský 339,070 Kč, K Houra 342,317 Kč, F Kotál 349,546 Kč, Frant. Holeček 363.628 Kč a inž. Grabinger 391.580 Kč.*⁸¹ Vítězný stavitel Dolanský začal se stavbou ještě téhož měsíce.

Sušická radnice nebyla ovšem jediným místem, kde se o směně děkanské budovy jednalo. Souhlas musela vyjádřit papežská kancelář, která v pravém smyslu slova směnu posvětila. Je zajímavé, že kladné rozhodnutí dorazilo do Sušice až v polovině března 1934.⁸² Tedy v době, kdy hrubá stavba nového děkanství byla již postavena. Až zpětně je patrné, jak radnice při zadání stavby před pravomocným rozhodnutím papežské kanceláře riskovala. V případě

⁷⁸ REDAKCE, *Stavba děkanství odložena*, Sušické listy 16, 1933, č. 35.

⁷⁹ REDAKCE, *Stavba děkanství odložena*, Sušické listy 16, 1933, č. 35.

⁸⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XVIII. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 26. září 1933*, bod 1. Zápůjčka Kč 400.000.

⁸¹ REDAKCE, *Stavba děkanství se započne*, Sušické listy 16, 1933, č. 37.

⁸² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XXI. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 16. března 1934*, bod 2. Směna starého děkanství za novostavbu.

záporného vyřízení směny budov by se na hlavu obecního zastupitelstva dozajista snesla ostrá kritika.

Během roku 1934 pokračovaly paralelně opravy staré budovy děkanství definitivně získané pro muzeum a práce na budově nové, ty byly ukončeny na podzim 1934. Nejprve 24. 10.⁸³ proběhlo slavnostní předání budovy do užívání sušickému děkanu P. J. Waldmannu za účasti biskupské konsistoře z Českých Budějovic, zástupců spořitelny a představitelů města. 16. listopadu 1934⁸⁴ poté proběhla kolaudace. Konečná cena stavby nového děkanství činila 503.902Kč a 43haléřů.⁸⁵ Suma vyčíslená na haléře působí vzhledem k překročení rozpočtu o 150 tisíc poměrně komicky. Navýšení bylo v tichosti vyúčtováno jako vícepráce. Jednalo se celkem o běžný jev ofertních řízení. Uchazeči ceny záměrně snižovali na nereálnou úroveň, aby ofertní řízení vyhráli. Rozhodujícím faktorem totiž byla nejnižší cena a v průběhu stavby pak docházelo k navyšování rozpočtů. Poměrně zajímavým faktem je, že ofertní řízení vyhrál stavitel Dolanský, který byl v původním, zrušeném ofertním řízení na posledním místě s nabídkou bezmála 700 tisíc korun. Již to mohlo sloužit jako indikátor toho, že vysoutěžená cena se s cenou konečnou nemusí shodovat, protože nebylo reálné, aby dokázal tak drasticky snížit náklady na stavbu.

Děkan se do nové budovy nastěhoval 18. 12.⁸⁶ Nová děkanská budova byla řešena poměrně velkoryse a moderně. V jejích prostorách se nalézal byt pana děkana, dvou kaplanů, hospodyně a služebné.⁸⁷ Budova slouží sušickému děkanství dodnes. Mezitím v budově starého děkanství, někdy též zvané Voprechovský dům či Holbův dům po majitelích ze 17. a 18. století, se rekonstrukce protáhla do dalšího roku. Počátkem roku 1935 byla zahájena třetí etapa rekonstrukce, která se týkala vnitřních prostor budovy. Třetí etapu rovněž prováděl architekt Karel Houra. Kromě úprav místností pro muzejní účely byl v budově zřízen i byt správce, který zdarma obsadil legionář Antonín Ryba.⁸⁸

Karel Houra zpracoval i projekt čtvrté fáze úprav komplexu děkanství. *Aby tato středověká palácová stavba byla úplně obnovena, zbývá dokončiti poslední část úpravy hospodářské*

⁸³ HOURA, Karel, *Nové děkanství v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice. Čtyřicátá devátá účetní zpráva 1934*, Sušice 1935 str. 46.

⁸⁴ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAŽÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 464.

⁸⁵ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938. str. 52.

⁸⁶ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 59.

⁸⁷ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAŽÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 482.

⁸⁸ Viz kapitola: 4. 7. *Domovník muzea Antonín Ryba*.

*budovy, která byla postavena při původním opevnění. (...) Úplně zachovalé původní opevnění města s ochozem a schodištěm v této části bude obnoveno a zpřístupněno. Jako lapidárium budou upraveny místnosti v přízemí a pro chodce k mostu bude zřízeno pod budovou podloubí se zachováním kleneb, oblouků, jakož i zbytky staré bašty. (...) Příkop za opevněním bude zpřístupněn veřejnosti a zachován, jako nepostradatelná součást původního opevnění našeho města.*⁸⁹ Tento velkorysý projekt byl schválen památkovým ústavem, ale z finančních důvodů již realizován nebyl. Není bez zajímavosti, že místy bývalého příkopu, který chtěl stavitel Houra sanovat a uvést do původního stavu, ten samý stavitel naprojektoval přeložení silnice (dnešní silnice II. /169), kvůli které byly zbytky příkopu definitivně zasypany. Přeložení silnice si vyžádalo demolici zadních traktů měšťanských budov, což nenávratně změnilo ráz této části Sušice. Na druhou stranu zde vzniklo prostorné nábřeží, na které byla svedena tranzitní doprava z náměstí. Toto nábřeží dnes nese Hourovo jméno.

Po dokončení třetí etapy oprav se mohly sbírky začít stěhovat do opravené budovy. Podle výroční zprávy o činnosti muzea pro rok 1934, psané 22. července 1935, počítal ředitel muzea Turek s počátkem stěhování na konci téhož roku: *Sbírky (...) koncem roku 1935 a počátkem r. 1936 budou přestěhovány do samostatné budovy muzejní.*⁹⁰ Městské zastupitelstvo formálně chválilo předání budovy pro městské muzeum až na konci května roku 1936. *Jednomyslně schválen návrh městské rady z 18. V. 1936, aby obecní budova čp. 40/I. v Sušici věnována byla trvale, výhradně a bezplatně muzejním účelům a to pro městské muzeum.*⁹¹ Poté již mohlo být zahájeno stěhování, které probíhalo nejintenzivněji v letech 1935 a 1936. Vzhledem k počtu předmětů, kterých bylo v roce 1937 evidováno 21 127,⁹² je možné předpokládat, že neprobíhalo příliš rychle. Řediteli muzea Kajetánu Turkovi pomáhal při stěhování jeho syn Luboš Turek a přidělená sekretářka, která se od roku 1936 starala o administrativní chod instituce a rovněž byla Turkovi nápomocna při katalogizaci muzejních sbírek,⁹³ prováděné v úplném rozsahu poprvé od založení muzea v roce 1880.

Ze zprávy o činnosti muzea za rok 1937 vyplývá, že toho roku bylo již muzeum v nové budově: *Sbírky muzejní byly přestěhovány do nové budovy muzejní, jest to jedna*

⁸⁹ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 60.

⁹⁰ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti okresního oddělení zemědělského městského muzea v Sušici za rok 1934*, Sušice 22. 7. 1935.

⁹¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *Zápis XXXVI. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice konané dne 29. května 1936*, bod 8. Prohlášení o věnování domu čp. 40/I. k muzejním účelům.

⁹² MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti okresního oddělení zemědělského městského muzea v Sušici za rok 1934*, Sušice 22. 7. 1935, str. 2.

⁹³ Viz kapitola: 4. 6. *Úřednice a jednatelka zemědělského muzea Marie Černá.*

z nejvýznamnějších budov na náměstí.⁹⁴ Muzeum bylo již přístupné a to nejspíš v jakémisi zkušebním provozu. O tom svědčí fakt, že se ředitel Turek snažil návštěvu muzea zařadit do programu oficiální návštěvy prezidenta Beneše v Sušici: *Muzeum snažilo se, aby návštěva muzea byla vzata do programu při zájezdu prezidenta republiky Dr. Eduarda Beneše dne 8. května 1937, ale nepodařilo se to.*⁹⁵ Rovněž velký počet návštěvníků zapsaných v návštěvních knihách je důkazem zpřístupněného muzea. Nicméně oficiální slavnostní otevření plánoval ředitel Turek na 20. výročí vzniku republiky. Ale kvůli politickým událostem toho roku již k slavnostnímu otevření nedošlo. A tak muzeum zůstalo veřejnosti přístupné bez slavnostního otevření.

Muzeum se zabydlovalo v budově i v následujících letech. Úpravy se týkaly hlavně zázemí muzea. V roce 1941 byla zřízena konzervační a fotografická laboratoř a konečně došlo na zřízení pracovny: *Aby byla umožněna systematická práce muzejní, bylo nutno zříditi pracovnu ředitele ústavu.*⁹⁶ Pracovna současně sloužila jako badatelna pro zájemce o studium. Muzeum tak získalo zázemí pro muzejní práci, o něž ředitel muzea Turek dlouhodobě usiloval a o kterém snili jeho předchůdci. Absence podobné místnosti jim znemožňovala provádět inventarizaci předmětů i jakoukoliv jinou potřebnou muzejní práci.

V následujícím roce se do budovy muzea přestěhoval i muzejní a městský archiv.⁹⁷ Rovněž byla dokončena celková evidence předmětů nalézajících se ve sbírkách muzea. Soupis předmětů započal zároveň se stěhováním muzea do nové budovy. Úplné katalogizace sbírek a muzejní knihovny se už dlouholetý ředitel Kajetán Turek nedožil. Dokončil ji za něj jeho syn a nový ředitel muzea Luboš Turek. Rok 1944 byl pro muzeum poměrně kritický. Počátkem měsíce srpna, kdy nařízením ministerstva školství o totálním pracovním nasazení byla muzea pro veřejnost uzavřena.⁹⁸ Uzavření muzea pro veřejnost nebyl jediný problém, který musel ředitel muzea řešit: *Bylo zažehnáno dvakrát nebezpečí vystěhování ústavu a jeho sbírek a postoupení budovy pro jiné účely.*⁹⁹ Ztráta budovy, o niž muzeum tak dlouho bojovalo a do níž se po všech peripetiích nastěhovalo, by byla těžkou ránou nejen pro sušickou veřejnost, ale i pro instituci samotnou - ocitla by se bez zázemí tak obětavě budovaného Kajetánem

⁹⁴ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 1.

⁹⁵ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 2.

⁹⁶ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1941*, Sušice [1942], nestr.

⁹⁷ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea města Sušice za rok 1943*, Sušice [1944], nestr.

⁹⁸ MŠ, sign. D97/4, *Museum der Stadt Schuttenhofen. Jahresbericht über die Tätigkeit des Museums der Stadt Schuttenhofen für das Jahr 1944*, Sušice [1945], nestr.

⁹⁹ MŠ, sign. D97/4, *Museum der Stadt Schuttenhofen. Jahresbericht über die Tätigkeit des Museums der Stadt Schuttenhofen für das Jahr 1944*, Sušice [1945], nestr.

Turkem. Nehledě na nebezpečí, jež by hrozilo narychlo vystěhovávaným sbírkám. Naštěstí se budovu podařilo pro muzeum zachránit. V květnu roku 1945 byl ředitel muzea Luboš Turek zatčen a souzen za kolaboraci. Muzeum převzal do správy profesor sušického reálného gymnázia Antonín Janák.

3. Sbírký, expozice a krátkodobé výstavy

3. 1. Muzeum jako otevřený depozitář

Sbírka muzejních předmětů vznikala prakticky okamžitě po založení samotné instituce. Do rukou odborného učitele Josefa Holíka se začalo scházet velké množství rozličných předmětů. Holíkovým úkolem nebylo pouze sbírky nashromáždit, ale rovněž je prezentovat veřejnosti. K tomu účelu bylo nutné získat movitý inventář. Muzeu se jeho prázáklad podařilo nabýt zároveň s místností určenou pro muzeum: *K uschování a vyložení věcí dražších jsou zhotoveny skříně.*¹⁰⁰ Toto skromné vybavení muzea nemohlo stačit neustále se zvětšujícímu počtu darovaných předmětů a už vůbec nemohlo postačit k tomu, aby byly předměty nějakým způsobem rozříděné. Tento poměrně neutěšený stav trval do roku 1887, kdy se muzeum přestěhovalo do jiné místnosti.¹⁰¹ *Nábytek, který se zde nalézal, tvořily zase jen ony dvě skříně a jeden obyčejný stůl. To bylo ovšem tuze málo. Prosil jsem o jeden stůl zasklený, brzy na to o dva menší a pak o prkna na knihy, což jsem též přičiněním p. purkmistra dostal. Nyní teprve bylo možno věci alespoň poněkud rovnati.*¹⁰² S přestěhováním muzejních sbírek do nové místnosti svému učiteli pomáhali někteří žáci. Těžko říct, zda ze své vlastní iniciativy a zájmu či z popudu svého učitele, nicméně tím, že jejich pomoc Holík vzpomněl v článku k desetiletému výročí založení muzea, psaném téměř tři roky po přestěhování, je téměř jisté, že si této pomoci velmi cenil.

Nejčastějšími dary do muzejních sbírek byly mince, jež poměrně záhy vytvořily základ numismatické sbírky. I kapacita těchto sbírek dosáhla stropu nedlouho po přestěhování muzea do nové místnosti. Muzeum, které nedisponovalo žádným vlastním rozpočtem, muselo i v tomto případě žádat městskou radu o pomoc: *Žádal jsem tedy dne 5. prosince 1888 p. purkmistra, aby nechal další čtyři kasetky udělati.*¹⁰³ Což také k muzeu vstřícný starosta Tichý učinil. V tisku se Holík, co se týče muzea, omezil pouze na děkovné články se seznamy dárců. O problémech muzea taktně mlčí, takže veřejnost mohla získat představu o úspěšně

¹⁰⁰ HOLÍK, Josef, *Muzeum, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 15.

¹⁰¹ Více k této problematice: 2. 1. *Muzeum v útrobách radnice.*

¹⁰² HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici, Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 18.

¹⁰³ HOLÍK, Josef, *Muzeum v Sušici, Posel ze Sušice* 11, 1890, č. 18.

vzkvétající instituci, jejíž sbírky se každý měsíc utěšeně rozrůstají díky mohutné síti příznivců budujících svépomocí své místní muzeum, jež každým dalším darem mohutní a jehož sbírky se každým darem stávají kompletnější a cennější. Tato představa však byla v přímém rozporu s realitou, kterou byla místnost přeplněná množstvím předmětů nejen historicky cenných, ale i naprosto bezcenné veteše, kdy každý další přírůstek vyvolal nepříjemnou otázku kam s ním?

V posledních letech Holíkova života se vybavení muzea prakticky nezměnilo. Poté, co muzeum převzali Augustin Kubeš a Jan Taul, museli bojovat o jeho holou existenci, neboť bylo trnem v oku purkmistru Uhlovi. Muzeu hrozilo stěhování do šupárny,¹⁰⁴ čemuž se naštěstí podařilo zabránit. Ale ani nadále městská rada postoj k muzeu nezměnila, a tak na nějaké zlepšení hmotných podmínek nemohlo být ani pomyšlení. V roce 1895 se v Praze konala národopisná výstava. Přípravy na tuto akci podnítily zájem o regionální historii a etnologii a vedly v mnohých místech k založení muzeí. Jejich jádrem se staly předměty, které byly soustředěny právě pro národopisnou výstavu. V Sušici se takováto sběratelská horečka nekonala. Na výstavu byly vybrány předměty nacházející se již v muzejních sbírkách nebo v majetku města. Rozhodování, které předměty by měly putovat na výstavu, probíhalo ve dvou kolech. Exponáty byly rozděleny do několika sekcí, a to na etnografické, zastoupené kroji a výšivkami, zastoupené vyšívanými a paličkovanými částmi oděvů a pokrývek hlavy. Velkou část sušického příspěvku národopisné výstavě tvořily písemné památky. Mezi tisky převládaly ty s náboženskou tematikou, listiny pak byly zastoupeny privilegii cechů a poddanskými vysvědčeními. Z hmotných památek se do Prahy podívaly dřevomalby, archeologické nálezy, ukázky kovářské práce, pečeti a pečetidla některých sušických cechů a jako kuriozita bochník chleba z roku 1805.¹⁰⁵ Předměty pocházely ze sušického soudního okresu. Kašperské Hory byly zastoupeny pouze dvěma listinami, které byly do seznamu zařazeny pravděpodobně proto, že byly napsány v českém jazyce, nad čímž se pozastavil již Josef Holík při darování jedné z nich v roce 1885 do muzea: *jistý pán, který jmenován býti nechce, daruje vysvědčení zachovalosti, které magistrát Hor Kašperských tamějšímu sousedu Jiříku Roušarovi roku 1602 vydal. Vysvědčení toto jest velmi ozdobné. První řádka jest psána zlatem. I mluvou jest listina ta důležitá, neb jest psána jazykem českým velmi správně. Totéž vysvědčení jest také na téže listině německy. Ale němčina tato jest velmi porušena, tak že celá*

¹⁰⁴ Více k této problematice: 2. 1. Muzeum v útrokách radnice.

¹⁰⁵ MŠ. D97/9, Záznam předmětů Národopisné výstavě československé v Praze roku 1895.

*listina zřejmě svědčí, že roku 1602 na Horách Kašperských lépe psali česky než německy.*¹⁰⁶ Jinak soudní okresy Kašperské Hory a Hartmanice zastoupeny nebyly.¹⁰⁷

O tom, že muzeum na výstavě reprezentovalo úspěšně, svědčí: *Městskému museu v Sušici dostalo se od výkonného výboru Národopisné výstavy československé za zásluhy o výstavu bronzové medaile a pochvalného uznání.*¹⁰⁸ Není, ale jasné zda se jednalo opravdu o medaili oceňující sušické muzeum, nebo zda se jednalo jen o medaili pamětní. Národopisná výstava vstoupila do života muzea ještě jednou, a to v roce 1901, kdy probíhal rozprodej vitrín a skříní využitých při výstavě. Městská spořitelna v Sušici zakoupila pro muzeum celkem osm kusů výstavního nábytku různých typů.¹⁰⁹ *Zakoupeny (...) r. 1901 skříně ze zbytků Národopisné výstavy. Skříněmi těmi zabrán prostor muzea tak úplně, že ředitel muzea Jan Taul, jak ve svém podání praví, stál opět před nemožností přikročiti k podrobnému třídění sbírek a k sestavení inventáře. Není tu místa ani pro pracovní stůl, není pracovny, v zimě není možno v nevytopené místnosti meškati.*¹¹⁰ Na prosby o přidělení dalších prostor pro přeplněné muzeum starosta Uhl opět nereagoval. V roce 1904 došla řediteli Janu Taulovi se spartánskými podmínkami trpělivost a na funkci ředitele muzea rezignoval. Učinil tak hlavně kvůli přetrvávajícím problémům s nedostatečnými prostory muzea, vybavením, špatnými podmínkami a neochotě městské rady tyto problémy řešit. Vzhledem k chybějícím pramenům je pravděpodobné, že až do volby nového kuratoria zůstalo muzeum uzavřeno.

V roce 1906 se ředitelem muzea stal Vojtěch Mašťovský,¹¹¹ který pro muzejní sbírky zachránil kované kříže ze starého hřbitova. Rovněž se pokoušel alespoň částečně sbírky v muzeu uspořádat. Krátké období kdy v sušickém muzeu působil jako ředitel profesor sušické reálky Karel Kramář, jak se zdá, nepřineslo výraznější zásahy do chodu muzea nebo podoby sbírek. Přesto se na schůzi kuratoria v roce 1910 prezentoval K. Kramář vcelku zajímavým nápadem: *Pan prof. Kramář nabízí, že vyjedná, s jakým nákladem daly by se poříditi modely starých kostelů, statků neb mlýnů z okolí, zejména hradu Rábí. Bylo by též záhodno udělati reliéf keltického hradiště na Sedle u Albrechtic.*¹¹² K realizaci tohoto projektu bohužel nedošlo a to pravděpodobně kvůli finanční náročnosti. Dále se Karel Kramář

¹⁰⁶ HOLÍK, Josef, *Museu, Posel ze Sušice* 7, 1885, č.

¹⁰⁷ Seznam předmětů určených pro národopisnou výstavu viz příloha 1.

¹⁰⁸ REDAKCE, *Městskému museu v Sušici*, Svatobor 15, č. 21.

¹⁰⁹ MŠ. sign. D97/1, *Účet pro slavné městské muzeum v Sušici, zaslaný Josefem Vaníkem za kancelář národopisného muzea*, dne 18. 4. 1901.

¹¹⁰ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*, *Sušické listy* 3, 1920, č. 33.

¹¹¹ MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný o ustavující schůzi správního výboru muzejního kuratoria*, dne 21. 4. 1906.

¹¹² MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný o schůzi muzejního kuratoria, která konala se dne 27. 4. 1910.*

zasazoval již pouze o získání konkrétních předmětů do muzejních sbírek, ty bylo však nutné od majitelů vykupovat, a tak pro muzeum získány nebyly.

V roce 1912 se do Sušice přistěhoval Kajetán Turek, jenž vyhrál konkurz na místo městského tajemníka. Ještě téhož roku byl zvolen do nového kuratoria jako kustod muzejních sbírek. V muzeu nastartoval velké množství změn. Jako profesionální úředník, navíc velmi agilní a zdravě sebevědomý, instituci zbyrokratizoval. Zahájil rozsáhlou komunikaci s jinými podobnými institucemi, spolky i úřady. O všech činnostech muzea začal vést záznamy, které navíc archivoval. Vrcholem Turkovy byrokratické činnosti byly zprávy o činnosti, které jednak rozesílal veřejným institucím a jednak uveřejňoval v sušickém tisku. Sušická veřejnost tak měla poprvé možnost velmi podrobně sledovat činnost muzea. Po skoro dvaceti letech, kdy se informace o muzejní činnosti objevovaly na stránkách novin dost sporadicky a byly omezeny prakticky pouze na seznamy dárců, působí Turkovy zprávy plné statistických údajů a byrokratické pečlivosti velmi impozantním dojmem. V tisku se díky Turkovi vytvářel nový obraz muzea. Tentokrát se jednalo o byrokratickou instituci, budící dojem mohutné organizace, která komunikuje se státními a jinými veřejnými institucemi jako rovný s rovným. Turek se stal řečeno s trochou nadsázky prvním úředníkem muzea. Realitou ale zůstávala stále jedna místnost přeplněná skříněmi.

Nicméně díky výročním zprávám je možné se dozvědět o obsahu některých skříní Turkem nově organizovaných podle tematických okruhů: *V době této instalována skříň památek král. města Sušice. Umístěny v ní: smolná kniha z roku 1500-1570, manual z roku 1464-1467, kniha sladovnická 1512-1650, registra zádušní 1583-1622, kniha trhův dvorů selských kr. m. Sušice 1584-1635, manual 1636-1640, 1659-1665, 1690-1709 registra příjmů a vydání z gruntů lidí poddaných m. Sušice, kniha městských 1618-1621, registra na příjem a vydání na vystavění věže u kostela panny Marie 1782, potvrzení práv patronátních 1668, potvrzení privilegií městských Josefem II. r. 1784, Františkem I. roku 1793. Zároveň instalována skříň cechovních památek, k nové úpravě dalších skříní nedošlo. Založeno nové oddělení životopisy, podobizny a rukopisy vynikajících mužů a žen narozených neb působících v Sušici a okolí.*¹¹³

V tomto oddělení místních spisovatelů se v následujících letech nejvíce rozrostla sbírka Josefa Arnošta Gabriela, v roce 1920 vydělená do samostatné výstavy.¹¹⁴ Další změnou, kterou vnesl Turek do muzejních sbírek, byla aktivní snaha získat určité předměty. Nečekal pouze, co lidé

¹¹³ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti ředitelství musea od 1. srpna do 31. prosince 1914*, Sušice 1. 1. 1915, nestr.

¹¹⁴ MŠ, sign. D97/4, VI. *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920*, Sušice 1. 2. 1921, nestr.

muzeu darují, ale aktivně o darování žádal nebo prosbu zveřejnil v novinách: *Správa městského muzea žádá za darování pro sbírky muzejní map a mapek bojišť válečných, kokard a odznaků vydaných ve prospěch červeného kříže, pohlednic s portréty rakouských vojevůdců, lístků polní pošty, fotografických snímků, karikaturních dopisnic válečných, časopisů a válečných obrazových zpravodajů, úředních vyhlášek a tiskopisů k mobilizaci a vůbec k nynější válce světové se vztahujících.*¹¹⁵

Během války, po odchodu Turka na frontu a úmrtí Vojtěcha Maš'ovského, bylo muzeum v útlumu. Jeho činnost však nebyla úplně zastavena. Správu muzea vzal na svá bedra sám starosta Ph. Mg. Josef Seidl se svými úředníky: městským oficiálem V. A. Šebestou a městským oficiantem Jar. Sedleckým.¹¹⁶ V roce 1916 se naplno projevila další z důležitých muzejních činností, jejíž zárodky se v činnosti muzea objevily již před válkou. Jednalo se o dokumentaci mizejících budov či předmětů, jež nešlo zachránit. V roce 1914 muzeum fotograficky dokumentovalo odkrývání sgrafit na budově staré lékárny. Šlo o dokumentaci jednotlivých vrstev historicky cenné omítky, kdy mladší vrstvy musely být zničeny, aby bylo možné odkrýt starší z nich. V roce 1916 muzeum dokumentovalo rekvírování zvonů ze sušických kostelů pro válečné účely, pořídilo fotodokumentaci a také nechalo odlít sádrové odlitky ozdob zvonů.¹¹⁷

Po návratu ze zajetí navázal Kajetán Turek na svoji předválečnou práci. Sušické muzeum se stalo členem Svazu československých muzeí a zahájilo s dalšími členy čilou komunikaci a výměnu publikací. Zvláště těsnou spolupráci navázalo sušické muzeum s Mmuzeem království českého, probíhala mezi nimi výměna předmětů, dokonce byla do této instituce odvezena kniha Velhartická z důvodu *uschování, do té doby, pokud pro sbírky městského muzea v Sušici nebudou opatřeny takové místnosti, které poskytovaly by záruku, že památka tak veliké ceny nebude ohrožena.*¹¹⁸ O přísnějším zacházení s historickými dokumenty svědčí rovněž vyšetřování kuratoria za účelem vypátrání tří listin z 15. a 16. Století.¹¹⁹ Ty si v roce 1880 zapůjčil profesor Čelakovský ke studiu, zapůjčil je zemskému muzeu k opsání a od té doby byly nezvěstné. Kuratorium se rozhodlo tento neuvěřitelný diletantismus napravit, ale složité vyšetřování, při kterém byli dotazováni bývalí členové kuratoria i ostatní osoby, které

¹¹⁵ SPRÁVA MĚSTSKÉHO MUZEA, *Městské muzeum v Sušici, Svatobor 6, 1914, č. 42.*

¹¹⁶ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti muzea od 1. 1. 1915 do 31. VII. 1919, Sušice 1. 8. 1919, nestr.*

¹¹⁷ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti muzea od 1. 1. 1915 do 31. VII. 1919, Sušice 1. 8. 1919, nestr.*

¹¹⁸ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. srpna 1919 -1. března 1920, Sušice 4. 3. 1920, nestr.*

¹¹⁹ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. srpna 1919 -1. března 1920, Sušice 4. 3. 1920, nestr.*

by mohly mít co do činění s listinami, ničeho nedosáhlo. Problém byl v tom, že za 40 let osud zavál mnohé pamětníky daleko od Sušice, a i když se podařilo alespoň některé z nich vypátrat, každý se dušoval, že o ničem neví.

V roce 1920 muzeum oslavovalo čtyřicáté výročí od svého založení. Žádné velkolepé oslavy se však nekonaly, omezily se pouze na článek v *Sušických listech*,¹²⁰ který byl později vydán i samostatně.

Dokumentační práce mizejících budov, začaté již během první světové války, se dostaly na novou kvalitativní úroveň. Kajetánu Turkovi se je podařilo vtělit do obecní vyhlášky: *Na žádost muzea obecní zastupitelstvo ve schůzi dne 4. prosince usneslo se, aby při stavebních změnách uložena byla stavebníku tato podmínka: Starý dům čp ... budiž před opravou, přístavbou, přestavbou, rozbouráním ve větším měřítku fotografován a jest pan stavebník povinen odevzdati zdarma jeden snímek stavebnímu úřadu k založení do archivu. Případné nálezy archeologické a historické musí býti městskému muzeu zdarma odevzdány.*¹²¹ Z popudu jednatele Turka se v této době začalo kuratorium zabývat získáním budovy pro muzeum, jehož podmínky byly stále špatné. Impulz k tomu Turkovi možná vnuknul příkaz vyklidit všechny muzejní předměty z chodby, kterou muzeum nenápadně anektovalo. V místnosti muzea tak opět nebylo k hnutí.¹²²

To koneckonců dosvědčil i člen muzejní rady Svazu československých muzeí Karel Hostaš, jenž 25. srpna 1921 vykonal v sušickém muzeu revizi a ve své zprávě kritikou rozhodně nešetřil: *Muzeum zaujímá v ní jen jedinou místnost dosti prostornou se 4 okny ve 2 poschodí. Předmětů jest však tolik, že jen část jich mohla býti uložena v několika skříních a to ještě nesoustavně, zcela jinak než by předměty toho zasluhovaly. Velká část starožitností je uložena po zemi apod. Ačkoliv muzeum má mnoho cenných předmětů, činní celek dojem spíše skladiště než-li muzea.*¹²³ Karel Hostaš, který před lety zakládal muzeum v Klatovech, ve své zprávě opět zdůraznil důležitost vlastní budovy pro nerušený rozvoj muzea. Hovořil jistě

¹²⁰ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušické listy* 3, 1920, č. 32. - 33.

¹²¹ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920*, Sušice 1.2 1921, nestr.

¹²² MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920*, Sušice 1.2 1921, nestr.

¹²³ Archiv národního muzea, Svaz československých muzeí, karton č. 46, *Zpráva Karla Hostaše o revizi muzea z 25. 8. 1921.*

z vlastní zkušenosti. Aby pouze nekritizoval a nedělal zlou krev mezi sousedními městy, vyzdvihl obětavou práci Kajetána Turka a nazval jej doslova duší muzea.¹²⁴

V roce 1922 se Turkovi podařilo inventarizovat muzejní knihovnu. Chybějící inventarizace byla dalším bodem kritiky v revizní zprávě Karla Hostaše z předešlého roku. Jak vidno, vzal si Kajetán Turek poučení svého zkušenějšího kolegy k srdci. *Byla to dosti namáhavá práce, již vzhledem k tomu, že veškeré knihy musely býti noseny z muzea v III. poschodí, do kanceláře v I. poschodí, poněvadž v muzeu nelze pracovati, pro nedostatek místa a pro zimu. Muzejní knihovna čítá 2172 knih*¹²⁵. Rovněž se pokusil alespoň zmírnit další Hostašovu výtku: *přemístil předměty ve vitrínách, pokud je ovšem vůbec možno, aby byly sbírky přehlednější.*¹²⁶ Více již s danými prostředky pro zlepšení stavu muzea udělat nemohl.

Od konce první světové války každý rok vytrvale rostl počet návštěvníků. Rok 1923 zaznamenal v tomto směru naprosto raketový vzestup.¹²⁷ Rozhodující měrou se o to zasloužila letní akce, během níž bylo muzeum po několik týdnů volně přístupné veřejnosti: *ukázalo se, že místnost vůbec nevyhovuje, byla tak přeplněna návštěvníky, že ti byli přímo namačkáni tam. Jediná výhoda otevření byla, že veřejnost přesvědčila se o nedostatečnosti místnosti a že vzbuzen byl zájem o muzeum.*¹²⁸ Poté se muzeum vrátilo do starého režimu, kdy bylo k prohlédnutí otevřeno pouze na požádání. Veřejnost se při zpřístupnění muzea přesvědčila o nevyhovujících prostorách, a proto na snahy Kajetána Turka získat pro muzeum vlastní budovu mohla hledět s pochopením. V roce 1923 pak došlo k dohodě s římskokatolickou církví o budoucí výměně děkanství.

Ředitel muzea Kajetán Turek viděl přesun muzea do budovy děkanství jako nejlepší variantu řešení již dost kritického problému s prostorem: *Muzejní místnost jest již přeplněna předměty, takže část sbírek uložena jest ve skříních v zasedací síni městské rady a v úřadovně měst. úřadů* [kancelář Kajetána Turka]. *(...) stěny jsou již přeplněné a i u stropu jsou věci pověšeny. Bývá to uměním kam ještě ten neb onen dar umístiti.*¹²⁹ Chronické potíže s nedostatkem místa bránily jakémukoliv tematickému uspořádání sbírek nebo častějšímu pořádání krátkodobých

¹²⁴ Archiv národního muzea, Svaz československých muzeí, karton č. 46, Zpráva Karla Hostaše o revizi muzea z 25. 8. 1921.

¹²⁵ MŠ, sign, D97/4, IX. zpráva o činnosti muzea městského v Sušici od 1. ledna do 30. června 1922, Sušice 10.7 1922, nestr.

¹²⁶ MŠ, sign, D97/4, IX. zpráva o činnosti muzea městského v Sušici od 1. ledna do 30. června 1922, Sušice 10.7 1922, nestr.

¹²⁷ Viz kapitola: 5. 4. Návštěvnost muzea a návštěvníci.

¹²⁸ MŠ, sign, D97/4, XI. zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. ledna do 31. prosince 1923, Sušice 16.1 1924, nestr.

¹²⁹ MŠ, sign, D97/4, XIV. Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1926, Sušice 1. 3 1927, nestr.

výstav. Jediná taková výstava proběhla v roce 1927, kdy při opravě věže děkanského kostela *byly vyňaty z věžní bání listiny a různé památky.*¹³⁰ Muzeum tyto listiny a předměty získalo do svých sbírek. Správa muzea, vědoma si patrně zájmu veřejnosti o tyto památky, rozhodla se tyto předměty předtím, než zmizí v útrobách těžko přístupné muzejní místnosti nebo ve skříni v Turkově kanceláři, vystavit v jedné kolekci, aby veřejnosti umožnila se s těmito památkami seznámit: *Správa muzea uspořádala výstavku těchto předmětů, výstavka těšila se značné návštěvě sušických občanů.*¹³¹

Snahy o získání samostatné budovy braly jedna po druhé rychle za své, a když v roce 1929 definitivně padla i možnost získat pro muzeum novou budovu financovanou sušickou spořitelnou, upadl pravděpodobně ředitel muzea Kajetán Turek upadnout do deprese. Z ní ho velmi rychle dostalo rozhodnutí starosty města, který, vědom si neúnosného stavu muzea, rozhodl muzeu uvolnit další místnost v budově radnice. *Část našeho muzea hodláme v r. 1930 umístiti v síni dnešního důchodu, aby tak bylo lépe přístupné veřejnosti. Místnost tu značně rozsáhlou v přízemí radnice upravíme a umístíme v ní památky cechů sušických a znázorníme vývoj řemesel, obchodu a průmyslu sušického.*¹³² Z přeplněné místnosti v druhém patře měly být vybrány tematicky ucelenější sbírky reprezentující sušické měšťanstvo, řemeslnictvo a průmysl.

Na jaře proběhla akce, do níž byly zapojeny některé veřejné instituce, muzeum tedy mezi nimi nemohlo chybět: *Místní osvětový sbor s klubem Rotary uspořádal o velikonocích v budově stát. ref. reál. gymnázia v Sušici soubornou výstavku obrazů originálů, nalézajících se v majetku zdejšího občanstva. Na uspořádání výstavky zúčastnil se jednatel muzea a muzeum vystavovalo 30 originálů.*¹³³ Sušická buňka Rotary klubu vznikla v roce 1928 a výše zmíněná výstava byla první veřejnou akcí, kdy o sobě dal tento spolek veřejně vědět. Kajetán Turek jako jedna z významných osobností veřejného života byl členem tohoto trochu tajemného a velmi vlivného spolku, proto účast muzea na této akci není nijak překvapivá.

V červenci roku 1930 Sušice ožila neobvyklou událostí. Při přestavbě domu na náměstí čp. 34/1 hodináře pana Karla Mirvalda pro prodejnu firmy Baťa učinili dva zedníci vzácný nález v dutině mezi klenbou stropu v přízemí a podlahou v prvním patře. Jednalo se o: *staré nádoby cínové jedinečné práce a velké ceny kulturní z doby 15. až 17. století.* Zedníci jej neoznámili

¹³⁰ Tyto listiny byly do bání kostelní věže umístěny v roce 1888, kdy byla věž naposledy opravována. Svůj příspěvek přidal i Josef Holík, viz kapitola: 4. 1. *Zakladatel muzea Josef Holík.*

¹³¹ MŠ, sign. D97/4, XV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1927*, Sušice 6. 6 1928, nestr.

¹³² MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1929*, Sušice [1930], nestr.

¹³³ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1929*, Sušice [1930], nestr.

ani stavebnímu dozoru, ani majitelům domu a cínové předměty si mezi sebou rozdělili. Polovina nálezů byla dělníkem Zelenkou prodána Železníkovi p. H. Lašovi, který je koupil za 87Kč. Tyto nálezy vážily 43¹/₂ kg. Druhý nálezce ostatní část si ponechal a z této prý již několik kusů bylo rozdáno. – Jen náhodou bylo četnictvo uvědoměno o nálezů a v sobotu 19. t. m. začalo pátrání. Železníku H. Lašovi ihned zabavena koupená část a zatím uložená na četnické stanici. Zakrátko k ní přibily i kusy z druhé části, vyjímaje ty co zatím byly rozdány a které četnictvo hledí nyní rovněž dostati, aby celý nález byl zachráněn pro sušické městské muzeum.¹³⁴ Díky rychlé a velmi efektivní práci četnictva dopadl celý incident nejlépe, jak mohl: Zatím jest bohatý a velice cenný nález majetkem hodináře p. K. Mirvalda, neboť skuteční nálezci tím, že neoznámili nalezený poklad, ztrácejí nárok na polovinu věcí, která by jim jinak patřila.¹³⁵ Kdyby postupovali podle zákona, mohla být paradoxně polovina nalezeného cínového nádoby ztracena naprosto legální cestou. Protože by jim nic nebránilo prodávat a rozdávat předměty nevyčísitelné historické hodnoty dle libosti. Tento případ je zajímavým exkurzem do smýšlení dělníků. Ukazuje se poměrně smutný fakt, že přes jakoukoliv snahu muzea informovat dělníky, jak by měli při podobných nálezích postupovat, dokonce i poté, co se snahy o záchranu archeologických nálezů podařilo vtělit do obecní vyhlášky, se v primitivně materialistickém smýšlení příslušníků dělnické třídy příliš nezměnilo od roku 1881, kdy rozkradli archeologický nález pohřebiště na úpatí Svatoboru. Zajímavé je to hlavně proto, že v případě ostatních skupin obyvatelstva, byla tato osvěta poměrně úspěšná, ať už se jednalo o živnostníky nebo zemědělce, kteří archeologické nálezy vesměs darovali muzeu.

Jiný přístup k historickým památkám ukázali manželé Mirvaldovi, majitelé domu, ve kterém byl cínový poklad ukryt. Nedlouho poté, co jim byl četnictvem navrácen, jej darovali sušickému muzeu. Ředitel muzea Turek, zastávající mimo jiné i funkci okresního konzervátora, jim za to byl velmi vděčný. Stejně jako ostatním, kteří se zasloužili o zachránění této památky. Všem pak vyjádřil dík ve výroční zprávě: *konáme milou povinnost, když děkujeme všem, kteří mají zásluhu v získání těchto předmětů pro naše muzeum. Jest to městská rada s p. starostou v čele, páni manželé Karel a Kačka Mirvaldovi, majitelé domu 34-I. strážmistr p. Pešina a četnická stanice v Sušici.*¹³⁶

¹³⁴ REDAKCE, *Nález starožitných nádob v Sušici, Sušické listy* 13, 1930, č. 30.

¹³⁵ REDAKCE, *Nález starožitných nádob v Sušici, Sušické listy* 13, 1930, č. 30.

¹³⁶ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. *Zpráva o činnosti za r 1931, Sušice* 5. 5 1932, str. 2.

V roce 1930 se rozhodl Kajetán Turek navázat na poměrně úspěšné krátkodobé výstavy z minulých let. První, kterou Turek v roce 1930 uspořádal, byla výstava věnovaná prezidentu Masarykovi k jeho osmdesátým narozeninám. Byla zahájena 7. března, v den výročí narození. Nejednalo se však o obligátní životopis prezidenta osvoboditele: *Byly vystaveny památky na presidenta republiky T. G. Masaryka z doby, kdy byl poslancem zemským a říšským za město Sušici.*¹³⁷ Výstava trvala týden, během tohoto týdne zasáhla národ smutná zpráva o úmrtí Aloise Jiráska. Jeho skon přišel 12. března. A již 15. března probíhala v Sušici výstava k jeho připomenutí. Poslední výstava, která proběhla na přelomu let 1930 a 1931 byla věnována opět jubilantovi, čerstvému sedmdesátníkovi Karlu Kramářovi, čestnému občanovi města Sušice. Pozornost, která byla v Sušici věnována právě Karlu Kramářovi, souvisí s politickou příslušností k Národní demokracii starosty Jana Seitze i dalších čelných představitelů města včetně Kajetána Turka.

3. 2. První tematické expozice a zemědělské oddělení

V roce 1930 vzniklo při městském muzeu zemědělské oddělení. Vzhledem k obtížným přírodním podmínkám, které v tomto regionu zemědělství příliš nepřály, může založení zemědělského oddělení působit poněkud nepatřičně, nicméně se jednalo o celorepublikový trend, který se v muzejnictví na počátku třicátých let prosadil.¹³⁸ Zemědělská muzea měla vzniknout v každém soudním okrese¹³⁹ Československé republiky, přičemž se mělo jednat o instituce s vlastním kuratoriem a úzce spolupracující s ústředním zemědělským muzeem - ústavem pro studium a povznesení venkova a místními organizacemi republikánské (agrární) strany, respektive s její mládežnickou organizací - agrárním dorostem. Hlavním cílem těchto muzeí měla být osvěta a prezentace nových postupů, technologií a přípravků v zemědělství. V čele kuratoria okresního zemědělského muzea pro okres Sušice stanul jako předseda Kajetán Turek i přesto, že neměl vazbu na republikánskou stranu ani k zemědělství. Stalo se tak patrně díky jeho mnohaletým zkušenostem s vedením muzea a právě jako ředitel městského muzea mohl poskytnout potřebnou záštitu.

Mezitím adaptace nové místnosti v přízemí radnice pro městské muzeum, nákup nového vybavení a roztřídění sbírek zabralo poměrně dost času a městskou pokladnu stálo nemalé finanční prostředky. Na jaře roku 1932 byla hotova úprava místnosti a před jejím vchodem instalována významná epigrafická památka: *Před novou místností zasazena jest mramorová*

¹³⁷ TUREK, Kajetán, *Městské museum v Sušici 1880-1930: Zpráva o činnosti musea za rok 1930*, Sušice 1931, str. 4.

¹³⁸ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 94.

¹³⁹ ŠPÉT, *Přehled*, str. 94.

deska (mramor původu šumavského) hlásající, že opevnění města Sušice vykonáno za panování Jana Lucemburského r.1322. Deska vyčištěna a konzervována ak. sochařem Böswarem z Prahy.¹⁴⁰ Pro novou místnost zakoupila radnice celkem šest nových vitrín, do kterých bylo možné expozice roztřídit tematicky, takže každá vitrína sloužila jako samostatné oddělení. Expozice v nové místnosti byla dokončena na jaře 1932. Její přesnou podobu lze díky zprávě o činnosti z toho roku poměrně přesně zrekonstruovat: *V první vitríně vystaveny výrobky fy. Jos. Ed. Schmid, sklárna a brusírny v Aníně, které nedávno sušickému muzeu věnovaly kolekci 111 předmětů z broušeného skla. Dále instalován tu cínový poklad ze 16. a 17. století. (...) V třetí skříni umístěny jsou památky sirkařského průmyslu sušického od počátku výroby. (...) V čtvrté skříni vystaveny formy perníkářské dřevěné, plechové a sádrové, památky voskařské a ranhojičské. V páté skříni instalovány části lidového kroje, drobnůstek z městských rodin, v šesté skříni vystaveny nádoby skleněné, cínové a keramika, sedmá skříň věnována archeologii. První vitrína menší věnována „šňupání a kouření na Šumavě“ v druhé vystavena stará rychtářská práva a staré šumavské sněžnice. Mimo to instalován tu tkalcovský stav se svým příslušenstvím, skříň tiskařských forem barvířských a ukázek místní výroby barvířské. (...) Po stěnách rozvěšeny některé originály pohledů na starou Sušici a vývěsní znamení řemeslníků a živnostníků.*¹⁴¹ Prvními návštěvníky této nové expozice byla 10. července městská rada. Poté byla zpřístupněna veřejnosti.

V době, kdy první návštěvníci obdivovali nově zařízenou místnost muzea v přízemí, došlo v radnici k dalšímu stěhování, přičemž byla uvolněna místnost městského zastupitelstva, která byla postoupena muzeu: *Městské muzeum získalo pochopením starosty města a měst. správy novou místnost v II. poschodí radnice – starou zasedací síň obec. zastupitelstva, která spojena s dřívějším sálem musejním, v nichž budou na jaře nově instalovány sbírky muzejní, takže pro sbírky muzejní budou 3 velké sály. Pro městský a muzejní archiv získána rovněž nová místnost, přiléhající k muzejním sálům, také archiv bude bezpečněji uložen a snáze přístupen.*¹⁴² Tato nečekaná štědrost přišla v době, kdy opravy děkanské budovy byly v plném proudu, z čehož se dá vyvodit závěr, že městské zastupitelstvo ještě v roce 1932 s přestěhováním muzea do budovy děkanství nepočítalo.

Nově získanou místnost ve druhém patře se rozhodl Kajetán Turek využít pro umístění zemědělského muzea: *Koncem r. získalo městské muzeum pro své sbírky starou zasedací síň*

¹⁴⁰ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. Zpráva o činnosti za r 1931, Sušice 5. 5. 1932, str. 2.

¹⁴¹ MŠ, sign. D97/4, Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1932, Sušice 7. 3. 1933, str. 1-2.

¹⁴² MŠ, sign. D97/4, Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1932, Sušice 7. 3. 1933, str. 1.

obec. zastupitelstva a v této budou na jaře roku 1933 instalovány sbírky zemědělského muzea.¹⁴³ Toto oddělení do té doby žádné prostory vyhrazeno nemělo: *Sbírky muzejní uloženy byly prozatím v odborné škole hospodářské, protože nebylo místa v místnostech měst. muzea.*¹⁴⁴ Tou dobou se již pro zemědělské muzeum podařilo získat některé i dosti zajímavé předměty. Většinu z nich tvořilo zastarávající, nebo již zastaralé zemědělské náčiní a stroje. Zlatým hřebem sbírek pak byl tkalcovský stav i s příslušenstvím, který zemědělskému muzeu daroval bývalý dlouholetý člen kuratoria městského muzea a pokladník Vilém Blažko.

Přelom zimy a jara 1932 byl pro Kajetána Turka opravdu hektický, kromě úprav budovy v přízemí radnice pro sbírky městského muzea uspořádal čtyři krátkodobé tematické výstavy. Bohužel není známo v jakých prostorách, ale vzhledem k tomu, že proběhly v zimě a na jaře, nemohly se konat ještě v nedokončené místnosti v přízemí. *Ve dnech 20. února až 5. března uspořádána výstava listinných a knižních památek na univerzitního profesora Dr. Čenka Zibrta a světícího biskupa Mgr. Ant. Podlahu ve dnech 6. -13. března byla výstava památek na cestovatele St. Vráze. (...) Ve dnech 19. -29 března výstavku památek na spisovatele a čestného měšťana sušického M Aloise Jiráka (...). Konečně ve dnech 1. -10. dubna uspořádána výstava památek na poslance Gustava Habrmana, čestného měšťana sušického.*¹⁴⁵ Výstavy byly koncipované jako pietní na připomenutí těchto osobností. Ředitel muzea reagoval v přípravě těchto výstav velmi rychle. Čeněk Zíbrt a Antonín Podlaha zemřeli shodně 14. února 1932 a již 20. února byla výstava věnující se těmto osobnostem otevřena veřejnosti. 20. února zemřel Stanko Vráz, Výstava věnovaná tomuto cestovateli byla otevřena hned následující den po ukončení předchozí expozice. Výstava připomínající cestovatele a dobrodruha Stanka Vráze trvala týden. Ještě před jejím ukončením se objevilo v kalendáři datum označující dvouleté výročí od smrti Aloise Jiráka. Jednalo se o 12. březen. Na přípravu výstavy milovaného národního spisovatele potřeboval ředitel Turek opět pouze šest dní. Během desetidenní expozice na počest geniálního spisovatele se do Sušice donesla další smutná správa o úmrtí bývalého poslance Gustava Habrmana, který zemřel 22. března. Výstava věnovaná jeho památce byla nainstalována okamžitě po ukončení výstavy Aloise Jiráka za pouhé dva dny a probíhala obligátních 10 dní, od 1. do 10. dubna. Rychlost, s jakou byl ředitel Turek výstavy schopen pořádat, svědčí patrně o jejich poměrně skromném rozsahu.

¹⁴³ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského musea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 6.

¹⁴⁴ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského musea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 6.

¹⁴⁵ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského musea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 3.

Nová část muzea v přízemí radnice okamžitě po svém otevření přilákala enormní počet návštěvníků: *Každý turista a letní host touží shlédnout sbírky cínu, skla a sirkařského průmyslu.*¹⁴⁶ Návštěvníků muzea bylo v roce 1932 celkem 4520.¹⁴⁷ Jednalo se o naprosto nebývalou záležitost. Rok 1932 byl výjimečným především díky otevření nové a poměrně zajímavé expozice sbírek skla, sirkařského průmyslu a nedávno nalezených cínových nádob, jimž jejich dramatický osud přidával na atraktivitě. Tak velký nárůst návštěvníků byl umožněn z velké části i díky nové, snadněji dostupné výstavní místnosti v přízemí radnice. Ta byla pravděpodobně přístupná v otevírací době radnice, bez nutnosti se předem domlouvat s ředitelem Turkem nebo obecním zřizencem. Jakým způsobem byla zpřístupněna druhá místnost muzea v druhém patře, jasné není. Vzhledem k roztržitosti sbírek museli návštěvníci procházet vnitřními trakty radnice, což se hlavně v případě dětských návštěvníků jistě nedělo za naprostého ticha, proto by jistě i úřednictvo uvítalo co možná nejrychlejší přestěhování muzea do jiné budovy.

3. 3. Stěhování do vlastní budovy a tematizace sbírek

Kauza opravy budovy starého děkanství dopadla dobře pro muzeum, které tuto budovu po značných peripetiích získalo.¹⁴⁸ A tak se mezi lety 1935 a 1937 sušické muzeum mohlo začít stěhovat do budovy uvolněné děkanským úřadem. Během přesunu sbírek mohla proběhnout konečně jejich inventarizace. Poměrně rozlehlá budova starého děkanství definitivně vyřešila problém s nedostatkem prostor, oproti třem místnostem na radnici poskytovala budova starého děkanství okamžitě k dispozici 14 místností. *Sušické městské muzeum dočkalo se konečně důstojného stánku pro své velké a pěkné sbírky, které teprve nyní po řádném výběru a roztrídění a po vhodné instalaci se plně uplatní a budou chloubou města.*¹⁴⁹ Tak referoval v úvodu článku o historii domu starého děkanství profesor sušického gymnázia Antonín Janák na začátku stěhování muzea.

Muzeum bylo bez větších oficialit zpřístupněno veřejnosti v roce 1937 a přilákalo v prvním roce svého působení naprosto nebývalý počet návštěvníků. *Celkem 9740 osob.*¹⁵⁰ Kromě nově instalovaných stálých výstav uspořádal ředitel muzea Kajetán Turek celkem čtyři krátkodobé tematické výstavy. V první řadě se jednalo o tryzny za zesnulé. Nejdříve se v Sušici toho roku vzpomínalo na Karla Kramáře. Kromě zásluh za vznik republiky byl jistě

¹⁴⁶ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského musea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 5.

¹⁴⁷ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského musea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 5.

¹⁴⁸ Více k této problematice viz kapitola: 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy.*

¹⁴⁹ JANÁK, Antonín, *Důchody sušických děkanů v minulosti*, *Sušické listy* 15, 1935, č. 13.

¹⁵⁰ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 3.

připomínán i jako čestný občan a předseda Národní demokracie, tedy strany, jež již dlouhá léta ovládala Sušici. Výstava byla otevřena pro veřejnost 29. května, tedy tři dny po smrti Karla Kramáře, a trvala, oproti předchozím výstavkám v radnici, poměrně dlouho, do 30. června téhož roku. Druhá výstavka určená k uctění památky se týkala nejvýznamnější ikony první republiky. Tři dny po smrti prezidenta osvoboditele a tatíčka národa byla v muzeu otevřena pietní výstavka připomínající život a dílo Tomáše Garrigueka Masaryka. Ta trvala ještě delší dobu než vzpomínka na Karla Kramáře, od 17. září do 31. října. Obě výstavy se staly povinným cílem žáků sušických škol. Hojně byly navštíveny i sušickou veřejností. Kramářovu výstavku zhlédlo 900 osob,¹⁵¹ výstavku pana prezidenta dokonce 1630.¹⁵² Zbylé dvě výstavy byly o poznání optimističtější a v dalších letech se pak cyklicky opakovaly. Jednalo se o výstavu obrazů, převážně krajinomalby Pošumaví a Šumavy, Bedřicha Andrlého a Jiřího Sýkory, která probíhala od 15. června do 29. srpna. O Vánocích pak byly vystaveny jesličky. Tato poslední výstava přilákala hlavně děti. Otevřena byla od 24. prosince do 31. ledna.¹⁵³

Uspořádání sbírek v muzejních expozicích nebylo ještě v roce 1937 a ani v letech následujících definitivní. Dá se předpokládat, že pořádání sbírek pokračovalo dost pomalu vzhledem k tomu, že při přestěhování byly předměty zanášeny do evidence, čištěny a některé konzervovány. To vše se odehrávalo za běžného provozu muzea. Pořádání expozic probíhalo pomalu rovněž z důvodu, že ředitel muzea Kajetán Turek prováděl stěhování muzea až po své běžné práci v kanceláři městských úřadů, tedy ve svém volném čase. Nápomocen mu při tom byl pouze jeho syn Luboš a sekretářka Marie Černá, která prováděla inventarizaci předmětů.

V roce 1938 mělo být muzeum slavnostně otevřeno. Tomu ale *zamezily nastalé poměry politické*.¹⁵⁴ Co se otevíracích hodin týče, byly po přestěhování do nové budovy pevně stanoveny: *denně od 8-12 a od 1. hod do 5. hod. neděli a ve svátek od 8-12 hod.*¹⁵⁵ Krátkodobé výstavy proběhly toho roku pouze dvě, a to výstava obrazů Bedřicha Andrlého (od 31. července do 20. srpna)¹⁵⁶ a tradiční vánoční betlém (od 24. prosince do 30. ledna).¹⁵⁷ Nebyla uspořádána žádná výstava připomínající nějakou významnou osobnost. Není jisté, zda

¹⁵¹ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 3.

¹⁵² MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 3.

¹⁵³ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 3.

¹⁵⁴ MŠ, sign. D97/2, koncept žádosti za příspěvek kuratoria městského muzea v Sušici, ministerstvu školství a národní osvěty, ze dne 13. 9. 1939.

¹⁵⁵ MŠ, D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1938*, Sušice 30. 7. 1939, str. 2.

¹⁵⁶ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1938-39*, Sušice [1940], str. 4.

¹⁵⁷ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1938-39*, Sušice [1940], str. 4.

za to může opatrnost ve vyostřující se politické situaci, nebo za to mohl, cynicky řečeno, fakt, že v roce 1938 nezemřel žádný čestný občan města Sušice.¹⁵⁸ Ani následující rok nepřinesl žádnou změnu, krátkodobé výstavy roku 1939 byly stejné jako v roce 1938. V létě probíhala výstava krajinářských obrazů Bedřicha Andrleho a o Vánocích byl opět vystaven betlém.

V roce 1940 byla zahájena reorganizace muzejní knihovny: *věnovalo muzeum jednu stabilní velkou místnost pro knihovnu a jednu pro studovnu. Aby knihy našly důstojného uložení, vytklo si muzeum tuto knihovnu zařídit jednoduše avšak prakticky.*¹⁵⁹ Kromě vyčištění, opravy a evidence knih bylo nutné vhodně tuto místnost vybavit nábytkem. Od června do září probíhala již osvědčená výstava obrazů Bedřicha Andrleho. *Vystaveno celkem 70 obrazů z města a okolí.*¹⁶⁰ V srpnu a v září se konala výstava k výročí sto let pošty v Sušici. Z neznámých důvodů nebyly vystaveny o Vánocích jesličky.

Rok 1941 přinesl především v zázemí muzea řadu změn. Byla konečně zřízena pracovna, po které Turek tak dlouho toužil: *Aby byla umožněna systematická práce muzejní bylo nutno zřídit pracovnu ředitele ústavu, v níž je též příruční knihovna pro studium as o 1000 svazcích. Pracovna celá pak byla zařízena získaným tvrdým nábytkem připomínající barok.*¹⁶¹ Rovněž se podařilo zřídit konzervační laboratoř určenou k čištění, konzervování a drobnému restaurování předmětů ze sbírek muzea. Ředitel Turek doufal, že se výhledově podaří zřídit i fotolaboratoř. Dokončeno bylo i uspořádání knihovny. Byla rozdělena na dvě části: velkou knihovnu, jejíž korpus tvořily staré knihy, které se do muzea dostaly jako dary, ta obsahovala 14000¹⁶² svazků, a příruční knihovnu, obsahující vědecké příručky určené pro badatele ta obsahovala 1000 svazků,¹⁶³ které se do muzea dostávaly nákupem z muzejního rozpočtu. V roce 1941 bylo rovněž schváleno přestěhování městského archivu do budovy muzea. Do té doby byl městský archiv umístěn v nevyhovujících podmínkách v budově radnice.

V dubnu padlo poměrně zvláštní rozhodnutí: *Halla v přízemí muzejní budovy [bude] použita jako veřejný protiletadlový kryt, stejně jako sklepní místnosti budovy.*¹⁶⁴ Bylo provedeno několik úprav, například instalace dřevěných okenic nebo instalace lopat a krumpáčů v místnostech určených pro protiletadlový kryt. V srpnu pak proběhla revize protiletadlového krytu: 31.

¹⁵⁸ LHOTÁK, Jan, *Čestní občané (měšťané) města Sušice*, nepublikovaný rukopis.

¹⁵⁹ MŠ, sign. D97/2, Koncept žádosti za příspěvek zemskému úřadu, ze dne 9. 8. 1941.

¹⁶⁰ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1940*, Sušice [1941], str. 3.

¹⁶¹ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1941*, Sušice [1942], nestr.

¹⁶² MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1941*, Sušice [1942], nestr.

¹⁶³ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1941*, Sušice [1942], nestr.

¹⁶⁴ MŠ, sign. D97/2, Koncept přípisu adresovaného Svazu českých muzeí o činnosti muzea za rok 1940, ze dne 20. 4. 1941.

srpna 1941 dostavili se ku kontrole protiletického krytu poručík četnictva a poručík policie z úřadu Oberlandrata (...) velmi se podivovali proč jest zřízen kryt právě v takové památné budově, neboť jest všude zvykem památnosti chrániti před nebezpečím a nikoliv je do nebezpečí stavěti, neb na ně upozorňovati.¹⁶⁵ Naštěstí občané Sušice svůj historický protiletadlový kryt nevyužili. V posledním měsíci války sice na Sušicku prováděli nálety američtí hloubkaři,¹⁶⁶ ale Sušice naštěstí nepoznala nálet spojeneckých bombardérů jako mnohá jiná města, například i sousední Klatovy.

V roce 1941 byly pořádány dvě výstavy: v první řadě se jednalo o tendenční výstavu k výročí hudebního skladatele Wolfganga Amadea Mozarta, ta obsahovala hlavně hudební nástroje ze sbírek muzea. Tendenčnost výstavy byla zřejmá na první pohled. Na pozadí výstavní místnosti byl umístěn velký prapor se svastikou. Kromě této výstavy proběhla opět i výstava obrazů Bedřicha Andrlého.

Z roku 1941 rovněž pochází dokument popisující muzejní sbírky. Je tak možné si vytvořit alespoň částečně obrázek o jejich obsahu. Muzejní sbírky byly rozděleny na jednotlivá oddělení, ale z jiných pramenů je patrné, že jejich vymezení nebylo nijak striktní,¹⁶⁷ kromě výstavních místností budova muzea dále obsahovala lapidárium, galerii, knihovnu, městský a muzejní archiv, fotografickou a konzervační laboratoř, pracovnu se studovnou a byt správce. Místností určených pro expozice bylo celkem 14 a tematických oddělení 18.¹⁶⁸ Některá oddělení jistě zabírala celou místnost, jiným vzhledem k jejich rozsahu a velikosti postačila vitrína. Některá z nich přešla do nové budovy z radnice prakticky beze změny, jiné bylo možno uspořádat teprve po přestěhování: *Oddělení prehistorické – archeologie – obsahuje sbírky z výkopů, jež v místě byly učiněny, hlavně jsou to vykopávky prvokřesťanského pohřebiště pod Svatoborem, dále vykopávky pocházející ze středověku. (...) Sbírký nejsou dosud systematicky tříděny a trvale upraveny.*¹⁶⁹ S rozříděním archeologických předmětů si nejspíš ředitel Turek nevěděl po odborné stránce příliš rady. A jistě by v tomto směru ocenil odbornou pomoc.

¹⁶⁵ MŠ, D97/2, Koncept přípisu městskému úřadu v Sušici z 2. 8. 1941.

¹⁶⁶ FARTÁK, Josef, *Hloubkoví letci nad Sušickem*, in HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. 94-99.

¹⁶⁷ TUREK, Kajetán, *Technické sbírky městského muzea v Sušici*, in: VONDRUŠKA, Miloš, *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 79.

¹⁶⁸ MŠ, sign. D97/4, Popis sbírek, *Městské muzeum v Sušici založeno bylo v r. 1879-80*, Sušice [1941], nestr.

¹⁶⁹ MŠ, sign. D97/4, Popis sbírek, *Městské muzeum v Sušici založeno bylo v r. 1879-80*, Sušice [1941], nestr.

Sbírký církevních památek – obsahující veškeré památky kostelní od prvopočátku, bohoslužebné předměty, roucha, (...) Sbírky cechovní – obsahující veškeré symboly cechovní, korouhve truhlice a podob. Sbírky cínu – obsahující nádobí cínové, mezi nimiž celý jedinečný nález z doby 1590-1600. Sbírky skla – obsahující jedinečné soubory všeho skla používaného ve městě po staletí. (...) Sbírky porculánu a keramiky – obsahují soubory nádobí z domácností. (...) Sbírky svítidel – obsahující veškeré druhy kdy používaných svítidel – svícnů, lamp, kahanců, držáků loučí. (...) Sbírky nábytkového zařízení – interieury – složené z věnovaných kusů nábytku. (...) Oddělení numismatické a sfragistické – obsahuje sbírky mincí. (...) Hlavně pak staré sbírky mincovnictví v Rakousku a Českých zemích. Mimo to sbírky pečetidel šlechtických a měšťanských místních rodin, pečetidla a razidla cechovní, duchovní, městská, magistrátní (...) Pro dosud neúplnou reorganizaci vystavena jen část sbírek. Sbírky zbraní – obsahují zbraně vojenské většinou století 18-19, vůbec ne středověké neb barokní.¹⁷⁰ Pro protektorátní správu byl učiněn soupis těchto „potenciálně nebezpečných předmětů“ v roce 1939.¹⁷¹

Oddělení národopisné – obsahuje sbírky krojů a jejich částí jmenovitě zbytky krojů prácheňského a místního. (...) Sbírky drobností jako jehlic, spon, drobných šperků, knoflíků. (...) Sbírky kuřáckých potřeb všeho druhu hlavně poslední zbytky upomínající na šňupání. (...) Oddělení průmyslu a obchodu – obsahuje sbírky upomínající na tyto živnosti velmi mnohé již neexistující. Sbírky jsou barviřské, jirchářské, hřebenářské, perníkářské, voskařské, zámečnické, obuvnické, kloboučnické, kupecké, tkalcovské, kamnářské. (...) Oddělení technické obsahující sbírky průmyslové, zvláště pak samostatné oddělení průmyslu sirkařského, v němž sebrány jsou veškeré stroje prvotní výroby sirek v Sušici.

Podrobnější popis sbírek připomínající předměty vymírajících řemesel¹⁷² a průmyslu publikoval Kajetán Turek v jihočeském technickém sborníku SIA již v roce 1938. Těmto expozicím věnoval ředitel Turek v nové budově velkou pozornost. Jejich uspořádanost byla v přímém kontrastu například se stavem sbírek přírodovědeckých: *Oddělení přírodovědecké souvisící s rostlinami a zvířaty. Jsou zde sbírky mineralogické a geologické, sbírky dřev, herbáře rostlin, vycpaná zvířata. (...) Sbírky přírodovědecké nejsou instalovány pro nevhodné dosud místnosti tohoto oddělení.¹⁷³ To, že pět let po přestěhování muzea do vlastní budovy*

¹⁷⁰ MŠ, sign. D97/4, Popis sbírek, Městské muzeum v Sušici založeno bylo v r. 1879-80, Sušice [1941], nestr.

¹⁷¹ MŠ, sign. D97/4, Výroční zpráva o činnosti musea za rok 1938-39, Sušice [1941], str. 1.

¹⁷² TUREK, Kajetán, *Technické sbírky městského muzea v Sušici*, in: VONDRUŠKA, Miloš, *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 79.

¹⁷³ MŠ, sign. D97/4, Popis sbírek, Městské muzeum v Sušici založeno bylo v r. 1879-80, Sušice [1941], nestr.

nebyly přírodovědecké expozice stále ještě nainstalovány, nesvědčí o velkém Turkově zájmu o ně.

*Galerie obsahuje olejové malby starých mistrů, hlavně církevní motivy. (...) Sbírký rytin-mědirytin a ocelorytin a i dřevorytu ze století 17-19. (...). Lapidárium – obsahuje kamenné zbytky staveb a pomníků z města a okolí.*¹⁷⁴ Mezi expozice, které se pravděpodobně vůbec po přesunu do nové budovy nezměnily, patří sbírky skla, porcelánu a cínu, rovněž sbírky drobných předmětů a část expozice týkající se řemesel a sirkařského průmyslu a výstavka věnovaná šňupání a kouření. Jedná se o ty části expozic nainstalované v přízemí radnice. Ostatní oddělení byla přepracována nebo je bylo možné utvořit až po přestěhování do dostatečných prostor.

*Archiv města Sušice byl v roce 1942 přestěhován do budovy městského muzea a zde uložen. Místnosti archivu mají křížovou klenbu o síle stěn 100-150 centimetrů, takže písemnosti a knihy jsou před požárem a krádeží dobře chráněné*¹⁷⁵. Kromě přemístění, zařízení a rozřídění městského archivu došlo *podle nařízení pověřence pro archivnictví u Reichsprotektora v Böhmen und Mähren*¹⁷⁶ rovněž ke sloučení městského archivu s archivem muzea: *Listiny, písemnosti a knihy, které se dříve nacházely ve sbírkách muzea, byly podle nařízení začleněny do městského archivu a tam v odpovídajícím oddělení umístěny.*¹⁷⁷ Vedením této instituce byl pověřen Lubomír Turek.

Zemědělské oddělení se do budovy starého děkanství přestěhovalo zároveň s městským muzeem, přičemž mu bylo vymezeno přízemí této budovy. Muzeum nadále plnilo svou funkci osvětovou: *podarilo se nám získati (...) vzorky různých umělých hnojiv, strojeného krmiva, mořidla, osiva a prostředky na hubení škůdců v zemědělství, semena a obilniny,*

¹⁷⁴ MŠ, sign. D97/4, Popis sbírek, *Městské muzeum v Sušici založeno bylo v r. 1879-80*, Sušice [1941], nestr.

¹⁷⁵ MŠ, D97/2 *Bericht über den Stand des Archivs den Stadt Schüttenhofen im Jahre 1942-1943*. - Koncept přípisu ministerstvu vnitra ze dne 13. 4. 1943.

Das Archiv des Stadt Schüttenhofen wurde im Jahre 1942 in das Gebäude des städtischen Museums übersiedelt und hier untergebracht. Die Räume des Archives haben ein Kreuzgewölbe, die Stärke der Wände beträgt 100-150 cm, sodass die Schriften und Bücher hier vor dem Feuer und Diebstahl gut geschützt sind.

¹⁷⁶ MŠ, sign. D97/4, Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1941,[1942], nestr.

¹⁷⁷ Die Urkunden, Schriften und Bücher, welche sich früher in den Museal Sammlungen befinden, wurden nach der Verordnung in das Stadtarchiv eingegliedert und dort in entsprechenden Abteilungen untergebracht. MŠ, D97/2 *Bericht über den Stand des Archivs den Stadt Schüttenhofen im Jahre 1942-1943*. - Koncept přípisu ministerstvu vnitra ze dne 13. 4. 1943.

vzorky různých olejů, k tomu vyobrazení, prospekty a letáky.¹⁷⁸ Návštěvník – zemědělec si tak mohl prohlédnout moderní trendy v zemědělství a nadchnout se pro jejich následné využívání.

V roce 1943 zemřel dlouholetý ředitel muzea Kajetán Turek. Část pohřbu se odehrávala přímo v muzeu, v jehož vestibulu (mazhauzu) byla vystavena rakev se zesnulým. S Kajetánem Turkem se tak mohla přijít rozloučit celá sušická veřejnost a to symbolicky do budovy, kterou se neúnavně snažil získat pro své muzeum, a když se mu to konečně zdařilo, vybudoval zde skutečně důstojné místo pro uložení muzejních sbírek i pro jejich prezentaci široké veřejnosti. Novým ředitelem muzea a současně státním konzervátorem se stal Luboš Turek, syn zesnulého.

Nového ředitele čekalo mnoho práce. Každý rok muzeum pořídilo určité množství nových vitrín, čímž docházelo k postupné výměně muzejního inventáře. Sbírkový materiál pak bylo nutné do nových vitrín uložit a uspořádat je. Kromě toho čekala na ředitele muzea nová činnost, specifická pro období Třetí říše: *Velmi četná byla bádání genealogická pro velkou řadu soukromých osob vzhledem na rodový původ a jeho prokázání.*¹⁷⁹ Zájemci o zjištění svého rodinného původu žádali v této otázce o pomoc ředitele muzea, přestože matriky měl na starosti děkanský úřad. Žadatelé pravděpodobně neměli tušení, na kterou instituci se v tomto ohledu obrátit, a tak se ve svých žádostech obraceli na muzeum, které jim z jejich pohledu připadalo jako nejlogičtější. Ředitel muzea jim v tomto ohledu vycházel vstříc a bádání na příslušných místech za drobný poplatek 28 korun¹⁸⁰ prováděl za žadatele. Tato agenda nebyla patrně nikterak rozsáhlá, podle dochovaných žádostí v korespondenci muzea se jednalo řádově o jednotlivé případy za rok. Zajímavé je, že některé dotazy se netýkaly pouze zjištění původu prarodičů žadatelů, ale dotyční pátrali po co možná nejstarších zjiitelných předcích. Možné vysvětlení je, že nutnost zjistit původ z úředních důvodů přivedla mnohé k zájmu o vlastní rodinnou historii a genealogii: *Abych Vám tuto práci osvětlil a tím i usnadnil, posílám Vám zkrácený opis toho, co jsem již sám zjistil. Zajímaly by mne ale hlavně zprávy o našem rodě před r. 1650. (...) Mými přímými předky jsou ti v seznamu, kteří jsou červeně podtrženi. Hlavně o ty se zajímám. Samozřejmě pokud by nebyly zprávy o nich, zajímaly by mne pro osvětlení poměrů, v nichž žili i zprávy o jejich nejbližších příbuzných.*¹⁸¹ Tento případ není mezi ostatními genealogickými bádáními ojedinělý. Zvýšený zájem o genealogii projevil

¹⁷⁸ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1938*, Sušice 30.7 1939, str. 1.

¹⁷⁹ MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti města Sušice za rok 1943*, Sušice [1944], nestr.

¹⁸⁰ MŠ, sign. D97/2 *Koncept dopisu paní Kamile Čechové ze dne 2. 12. 1941.*

¹⁸¹ MŠ. D97/1 *Dopis pana Josefa Hlavatého, Luboši Turkovi ze dne 25. 11. 1944.*

i svaz českých muzeí a velmi aktivní byla rovněž genealogická a heraldická společnost, jejímž bylo muzeum v Sušici členem.

Rok 1944 byl pro muzeum dosti rozporuplný. Začal dobře, muzeu se podařilo získat poměrně značné finanční prostředky na rozvoj. V srpnu ale vyšlo: *Opatření o totálním válečném nasazení v oblasti muzeí*¹⁸² a týkalo se: *Všech vlastivědných a malých městských muzeí sdružených ve svazu českých muzeí*.¹⁸³ Nařízení bylo stručné: *Všechna muzea jsou s okamžitou platností uzavřena. (...) Všechna práce v muzeích (...) musí bez přerušeni pokračovat*.¹⁸⁴ Uzavření muzea potvrzuje i zpráva o činnosti sušického muzea: *V roce 1944 až do měsíce srpna, kdy nařízením ministerstva školství o totálním pracovním nasazení byla muzea pro veřejnost uzavřena, byl celý ústav v plném provozu ve všech odděleních i ve všech badatelských úkonech*.¹⁸⁵ Situace byla dost zoufalá, hrozilo, že muzeum přijde o svoji tak těžce získanou budovu: *V r. 1944 bylo zažehnáno dvakrát nebezpečí vystěhování ústavu a jeho sbírek a postoupení budovy pro jiné účely*.¹⁸⁶ Expozice byly postupně demontovány a ukládány do beden kvůli ochraně před leteckým bombardováním. Takto byly již v předchozích letech ukryty některé exponáty, kterým jinak hrozilo zabavení německou okupační správou. Během poslední válečné zimy se nepodařilo pro muzeum opatřit dostatek uhlí, a tak musela být přerušena činnost v kanceláři muzea. Když se oteplilo, začal Luboš Turek v muzeu opět úřadovat, ale ne na dlouho, v dubnu činnost muzea zanikla ve všeobecném chaosu blížícího se konce války. V květnu byl Luboš Turek pro podezření z kolaborace zatčen.

Řízením muzea byl pověřen Antonín Janák: *Převzal jsem správu městského muzea a archivu hned počátkem května 1945 z pověření okresního a místního národního výboru v Sušici. (...) Kdy jsem převzal správu muzea, byla většina muzejních předmětů – sbírky skla, porcelánu, mincí a medailí, cínového nádobí, fotografie, fot. desky a štočky, staré knihy i vzácnější písemnosti a korespondence zabalena v bednách, obrazy a jiné předměty složeny v přízemních*

¹⁸² MŠ. D97/1, *Maßnahmen zum totem Kriegseinsatz im Bereiche der Museen*, Přípis svazu českých muzeí, ze dne 22. 8. 1944.

¹⁸³ MŠ. D97/1, Přípis svazu českých muzeí, *Maßnahmen zum totem Kriegseinsatz im Bereiche der Museen*, Přípis svazu českých muzeí, ze dne 22. 8. 1944: An alle heimatkundlichen und kleineren städtischen Museen im Wege des Verbandes der tschechischen Museen.

¹⁸⁴ MŠ. D97/1, *Maßnahmen zum totem Kriegseinsatz im Bereiche der Museen*, Přípis svazu českých muzeí ze dne 22. 8. 1944. Alle Museen sind mit sofortiger Wirkung zu Schließen. Alle Arbeiten in den Museen, mussten darren ohne Unterbrechung weitergeführt werden.

¹⁸⁵ MŠ, sign. D97/4, *Museum der Stadt Schuttenhofen. Jahresbericht über die Tätigkeit des Museums der Stadt Schuttenhofen für das Jahr 1944*, Sušice [1945], nestr.

¹⁸⁶ MŠ, sign. D97/4, *Museum der Stadt Schuttenhofen. Jahresbericht über die Tätigkeit des Museums der Stadt Schuttenhofen für das Jahr 1944*, Sušice [1945], nestr.

místnostech budovy pro zabezpečení před leteckými útoky. Proto prvním úkolem bylo vybaliti a očistiti tyto předměty a uložit je prozatimně do vitrín a skříní.¹⁸⁷ Když tak učinil, mohl konstatovat: Pokud jsem se přesvědčil, neutrpěly musejní sbírky a archiv větších ztrát v době okupace.¹⁸⁸

4. Krátké životní osudy činovníků a zaměstnanců muzea

4. 1. Zakladatel muzea Josef Holík

Josef Holík se narodil 24. listopadu 1840¹⁸⁹ v Německém, dnes Havlíčkově, Brodě. Pocházel z rodiny řezníka, který se kromě živnosti věnoval i zemědělství na vlastním drobném polním majetku. O všechn majetek však přišel kvůli neúspěšnému obchodu s dobyt看em.¹⁹⁰ Malý Josef začal chodit do školy v Německém Brodě, kde v němčině vystudoval i čtyři ročníky gymnázia, poté pokračoval ve studiu v Hradci Králové a Jihlavě, tam už česky. Kvůli finančním problémům: *vstoupil do kláštera ke kapucínům 1. října 1861 a byl poslán do Vídeňského Nového Města. Tam mu však zdraví nesloužilo, proto byl poslán do Prahy a sedmou a osmou třídu odbyl v Mostě. Po oktávě vystoupil z řádu, načež vstoupil do dvouročního českého kursu učitelského pro nižší reálné školy odboru gramaticko-historického v Praze.¹⁹¹ Po absolvování učitelského kurzu čas vyučoval na soukromých školách v Praze. V roce 1869 jej osud prvně zavál do Pošumaví, konkrétně do Hrádku, kde *přijal místo vychovatele u hraběte Heneberka.¹⁹² Hrádek se nachází v těsné blízkosti Sušice, a tak není překvapivé, že mladý vychovatel Josef Holík do tohoto města čas od času zavítal a: Za svého pobytu v Hrádku účastnil se Holík spolkového života v Sušici a získal si hojně přátel.¹⁹³ Ale již následujícího roku Hrádek opustil a zamířil do Mladé Boleslavi, kde působil na dívčí i chlapecké škole, nejprve jako podučitel a později jako učitel. Během svého pobytu v Mladé Boleslavi se oženil s Barborou Sturmovou.¹⁹⁴**

Mezitím došlo v Sušici ke změnám na chlapecké měšťanské škole. Její první ředitel Kircheisl se kvůli neshodám se školní radou na svůj post rozhodl rezignovat a odešel do Štýru

¹⁸⁷ JANÁK, Antonín, *Městské muzeum a archiv v Sušici v osvobozené republice*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. 112.

¹⁸⁸ JANÁK, *Městské muzeum a archiv v Sušici v osvobozené republice*, str. 112.

¹⁸⁹ PŘIMDA, Tomáš, *Životopis Holíkův*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsal říd. učít. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926, vložený list, nestr.

¹⁹⁰ PŘIMDA, *Životopis Holíkův*, vložený list, nestr.

¹⁹¹ PŘIMDA, *Životopis Holíkův*, vložený list, nestr.

¹⁹² PŘIMDA, *Životopis Holíkův*, vložený list, nestr.

¹⁹³ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti, díl 1. do r. 1904*, str. 32.

¹⁹⁴ MŠ. D393/7, Rozrod Josefa Holíka.

v Horních Rakousích. Přátelé si vzpomněli na Josefa Holíka a vyzvali ho, aby se ucházel o místo odborného učitele, přičemž předpokládali za pravděpodobné, že by se mohl stát i ředitelem, poněvadž druhý kandidát Josef Šoltys nebyl v Sušici příliš oblíben.¹⁹⁵ Holík si žádost o místo odborného učitele podal, ale o funkci ředitele nerozhodly kvality kandidátů, nýbrž rodinné poměry a zákulisní jednání. Josef Šoltys svou pozici vylepšil, když se oženil s bohatou a vlivnou vdovou, paní Moserovou. Tím získal zákulisní páky, jež mu dopomohly k funkci ředitele. Holík, přestože měl stejné zkoušky a zaměření jako Šoltys, měl dostat pouze místo podučitelské. Patrně i v jeho prospěch intervenovali přátelé, takže nakonec získal místo učitelské.¹⁹⁶ Vztah mezi ředitelem Šoltysem a Josefem Holíkem nebyl dobrý. Šoltys se nedokázal přenést přes Holíkovu konkurenci na post ředitele a choval se k němu nepřátelsky. Na sušických školách se postupně vytvořily dvě strany, část učitelů držela s ředitelem Šoltysem, ti navštěvovali měšťanskou besedu, druhá část učitelů se přátelila s učitelem Holíkem, ti se scházeli v řemeslnické besedě.

Působení Josefa Holíka v Sušici tedy příliš šťastně nezačalo a jeho pozice se nezlepšila ani v následujících letech. Dostával se do problémů kvůli své veřejné a kulturní činnosti. Přestože se sušičtí purkmistři Jiří Karl a Ondřej Tichý Holíkovi snažili vyjít vstříc a jejich vztah byl více než korektní, část městské rady a zastupitelstva si zneprátelil svými aktivitami proti německé škole v Sušici. Za ní stála rodina Fürthů a v zastupitelstvu nad ní držela ochrannou ruku část zastupitelů, jež byla pravděpodobně vázána právě na tuto rodinu. Jistě jim nebyla po chuti ostrá Holíkova kritika v *Klatovských listech*. O nepřátelství části městské rady svědčí zápis z Holíkova deníku z 8. května 1888, týkající se opravy věže děkanského kostela. Do opravené věže měla být vrácena tomba s uloženými předměty z předchozí opravy, k nim byly přidány mince, tiskoviny a památné listiny, Holík přispěl za muzeum mincemi a chtěl přispět i vlastním vzkazem pro budoucí generace: *Také já jsem na ¼ kreslicího papíru napsal několik památných slov; nevím ale, byly li tam dány; neb od některých těch pánů v radě lze očekávati, že jim to asi nevonělo.*¹⁹⁷

Holíková pozice se velmi zhoršila po obecních volbách v roce 1890, které do purkmistrovského křesla vynesly Karla Uhla. Mezi novým purkmistrem a Josefem Holíkem panovalo otevřené nepřátelství, které se odrazilo i na vývoji muzea umístěného v radnici: *Na radnici měl Holík druhý domov. Měl tam své muzeum a byl tam městský archiv, hlavní to*

¹⁹⁵ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti, díl 1. do r. 1904*, str. 33.

¹⁹⁶ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti, díl 1. do r. 1904*, str. 33.

¹⁹⁷ SOKA Klatovy, Holík Josef, neinventarizováno, *Deník pro rok 1888*, nestr.

*pramen jeho historického bádání. Nastala doba, že Holík šel do radnice jen v té době, když si zjistil, že tam není purkmistr.*¹⁹⁸ Původ tohoto nepřátelství je třeba hledat v příbuzenských a přátelských vazbách, které v maloměstě rozhodovaly prakticky ovšem. V první řadě si již dříve Holík znesvářil přátele nového purkmistra Uhla a ti se Uhlova vítězství rozhodli proti Holíkovi využít: *závistivci Holíkovi byli Uhlovci a na Holíka [Uhla] pošťvali.*¹⁹⁹ Holík byl navíc straník bývalého purkmistra Ondřeje Tichého, kterého podpořil i ve volbách, což mu v očích Karla Uhla také rozhodně nepřidalo: *při obecních volbách byl Holík při straně dosavadního purkmistra Ondřeje Tichého.*²⁰⁰

Třetím, a možná nejvýznamnějším sporem, který mezi Uhlem a Holíkem vzniknul, byla koncepce rozšiřování města. Josef Holík totiž *neschvaloval nový stavební plán města, dle něhož nová čtvrť města byla projektována na nejnižší položených místech – na močále – bez ohledu na to, že pozemky tyto náležely purkmistru Karlu Uhlovi a poukazoval [Josef Holík] na výhodnou polohu Buryňky.*²⁰¹ Buryňka leží ve svahu na pravém břehu Otavy, ale kromě výhodnější polohy měla ještě jednu přednost, patřila Ondřeji Tichému. Holík se tak zapletl do klasické spekulativní hry, či louky a pastviny budou výhodně prodány městu jako stavební parcely. Vyhrál Karel Uhl, ale jeho vztah k Josefu Holíkovi se kvůli stranicí Tichému ještě zhoršil.

K problémům s vedením radnice a vedením školy se přidaly ještě problémy zdravotní a to velmi vážné: *onemocněl střevní rakovinou, která částečně zasáhla i žaludek. Na začátku škol. roku 1891 ulehl a více nepovstal. Na sv. Petra a Pavla 24. června 1892 byl v Praze operován. Po operaci až do úmrtí byl vyživován uměle po straně těla přímo do střeva. Zkoušel hrozně, zkoušela i rodina.*²⁰² Ani v tak vážné nemoci nedokázali se někteří přenést přes nepřátelství a Holíkovi i nadále škodili. Jednalo se v první řadě o ředitele Šoltyse, který Holíkovy hodiny němčiny přidělil svému straníkovi Martínkovi, přestože Holíkovi přátelé byly ochotni němčinu vyučovat bezplatně, aby příjem z těchto hodin zůstal Holíkovi. Nebohý učitel se kvůli snížení příjmů dostal s rodinou do existenčních problémů. Marně se Holíkův přítel katecheta Skála snažil přimět veřejnost k pomoci Holíkově rodině: *Zásluhy p. Holíka jsou velmi neocenitelné, ale Bohužel málo uznané. Až historik rozepíše se o těch jeho nesčetných*

¹⁹⁸ PŘIMDA, Tomáš, *Doplňk ku zprávě Holíkově, Městské muzeum v Sušici II.*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsál říd. učít. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926, str. 8.

¹⁹⁹ PŘIMDA, *Doplňk ku zprávě Holíkově, Městské muzeum v Sušici II.*, str. 7-8.

²⁰⁰ PŘIMDA, Tomáš, *Doplňk ku zprávě Holíkově, Městské muzeum v Sušici II.*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsál říd. učít. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926, str. 7.

²⁰¹ PŘIMDA, *Doplňk ku zprávě Holíkově Městské muzeum v Sušici II.*, str. 8.

²⁰² PŘIMDA, Tomáš, *Jak vážili si Holíka a cenili jeho práci*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsál říd. učít. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926, str. 11.

*obětech pro město a celý okres přinesených, bude se mu stavit velkolepá mohyla. Což kdyby mu byla v nynější době pro celou rodinu tak osudné, podpora se strany nekompetentnější a neb aspoň to, čeho nejnutněji potřebí na dobu podzimní a zimní kuchyně?*²⁰³

Pout' životem a martýrium posledních let zakončil Josef Holík 15. listopadu 1892.²⁰⁴ Dva dny poté se konal pohřeb za četné účasti jeho přátel. Pohřeb osobně vedl sušický děkan P. Jan Thurnwald a účastnili se jej i mnozí faráři z celého okresu, stejně jako všichni členové kapucínského kláštera v Sušici v čele s kvardiánem Augustinem Kubešem, budoucím ředitelem muzea.²⁰⁵ O rakev se střídali učitelé, kteří přijeli z různých částí okresu rozloučit se s kolegou.²⁰⁶ Za rakví kráčeli členové řemeslnické besedy, okrašlovacího spolku a zpěváckého spolku sv. Václava, kteří pohřeb doprovodili smutečními hymny. Pohřbu se účastnilo i mnoho dětí a hlavně dívek, které svému bývalému učiteli položily na hrob vlastní věnec.²⁰⁷

4. 2. Ředitel muzea Augustin Kubeš

Augustin Kubeš se narodil v roce 1862 a pocházel z úrodných moravských úvalů, konkrétně z obce Kojetína,²⁰⁸ ležící nedaleko od Kroměříže. Do kapucínského řádu vstoupil ve věku dvaceti čtyř let a v tomto řeholním řádu strávil zbytek života. Mnišskou kontemplaci dokázal Augustin Kubeš propojit se zájmem o moderní dobu a její výdobytky. Z technických oborů se věnoval fotografování a byl propagátorem psaní na psacím stroji, o čemž napsal publikaci.²⁰⁹ Hlavním zaměřením byl ale entomolog. Na špičkové úrovni se věnoval výzkumu českého blanokřídlého hmyzu a plžů. Rád cestoval a tyto výpravy využíval k prohloubení svých výzkumů. O svých badatelských cestách po vlastech českých pořádal besedy. Ovládal několik cizích jazyků a věnoval se i překladatelství. Kolem roku 1890 přišel do sušického kapucínského kláštera na pozici kvardiána. Ředitelem muzea byl zvolen v roce 1894, ale již za Holíkova života mu pomáhal v muzeu uspořádat sbírky přírodnin. Augustina Kubeše pojila s Josefem Holíkem rovněž Holíkova někdejší příslušnost ke stejnému řádu, do kterého vstoupil rok před tím, než se Augustin Kubeš narodil. Kubešův pobyt v Sušici skončil v roce

²⁰³ PŘIMDA, *Jak vážili si Holíka a cenili jeho práci*, str. 11.

²⁰⁴ REDAKCE, *Zemřelí v měsíci listopad*, Sušické noviny 2, 1892, č. 25.

²⁰⁵ HOLÍKOVÁ, Eliška, *Díkuvzdání*, Svatobor 11 (2), 1892, č. 19.

²⁰⁶ SKÁLA, Ferdinand, *Úmrtí*, Sušické noviny 2, 1892, č. 25.

²⁰⁷ SKÁLA, Ferdinand, *Pohrobní vzpomínka*, Svatobor 11 (2), 1892, č. 21.

²⁰⁸ VRABEC, Vladimír, *Páter hymenopterolog, (o díle P. Aug. Kubeše)*, in: Archivní prameny Kolínska, Kolín 1993, str. 40.

²⁰⁹ Více o literárním díle Augustina Kubeše je pojednáno v kapitole: 6. 2. Odborné, popularizační a překladatelské dílo Augustina Kubeše.

1897, kdy byl přeřazen do kláštera v Kolíně. Na tamním gymnáziu působil jako pomocný katecheta. Zemřel v kapucínském klášteře v Opočně v roce 1924.

4. 3. Ředitel muzea Vojtěch Mašťovský

Vojtěch Mašťovský se narodil 23. března 1851. Ve zkoumaném období to byl jediný ředitel muzea pocházející přímo z města Sušice. Jeho otec měl v Sušici mydlářskou živnost, ale poté, co se Vojtěch narodil, *předsevzal si opustiti rušný život v městě a odebrat se na venkov a koupil slušné větší hospodářství ve vesnici Brod.*²¹⁰ Do této vesničky rodina Mašťovských na čas přesídlila. V roce 1863 zdělila Vojtěchova matka Josefa po svém otci usedlost v Kolinci²¹¹, proto prodali statek v Brodě, ale do Kolince se prozatím nepřestěhovali, ale vrátili se zpět do Sušice, aby mohl Vojtěch navštěvovat řádnou školu. Během svého pobytu v Brodu byl totiž malý Vojtěch vzděláván pouze domácím učitelem.²¹² Vojtěch v Sušici školu absolvoval a hned poté se rodina přestěhovala na zděděný grunt do Kolince, který byl během jejich sušického pobytu v pronájmu. Rodina ale v Kolinci dlouho nezůstala a přestěhovala se nazpět do Sušice. V Kolinci natrvalo zůstal Vojtěchův bratr Emanuel, na kterého převedli rodiče dům čp. 15 v roce 1866.²¹³ Emanuel se vyučil a následně také v Kolinci provozoval perníkářské řemeslo. Kromě toho v Kolinci zastával funkci kostelníka, protože si vzal za ženu sestru kolíneckého faráře.²¹⁴

Vojtěch se svým otcem a starším bratrem Augustínem, který vystoupil z kapucínského kláštera v Sušici kvůli onemocnění revmatismem, založili obchod s papírenským zbožím. Po smrti otce a odchodu bratra do Prahy zůstal na tuto živnost Vojtěch Mašťovský sám. *Bylo všude znát že je třeba pečlivé ruky ženy a jsa z více stran radou poučován bych se ženil odhodlal jsem se i já ku kroku tomu.*²¹⁵ V roce 1873 se oženil s Františkou Fingulínovou.²¹⁶ Obchodu se dařilo dobře dokonce do té míry, že mohl Vojtěch Mašťovský nakupovat i nemovitosti. Nejprve v roce 1887 předměstský dům s hostincem zvaný Čáповna a v roce 1892 měšťanský dům čp. 22. v dnešní Masarykově ulici, vedoucí z náměstí, do kterého

²¹⁰ MŠ, sign. P92/4 MAŠŤOVSKÝ, Vojtěch, *Poznámky z dob žití svého*, Sušice 1915, nestr.

²¹¹ MÁRA, František – VÍCH, Jan, *Dějiny městečka Kolince díl II. Čp. 15.*, [http://www.kolinec.eu/pisemnosti/cp/cp15.htm], Kolinec.eu 2007.

²¹² MŠ, sign. P92/4 MAŠŤOVSKÝ, Vojtěch, *Poznámky z dob žití svého*, Sušice 1915, nestr.

²¹³ MÁRA, František – VÍCH, Jan, *Dějiny městečka Kolince díl II. Čp. 15.*, [http://www.kolinec.eu/pisemnosti/cp/cp15.htm], Kolinec.eu 2007.

²¹⁴ MÁRA, František – VÍCH, Jan, *Dějiny městečka Kolince díl II. Čp. 15.*, [http://www.kolinec.eu/pisemnosti/cp/cp15.htm], Kolinec.eu 2007.

²¹⁵ MŠ, sign. P92/4 MAŠŤOVSKÝ, Vojtěch, *Poznámky z dob žití svého*, Sušice 1915, nestr.

²¹⁶ MŠ, sign. P92/4 MAŠŤOVSKÝ, Vojtěch, *Poznámky z dob žití svého*, Sušice 1915, nestr.

přesunul obchod.²¹⁷ Stal se aktivním členem mnoha sušických spolků a působil i ve výkonných pozicích. Rovněž vstoupil do politického života. V roce 1889 byl poprvé zvolen do městského zastupitelstva, do kterého byl pak opakovaně volen až do své smrti, stejně tak jako do kuratoria městského muzea, do kterého byl prvně zvolen v roce 1894. Jako ředitel muzea působil celkem dvakrát, a to v letech 1906 – 1909 a 1912 – 1915.²¹⁸ Vojtěch Maš'ovský zemřel 20. dubna 1915 během psaní svých pamětí. Muzeum ztratilo svého ředitele a město Sušice jednoho z vážených občanů.

4. 4. Ředitel muzea Karel Kramář

Postava Karla Kramáře je zahalena tajemstvím. Narodil se v roce 1881 jako syn filozofa a klasického filologa Oldřicha Kramáře.²¹⁹ Vědeckým zaměřením svého otce byl patrně ovlivněn i při svém bádání. Jeho působení v Sušici bylo pouze epizodické a nedochovalo se o něm příliš mnoho pramenů. Do Sušice přišel v roce 1908 z Jičína, kde působil na gymnáziu.²²⁰ V Sušici se stal profesorem nedávno založené reálky. Studenty vzdělával v oboru historie. Následujícího roku si tohoto mladého profesora vyhlédlo městské zastupitelstvo jako nového ředitele městského muzea. Do této funkce byl zvolen 5. května 1909.²²¹ O jeho konkrétní práci v muzeu není známo příliš mnoho. Na schůzích kuratoria vždy přišel s nějakým poměrně podnětným nápadem. Například chtěl pořídit sádrové modely hradů z okolí.²²² Nicméně na jejich realizaci nemělo muzeum finanční prostředky. V roce 1912 ze Sušice Karel Kramář odešel na gymnázium do Českých Budějovic. Opustil své místo patrně bez rozloučení a bez řádného předání muzea novému kuratoriu: *Kar. Kramář odjel ze Sušice, aniž by nějaké zprávy o stavu sbírek zanechal.*²²³ V Českých Budějovicích se kromě svého profesorského povolání věnoval výzkumu slovanské prehistorie a filologie. Na toto téma publikoval několik spisů s poměrně svéráznými závěry.²²⁴ Zemřel v Českých Budějovicích v roce 1949.

²¹⁷ MŠ, sign. P92/4 MAŠŤOVSKÝ, Vojtěch, Poznámky z dob žití svého, Sušice 1915, nestr.

²¹⁸ Více viz kapitola: 5. 2. Kuratorium a řízení muzejní práce.

²¹⁹ Osobní sdělení Daniela Kováře, zaměstnance Státního okresního archivu České Budějovice.

²²⁰ SOKA Klatovy, fond reálné gymnázium Sušice, *Pamětní kniha* str. 17.

²²¹ MŠ, sign. D97/41, *Protokol sepsaný při ustavující schůzi kuratoria městského muzea v Sušici dne 5. května 1909*, nestr.

²²² MŠ, sign. D97/41, *Protokol sepsaný v schůzi musejního kuratoria, která konala se dne 27. dubna 1910*, 6. volné návrhy.

²²³ MŠ, sign. D97/41, *Protokol ustavující schůze kuratoria měst. muzea v Sušici dne 2. října 1912*. nestr.

²²⁴ Více o díle Karla Kramáře viz: 6. 4. *Karel Kramář a jeho jazykovědné výzkumy*.

4. 5. Ředitel muzea Antonín Friedl

Narodil se v Plzni roku 1869 v Plzni.²²⁵ Při rozhodování o svém budoucím povolání se rozhodl pro učitelskou dráhu. Vystudoval obor dějepis a zeměpis na filozofické fakultě Univerzity Karlovy. Jako pedagog působil nejprve v Prostějově, Uherském Hradišti a nakonec na gymnáziu v Českých Budějovicích. Ale ani zde na delší dobu nezakotvil a to kvůli zdejším poměrům, které ho poměrně rychle přiměly znovu uvažovat o přeložení. V roce 1912 se domluvil s jiným učitelem, který naopak toužil po přeložení do Českých Budějovic. Jednalo se o učitele nedávno zřízené c. k. reálky v Sušici Karla Kramáře.²²⁶ Po svém příchodu do Sušice se Antonín Friedl vehementně zapojil do veřejného i spolkového života. Mimo jiné byl jmenován správcem nově postavené sokolovny, která byla dokončena nedlouho po vypuknutí první světové války.

Již první měsíce tohoto konfliktu přinesly kromě množství padlých ještě větší množství raněných. Monarchie se s jejich přílivem nedokázala adekvátně vypořádat a tak byly provizorní lazarety zřizovány ve veřejných budovách. Tento osud potkal i novou sušickou sokolovnu, jejímž správcem byl Antonín Frýdl. Během výkonu této své funkce se dostal do sporu s okresním hejtmanem a za údajné projevy nelояality byl přeložen do Kostelce nad Orlicí,²²⁷ kde působil do konce války. Poté se vrátil do Sušice, zde s aureolou martira protirakouského odboje platil za váženou osobu. Opět se zapojil do spolkového života, ve vrcholných funkcích působil v Sokole a KČT a byl členem mnoha dalších spolků. Stal se členem sušického zastupitelstva a městské rady. V roce 1919 byl zvolen ředitelem městského muzea. Nicméně do chodu muzea patrně příliš nezasahoval, veškerou činnost na sebe strhnul agilní jednatel Kajetán Turek a Frýdl byl pravděpodobně vytížen jinými aktivitami. V roce 1924 se stal iniciátorem pomníku k výročí smrti Jana Žižky z Trocnova. Pomník ve tvaru monumentálního kalichu byl symbolicky odlit z hmoždířů užívaných před převrácením k oslavám a holdům císaři a jeho monarchii.²²⁸ V rámci svého pedagogického působení na sušickém reálném gymnáziu se Friedl věnoval rovněž studentskému divadlu. Zemřel 27. června roku 1945.²²⁹

²²⁵ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 549.

²²⁶ FRIEDL, Antonín, *Jak jsem přišel, odešel a opět se vrátil do Sušice*, in: PROCHÁZKA, František (red.), *65 let střední školy v Sušici 1606-1971*, Sušice 1971, str. 47.

²²⁷ FRIEDL, Antonín, *Jak jsem přišel, odešel a opět se vrátil do Sušice*, in: PROCHÁZKA, František (red.), *65 let střední školy v Sušici 1606-1971*, Sušice 1971, str. 47.

²²⁸ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, 510.

²²⁹ LHOTÁK, – PACHNER, – RAZÍM, *Památky města Sušice*, 549.

4. 6. Ředitel muzea Kajetán Turek

Kajetán Turek se narodil 27. června v roce 1884²³⁰ v Táboře. Město Sušici a Prácheňský kraj znal ještě předtím, než do Sušice přišel natrvalo v roce 1912. V Sušici strávil totiž část dětství, neboť jeho otec zde nějaký čas působil jako soudní sluha a malý Kajetán zde navštěvoval občanskou školu.²³¹ V kontaktu s tímto krajem zůstal i poté, co se rodina přestěhovala do Benešova u Prahy, jezdil totiž na prázdniny do Svěradic a Holkovic na Horažďovicku.²³² V Benešově vystudoval gymnázium, což se ukázalo být velice důležitým momentem pro jeho další profesní směřování. Zdejší učitel dějepisu u Kajetána Turka zažehl lásku k historii, která ho od gymnaziálních studií již neopustila. Podle svých slov se stal náruživým čtenářem v benešovské čítárně, přičemž si oblíbil hlavně etnologický sborník *Český lid*²³³ vydávaný Čeňkem Zibrtem. Během svých gymnaziálních studií zaslal Kajetán Turek do tohoto sborníku několik drobnějších studií, učinil tak pod pseudonymem, protože studenti měli přísně zakázáno publikovat.²³⁴ Díky tomu vešel zatím pouze korespondenčně do kontaktu přímo se Zdeňkem Zibrtem.

Poté, co Kajetán Turek úspěšně složil maturitní zkoušku, rozhodoval se o směru dalšího studia. Pomýšlel na studium historie, ale nakonec zvolil pragmatičtější a lukrativnější studium na právnické fakultě. Za zmínku stojí postoj Turkových profesorů ke studiu historie, který se může jevit téměř aktuální: *Ze studia historického zrazovali mne na gymnáziu, ješto prý je přebytek dorostu.*²³⁵ Nicméně když Kajetán Turek nastoupil ke studiu na univerzitě, zapsal si alespoň „volitelný předmět“ *vybrané partie z kulturní historie*²³⁶ u Čeňka Zibrta. Historická práce Čeňka Zibrta na pomezí etnologie, kulturní historie a do jisté míry, dnešní terminologií řečeno, kulturní antropologie mladého studenta právnické fakulty v jeho pozdější historické práci velmi ovlivnila. Mezi jeho studii nechybí etnografická pojednání ani antropologické sondy.

Studium na právnické fakultě úspěšně zakončil splněním státních zkoušek: historickoprávní, judiciální a státovědecké. Rigorózní zkoušku nevykonal, což ovšem nebylo podmínkou úspěšného zakončení studia, tou bylo splnění státních zkoušek. Bez splnění rigorózní

²³⁰ REDAKCE, *Dva padesátníci*, Sušické listy 14, 1934, č. 27.

²³¹ CHOVIČ, Václav, *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850 -1995*, Sušice 1995, nestr.

²³² TUREK, Kajetán, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, in: *Český lid: sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku* 32, Praha 1932, str. 109.

²³³ TUREK, Kajetán, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, in: *Český lid: sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku* 32, Praha 1932, str. 109.

²³⁴ TUREK, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, str. 109.

²³⁵ TUREK, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, str. 110.

²³⁶ TUREK, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, str. 110.

zkoušky se ale nemohl honosit titulem JUDr.. Proto až do své smrti používal neoficiální, ale běžně používaný titul JUC.- juris utriusque candidatus. Rovněž nemohl vykonávat advokátní praxi, ale i tak se nemusel bát o uplatnění, protože disponoval dosti kvalitním vzděláním pro státní správu. Po studiích se vrátil do Benešova, kde začal pracovat jako právní praktikant na benešovském c. k. okresním soudu. Ve volném čase začal publikovat historická pojednání v místních časopisech, byl činný ve spolcích, například byl předsedou Benešovských akademiků²³⁷ a *ujal se zcela bezplatně s houževnatostí obdivuhodnou zdejšího městského muzea, jehož četné sbírky uspořádal, zatalogizoval, rozmnožil a upravil tak, že jeho práce zasluženého obdivu vynikajících odborníků se dožila.*²³⁸

Mezitím si v Sušici v říjnu 1911 podal městský tajemník Jakub Kníže žádost o přeložení do výslužby s platností od 1. května 1912, čemuž také městská rada vyhověla. Městským tajemníkem byl pan Kníže 32 let.²³⁹ V Sušici se tak uvolnilo poměrně zajímavé místo, na které městská rada vypsala konkurz, o němž referovala nejen v místním tisku, ale i v Národní politice. Není známo, zda se Kajetán Turek do konkurzu přihlásil, kvůli tomu, že Sušici znal, nebo kvůli kariéernímu postupu. Přihlášku si podalo celkem dvanáct uchazečů a je zajímavé, že mezi nimi byli tři uchazeči z Prahy a dva z Královských Vinohrad,²⁴⁰ kteří by neváhali kvůli místu tajemníka vyměnit dynamicky se rozvíjející velkoměsto za ospalé venkovské městečko. Kajetán Turek měl oproti svým konkurentům několik nesporných výhod. Měl dobré vzdělání, praxi v samosprávě a zkušenosti s muzejní prací. To mohlo Kajetánu Turkovi rovněž pomoci, protože městské muzeum v Sušici potřebovalo schopného a zapáleného pracovníka. Není bez zajímavosti, že v rozpravě zastupitelstva se za Turka vřele přimluvil Augustin Krätzer, budoucí ředitel sušické spořitelny, která později významně zasáhla do dějin městského muzea. Kajetán Turek prošel do druhého kola, do kterého zastupitelstvo vybralo tři kandidáty. V následné volbě byl Kajetán Turek zvolen pohodlnou většinou. Ještě téhož roku byl v říjnu rovněž zvolen kustodem městského muzea.²⁴¹ Oženil se s Ludmilou

²³⁷ REDAKCE, *Dva padesátníci, Sušické listy* 14, 1934, č. 27.

²³⁸ SOKA Klatovy, Turek Kajetán, neinventarizováno, Dopis náměstkyně starosty Benešova Františka Mařika, radě královského města Sušice ze dne 13. 3. 1912.

²³⁹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 108, *Protokol sepsaný při řádné schůzi obecního zastupitelstva král. města Sušice dne 20. října 1911*, ad. 13, k žádosti městského tajemníka.

²⁴⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 109, *Protokol sepsaný při řádné schůzi obecního zastupitelstva král. města Sušice dne 30. března 1912*, ad. 1, k obsazení uprázdněného při zdejší městské obci místa městského tajemníka.

²⁴¹ MŠ. sign. D97/41, *Protokol ustavující schůze kuratoria měst. muzea v Sušici dne 2. října 1912*. nestr.

Kranstenglovou, která před svatbou pracovala jako úřednice České průmyslové banky v Praze.²⁴² V den atentátu na arcivévodu Ferdinanda v roce 1914 se jim narodil syn Luboš.

Světová válka se nevyhnula ani městskému tajemníkovi Kajetánu Turkovi. 15. března 1915 byl povolán jako poručík k 11. pěšímu pluku v Písku.²⁴³ Bylo mu svěřeno velení setniny a okamžitě byl odeslán na východní bojiště. Fronta se až do počátku května, kdy byla zahájena ofenziva centrálních mocností u Gorlice, opírala o oblouk Karpat. Do této ofenzivy se zapojil se svou jednotkou i sušický tajemník. Na frontě, ale dlouho nepobyl, protože již 21. června padl do ruského zajetí. Je těžké určit, zda tak učinil záměrně, nebo zda byl zajat nedobrovolně. V době, kdy upadl do zajetí, probíhaly těžké boje o pevnost Přemysl a na řece San. Během nich dezerte českých vojáků velmi narostla, což se týkalo i vojáků 11. pluku.²⁴⁴ Na druhou stranu se Kajetán Turek jako velitel na frontě osvědčil, jeho jednotce byla udělena pochvala. *Tajemník král. města Sušice c. a k. poručík 11. p. pl. zajat byl při velké bitvě mezi Přemyšlí a Grodkem. Ve zmíněné bitvě, jež byla velmi krvavá, udatně bojovaly české pluky čís. 11. a 102. a dostalo se jim v armádním rozkaze nejvyšší pochvaly a uznání. – Pan tajemník Turek zúčastnil se před tím bojů v Karpatech, kde obdržela setnina jeho v brigádním rozkaze pochvalu za statečné držení se před nepřitelem. Přeje mu ze srdce, aby šťastně přestál útrapy válečné a mezi své drahé se navrátil.*²⁴⁵ Toto přání Josefa Procházky, který byl nedlouho poté také povolán k vojenské službě, se vyplnilo až o Velikonocích 1919, kdy se Kajetán Turek vrátil ze zajetí. Během zajetí nevstoupil do legií, ani se nezapojil do žádné protirakouské činnosti.

Po svém návratu a krátké dovolené na zotavenou, kterou strávil se svou rodinou v Praze, kde během války pobývala paní Turková s malým synem u svých rodičů, se vrátil na své původní místo v Sušici. Při té příležitosti byl jmenován ředitelem městských úřadů.²⁴⁶ Velice rychle se zapojil opět do veřejného života a navázal na svou práci v muzeu, ve kterém postupně zaujal pozici kustoda, jednatele a nakonec i ředitele.²⁴⁷ V roce 1936 si Kajetán Turek opět služebně polepšil, když byl městským zastupitelstvem jmenován právním radou. Bylo to právě v době, kdy probíhalo stěhování muzea do budovy starého děkanství, což Kajetán Turek dlouhodobě

²⁴² SOKA Klatovy, Turek Kajetán, neinventarizováno, Vysvědčení České průmyslové banky, Ludmile Krautstenglové, ze dne 30. 9. 1913.

²⁴³ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika 1915-1925, *Pamětní kniha obce královského města Sušice*, str. 11.

²⁴⁴ NEDOROST, Libor, *Češi v první světové válce, 2. díl, na frontách velké války*, Praha 206, str. 225.

²⁴⁵ REDAKCE, *Osobní z bojiště, Svatobor 7*, 1915, č. 30.

²⁴⁶ REDAKCE, *Kajetán Turek jmenován právním radou, Sušické listy 16*, 1936.

²⁴⁷ Více o této problematice viz kapitola: 5. 2. Kuratorium a řízení muzejní práce.

a vytrvale prosazoval. Je možné, že právě titul právního rady byl do budoucna právě oním jablkem sváru, které mohlo zavinit nepřátelství mezi Kajetánem Turkem a starostou Janem Seitzem. Seitzův syn Otto totiž vystudoval práva a úspěšně splnil i doktorské zkoušky, ale místo právního rady bylo v Sušici obsazené, a tak musel za prací dojíždět do Strakonice. Je možné si představit, že by jej otec rád viděl pracovat v Sušici na pozici Kajetána Turka. Po likvidaci nezávislého československého státu v březnu 1939 zůstal Kajetán Turek i nadále právním radou města Sušice. Jako takový se spolupráci s Němci vyhnout nemohl. Poté, co došlo v rámci radnice k zatýkání gestapem, které se nevyhnulo ani starostovi Seitzovi, upadl Kajetán Turek se svým synem u sušické veřejnosti v nemilost jako údajný původce zatčení oblíbeného starosty. Jeho zdravotní stav se rychle zhoršil a 22. 6. 1942 ve věku 58 let zemřel.

4. 7. Úřednice a jednatelka zemědělského muzea Marie Černá

Marie Černá se narodila 17. května 1917²⁴⁸ ve Vídni, její rodina po první světové válce optovala do Sušice. Zde začala Marie chodit do školy: *Navštěvovala obecnou a měšťanskou školu v Sušici s výborným prospěchem. (...) Dvě třídy kupecké školy pokračovací s výborným prospěchem.*²⁴⁹ Tato škola byla roku 1930²⁵⁰ umístěna do budovy původně určené pro městské muzeum. Zároveň se Marie Černá vyučila v knihkupectví Václava Košťálka v Sušici. Výuční list získala v roce 1935 a ihned nastoupila do svého prvního zaměstnání: *Od 15. srpna 1935 byla jsem zaměstnána na městském úřadě vypomáháním v pisárně. Převážně jsem však pod dozorem resp. návodem p. rady Turka pořizovala zápisy do inventáře muzejních sbírek, který zahrnoval též knihovnu. Když městské muzeum bylo přestěhováno do samostatné budovy býv. děkanství, pracovala jsem výhradně pro muzeum.*²⁵¹

Pro tuto práci musela mít Marie Černá jisté odborné znalosti a administrativní dovednosti. Základ odborné průpravy získala od ředitele Kajetána Turka, který ji v tomto ohledu pracovně zaučil. Kromě toho rostla její odbornost i díky stážím v různých muzejních institucích: *V roce 1937 jsem navštívila historické a umělecko-průmyslové muzeum v Plzni.*²⁵² V témže roce byla zvolena kuratorem jednatelkou okresního zemědělského muzea, čímž jí přibylo mnoho povinností. Následujícího roku byla opět vyslána na další odbornou „stáž“ : *v roce 1938 jsem si prohlédla městské muzeum, knihovnu a archiv v Klatovech, kde se mi dostalo z výkladu řed.*

²⁴⁸ MŠ, sign. D97/42, Zápis se smluvní úřednicí města, Marii Černou, Sušice s. d.

²⁴⁹ MŠ, sign. D97/42, Zápis se smluvní úřednicí města, Marii Černou, Sušice s. d.

²⁵⁰ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 461.

²⁵¹ MŠ, sign. D97/42, Zápis sepsaný dne 22. října 1941 v kanceláři městského důchodenského úřadu, 1. Pokud jde o činnost v městském muzeu, Sušice 22. 10. 1941, nestr.

²⁵² MŠ, sign. D97/42, Zápis sepsaný dne 22. října 1941 v kanceláři městského důchodenského úřadu, 2. ve věci odborné průpravy, Sušice 22. 10. 1941, nestr.

muzea Pláničky o vedení knihovny, rodopisných záznamů a o inventarizování muzejních sbírek. Konečně jsem v roce 1939 navštívila Národní muzeum, Národopisné muzeum a umělecko-průmyslové muzeum v Praze, kde jsem vyslechla poučení z úst docentky dr. Stránské a ředitele B. Přibila, který každoročně v létě pracoval vědecky v městském muzeu v Sušici.²⁵³

Postupně slečna Černá přebírala v muzeu stále více a více povinností a to v přímé úměře k tomu, jak se zhoršoval zdravotní stav Kajetána Turka. V roce 1941 již prakticky řídila každodenní chod muzea sama: *V přítomné době vedu uvedené záznamy zcela samostatně, takže mám podrobný přehled o umístění muzejních sbírek. Vedle toho vedu podací protokol přijatých a odeslaných dopisů, čistím muzejní sbírky, případně je za pomoci chemikálií konzervuji, provádím třídění a opravy knih, půjčuji knihy vědeckým pracovníkům v jednotlivých případech na příkaz ředitele muzea, organizuji příležitostné muzejní výstavy, doprovázím návštěvníky muzea a sestavuji přehledy návštěvníků, jakož i výroční zprávy o činnosti muzea.*²⁵⁴ Běžnou agendu, jak vidno, předával Kajetán Turek Marii Černé a nikoliv svému synovi, který po svém otci postupně přebíral funkce v městském, ale i okresním zemědělském muzeu. Díky práci Marie Černé mohl Kajetán Turek šetřit ubývající síly a jeho nástupce měl více času se v muzeu plně adaptovat.

V říjnu 1941 byla Marie Černá propuštěna. To bylo pro ředitele muzea velmi nepříjemné, protože na běžnou agendu sám již neměl sil. K rozvázání pracovního poměru s úřednicí městského muzea došlo: *Podle ustanovení odst. 1. § 15 vládního nařízení ze dne 21. XII. 1938.*²⁵⁵ Bylo to proto, že se Marie Černá v listopadu 1940 provdala za Jaroslava Rendla.²⁵⁶ Ředitel muzea byl jejím propuštěním nepříjemně překvapen a spolu se svým synem a zástupcem napnuli všechny síly, aby toto rozhodnutí zvrátili. Podal žádost o výjimku, aby Marie Rendlová nebyla z pracovního poměru propuštěna s odůvodněním: *Město Sušice nemá žádné náhrady pro vedení všech manipulačních odborných prací ve sbírkách, knihovně, archivu městského muzea a v městském archivu. Tato úřednice jest jediná, která zná všechny vnitřní potřeby těchto ústavů, neboť zcela sama po 6 let v těchto ústavech pracovala a všechny muzejní a archivní práce sama prováděla.*²⁵⁷ Akce se zdařila a Marie Rendlová

²⁵³ MŠ, sign, D97/42, Zápis sepsaný dne 22. října 1941 v kanceláři městského důchodenského úřadu, 2. ve věci odborné průpravy, Sušice 22. 10. 1941, nestr.

²⁵⁴ MŠ, sign, D97/42, Zápis sepsaný dne 22. října 1941 v kanceláři městského důchodenského úřadu, 1. Pokud jde o činnost v městském muzeu, Sušice 22. 10. 1941, nestr.

²⁵⁵ MŠ, sign, D97/42, Městský úřad v Sušici, zrušení služebního poměru, Sušice 9. 10. 1941. nestr.

²⁵⁶ MŠ, sign, D97/42, Městský úřad v Sušici, zrušení služebního poměru, Sušice 9. 10. 1941. nestr.

²⁵⁷ MŠ, sign, D97/42, Žádost správy městského muzea, Sušice 17. 10. 1941, nestr.

mohla zůstat v muzeu. Spolu s Lubošem Turkem vedla sušická muzea až do květnového osvobození. Díky obětavé práci se jim podařilo zachránit mnohé sbírky, kterým za války hrozilo, že o ně sušické muzeum přijde. V roce 1942 byl zatčen manžel Marie Rendlové Jaroslav, protože jako bývalý Sokol organizoval divadelní představení. Byl odsouzen a odseděl si šest měsíců v Terezínské pevnosti. Během soudního přelíčení s Lubošem Turkem byla u soudu v Klatovech svědčit a potvrdila mnohé z Turkových výpovědí, hlavně ty týkající se záchranných prací v muzeu. Poté odešla na mateřskou dovolenou, ze které se již do muzea nevrátila. Stala se úřednicí státního podniku Solo Sušice, kde působila až do odchodu do důchodu.

4. 8. Domovník muzea Antonín Ryba

Antonín Ryba v ruské legii dosáhl hodnosti desátníka.²⁵⁸ Rovněž působil jako člen výboru Sboru pro zbudování památníku padlým v první světové válce²⁵⁹. Tento památník byl slavnostně předán veřejnosti 28. října 1933.²⁶⁰ V muzeu získal zaměstnání od 7. 1. 1935.²⁶¹ K této práci náležel přímo v muzeu byt, otop a elektřina. Oficiálně byl zaměstnán jako vrátný. Za touto funkcí se ale skrývalo celé penzum povinností. Zodpovídal za úklid muzea, vytápění kanceláře, za provádění jednotlivců i skupin návštěvníků, to: *předpokládá dokonalou znalost sbírek, resp. schopnost se s jejich znalostí obeznámit.*²⁶² Zajímavá byla povinnost být nápomocen při církevních svátcích: *O slavnosti Božího Těla a Vzkříšení, povinen jste osvětlovati okna muzea a o slavnosti Božího Těla pomáhati při stavbě a okrašlování oltáře před budovou muzea postaveného.*²⁶³ Vtělení církevních povinností svědčí o tom, že město Sušice si i během první republiky uchovalo výrazně katolický ráz. Významné svátky se slavily veřejně, při svátku Božího Těla nesvítily okna pouze v muzeu, ale ve všech domech na náměstí a vesměs po celém městě.

Ani Antonín Ryba nebyl pouze zaměstnancem muzea, zároveň pracoval jako městský doručovatel, proto měl v pracovní smlouvě stanovenou podmínku, že práce v muzeu za něj může vykonávat jeho manželka Klára Rybová.²⁶⁴ Osud ale Antonínovi Rybovi nepřál. Stát,

²⁵⁸ GRUND, Josef, *Legionáři na Sušicku*, in: GRUND, Josef, *Sušicko a boj za samostatnost*, Sušice 1933, str. 31.

²⁵⁹ GRUND, *Legionáři na Sušicku*, str. 36.

²⁶⁰ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 511.

²⁶¹ MŠ, sign. D97/42, Městský úřad v Sušici, *Panu Antonínu Rybovi městskému doručovateli*, Sušice 13.5 1941, nestr.

²⁶² MŠ, sign. D97/42, Městský úřad v Sušici, *Pracovní povinnosti, Panu Antonínu Rybovi městskému doručovateli*, Sušice 13.5 1941, nestr.

²⁶³ MŠ, sign. D97/42, Městský úřad v Sušici, *Pracovní povinnosti Panu Antonínu Rybovi městskému doručovateli*, Sušice 13.5 1941, nestr.

²⁶⁴ MŠ, sign. D97/42, *Vládnímu komisaři města Sušice*, Sušice, s. d. nestr.

který jako legionář pomáhal zakládat a ve kterém byl jako legionář velice vážen, nenávratně zmizel v propadlišti dějin. V novém uspořádání pod „německou ochranou“ byla legionářská minulost na obtíž a mnohým se stala i životu nebezpečnou. Antonín Ryba byl z pracovního poměru v muzeu *propuštěn a dostal práci v Českých Budějovicích*.²⁶⁵ Tam zanedlouho poté došlo k jeho zatčení a popravě. Jeho rodina měla být následně vypovězena z bytu v muzeu, ale díky intervenci Luboše Turka mohla Klára Rybová v bytě zůstat, a dokonce po svém popraveném manželovi mohla převzít zaměstnání muzejní domovnice, které patrně již před tím občasně vykonávala, a mohla tak pobírat alespoň skromný plat.

4. 9. Ředitel muzea Luboš Turek

Luboš Turek se narodil v den, kdy zhasnul život následníka trůnu Ferdinanda d'Este po osudných výstřelech v Sarajevu, tedy 28. 6. 1914. *Jako kojeneček často trpěl záchvaty psotníku a byl proto v lékařském ošetřování primáře Dra. Hase, odborného lékaře dětských chorob v Praze, kde tehdy se svoji matkou bydlel u dědy, poněvadž jeho otec byl ve světové válce jako záložní důstojník a vrátil se z ruského zajetí v r. 1919*.²⁶⁶ Poté, co se rodina šťastně shledala, vrátila se do Sušice. Luboš Turek zde absolvoval obecnou školu a nastoupil na místní reformní reálné gymnázium, ale slabé zdraví jej pronásledovalo i zde: *Jako žák II. a III. tř. gymnasia byl nemocen pravostranným procesem plicním*.²⁶⁷ Jistě zameškal mnoho hodin a po sporech otce s profesorským sborem přešel na gymnázium do Českých Budějovic. *Poněvadž se mu zdálo, že studium na gymnasiu nemá pro něho valných vyhlídek, přestoupil na zemskou vyšší hospodářskou školu v Plzni, kde prospíval s vyznamenáním*.²⁶⁸ Maturitní zkoušku na tomto ústavu složil s vyznamenáním. Již za svých středoškolských studií publikoval, patrně za podpory svého otce, do *Sušických listů* a to od roku 1934, kdy se uvedl článkem na pokračování: *Jak řádila cholera v Sušici před sto léty*.²⁶⁹ Do novin přispíval občasně i v následujících letech poměrně obsáhlými regionálně historickými články.

Svému otci vydatně pomáhal při stěhování sbírek do budovy starého děkanství. *V roce 1936 pak vstoupil na České vysoké školy technické – vysoká škola zemědělského inženýrství*

²⁶⁵ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Žádost obžalovaného Luboše Turka za předvedení svědků a důkazů, ze dne 17. 10. 1945.

²⁶⁶ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Nález MUDr. Miroslava Fügnera a MUDr. Jaroslava Jerie, s. d.

²⁶⁷ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Nález MUDr. Miroslava Fügnera a MUDr. Jaroslava Jerie, s. d.

²⁶⁸ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Nález MUDr. Miroslava Fügnera a MUDr. Jaroslava Jerie, s. d.

²⁶⁹ Další literární tvorba Luboše Turka, viz kapitola: 6. 5. Rozsáhlá a mnohostranná publikační činnost Kajetána Turka.

v Praze.²⁷⁰ Nadále zůstával aktivní i v Sušici, kde byl v roce 1937 patrně na návrh svého otce zvolen do kuratoria okresního zemědělského muzea a to ve funkci správce sbírek, jednatelkou téhož muzea byla zvolena úřednice městského muzea Marie Černá.²⁷¹ Mladí spolupracovníci spolu nějaký čas udržovali milostný poměr. Ředitel muzea Kajetán Turek jim v lásce nebránil. Ze svého syna za sebe cílevědomě vychovával náhradu pro funkci ředitele městského muzea a jistě si pohrával s myšlenkou, že pokud by se Luboš oženil s úřednicí muzea Marií Černou, stal by se z muzea v podstatě rodinný podnik. Jejich vztah však neskončil svatbou, ale rozchodem. Marie Černá se v roce 1940 provdala za zámečníka ve firmě Solo Jaroslava Rendla. Luboš Turek úspěšně studoval na vysoké škole až do jejich násilného uzavření 17. 11. 1939. Osudu svých spolužáků, tedy zatčení a deportaci do koncentračního tábora, se vyhnul, protože nebydlel na kolejích, ale u své tety – matčiny sestry. Vrátil se do Sušice, kde s podporou svého otce získal práci jako úředník městského úřadu v Sušici a hned byl přidělen do muzea. Zde se jeho prvním úkolem stalo uspořádání muzejní knihovny a vytvoření lístkového katalogu, to představovalo práci na několik let. Od nemocného otce postupně přebíral stále více povinností a pravomocí.

V roce 1941 je již v odpovědi *k dotazu o stavu muzeí v okrese Sušice* muzejního inspektora Karla Gutha uveden Luboš Turek jako zástupce ředitele obou sušických muzeí.²⁷² Následujícího roku byl již jejich ředitelem, protože dlouholetý ředitel obou těchto ústavů Kajetán Turek po delší nemoci zemřel a syn zaujal jeho místo. Kromě ředitelství obou muzeí byl Luboš Turek pověřen kontrolou archivu města Sušice a městského muzea, které byly právě stěhovány do muzejní budovy.²⁷³ Navíc byl ještě jmenován *konzervátorem pro město Sušici a okres Sušice*.²⁷⁴ Stal se tak svým vlastním pánem a pánem nad všemi historickými institucemi v Sušici. Než v úplnosti obsáhl práci svého otce nějakou dobu asi trvalo, hlavně v administrativní práci se objevují v roce 1943 jisté mezery. Nicméně se mu dařilo získávat subvence ze státních institucí a hlavně řídit muzeum v době, kdy Třetí říše vstupovala do své závěrečné agonie a kdy byla existence sušického muzea ohrožena.²⁷⁵

²⁷⁰ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Výslech obviněného, 16. 5. 1945, nestr.

²⁷¹ MŠ, D 97/4, Zpráva o činnosti okresního oddělení městského muzea v Sušici za rok 1937, Sušice 30. 6. 1938, str. 1.

²⁷² MŠ, D97/2, koncept dopisu Luboše Turka ze dne 4. 11. 1941 Karlu Guthovi, K dotazu o stavu muzeí okresu Sušice.

²⁷³ MŠ, D97/2, Bericht über den Stand des Archivs des Stadt Schüttenhofen im Jahre 1942-1943, Koncept dopisu od správy muzea ze dne 13. 4. 1943 ministerstvu vnitra

²⁷⁴ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Výslech obviněného, 16. 5. 1945, nestr.

²⁷⁵ Více k této problematice viz kapitola: 2. 3. Ve vlastní budově.

Osvobození nepřineslo řediteli muzea vděk za záchranu kulturní instituce. Vzápětí poté, co byla Sušice 6. května osvobozena americkou armádou a veřejnost slavila v ulicích, ctihodní sušičtí vlastenci s rudými páskami na rukávech, označujícími jejich příslušnost k okresnímu národnímu výboru, již začali účtovat s kolaboranty. Přišli zatknout i překvapeného Luboše Turka. V korespondenci muzea z roku 1945 nic nenavědčuje tomu, že by se ředitel muzea obával zhroucení režimu, potažmo osvobození. Jistě si uvědomoval, že s německými úřady se za války opravdu zapletl, a snad si byl i vědom, že při balancování mezi kolaborací a loajalitou k národu několikrát přešlápl, ale pravděpodobně doufal, že mu snad budou tyto přešlapy prominuty, až vyjde najevo, jak se zasloužil o záchranu muzea a jiných historických památek. Jenže až hysterický „hon na čarodějnice“ podnícený dlouhými roky okupace a zaštitěný retribučními zákony příliš polehčujících okolností neznal. Luboš Turek byl v soudním přelíčení obviněn z konfidentství gestapa a z udání konkrétních lidí, v první řadě oblíbeného starosty Seitze a odsouzen k doživotnímu trestu. V procesu svědčilo velké množství svědků, jejichž výpovědi si do značné míry protiřečily. Navíc se značná část výpovědí zakládala na „městských drbech“ a „bulvárních pikantériích.“ V soudním procesu se probíraly osobní vztahy, nevěry i mimomanželské děti.

K výkonu trestu nastoupil do věznice ve Valdicích. V roce 1954 mu byl zmírněn trest na dvacet let vězení a následujícího roku byl podmíněčně propuštěn.²⁷⁶ V platnosti ale zůstal jeho vedlejší trest, ztráta občanských práv. Do Sušice se již nevrátil, neměl nikoho, kdo by tam na něj čekal. Otec zemřel již v roce 1943. Matka spáchala v roce 1945 sebevraždu, nejspíše v souvislosti se synovým odsouzením a kvůli pohrdání ze strany sušické veřejnosti. Majetek jeho rodiny propadl konfiskaci a v Sušici by jej čekala jen nenávist a pohrdání. Jak to dokládá i zamítavé stanovisko Místního národního výboru v Sušici k žádosti Luboše Turka za navrácení občanských práv. MNV své negativní stanovisko zdůvodnil takto: *Vina jmenovaného byla jasně prokázána a i podmíněné propuštění mělo záporný ohlas u občanů našeho města.*²⁷⁷ Odešel do Prahy, kde začal nový život u své tety jako pomocný zahradník v zahradnictví hlavního města Prahy. Oženil se s Věrou Kúsovou, ale jejich manželství bylo bezdětné. Zemřel v roce 1965.

Luboš Turek se díky svému osudu stal vskutku nejkontroverznější postavou sušického muzejnictví. Podařilo se mu zachovat muzeu budovu, o kterou tak dlouho usilovalo, stál za

²⁷⁶ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Vyrozumění o propuštění, nebo přemístění vězně, 30. 5. 1955, nestr.

²⁷⁷ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Přípis místního národního výboru v Sušici, k žádosti o prominutí ztráty čestných práv občanských, 17. 4. 1956.

záchranou některých muzejních sbírek a knih z muzejní knihovny. Díky němu tak muzeum v Sušici přežilo období německé okupace a protektorátu bez vážnější újmy. Dokázal zvrátit úřední rozhodnutí týkající se zaměstnanců muzea v jejich prospěch. Daní za tyto nesporné úspěchy byla loajální spolupráce s německými úřady, kterou byl Luboš Turek ochoten zaplatit. To ho ale v očích sušické veřejnosti stavělo do pozice bezostyšného prospěcháře a zrádce národa. Po zatčení starosty Seitze, údajně kvůli Turkovu udání, byl vnímán jako nebezpečný kolaborant, který německé represivní složky využívá ze svých osobních motivů. Podle mnoha svědků však byla hlavní příčinou zatčení Seitze rodinná nenávisť. To, že je mu sušickou veřejností uvěznění a smrt oblíbeného starosty kladena za vinu, věděl ze sušické „šeptandy“ již dávno pře svým zatčením: *Vím o tom, že po městě kolovala pověst, že já a můj otec jsme byli příčinou toho, že starosta Seitz byl zatčen.*²⁷⁸ I na údajném udání Jaroslava Rendla měly podle obžaloby rozhodující podíl Turkovy osobní motivy. A to mimořádnému lidovému soudu stačilo. Celý soudní spis budí dojem, že soud byl již předem o vině obžalovaného přesvědčený a to, že Luboš Turek měl motiv, automaticky znamenalo, že je vinen.

4. 10. Ředitel muzea Antonín Janák

Ani Antonín Janák nepocházel ze Sušice. Narodil se v roce 1900 v Jičíně jako syn cukrovarského adjunkta a dcery soudního rady. Jeho matka Johana, rozená Stárková měla ale příbuzenské vazby na Sušici.²⁷⁹ Otec často měnil místo svého zaměstnání a rodina jej následovala. V Kroměříži začal Antonín studovat gymnázium, ale rodinu postihla katastrofa, když v roce 1914 zemřel otec. Rodina musela čelit zhoršeným hmotným podmínkám, matka, která musela živit dvě děti, přijala práci poštovní úřednice v Nymburce a později v Praze. Vstup mezi „bílé límečky“ paradoxně usnadnila Johaně Janákové první světová válka. Muži byli povoláváni do vojenské služby a jejich místa zaujímaly ženy. Antonín Janák dokončil středoškolská studia na české reálce v Praze, kde odmaturoval s vyznamenáním v roce 1917.²⁸⁰ Studium na vysoké škole zahájil na podzim následujícího roku jako mimořádný posluchač filozofické fakulty oboru historie. V březnu 1918 byl povolán do armády, a tak musel studium přerušit. Odeslán byl na východní frontu, kde utrpěl zranění břicha, a zbytek války strávil v rekonvalescenci. Pak se vrátil na fakultu, kde v roce 1922 *vykonal předběžnou*

²⁷⁸ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Výslech obviněného, 16. 5. 1945, nestr.

²⁷⁹ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. 249.

²⁸⁰ LHOTÁK, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, str. 247.

*filozoficko-pedagogickou zkoušku pro nižší třídy a s titulem prozatímní středoškolský profesor zahájil svou učitelskou kariéru.*²⁸¹

Jeho prvním učitelským působištěm se stalo na dobu tří let Uherské Hradiště. Následně se vrátil na alma mater, aby si dodělal kvalifikaci i pro vyšší třídy. Zkoušky úspěšně složil a již s plnohodnotným profesorským titulem zamířil na gymnázium do Pardubic. Zde se seznámil s Annou Krapatovou, kterou v roce 1928 požádal o ruku. Během manželství se jim narodili tři synové. Ve stejném roce byl přeložen na Slovensko, kde vystřídal několik působišť. Patrně toužil po návratu do Čech, protože hned, jak se naskytla možnost, si podal žádost o přeložení na uvolněné místo, i když se jednalo pouze o místo v zapadlém pošumavském městě Sušici. Tak Antonín Janák vystřídal oblast, kde se stýkala slovenská a maďarská národnost, za oblast, kde pro změnu vedle sebe žili Češi a Němci. Na sušickém reálném reformním gymnáziu začal Antonín Janák učit od začátku školního roku 1934. S novým působištěm se velice rychle sžil a zařadil se mezi aktivní účastníky veřejného života v Sušici. Kromě vyučování dějepisu a zeměpisu na gymnáziu pořádal pro studenty přednášky.

Bylo prakticky nemožné, aby se jako gymnaziální profesor, tedy veřejná osoba, na malém městě všeobecně známá a vážená, navíc se zájmem o historii brzy neseznámil s ředitelem muzea Kajetánem Turkem. Ten v té době měl na starosti rovněž městský archiv, který kvůli práci v muzeu trochu zanedbával. Antonín Janák, který ve městském archivu zahájil bádání pro svá historická pojednání a následně absolvoval vlastivědný a archivně vzdělávací kurz, převzal archiv do své správy.²⁸² Nezdá se, že by tato skutečnost nějak negativně ovlivnila vztah Antonína Janáka a Kajetána Turka, naopak to vypadá, že se Kajetán Turek tohoto břemena rád zbavil. Janák archiv uspořádal a i nadále z něj čerpal pro historická pojednání, která uveřejňoval nejčastěji v sušickém tisku a „ročenkách městské spořitelny.“²⁸³ Oficiálně byl ale jmenován městským archivářem až v roce 1936.²⁸⁴ Tuto funkci zastával až do roku 1943, kdy byl z nařízení Úřadu říšského protektora městský archiv sloučen s archivem městského muzea a obě instituce se měly následně sestěhovat v budově muzea.²⁸⁵ Stěhování

²⁸¹ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. str. 248.

²⁸² LHOTÁK, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, Klatovy 2011, str. 252.

²⁸³ Více k literární tvorbě Antonína Janáka viz kapitola: 6. 6. *Antonín Janák jediný studovaný historik*.

²⁸⁴ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. 252.

²⁸⁵ MŠ, D97/2, Bericht über den Stand des Archivs des Stadt Schüttenhofen im Jahre 1942-1943, Koncept dopisu od správy muzea ze dne 13. 4. 1943 ministerstvu vnitra.

městského archivu do muzea dostal na starost nový městský archivář (oficiálně jmenovaný od 1. 1. 1944) a zároveň ředitel muzea Luboš Turek.

Téhož roku odstoupil Antonín Janák z funkce zatímního správce sušického gymnázia, kterou zastával od roku 1941 za přemístěného ředitele Jiráka.²⁸⁶ Ztráta této funkce se do budoucna mohla jevit spíše výhodou. Sušické gymnázium bylo v pozvolné likvidaci, ostatně jako celé české střední školství v protektorátu. Zastávat v této době nějakou exponovanější funkci, jakou vedení školy dozajista bylo, mohlo být poměrně nebezpečné. V případě vlažné nebo laxní spolupráce hrozila perzekuce ze strany německých úřadů, v případě bezproblémové spolupráce hrozilo naopak po válce obvinění z kolaborace, jak se to stalo Luboši Turkovi. Antonín Janák tím, že funkci zatímního správce opustil, tyto starosti mít nemusel. Přešel na gymnázium v Klatovech, kde působil až do konce války. Po osvobození Sušice došlo i k významným změnám ve veřejných institucích, včetně městského muzea. Ředitel muzea Luboš Turek byl zatčen jako kolaborant a na jeho místo byl jmenován Antonín Janák, který kromě muzea převzal nazpět do svých rukou i městský archiv. Za úkol dostal rovněž vzkříšení sušického gymnázia. Do této instituce se vrátil ve funkci zatímního správce, ve které ji v roce 1943 opouštěl.

Prvním úkolem Antonína Janáka v muzeu se stalo vybalení sbírek, které byly uloženy v bednách, některé proto, aby nepadly do rukou Němců, většina však ze strachu před nálety spojeneckých svazů. Zároveň se před Janákem otevírala zajímavá možnost rozšíření muzejních sbírek z konfiskací majetku kolaborantů. K tomu ale ve větší míře docházelo až v roce 1946. V roce 1950 Antonín Janák ze Sušice na vlastní žádost odešel.²⁸⁷ Nejprve několik měsíců působil v Liberci, následně byl přeložen do Brandýsa nad Labem, kde jako ředitel tamního gymnázia působil do roku 1959, kdy se stal tajemníkem pedagogického institutu v Brandýse. Během jeho působení se tento institut transformoval na externí pracoviště pedagogické fakulty Univerzity Karlovy.²⁸⁸ Zde působil až do svého odchodu do důchodu v roce 1964. Jako penzista se ve zvýšené míře věnoval svým koníčkům. Zemřel v prosinci 1974.²⁸⁹

²⁸⁶ HOLÝ, Vladimír, POTUŽÁK, Miloš, *Šedesát pět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František (red.), *65 let střední školy v Sušici 1606-1971*, Sušice 1971, str. 32.

²⁸⁷ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. 258.

²⁸⁸ LHOTÁK, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, str. 259.

²⁸⁹ LHOTÁK, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, str. 259.

5. Interní fungování instituce

5. 1. Stanovy, koncepce, vize muzea a jejich uvádění do praxe

Kromě zajištění místa pro vznikající muzeum a kromě shromáždění sbírek bylo třeba vyřešit ještě otázku, jak bude muzeum spravováno a kým bude řízeno. Zakladatel muzea Josef Holík patrně počítal s tím, že tato otázka bude vyřešena buď paralelně s otevřením, nebo v brzké době po zřízení muzea. Doufal, že bude zvolen přípravný výbor nebo kuratorium pro vypracování muzejních stanov, podle kterých se bude správa muzea řídit. Tak to alespoň Josef Holík předpokládal v březnu 1880, kdy se chystalo samotné zřízení muzea: *Tyto dny již prý bude ustanovené kuratorium i místnost pro věci, které sem dojdou.*²⁹⁰ Místnost byla pro muzeum skutečně uvolněna, ale k volbě žádného sboru stále nedocházelo, na což Josef Holík opět, tentokrát již důrazněji, upozornil: *jest ale již čas, aby utvořen byl spolek muzejní iniciativou sl. zastupitelstva kr. města Sušice; neb jen tak nabyde věc tak krásná a účelem šlechtná, ceny příspěvků i dárců.*²⁹¹ Ani tato výzva však městské zastupitelstvo k jednání nepřiměla a kuratorium i stanovy byly stále v nedohlednu. Holík tuto skutečnost kritizoval v tisku i v následujících letech například v souvislosti s oznámením o založení muzeí v Hradci Králové,²⁹² respektive v Klatovech,²⁹³ jejichž řídicí aparáty a stanovy vznikly paralelně se založením muzea.

Nicméně v Sušici se věci pohnuly vpřed až v roce 1885. Na březnové schůzi městského zastupitelstva byl projednán návrh pana Wellnera, aby bylo zvoleno kuratorium muzea, na to mu purkmistr Ondřej Tichý opověděl, že v souvislosti s muzeem již jisté kroky učinil, že: *opatřil odjinud stanovy pro muzeum.*²⁹⁴ Tyto stanovy měly sloužit jako vzor, který bude využit pro tvorbu vlastních stanov pro sušické muzeum. Ještě téhož roku zvolilo aklamací městské zastupitelstvo kuratorium (správní výbor),²⁹⁵ který vypracování těchto stanov dostal za úkol. Zajímavé je, že tento sbor se již řídil některými mechanismy budoucích stanov: byl zvolen na tři roky, měl dvanáct členů a jeho předsedou měl být vždy starosta města.²⁹⁶ Tato

²⁹⁰ HOLÍK, Josef, Muzeum, Posel ze Sušice 2, 1880, č. 11.

²⁹¹ HOLÍK, Josef, Dary, Posel ze Sušice 2, 1880, č. 25.

²⁹² HOLÍK, Josef, Muzeum, Posel ze Sušice 3, 1881, č. 30.

²⁹³ HOLÍK, Josef, Muzeum, Posel ze Sušice 4, 1882, č. 28

²⁹⁴ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 103, Protokol sepsán při sezení obecního zastupitelstva král. města Sušice, dne 21. 3. 1885, bod 12, žádost Josefa Holíka.

²⁹⁵ Na začátku jednání se hovoří o kuratoriu, na konci pak o správním výboru. Terminologie nebyla pravděpodobně pevně stanovena.

²⁹⁶ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 103, Protokol sepsán při řádném sezení obecního zastupitelstva král. města Sušice, dne 31. října 1885, bod 8. volba 12. členů do kuratoria pro zdejší muzeum městské.

„pracovní skupina“ předložila návrh stanov městské radě ke schválení na schůzi v srpnu 1887.²⁹⁷

Dokument měl celkem 24 paragrafů. Po právní stránce bylo muzeum založeno jako běžný nepolitický spolek na základě spolkového zákona 134/1867. Oficiální název tohoto spolku byl: *Obecní muzeum královského svobodného města Sušice na Otavě*.²⁹⁸ Za povšimnutí stojí hlavně název města, který je v této podobě, Sušice na Otavě, značně ojedinělý. První paragraf stanov vymezoval program muzea: *Obecní muzeum sušické jest obcí sušickou zřízená sbírka a stálá výstava předmětů ješto týkající se především tohoto města a jižních Čech – vynikají důležitostí pro archeologii a historii vůbec a pro umění vlastenecké a dějiny jeho zvláště usnadňují poznání této části české vlasti v ohledu národopisném a přírodovědeckém, zobrazují využitkování všelikých přírodních sil a plodů pro potřeby lidské a znázorňují stav a pokrok průmyslu a obchodu z toho vyvinuvšího*.²⁹⁹

Mělo se tak jednat o muzeum vlastivědné s cílem zobrazit město a region, jenž ale stanovy vymezují poněkud vágně a široce jako jižní Čechy. Překvapivé se to může zdát hlavně při porovnání s polemikami na počátku 80. let, ve kterých se předpokládala orientace muzea na oblast Šumavy, jak je patrné z Holíkovy citace dopisu nejmenovaného „přítele muzea“, obsahující návrh názvu a regionálního vymezení budoucího muzea: *K záležitosti muzea dovoluji si podotknouti, že by bylo nejlépe učiniti je názvem „Šumavské muzeum v Sušici“ majetkem a střediskem celé Šumavy, an bude zde zajisté jediné*.³⁰⁰ Nicméně za finálním vymezením „geografické působnosti“ muzea na jižní Čechy nestojí žádná zásadní redefinice kraje, v rámci kterého by mělo muzeum působit. Zásadním se v tomto směru ukázala inspirace zaslánými stanovami píseckého muzea. Z nich je doslovně převzat celý první paragraf včetně územního vymezení: *Obecní muzeum Písecké jest obcí Píseckou zřízená sbírka a stálá výstava, ješto týkající se především tohoto města a jižních Čech*.³⁰¹ Ani stanovy píseckého muzea nebyly patrně původní, při jejich vypracování sloužily jako vzor stanovy plzeňského muzea a archeologického sboru Vocel z Kutné Hory.³⁰² O časté praxi brát si za

²⁹⁷ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 108, Protokol sepsán při řádném sezení obecního zastupitelstva král. města Sušice, dne 29. 8. 1887. ad. 15. Návrh stanov, pak jednacího a domácího řádu městského muzea zdejšího.

²⁹⁸ MŠ. D97/9, Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě, 1887.

²⁹⁹ MŠ. D97/9, Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě, 1887.

³⁰⁰ HOLÍK, Josef, Museum, Posel ze Sušice 2, 1880, č. 7.

³⁰¹ JIRSOVÁ, Blanka, Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 24.

³⁰² JIRSOVÁ, Blanka, Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 20.

vzor již stanovy existujících muzeí svědčí i fakt, že stanovy sušického muzea si vyžádali zakladatelé muzea ve Strakonících a Teplicích.³⁰³

Skutečný region působnosti muzea je třeba hledat ne v souvislosti se stanovami, ale s dárci, kteří věnovali muzeu předměty, které pak toto území v muzejních sbírkách reprezentovaly. Na základě výzkumu je patrné, že sbírkotvorná oblast muzea měla jádro v české části sušického politického okresu s jistými přesahy do okolních politických okresů a skutečně do jižních Čech. Oproti tomu území sušického politického okresu obývaného Němci, ani širší prostor německy hovořící Šumavy v muzeu prakticky zastoupen nebyl. Němci sušické muzeum za své nikdy nepřijali a ve dvacátých letech si založili vlastní muzeum v Horní Plané a Kašperských Horách.³⁰⁴ O šumavském muzeu v Sušici, jak o něm někteří uvažovali při jeho zakládání, nemohla být řeč. Nezdá se navíc, že by Josef Holík sám o takové zaměření muzea příliš stál. V první řadě muzeum v Sušici nedisponovalo prostředky pro získávání předmětů z této oblasti a stejně tak prostory, ve kterých bylo muzeum umístěno, byly natolik nedostatečné, že brzy stěží dokázaly pojmout předměty ze samotného města Sušice a blízkého okolí. Ukládání předmětů z celé Šumavy se jevilo jako nereálné. Tento problém Holík ani řešit nemusel vzhledem k lhostejnosti německého obyvatelstva vůči sušickému muzeu. Samotný Josef Holík se o oblast německé Šumavy badatelsky zajímal spíše okrajově, těžiště jeho práce spočívalo v dějinách města Sušice a jeho blízkého okolí.³⁰⁵

Až do vzniku samostatného Československa se v rozsahu územního působení muzea příliš nezměnilo. Jistý podíl na tom měl i útlum, který muzeum prožívalo v desetiletí na přelomu století. V roce 1919 se sušické muzeum stalo jedním ze zakládajících členů Svazu československých muzeí vlastivědných³⁰⁶ poté, co celou záležitost projednalo na své schůzi kuratorium.³⁰⁷ Svaz si vytkl za cíl v první řadě: *Uspořádati podle odborných potřeb soustavně činnost všech ve Svazu sdružených muzeí, zvláště pak: vymeziti obvod a rozsah sběratelské činnosti každého ústavu (...) zaváděti jednotný systém inventarizace a*

³⁰³ MŠ. sign. D97/1, Žádost o zaslání stanov pro vznikající muzeum ve Strakonících ze dne 17. 12. 1893; Žádost o zaslání stanov pro vznikající muzeum v Teplicích ze dne 17. 2. 1894.

³⁰⁴ O dárcích do muzea v Sušici, Kašperských Horách a vlivu jejich národnosti pojednává kapitola: 7. 3. Komparace sbírkotvorných oblastí muzea v Sušici a Kašperských Horách.

³⁰⁵ Viz kapitola: 6. 1. Publikační a badatelská činnost Josefa Holíka.

³⁰⁶ Svaz měl původně sdružovat pouze muzea vlastivědná, nikoliv muzea odborná. Ustavující schůze svazu, ale tento sporný bod stanov změnila a umožnila tak do svazu vstoupit i odborným muzeím, nicméně název svazu byl zachován v původní verzi. Ke změně názvu došlo až v roce 1925, kdy byl název změněn na Svaz československých muzeí. ŠPÉT, Jiří, Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945), Brno 2003, str. 75.

³⁰⁷ MŠ, Sušice, sign. D97/4, Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. srpna 1919 do 1. března 1920, Sušice, 1.2 1921. nestr

katalogizace sbírek a podávati návod pro jejich konzervaci, uspořádání apod. ³⁰⁸ Obvod sušického muzea by vymezen pro celý politický okres Sušický, jak to vyplývá ze zpráv o činnosti sušického muzea: *Muzeum jest určeno pro okres sušický, hartmanický a kašperskohorský.* ³⁰⁹ Reálný dopad této změny byl malý. Do muzea se sice částečně zvýšil přísun předmětů z německé části okresu, to ale bylo způsobeno příchodem českých státních zaměstnanců do těchto částí okresu. ³¹⁰

Prvním významnějším pokusem proniknout do německé části okresu mělo být zřízení menšinového muzea. Tyto instituce často vznikaly v smíšených oblastech jako protiváha německých muzeí, přičemž byl jejich zájem zpravidla jednostranně zaměřen na českou menšinu a jejich hodnocení bylo obvykle rozpačité. Například Fridolín Macháček v nich spatřoval zbytečné tříštění muzejní práce a dále kritizoval jejich malou spolupráci s jejich německými protějšky. ³¹¹ Sušické menšinové muzeum mělo vzniknout ve spolupráci s Národní jednotou pošumavskou: *K návrhu místního odboru Národní Jednoty Pošumavské, ze dne 11. ledna 1923 zřízeno při městském muzeu menšinové oddělení. (...) Menšinové oddělení má účel znázorniti život, rozvoj a všechny poměry českých menšin v politickém okresu sušickém.* ³¹² Je poměrně zajímavé, že NJP se spolupráci s muzeem pokusila navázat až téměř čtyřicet let po svém vzniku. Muzeum jakožto klíč k výkladu historie mohlo poukazovat na českou minulost tohoto regionu, což by naprosto přesně zapadalo do argumentační linie NJP proti poněmčování území historicky osídleného českým etnikem.

Úkol vytvořit menšinové oddělení dostali učitelé menšinových škol, přičemž jádro nového oddělení mělo být tvořeno hlavně předměty týkajícími se právě menšinového školství. Není zřejmé, jestli vůbec toto oddělení vzniklo. Hlavní překážkou byly patrně chronické problémy s nedostatkem prostoru, které v polovině dvacátých let kulminovaly a zabránily například konečně uspořádat přírodopisnou sbírku: *Pro přírodopisné oddělení muzea získán krtek barvy smetanově žluté, skříň s nerosty ze zdejšího okolí, skříň s ukázkami stromů ze zdejšího kraje, špalíček kmene v průřezu původním a leštěným. Vše uloženo ve skříních, není pro oddělení to nejmenšího místa; sbírky ptactva byly půjčeny správě obecné školy chlapecké, kde uchovány budou do doby, než muzeum bude míti větších místností.* ³¹³ V dalších výročních zprávách se

³⁰⁸ MŠ, sign. D97/9, *Stanovy svazu československých muzeí vlastivědných*, 1919.

³⁰⁹ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVI. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1928, Sušice 4. 4. 1929*, nestr.

³¹⁰ Viz kapitola: 7. 2. Dárci, dary a jejich analýza od příchodu Kajetána Turka do konce sledovaného období.

³¹¹ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 98.

³¹² MŠ, sign. D97/4, XI. *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. ledna do 31. prosince 1923*, Sušice 16.1 1924, nestr.

³¹³ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925, Sušice 28. 1. 1926*, nestr.

zmínky o menšinovém oddělení již nevyskytují, takže je možné, že z celého projektu nakonec sešlo.

Na konci dvacátých let vzniklo v Kašperských Horách muzeum zaměřené na německé oblasti okresu. Skutečnost, že jej Kajetán Turek vnímal jako konkurenci, vysvítá z výroční zprávy z roku 1928: *V Kašperských Horách zřízeno bylo městské muzeum německé, jehož sbírky mají již hodně materiálu listinného. Jest obava, aby i Češi z přílišného místního patriotismu nevěnovali tomuto muzeu různé předměty, které měly by býti uchovány v sušickém muzeu, zvláště když v muzeu Kašperskohorském je více místností než v sušickém.*³¹⁴ Obavy ředitele sušického muzea byly poněkud přehnané, protože počet darů, které z německé části okresu pro sušické muzeum proudily, byl i nadále v podstatě bezvýznamný. Navíc se jeho obavy nenaplnily a slabý pramínek darů od Čechů žijících v německé části okresu ani v následujících letech nevyschl. Turkova starost o dary z německé části okresu je zajímavá hlavně proto, že ani poté, co sušické muzeum získalo více prostoru nejprve v budově radnice a později celou budovu starého děkanství, neuspořádal žádné expozice, které by zobrazovaly v ucelené formě celý region včetně německé části okresu. Jedinou čestnou výjimku s regionálním přesahem tvořily sbírky šňupání na Šumavě.

Změnu mělo přinést založení zemědělského muzea, jež bylo od začátku koncipováno jako okresní. Vznik okresního zemědělského muzea je podobně jako pokus o založení menšinového oddělení třeba sledovat v kontextu celorepublikových trendů v muzejnictví.³¹⁵ Ani v tomto případě se nejedná o sušické specifikum. V kuratoriu tohoto muzea, vzniklého jako oddělení sušického muzea, ale s vlastním správním orgánem se opravdu objevili i členové, kteří nepocházeli pouze z města Sušice. Nicméně tím se okresní záběr muzea téměř vyčerpal. Většina předmětů z jeho sbírek opět pocházela z velké části buď ze Sušice a blízkého okolí, nebo se jednalo o exponáty související obecně se zemědělstvím, jako například vzorky moderních chemikálií používaných v zemědělství nebo ukázky zahraničních odrůd obilí.

K poslednímu pokusu orientovat působnost sušického muzea na Šumavu došlo v roce 1934. To se Kajetán Turek pokusil patrně po vzoru zemědělského muzea založit šumavské muzeum a to ve spolupráci s KČT: *Šumavské muzeum mělo by vlastní kuratorium při městském muzeu, sbírky muzejní byly by umístěny v muzejní budově. Program muzejní vypracoval by se*

³¹⁴ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVI. Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1928, Sušice 4. 4. 1929, nestr.

³¹⁵ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 93.

později v případě, že byly byste ochotni [Klub československých turistů] realizovat tuto myšlenku. Upozorňuji, že Němci mají své Šumavské muzeum v Plané.³¹⁶ Muzeum v Sušici tak mělo získat konglomerát muzeí, který by propojovala jednak budova, kde by byla všechna muzea umístěna, a pravděpodobně by byla muzea provázána i personálně osobou Kajetána Turka. Sušické městské (vlastivědné) muzeum by se omezilo na sbírky týkající se samotného města Sušice po stránce historické, umělecké a průmyslové, okresní zemědělské muzeum by přibližovalo zemědělství celého politického okresu sušického a muzeum Šumavy by pravděpodobně usilovalo o zobrazení celého prostoru Šumavy. Odpověď KČT se v korespondenci muzea nedochovala a tak není jisté, proč tento ambiciózní podnik nebyl realizován. Bohužel Muzeum Šumavy v Sušici nevzniklo a Sušice tak přenechala iniciativu v ideovém souboji o Šumavu plně svým německým soupeřům z Kašperských Hor a Horní Plané. Nová realita po mnichovské dohodě ani po vzniku protektorátu se na územní působnosti muzea nijak významně nepodepsala, navíc po mnichovských událostech a odstoupení německých oblastí Třetí říši by ani nedávalo smysl, aby se muzeum v Sušici pokoušelo zobrazit region, který byl připojen k jinému státu.

První bod stanov nadále řešil tematické členění sbírek. K této problematice vzniknul v roce 1886 spis: *O muzeích městských a okresních*³¹⁷, jehož autorem byl Kliment Čermák. Záměrem této brožurky bylo pomoci vznikajícím muzeím s otázkou členění sbírek. Kliment Čermák doporučoval dělit sbírky do čtyř okruhů: 1. *starožitnosti a památky (pravěké nálezy, zbraně, ikonografie, mince, medaile, umělecké předměty, staré tisky)*; 2. *etnografické (kroje, výšivky, lidový nábytek, předměty z domácnosti (...) lidové písně, pověsti, obyčeje)*; 3. *přírodniny (ze všech oborů přírodních věd)*; 4. *technologie*.³¹⁸ Není známo, zda správní výbor muzea v Sušici při tvorbě stanov tuto brožurku znal. Na rozdíl od Čermákových doporučení měly být sbírky muzea v Sušici rozděleny pouze do třech oddílů. Dohromady byla spojena oddělení starožitností a památek s oddělením etnografickým, jinak se dělení sbírek sušického muzea v podstatě s Čermákovou představou shoduje:

první oddělení bude obsahovati:

Plody literatury, rukopisy a listiny.

Mince – numismatická část.

Medaile.

³¹⁶ MŠ. D97/2, Koncept dopisu Klubu českých turistů, od Kajetána Turka z 21. 11. 1933.

³¹⁷ ČERMÁK, Kliment, *O muzeích městských a okresních*, Čáslav 1886.

³¹⁸ ČERMÁK, *O muzeích městských a okresních*, str. 4.

Pečetě – sphragistická část.

Etnografická část.

Starožitnosti vůbec – archeologická část.

oddělení druhé bude obsahovati:

Památky hledící v obor Zoologie.

Památky hledící v obor botaniky.

Památky hledící v obor mineralogie.

Památky hledící v obor geologie.

Oddělení třetí bude obsahovati:

Výrobky manufaktorie a industrie.

*Výrobky a díla umělecká.*³¹⁹

Přesto, že stanovy vytvořily toto členění sbírek, praxe obnažila problém, který trápil většinu podobně velkých muzeí, jako bylo muzeum sušické. Drtivá většina předmětů v muzejních sbírkách pocházela od drobných přispěvatelů, kteří darovali prakticky cokoli, co považovali za vhodné, aby bylo v muzeu uloženo. Tím se ale do sbírek dostávalo velké množství předmětů nezařaditelných do výše zmíněných kategorií. Navíc neměly tyto předměty často s oblastí, kterou muzeum chtělo zobrazit, mnoho společného. Byly to archeologické a geologické předměty zaslané do muzea ze vzdálených míst, dále exotika hlavně cizokrajné rostliny nebo jejich plody a různé kuriozity. Jednalo by se, ale o podružný problém, kdyby měl muzejní kustod možnost předměty třídit a ty méně vhodné uložit do depozitáře. Muzeum v Sušici mělo ale k dispozici pouze jedinou místnost, ve které se soustřeďovaly všechny dary, čímž došlo velice brzy k přehlcení prostoru a muzeum tak fungovalo spíše v režimu otevřeně přístupného depozitáře než muzea ve vlastním slova smyslu.

Druhý bod stanov se dotýkal financování a umístění muzea. Stanovy od počátku předpokládaly, že v těchto ohledech převezme za muzeum odpovědnost město Sušice: *Obec sušická (...) věnuje každého roku k účelům muzejním příspěvek, jež zastupitelstvo její v obecním rozpočtu ustanoví.*³²⁰ Zároveň počítaly i s jinými finančními zdroji pro muzeum: mělo se jednat o dary, vstupné, výnosy z koncertů, zábav, divadelních představení a příspěvky příznivců muzea.³²¹ Tato ustanovení stanov se ukázala poněkud problematickými a jejich naplnění se příliš nedařilo. Není známo, že by se ve prospěch muzea podařilo uspořádat

³¹⁹ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě*, 1887.

³²⁰ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě*, 1887.

³²¹ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě*, 1887.

nějakou kulturní akci. Vstupné se začalo vybírat až po přestěhování muzea do budovy starého děkanství v roce 1937 a peněžní dar pro muzeum nezdomácněl mezi sušickými měšťany nikdy. Rovněž naplnění třetího paragrafu stanov, pořádání krátkodobých tematických výstav, se podařilo docílit až ve třicátých letech.

Následující paragrafy, od čtvrtého až po devatenáctý, se týkají správy spolku a činnosti správního sboru muzea, tedy kuratoria. Budou více přiblíženy v příslušné kapitole. Dvacátý paragraf konstatuje, že sbírky muzea budou všeobecně přístupné. Paragraf dvacátý první se týká otevírací doby. Její stanovení ponechává na rozhodnutí kuratoria. Naplnění tohoto bodu stanov se podařilo rovněž až poté, co se muzeum přestěhovalo do vlastní budovy, kdy byla stanovena pevná návštěvní doba. Do té doby bylo zpřístupněno pouze na požádání. Další paragraf se zabíral předměty darovanými muzeu, *z nichž ty ceny větší, opatří se jménem dáorce a roku.*³²² Zda k tomu ovšem ve skutečnosti opravdu docházelo, jasné není. Paragraf dvacet tři zaváděl povinnost sepsat zprávu o činnosti, která měla být sestavena v lednu následujícího roku a měla obsahovat: *vývin muzea, jména příznivců, přehled příjmů a vydání.*³²³ Tento bod stanov se podařilo zavést do praxe až Kajetánu Turkovi, který první zprávu o činnosti sestavil v roce 1913. Poslední paragraf se týkal závěrečného ustanovení, které prohlašovalo, že veškeré předměty ve sbírkách muzea jsou majetkem města Sušice.

Stanovy sušického muzea v podobě, ve které byly schváleny v roce 1887, byly v platnosti po celou dobu zkoumaného období bez výraznějších aktualizací. V podstatě jedinou změnu ve správním řádu znamenalo přistoupení ke Svazu československých muzeí v roce 1919, jehož stanovy muzeum rovněž muselo přijmout za vlastní. Ty pak byly v platnosti paralelně s vlastními stanovami sušického muzea. Kromě územního vymezení působnosti muzea měl na starosti svaz přerozdělování subvencí od ministerstva školství a národní osvěty.³²⁴ Jejich přidělování bylo podmíněno tím, že se muzea podrobí revizi svazového revizora.³²⁵ Sušické muzeum měl nejdříve na starosti Karel Hostaš, člen muzejní rady a zakladatel muzea v sousedních Klatovech. Ten revizi v sušickém muzeu provedl v roce 1921 a kritikou jeho stavu vůbec nešetřil.³²⁶ V dalších letech vykonávali revize v sušickém muzeu například Fridolín Macháček nebo Zdeněk Wirth. Jejich revizní verdikty se však nedochovaly. Dále muzeum v Sušici zasílalo svazu každoroční zprávu o činnosti a členský příspěvek. Do

³²² MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě, 1887.*

³²³ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě, 1887.*

³²⁴ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 82.

³²⁵ ŠPÉT, Přehled, str. 83-85.

³²⁶ Viz kapitola: 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy.*

vnitřního chodu muzea svaz příliš nezasahoval, neměl k tomu ani potřebné páky, jedinou bylo rozhodnutí o přidělení subvencí. Jejich případné zastavení, vzhledem k jejich nepřilísné výši, nebylo pro muzea nikterak fatální.

Hodnocení funkčnosti stanov sušického muzea je poměrně rozporuplné. O funkčnosti by svědčilo například to, že sloužili za základ stanovám dalších muzeí, například muzeu ve Strakonících nebo Teplicích.³²⁷ V době svého schválení patřily v podstatě k tomu nejmodernějšímu, co v muzejní správě bylo k dispozici. Teoretický spis Klimenta Čermáka byl starší pouze o rok a stanovy Plzeňského a Píseckého muzea, které sloužily za předlohu Sušici, byly starší jen o pár let. Nicméně právě stanovy plzeňského muzea, které sloužily za základ jak stanovám píseckým, tak sušickým, ale i mnohým dalším, se ukázaly jako nejvíce problematické. Plzeňské muzeum, vzniklé ve velkém městě, mělo daleko větší možnosti než jeho regionální následovníci, ať už se to týkalo financí, sbírek, prostor nebo personálu a právě pro tyto podmínky byly sestaveny stanovy. Ty, když se pak staly základem stanov muzeí daleko menších, než bylo muzeum plzeňské, se ukázaly pro potřebu těchto ústavů příliš složité a v reálném chodu muzea téměř nepoužitelné. Vývoj sušického muzea tento problém dokazuje. Reálný chod muzea se stanovám dařilo přizpůsobovat jen velice ztěžka. Do příchodu Kajetána Turka stav muzea nedovoloval většinu bodů stanov aplikovat v praxi, nebo bylo s muzeem dokonce nakládáno v přímém rozporu s platnými stanovami.³²⁸ A i poté, co se poměry v sušickém muzeu začaly postupně zlepšovat, se ukázalo, že některé z paragrafů a jejich ustanovení jsou naprosto iluzorní a pro chod muzea zbytečné.

5. 2. Kuratorium a řízení muzejní práce

Podle stanov bylo právě kuratorium vrcholný řídicí orgán sušického muzea: *Správou muzea zanáseti se bude zvláštní kuratorium dvanácti členné od obecního zastupitelstva ze středu obyvatelstva král. města Sušice na tři roky zvolené, jemuž vždy starosta obce, neb jeho náměstek předsedá.*³²⁹ Pravomoci kuratoria byly opravdu rozsáhlé: volilo a jmenovalo jednotlivé správce a funkcionáře, kteří měli činnost muzea přímo na starosti, určovalo jim práci a dohlíželo na její plnění. Dále rozhodovalo o rozpočtu a každém vydání, včetně nákupu předmětů pro sbírky. Rovněž mohlo určovat otevírací dobu a cenu vstupného. Schůze kuratoria svolával a řídil vždy jeho předseda (starosta města), což se ukázalo jako dost

³²⁷ MŠ. sign. D97/1, Žádost o zaslání stanov pro vznikající muzeum ve Strakonících ze dne 17. 12. 1893; Žádost o zaslání stanov pro vznikající muzeum v Teplicích ze dne 17. 2. 1894.

³²⁸ O tom svědčí například úspěšná paralýza kuratoria ze strany purkmistra Uhla, který nesvolával kuratorium po jedenáct let, přesto že podle stanov měla být schůze kuratoria svolána minimálně jednou do roka.

³²⁹ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě, 1887.*

problematické. Schůze se měly konat minimálně jednou do roka. Ze členů kuratoria se volil užší správní sbor, který nesl název *Úřední výbor správní*. Měl se scházet častěji než kuratorium, připravovat podklady pro jeho jednání a starat se o drobné každodenní problémy v muzeu. Byl tvořen jednotlivými muzejními funkcionáři a předsedou kuratoria.

Předseda měl kromě svolávání a řízení schůzí kuratoria a správního výboru reprezentovat ústav navenek. Oproti tomu ředitel muzea měl pak mít na starosti vedení inventáře, věcné potřeby muzea a byli mu podřízeni další funkcionáři. Jednatel se měl podle stanov starat o písemnou agendu muzea, vyřizovat došlou poštu, připravovat prohlášení do novin a výroční zprávy. Pokladník měl na starosti finance muzea a sestavení ročního rozpočtu. Posledním z funkcionářů měl být kustos, který měl přijímat a zapisovat dary a pečovat o inventář. O sbírky měli pečovat odborníci,³³⁰ volení ze členů kuratoria, přičemž každý z nich měl mít na starosti jeden odbor. Odborník (správce odboru) měl v podstatě stejné pravomoci jako ředitel muzea, ovšem omezené pouze na svůj odbor. Kromě péče o inventář měl podávat tiskové zprávy a dokonce svolávat schůze týkající se pouze jeho odboru.³³¹ Takto personálně složitá správa muzea byla pravděpodobně převzata ze stanov plzeňského muzea a ukázala se naprosto nefunkční. Tak malé muzeum, jako bylo v době svého založení muzeum v Sušici, bylo naprosto nesmyslné dělit na dvanáct odborů a spravovat je odborníky. To si patrně uvědomili i členové kuratoria, a tak k žádné volbě odborníků nikdy nedošlo. Dokonce se ukázalo, že i ostatních funkcí je k reálnému řízení muzea zbytečně mnoho. A tak postupně funkce kustose, jednatele a ředitele splynuly v jednu.

Za účelem sepsání stanov byl zvolen první sbor v souvislosti s muzeem, ten ale pravděpodobně do chodu muzea nezasahoval, měl za úkol pouze vypracovat stanovy. Jeho členové byli zvoleni aklamací, přičemž složení tohoto sboru bylo dosti reprezentativní: Josef Mayer, městský radní, František Angelis, městský radní, Josef Holík, učitel na měšťanské škole, František Firbas, lékárník a člen obecního zastupitelstva, JUDr. František Wellner, advokát a člen obecního zastupitelstva, Albert Fürth, obchodník a člen obecního zastupitelstva, Jan Vrba, učitel, František Skála, katecheta, Antonín Krpálek, učitel na měšťanské škole, Gustav Adolf Quast, akademický malíř a fotograf, Václav Kormüller, městský důchodník, Alois Sedlecký, městský diurnista.³³² Že měli tito páni o muzeum opravdu

³³⁰ Slovo odborník v tomto kontextu neznamena synonymum ke slovu expert, ale správce odboru.

³³¹ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě*, 1887.

³³² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 103, *Protokol sepsán při řádném sezení obecního zastupitelstva král. města Sušice, dne 31. 10. 1885*, bod 8. volba 12. členů do kuratoria pro zdejší muzeum městské.

zájem, je možné usoudit z toho, že se jejich jména vyskytují rovněž mezi dárci pro muzejní sbírky. Někteří z nich patřili mezi dárcce nejpilnější.

Z neznámých důvodů bylo k volbě kuratoria přistoupeno až v roce 1894, tedy celých sedm let poté, co stanovy vstoupily v platnost. Předsedou prvního kuratoria se podle stanov skutečně stal tehdejší starosta města Karel Uhl. Další členové kuratoria tvořili poměrně pestrou směsicí, která se rekrutovala z městské inteligence, byrokracie i buržoazie. Část členů byla rovněž zastupiteli a radními města Sušice. Členy prvního kuratoria byli pánové: *Edmund Anger c. k. poštmistr a městský radní, Hynek Dvořák c. k. notář a člen ob. zastupitelstva, František Firbas lékárník a zastupitel, Jiří Karl hostinský a zastupitel, Antonín Krpálek učitel měšť[anských]. škol a správce prům[yslové] školy [pokračovací], P. Augustin Kubeš kvardián kláštera kapucínského, Vojtěch Mašťovský obchodník a člen obecního výboru, Pavel Pönnner c. k. berní inspektor, JUDr. Aleš Šebelík advokát, Leopold Šimák c. k. adjunkt, Jan Taul odborný učitel, Ondřej Tichý majitel hospodářství a městský radní.*³³³

Kuratorium poté zvolilo pana Augustina Kubeše ředitelem muzea, Jana Taula kustodem a jednatelem a pana Pönnnera pokladníkem. Vše nasvědčovalo tomu, že takováto správa muzea, na které byli přímo angažováni měššší zastupitelé, bude funkční a pro muzeum přínosem. Starosta měl podle stanov jako předseda kuratoria svolávat a řídit jeho schůze, to se ale ukázalo být kamenem úrazu muzejní správy. Starosta Uhl svolal pouze jedinou schůzi kuratoria a to v listopadu 1894. Poté, patrně v souvislosti s návrhem na přestěhování muzea do městské šupárny,³³⁴ došlo k roztržce starosty Uhla se zbytkem kuratoria. Tento dosti svérázný muž na muzeum definitivně zanevřel a odmítal svolávat schůze kuratoria. Tím naprosto dokonale činnost tohoto řídicího orgánu muzea paralyzoval a to po celou dobu, kdy zastával starostenský úřad, tedy až do roku 1905³³⁵. Za tu dobu někteří členové kuratoria zemřeli nebo se ze Sušice odstěhovali, což platí i o jeho předsedovi Augustinu Kubešovi, který byl přeložen do Kolína. Nemohla za něj být zvolena ani náhrada, a tak řídil muzeum pouze učitel Jan Taul ze své funkce jednatele. Když v roce 1904 podal rezignaci, nefungovalo patrně po určitý čas muzeum vůbec.

Na březnové schůzi obecního zastupitelstva roku 1906 došlo za předsednictví purkmistra města Josefa Seidla k volbě nového kuratoria. Z původního měli ochotu, nebo byli schopni

³³³ MŠ. sign. D97/41, *Protokol o schůzi kuratoria* ze dne 27. 3. 1894.

³³⁴ Více o tom je pojednáno v kapitole: 2. 1. Muzeum v útrokách radnice.

³³⁵ Poslední schůze během předsednictví Karla Uhla se uskutečnila 28. 11. 1894 a další schůze kuratoria proběhla až 21. 4. 1906, MŠ. sign. D97/41.

pokračovat dále pouze dva.: *Hynek Dvořák a Vojtěch Mašťovský*³³⁶. Nově se jeho členy se stali páni: *Vilém Blažko barvíř, Ignác Čížek zámečník, Václav Fingulín kupec, Josef Hozman učitel, Josef Mirvald, Hynek Rath továrník, Josef Rosenthaler hoteliér, MUDr. Jakub Skála, Eduard Valdman učitel, Ondřej Vávra učitel.*³³⁷ Došlo konečně i k volbě výkonných funkcí: ředitelem byl zvolen Vojtěch Mašťovský, jednatelem Eduard Valdman, pokladníkem Vilém Blažko a kustodem Ignác Čížek. Zdá se, že tentokrát již mechanismus správy muzea fungoval dobře a po třech letech došlo opět k volbě kuratoria.

V novém kuratoriu se projevilo zřízení sušické reálky a příliv veřejně aktivních profesorů, z nichž hned tři se stali členy kuratoria. Byli jimi: Karel Kramář, Josef Pospíšil a Viktorín Zeithammer,³³⁸ kromě nich byli nově zvoleni pouze Leopold Fetter, učitel a notář Martin Mikuláš.³³⁹ Ředitelem muzea se stal profesor Karel Kramář, kustodem Leopold Fetter, na pozicích jednatele a pokladníka k žádné změně nedošlo. Před první světovou válkou se naposledy personálně měnilo kuratorium v roce 1912. Jeho složení vypadalo takto: Vilém Blažko, Ignác Čížek, Leopold Fetter, Josef Čížek, řídící učitel, Antonín Friedl, profesor reálky, Josef Hozman, Vojtěch Mašťovský, Martin Mikuláš, Bohdan Rath, Kajetán Turek, městský tajemník, Eduard Valdman, Viktorín Zeithammer. Ředitelem muzea se opět stal Vojtěch Mašťovský, převzetím funkcí jednatele a kustoda zahájil svou dráhu v sušickém muzeu Kajetán Turek a pokladníkem i nadále zůstal Vilém Blažko.³⁴⁰

První světová válka činnost kuratoria opět zastavila. Jeho členové Kajetán Turek a Bohumil Rath byly povoláni na frontu a profesor Antonín Friedl byl ze Sušice přeložen. Navíc v roce 1915 stihla muzeum těžká ztráta, když zemřel ředitel Vojtěch Mašťovský,³⁴¹ který v řídicím orgánu muzea strávil celkem 21 let, přičemž byl členem všech garnitur kuratoria. Během první světové války konal zbytek kuratoria pouze jednu schůzi v březnu 1918, jinak bylo muzeum spravováno provizorně starostou města a úředníky. V roce 1919 bylo obecním zastupitelstvem za předsednictví starosty Josefa Štelzla jmenováno nové kuratorium, do kterého poprvé pronikly i dvě ženy. Jeho složení bylo následující: Leopold Fetter, odborný učitel, Josef Hozman, ředitel měšťanských škol, Jaroslav Javůrek, fotograf, Adolfa Jelínková, učitelka, Josefa Prokopová, učitelka, Joža Pospíšal, knihkupec, Antonín Slunéčko, odborný učitel, Kajetán Turek, městský tajemník, Eduard Valdman, správce obecních škol, Ondřej

³³⁶ MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný o ustavující schůzi správního výboru muzejního kuratoria*, 21. 4. 1906.

³³⁷ MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný o ustavující schůzi správního výboru muzejního kuratoria*, 21. 4. 1906.

³³⁸ MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný při ustavující schůzi kuratoria měst. muzea*, 5. 5. 1909.

³³⁹ MŠ. sign. D97/41, *Protokol sepsaný při ustavující schůzi kuratoria měst. muzea*, 5. 5. 1909.

³⁴⁰ MŠ. sign. D97/41, *Protokol ustavující schůze kuratoria měst. muzea v Sušici dne 2. 10. 1912.*

³⁴¹ MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti musea od 1. 1. 1915 do 31. 7. 1919*, 4. 3. 1920, Sušice 1920, nestr.

Vávra, odborný učitel, Viktorín Zeithammer, profesor reálky.³⁴² Zvláštností tohoto kuratoria bylo rovněž profesní zastoupení jeho členů, z nichž pouze tři nebyli povoláním učitelé. Do funkce ředitele byl zvolen navrátilivší se Antonín Friedl, pokladníkem Ondřej Vávra a funkce kustoda a jednatele byly sloučeny a připadly Kajetánu Turkovi.³⁴³ Ten veškerou činnost muzea obstarával samostatně, přičemž není známo, že by se ředitel Friedl na chodu muzea nějak podílel. Proto je možné vyslovit domněnku, že jeho funkce byla pouze nominální.

V roce 1922 došlo v Sušici k několika změnám. Městské zastupitelstvo podalo rezignaci a agendu města za něj vykonávala obecní správní komise, jejíž předseda František Blabobil dočasně dohlížel i na činnost muzea, o čemž svědčí zpráva o činnosti za první pololetí roku 1922 podepsaná jeho jménem. Zastupitelstvo vzešlé z následujících voleb zvolilo starostou Jana Seitze, který tento úřad zastával až do roku 1941. Zastupitelstvem bylo zvoleno i nové kuratorium, přičemž došlo i ke změně mechanismu výběru jeho jednotlivých členů. Od tohoto roku byli do kuratoria jmenováni zástupci politických stran: za stranu lidovou Emanuel Černý, listonoš, Matěj Wunš, stavitel varhan, Jan Kopelent, topič reálky, za stranu komunistickou: Emanuel Korec, tovární dělník, František Čuba, za národní demokracii: Josef Tittl, učitel, za sociální demokracii: Jan Grund, odborný učitel, Hugo Hlaváček, topič, Vojtěch Sejpka, ml. úředník okresní pokladny, ing. Robert Grabinger, stavitel, za stranu národně socialistickou a Jan Pelecký, obuvník, za stranu živnostenskou.³⁴⁴ Členy národní demokracie byli rovněž starosta města, a tudíž předseda kuratoria Jan Seitz a Kajetán Turek, který ve svých rukách dokončil kumulaci výkonných funkcí, když byl zároveň jmenován jednatelem i ředitelem muzea.³⁴⁵ Zároveň bylo prodlouženo činné období kuratoria, aby bylo synchronizováno s volebním obdobím obecního zastupitelstva. K jeho volbě pak docházelo na schůzi obecního zastupitelstva, kdy se volily i jiné komise a odbory.

Změny čekaly i na kuratorium ustanovené v roce 1926. Počet jeho členů byl snížen na deset a to patrně kvůli spojení funkcí ředitele, jednatele a kustoda v rukách Kajetána Turka. Předsedou kuratoria byl stále starosta města Jan Seitz, členy pak: František Bláhovec, městský kancelista, za národní socialisty, František Žundálek, ředitel gymnázia, za stranu lidovou. Národní demokraty zastupovali: učitel Josef Tittl, profesor gymnázia Karel Mašín a František

³⁴² MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. 8. 1919 do 1. 3. 1920*, 4. 3. 1920, Sušice 1920, nestr.

³⁴³ MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. 8. 1919 do 1. 3. 1920*, 4. 3. 1920, Sušice 1920, nestr.

³⁴⁴ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 110, *Zápis II. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice*, konané 1. 2. 1927, bod 6. volba obecních komisí.

³⁴⁵ MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici za rok 1926*, 1. 3. 1927, nestr.

Procházka, učitel ve výslužbě. Za legionáře byl do kuratoria nominován dělník Václav Vávra a za stranu živnostenskou sedlák Josef Jarošík.³⁴⁶

Stejný počet členů mělo i kuratorium ustanovené po volbách v roce 1931. Na postech předsedy a ředitele k žádným změnám nedošlo, mezi řadovými členy ano. Složení kuratoria bylo takovéto: František Štolcpar, inspektor místních škol, Emanuel Mach, učitel, Jan Vlček, trafikant, T. V. Pazourek, učitel měšťanských škol v.v., Otto Potužník, krejčí, Jan Kučera, dělník, Jan Pánek, profesor odborné školy hospodářské.³⁴⁷

Zemědělské oddělení, které vzniklo v roce 1931, bylo oficiálně samostatným okresním muzeem, přestože fyzicky sdílelo prostory městského muzea. Tato instituce měla vlastní kuratorium, v jehož čele stál pětičlenný správní výbor složený z předsedy Kajetána Turka, místopředsedy JUDr. Augustina Soumara, vrchního komisaře politické správy, jednatele MVDr. Václava Hofmana, vrchního veterinárního komisaře, správce sbírek Jana Maška, rolníka v Čepicích a pokladníka V. Vítka, rolníka. Dále mělo kuratorium dvanáct členů: Ondřeje Míčka, I. starostova náměstka, Dipl. agr. Jana Chvátala, ředitele odborné školy hospodářské, Václava Kotála, předsedu okresní hospodářské záložny, Václava Jílka, tajemníka republikánské strany, Josefa Polaufa, člena městské rady, Josefa Haase, berního tajemníka, Karla Kopelenta, klempíře, Josefa Chalupského, muzejního referenta O.S.D.R. ve Zvíkově, Josefa Beneše, továrního úředníka, J. Václavíka, jednatele Kašperskohorského O.S.D.R. ve Strašíně.³⁴⁸ Není překvapivé s ohledem na zaměření a oblast působnosti muzea, že alespoň část členů jeho správního orgánu nepocházela ze Sušice a že značná část z nich měla jistý profesní vztah zemědělství. Celý sbor měl celkem sedmnáct členů, což bylo pro muzeum, které zaujímalu jednu místnost jak v budově radnice, tak následně po přestěhování do budovy děkanství, patrně více, než bylo nutné. Dalším problémem bylo, že kuratorium trpělo častou změnou členů.

Z těchto důvodů bylo následující kuratorium poněkud zeštíhleno. Jeho předsedou zůstal i nadále Kajetán Turek a místopředsedou Ondřej Míčka, správcem sbírek se stal Luboš Turek a jeho jednatelkou Marie Černá. Do funkce pokladníka pak byla jmenována Ludmila

³⁴⁶ MŠ, Sušice, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici za rok 1926*, 1. 3. 1927, nestr.

³⁴⁷ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 112, *zápis II. řádné schůze zastupitelstva města Sušice, konané dne 10. 4. 1931*, bod 4. volba obecních sborů a komisí.

³⁴⁸ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1932*, Sušice 7. 3. 1933, str. 5.

Sedláková.³⁴⁹ Členů bylo oproti předchozímu kuratoriu pouze sedm: MVDr. Josef Mazač, vrchní komisař politické správy, V. Kotál, předseda okresní hospodářské záložny, František Mikš, řídící učitel v. v, Josef Polauf, rolník, Josef Haas, berní tajemník, Jan Mašek, rolník v Čepicích, Karel Kopelent, správce zemského ústavu pro chov pstruhů a lososů.³⁵⁰ Kuratorium zemědělského muzea tak mělo dvanáct členů.

Konečně došlo i k obměně kuratoria městského muzea. Volba kuratoria byla, jak již bylo řečeno, navázána na volbu nového městského zastupitelstva. Vzhledem k vnitropolitickým potížím první republiky se obecní volby konaly oproti řádnému termínu až v roce 1938. Složení kuratoria, zvoleného po volbách roku 1938, bylo následující: předsedou nadále zůstával starosta města Jan Seitz a ředitelem Kajetán Turek, pokladníkem Ondřej Vávra, členy se stali: Emanuel Mach, Josef Šimon, František Polauf, Emanuel Zíka, Tomáš Hranička, Karel Gutman, Rudolf Kůs, Otto Mašek, Alois Kot a Jan Krejčí.³⁵¹ Toto kuratorium bylo posledním zvoleným kuratoriem. Po změně politických poměrů po 15. březnu 1939 se již další volby do samosprávných orgánů nekonaly, a tak nemohlo dojít ani k nové volbě muzejního kuratoria. Během období protektorátu se navíc kuratoria ani nescházela a řízení muzeí se tak postupně plně koncentrovalo v rukách Luboše Turka.

5. 3. Financování muzea a jeho hospodaření

Podfinancování kulturních institucí je jedním ze styčných bodů mezi současností a dobou na přelomu devatenáctého a dvacátého století. Nedostatečné finanční prostředky trápily i daleko větší instituce, než bylo muzeum v Sušici. Nicméně zde byl problém umocněn tím, že muzeum nedisponovalo žádným vlastním rozpočtem a všechny finanční potřeby se musely řešit ad hoc žádostí přímo na starostu města Sušice. To se netýkalo pouze nákupu nového nábytkového vybavení nebo předmětů pro sbírky, ale i nákupu jakýchkoliv drobností, například kancelářských potřeb. To práci v muzeu ztěžovalo nutností čekat s provedením i té sebemenší finanční operace na souhlas starosty. Vztah starosty města k muzeu, respektive k jeho představenstvu, se tak stal nejdůležitějším faktorem. Starosta mohl svým odmítavým postojem připravit muzeu těžké chvíle a jeho správě velmi nepříjemnit život.

³⁴⁹ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1937*, 30. 6. 1938, nestr.

³⁵⁰ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1937*, 30. 6. 1938, nestr.

³⁵¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, sign. 113. *Zápis II. schůze obecního zastupitelstva města Sušice, konané dne 24. 6. 1938*, bod 3. volba obecních komisí.

Kromě financí darovaných muzeu městem Sušicí mohl snad při zakládání muzea doufat Josef Holík v to, že alespoň nějaké finanční prostředky by mohla darovat muzeu veřejnost, která hned od počátku hojně zasílala dary ve prospěch tvořících se muzejních sbírek. Tento předpoklad však rychle padl, když první finanční dar přišel až v listopadu, dárcem byl: *pan P. Jan Duben, vikář okresu zdejšího*.³⁵² Holíkovi nezbylo než si povzdechnout: *My pak konstatujeme, že on jest posud jediný z okresu celého, který ku podniku tomu 5 zl. daroval. Jak mnohý by mohl alespoň 1 zl. darovati*.³⁵³ Veřejnost příkladu pana vikáře nenásledovala. Finanční dary se mezi těmi ostatními prakticky nevyskytují. Je zajímavé, že pro příznivce muzea nebyl problém věnovat muzeu i poměrně cennou starožitnost či rodinnou památku, ale darování třeba i nepatrného finančního prostředku mezi sušickou veřejností nezdolalo nikdy. Sušičtí občané ale nebyli tak lakomí, jak by se na první pohled mohlo zdát. Finančních sbírek ve městě úspěšně působilo hned několik: sušický charitativní spolek - křerjcarový spolek sv. Josefa, později spolek pro podporu chudých studujících reálky, z veřejné sbírky byla financována obnova kaple Andělů strážných a postavena první rozhledna na Svatoboru.

Jak se sbírky rozrůstaly, potřeboval Josef Holík finance převážně na nákup nábytkového vybavení muzea, tomu tehdejší purkmistr Ondřej Tichý vždy poměrně ochotně vyhověl a na aktuální potřeby muzea uvolnil finance z obecního rozpočtu.³⁵⁴ Nicméně stále byly finanční otázky řešeny ad hoc. To se mělo změnit v roce 1887, kdy vstoupily v platnost stanovy muzea. V nich bylo pamatováno i na otázku financování muzea: *Obec sušická (...) věnuje každého roku k účelům muzejním příspěvek, jež zastupitelstvo její v obecním rozpočtu ustanoví*.³⁵⁵ Zda se tak opravdu stalo, jasné není, vzhledem k dalšímu vývoji to ale není pravděpodobné.

Na schůzi muzejního kuratoria v listopadu 1894 podal jeho ředitel zprávu o finančním stavu muzea: *Ředitel líče činnost správního výboru praví, že přední snahou jeho bylo opatřiti prostředky peněžité. Žádosti podané některým korporacím setkaly se až dosud s tím výsledkem, že věnovala městská rada 50 zl. městská spořitelna 5 zl. a p. V. Scheinost 10 zl.*³⁵⁶ To byla labutí píseň korektní spolupráce muzea a městské rady. Již roku 1896 *měst. rada odpírá již muzeu vyplatiti příspěvek, „jelikož v rozpočtu obecním žádná položka nepřichází,*

³⁵² HOLÍK, Josef, *Dar, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 45.

³⁵³ HOLÍK, Josef, *Dar, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 45.

³⁵⁴ Více k tomuto tématu viz: 3. 1. *Muzeum jako otevřený depozitář*.

³⁵⁵ MŠ. D97/9, *Stanovy, jednací a domácí řád obecního muzea král. svobod. města Sušice na Otavě*, 1887.

³⁵⁶ MŠ. sign. D97/41, *Protokol o schůzi kuratoria ze dne 28. 11. 1894*.

kteřá by se vydati mohla.³⁵⁷ Karel Uhl, který se stal v roce 1890 starostou,³⁵⁸ muzeum v lásce opravdu neměl. V témž roce, kdy zarazil finanční příspěvek muzeu, pomýšlel rovněž na přestěhování muzea do šupárny.³⁵⁹ Jediným finančním podporovatelem v těchto pro muzeum dosti svízelných letech byla městská spořitelna. Ta přispívala každoročně na chod muzea a rovněž financovala nákup skříní, zbylých po národopisné výstavě z roku 1895, v roce 1901.³⁶⁰

V roce 1906 bylo zvoleno nové kuratorium. Finanční prostředky, kterými disponovalo, stále pocházely výhradně z příspěvků městské spořitelny. Postačovaly snad na běžnou agendu, ale na nákup předmětů pro sbírky nebo nového nábytku nikoliv. Městská rada v čele se starostou Seidlem postupně začala finanční závazky za muzeum přebírat. Na žádost kuratoria nechala městská rada ze svého zřídit světlík na chodbě před muzeem, také koupila pro muzejní místnost záclony.³⁶¹ Navíc v roce 1914 muzeu poskytla finanční příspěvek, sice pouhých 40 korun,³⁶² ale jednalo se o první finanční příspěvek po téměř dvaceti letech. První světová válka činnost muzea velmi omezila. Stav muzea byl zakonzervován a ani nevyžadoval velkých finančních obětí na jeho udržení. Městská rada i sušická spořitelna měly navíc dost jiných závažnějších vydání, takže na muzeum volné finanční prostředky stejně nezbývaly.

Po návratu ze zajetí zahájil Kajetán Turek rozsáhlou byrokratizaci muzea. Každý rok začal sestavovat rozpočet, ve kterém zaznamenával na jedné straně příjmy, na druhé pak výdaje. Co se týče příjmů, bylo v nových podmínkách první republiky muzeum schopno čerpat finanční prostředky z více zdrojů. To mu dávalo celkem zajímavou možnost získat více finančních prostředků pro běžný chod. Stěží by však pokryly větší investici do vybavení muzea a už vůbec nepředstavovaly kapitál, za který by muzeum mohlo získat vlastní budovu, o kterou nové kuratorium začalo nyní více usilovat.

To, že muzeum získávalo finanční prostředky z více stran, bylo na jedné straně pro muzeum výhodné, protože v případě výpadku příjmů z jedné strany, mohlo doufat, že se podaří získat peníze odjinud. Na druhé straně skutečnost, že do muzejního rozpočtu přispíval velký a proměnlivý počet institucí, korporací i soukromých osob, znamenala pro ředitele a pokladníka každoroční nejistotu, zda se na chod muzea podaří získat dostatečné množství finančních prostředků.

³⁵⁷ MŠ. sign. D97/9, TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*, Sušice 1920.

³⁵⁸ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 132.

³⁵⁹ Více k tomuto tématu viz kapitola: 3. 1. *Muzeum jako otevřený depozitář*.

³⁶⁰ MŠ. sign. D97/9, TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*, Sušice 1920.

³⁶¹ MŠ. sign. D97/41, *Zpráva o činnosti správy muzea od 2. července 1913 do 1. srpna 1914*, 1. 8. 1914, nestr.

³⁶² MŠ. sign. D97/4, *Zpráva o činnosti muzea od 1. 1. 1915 do 31. VII. 1919*, Sušice 1. 8. 1919, nestr.

Způsob, jakým bylo v muzeu vedeno účetnictví, vykazuje poměrně závažné nedostatky. Neexistuje jedna kniha nebo sešit, ve kterém by byly příjmy a výdaje přehledně na každý rok vypsané, místo toho je účetnictví rozptýleno na jednotlivých papírech a postrádá jakýkoliv systém. K všeobecnému chaosu přispívají mnohdy i samotní dárci, když svůj příspěvek poskytují muzeu na předcházející rok. V rozpočtech tak často není zřejmé, pro který rok má být částka započítána. Chaotičnost a nepořádnost účetnictví je parná i ze samotných rozpočtů, které jsou psané na papírech, z nichž některé již předtím sloužily jinému účelu. Patrné je to z toho, že rozpočet není jedinou agendou, která je na papíře napsána. Rozpočty jsou často psané obyčejnou tužkou, je do nich dodatečně zasahováno, obsahují velké množství škrtnutí a okraje bývají zaplněné pomocnými výpočty.³⁶³ Účetnictví z některých let pak chybí úplně.³⁶⁴

Co se týče výdajů, nalézají se mezi nimi položky na každodenní chod muzea, například nákup kancelářských potřeb, přípravky na konzervaci předmětů, platy řemeslníkům za drobné opravy, vazby knih a časopisů. Další část rozpočtu tvoří výdaje na nákup jednak místních časopisů, jednak odborných periodik, které muzeum odebíralo. Část financí rovněž každý rok padla na nákup odborné literatury do příruční knihovny sušického muzea.³⁶⁵ Vlastní muzejní jmění dovovalo řediteli muzea stanovit i novou strategii získávání předmětů do muzejních sbírek. Nákup dovoval řediteli předměty získat aktivně, nemusel pouze čekat, zda bude předmět pro muzejní sbírky darován.

Finance, které na běžný provoz do městského muzea každý rok proudily, pocházely, jak již bylo řečeno, z více zdrojů. V roce 1923 začalo muzeu vyplácet příspěvek městské zastupitelstvo.³⁶⁶ Starosta Jan Seitz i další vlivní a ctihodní sušičtí pánové chovali k muzeu poměrně vřelý vztah a díky tomu byla spolupráce městské rady s muzeem více než korektní. Částku, kterou na počátku tvořilo dvě stě korun,³⁶⁷ zvýšilo zastupitelstvo od roku 1925 na tisíc korun.³⁶⁸ S těmito penězi mohl ředitel muzea volně disponovat, kromě toho radnice přebírala za muzeum různé další finanční závazky. Viz níže. Okresní samospráva tak štedrá jako město Sušice nebyla, muzeu přispívala nejčastěji pouhou sto korunou a pouze do roku

³⁶³ MŠ. sign. D97/6, MŠ. sign. D97/4, vlastní výzkum.

³⁶⁴ Nicméně chybějící rozpočty je možné nahradit, zprávami o činnosti muzea, které základní přehled o příjmech a výdajích muzea rovněž obsahují.

³⁶⁵ MŠ. sign. D97/6; MŠ. sign. D97/4, vlastní výzkum.

³⁶⁶ MŠ. sign. D97/6, *Rozpočet městského muzea v Sušici za rok 1923*.

³⁶⁷ MŠ. sign. D97/6, *Rozpočet městského muzea v Sušici za rok 1923, Rozpočet městského muzea v Sušici na rok 1924*.

³⁶⁸ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925*, Sušice 28. 1. 1926, nestr.

1928.³⁶⁹ Městská spořitelna držela svými dary muzeum v době, kdy upadlo v nemilost starosty města Uhla. Muzeu přispívá i nadále, i když s výpadky v některých letech.³⁷⁰ Původní příspěvek sto korun od roku 1931 navýšila spořitelna na pět set korun,³⁷¹ ale od roku 1935 finanční dary do rozpočtu muzea zastavila. Zdá se, že důvodem bylo financování nové budovy děkanství, kterou spořitelna za město převzala. Z dalších místních finančních ústavů se na financování muzea alespoň po určitou dobu podílela sušická občanská záložna, přispívala muzeu ale velmi nepravidelně³⁷² a od roku 1936 přestala přispívat úplně.³⁷³ Výše daru od občanské záložny byla nejčastěji padesát korun.³⁷⁴ Okresní hospodářská záložna darovala muzeu peníze pouze jednou, v roce 1928, a to pouhých patnáct korun.³⁷⁵ Od organizací působících pro celý sušický politický okres se muzeu finance příliš získávat nedařilo. Ani místní spolky se do finanční podpory sušického muzea příliš nezapojily. Jediným spolkem, který ve prospěch muzea peníze daroval, bylo sušické právovárečné měšťanstvo. To přispívalo symbolickou částku dvacet pět korun mezi lety 1923-1930.³⁷⁶

Nezanedbatelnou část rozpočtu muzea tvořily finance, které se dařilo ředitelství muzea získávat ze státních institucí. Financování muzeí mělo na starosti ministerstvo školství a národní osvěty, které přerozdělování finančních prostředků pro muzea delegovalo na Svaz československých muzeí, ten jednotlivým muzeím poskytoval finance na základě jejich vlastní žádosti a pouze v případě, že muzeum prošlo pravidelnou revizí od revizorů svazu.³⁷⁷ Sušické muzeum bylo v získávání subvencí od ministerstva školství a národní osvěty poměrně úspěšné. Peníze byly muzeu přiděleny kromě šesti let³⁷⁸ vždy a to od roku 1922, kdy ministerstvo začalo tímto způsobem muzea financovat, až do roku 1945. Příspěvky se

³⁶⁹ MŠ. sign. D97/6, *Rozpočet městského muzea v Sušici za rok 1923, Rozpočet městského muzea v Sušici na rok 1924., Rozpočet měst. muzea za r. 1927, Rozpočet měst. muzea za r. 1928.*; MŠ, Sušice, sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925*, Sušice 28. 1. 1926, nestr.; MŠ, sign. D97/4, XIV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1926*, Sušice 1. 3 1927, nestr.

³⁷⁰ Městská spořitelna muzeu nepřispěla v letech: 1923, 1926, 1927, 1929, 1932, MŠ. sign. D97/4, MŠ. sign. D97/6, vlastní výzkum.

³⁷¹ MŠ. sign. D97/6, *Příjem a vydání 1931*.

³⁷² Občanská záložna poskytla muzeu příspěvek v letech: 1922, 1924, 1925, 1928, 1930, 1931, 1933, 1935, MŠ. sign. D97/6, vlastní výzkum.

³⁷³ V následujících rozpočtech se již dar od občanské záložny nevyskytuje. MŠ. D97/6, vlastní výzkum.

³⁷⁴ MŠ. sign. D97/6, vlastní výzkum.

³⁷⁵ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, Příjem r. 1928*.

³⁷⁶ MŠ. sign. D97/6, *Rozpočet městského muzea v Sušici za rok 1923, Rozpočet městského muzea v Sušici na rok 1924., Rozpočet měst. muzea za r. 1927, Rozpočet měst. muzea za r. 1928., Muzeum města Sušice, příjem a vydání za rok 1929*; MŠ, Sušice, sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925*, Sušice 28. 1. 1926, nestr.; MŠ, sign. D97/4, XIV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1926*, Sušice 1. 3 1927, nestr., MŠ, Sušice, sign. D97/4, XVII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1929*, Sušice [1930], nestr.

³⁷⁷ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 82.

³⁷⁸ Muzeum nezískalo subvence ministerstva školství a národní osvěty v letech: 1929, 1932, 1933, 1934, 1938, 1939, MŠ. D97/4, MŠ. D97/6, vlastní výzkum.

nejčastěji pohybovaly kolem pěti set korun, což byla nejčastější částka, kterou muzea od ministerstva dostávala³⁷⁹. Skokový nárůst subvencí od ministerstva školství a národní osvěty nastal v roce 1942, kdy muzeum získalo 2000 korun³⁸⁰. Podpora rostla i v dalších letech v roce 1943 byla 2500 korun³⁸¹ a v roce 1944 3000 korun.³⁸² Patrně se ale jednalo pouze o dorovnání znehodnocující se měny.

Ředitelství muzea bylo v otázce žádání o subvence poměrně flexibilní. Jednorázově se mu podařilo získat subvenci od ministerstva obchodu, průmyslu a živností v roce 1938³⁸³ a následujícího roku od ministerstva sociální a zdravotní správy *na zřízení a udržování zdravotnického oddělení v muzeu sušickém*.³⁸⁴ Tuto subvenci získávalo muzeum opakovaně po následující dva roky. Dalším subjektem, který začal na celorepublikové úrovni přispívat na chod muzeí, byl Zemský výbor. Finance od zemského výboru si muzea začala rozdělovat na konci dvacátých let.³⁸⁵ Sušické muzeum z fondu zemského výboru poprvé získalo peníze v roce 1933 a to poměrně štědrá částka 2000 korun,³⁸⁶ ta v následujících letech postupně klesala nejprve na 1000³⁸⁷ a poté na 800 korun.³⁸⁸ Od roku 1939 opět dramaticky stoupla a to na 3000 korun, které muzeum dostávalo každoročně až do roku 1942,³⁸⁹ kdy finanční podpora Zemského úřadu skončila. Od roku 1939 se mezi subjekty podporující muzeum začala řadit obchodní a živnostenská komora v Plzni, která muzeum dotovala po celou válku.³⁹⁰

I přes množství přispěvatelů, výši subvencí a finančních podpor vyskytly se poměrně brzy finanční problémy. Kuratorium muzea počítalo při sestavování rozpočtu v roce 1926 s vyššími příjmy, ale během roku se mu nepodařilo snížit výdaje tak, aby byl zachován vyrovnaný rozpočet. Na konci roku činil schodek 478 korun.³⁹¹ Kuratorium muzea se nijak neznepokojilo a hodlalo dlužnou částku uhradit následujícího roku účinnějšími úsporami na

³⁷⁹ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 83.

³⁸⁰ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, Příjem a vydání za rok 1942*.

³⁸¹ MŠ. sign. D97/6, *Vyúčtování za rok 1944*.

³⁸² MŠ. sign. D97/6, *Vyúčtování za rok 1944*.

³⁸³ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, Příjem a vydání za rok 1938*.

³⁸⁴ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, Příjem a vydání za rok 1939*.

³⁸⁵ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 82.

³⁸⁶ MŠ. sign. D97/6, *Městské muzeum v Sušici, příjem a vydání za rok 1933*.

³⁸⁷ MŠ. sign. D97/6, *Městské muzeum v Sušici, příjem a vydání za rok 1934*, MŠ. D97/6, *Muzeum města Sušice, Příjem a vydání za rok 1935*.

³⁸⁸ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, příjem a vydání za rok 1936*.; MŠ. D97/6, *Rozpočet muzeum města Sušice, příjem a vydání za rok 1937*.; MŠ. D97/6, *Muzeum města Sušice, příjem a vydání za rok 1938*.

³⁸⁹ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, příjem a vydání za roky 1939 - 1942*.

³⁹⁰ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, příjem a vydání za roky 1939-1943*.; MŠ. D97/6, *Vyúčtování za rok 1944*.

³⁹¹ MŠ. sign. D97/2, *Koncept žádosti, Ministerstvu školství a národní osvěty republiky Československé. Kuratorium městského muzea v Sušici žádá o podporu, ze dne 27. 4. 1926*.

straně výdajů. Jenže se v roce 1927 naskytla zajímavá příležitost: *Kuratoriu muzea podařilo se získati koupí 29 originálů Karla Libechera, ilustrátora Sedláčkových Hradů a zámků, jsou to obrazy hradů a zámků ze Sušicka.*³⁹² Tato investice vyšla kuratorium na 4195 korun.³⁹³ Již při nákupu bylo jasné, že celá tato částka je mimo možnosti rozpočtu muzea a že se z ní stane poměrně hrozivý schodek, protože příjmy muzea v těchto letech dosahovaly výše 1900 až 2550 korun.³⁹⁴ Bylo jasné, že muzeum tuto částku ze svých zdrojů nebude schopno uhradit. Sanaci schodku na sebe vzalo město Sušice a to formou půjčky dlužné částky muzeu. Tato půjčka vytvořila v následujícím roce v rozpočtu muzea základ ještě většího schodku než toho, který muzeum mělo v roce 1927. Po účetní uzávěrce dosáhl schodek 5084 korun.³⁹⁵ Městská rada rezignovala na vrácení půjčky z roku 1927 a zbytek dluhu uhradila z rozpočtu města.

Městská rada začala plně přebírat finanční náklady, které s sebou přinášela aktivnější činnost muzejního ředitele Kajetána Turka. Tento trend se plně projevil na počátku třicátých let poté, co byla muzeu uvolněna místnost opět v přízemí radnice. Adaptaci a vybavení této místnosti na svá bedra převzala městská rada. Během tří let, 1930-1932, stály veškeré náklady na zařízení místnosti v přízemí radnice sušický rozpočet 26 628 korun.³⁹⁶ Tyto náklady, jak se ukázalo později, byly nakonec zbytečné. Nedlouho poté padlo rozhodnutí o přestěhování městského muzea do právě opravované budovy starého děkanství.³⁹⁷ Tato budova byla nákladně rekonstruována z obecního rozpočtu. Stavbu nového děkanství pak hradila městská spořitelna. Úprava interiérů byla mimo jakékoliv finanční možnosti muzea a musela být řešena opět na úkor obecního rozpočtu. Město převzalo finanční závazky nejen za řemeslné práce, ale i za vybavení budovy vhodným nábytkem. Kromě toho se s přestěhováním muzea do samostatné budovy pojily i nové náklady, a to na vytápění, vodu a elektřinu a navíc ještě za mzdy zaměstnanců, kteří byli pro chod muzea v nové budově nezbytní. Jednalo se o úřednici Marii Černou a domovníka Antonína Rybu.

Po přestěhování muzea do vlastní budovy nebylo již jeho udržování rozhodně levnou záležitostí, rozpočty muzea se výrazně zvýšily. Pro srovnání: v roce 1934, tedy v roce, kdy

³⁹² MŠ. sign. D97/4, XV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1927*, Sušice 6. 6. 1928, nestr.

³⁹³ MŠ. sign. D97/2, *Ministerstvu školství a národní osvěty republiky československé. Vyúčtování subvence přidělené muzeu na rok 1927*, ze dne 26. 6. 1928.

³⁹⁴ MŠ. sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925*, Sušice 28. 1. 1926, nestr., MŠ. sign. D97/4, XIV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1926*, Sušice 1. 3. 1927, nestr., MŠ. sign. D97/2, *Koncept žádosti, Ministerstvu školství a národní osvěty republiky Československé. Kuratorium městského muzea v Sušici žádá o podporu*, ze dne 27. 4. 1926.

³⁹⁵ MŠ. D97/2, *koncept vyúčtování subvence přidělené muzeu na rok 1928*, ze dne 2. 4. 1929.

³⁹⁶ MŠ. D97/2, *koncept vyúčtování subvence přidělené muzeu na rok 1931*, ze dne 30. 5. 1932.

³⁹⁷ Viz kapitola 2. 3. *Ve vlastní budově*.

muzeum naposledy oficiálně fungovalo v rámci budovy radnice, činily jeho výdaje 3682 korun³⁹⁸, v roce 1936, kdy již stěhování probíhalo v plném proudu, spolknul muzejní rozpočet 21 506 korun,³⁹⁹ v roce 1937 se nepatrně snížil na 18033 korun⁴⁰⁰ a v roce 1938 ještě mírně poklesl na 16 923 korun.⁴⁰¹ Zajímavé je, že výdaje na muzeum neklesaly ani po politických změnách v roce 1939, naopak zaznamenávaly neustálý růst. Velká část z nich byla stále tvořena účty za pořizování nábytku do expozic, docházelo totiž k postupnému obměňování muzejních vitrín.⁴⁰² Dále byly postupně zařizovány: pracovna, nově organizovaná muzejní knihovna a přestěhovaný městský a muzejní archiv. Další položku pak tvořily výplaty řemeslníkům. Náklady na muzeum v roce 1939 činily 21 057 korun,⁴⁰³ v roce 1940 24 342 korun⁴⁰⁴ a v roce 1941 35 261 korun.⁴⁰⁵ V následujícím roce 1942 náklady na muzeum ještě poskočily na 40 740⁴⁰⁶ korun, vrcholu dosáhly v roce 1944, kdy na konci účetního roku byla sečtena a podtržena částka 51 845 korun.⁴⁰⁷ Sestavený rozpočet posledního válečného roku pak činil 43 282 korun.⁴⁰⁸ Skokový nárůst výdajů v roce 1941 byl zapříčiněn tím, že do rozpočtu byla od tohoto roku připočítána i položka: *osobní ohodnocení 17 459 K*,⁴⁰⁹ jež do roku 1944 rostla na 26 983 korun⁴¹⁰ a v roce 1945 mírně poklesla na 22 212 korun.⁴¹¹ Částka vydávaná na platy byla patrně do té doby vyúčtovávána v jiném resortu rozpočtu města Sušice. Dalším faktorem, který se na rychlém růstu rozpočtů muzea podepsal, byla rostoucí inflace. Ta kvůli nepříznivému vývoji válečného hospodářství oslabovala říšskou marku, se kterou byla protektorátní koruna od roku 1940 pevně svázána.

³⁹⁸ MŠ. sign. D7/6, *Městské muzeum vydání za rok 1934*.

³⁹⁹ MŠ. D97/2, koncept zemskému výboru v Praze, *Žádost o podporu o zařízení muzea, ze dne 12. 7. 1937*.

⁴⁰⁰ MŠ. D97/2, koncept zemskému výboru v Praze, *Vyúčtování podpory na rok 1937, ze dne 12. 6. 1938*.

⁴⁰¹ MŠ. D97/2, koncept ministerstvu průmyslu, obchodu a živností, *Vyúčtování podpory na rok 1938, ze dne 8. 10. 1939*.

⁴⁰² MŠ. D97/2, Koncept dopisu ředitelství umělecko průmyslového muzea v Praze. *O typech vitrín používaných sušickým muzeem*.

⁴⁰³ MŠ. sign. D97/2, koncept zemskému úřadu v Praze, *Vyúčtování subvence přidělené muzeu na rok 1939, ze dne 31. 5. 1940*.

⁴⁰⁴ MŠ. sign. D97/6, *Vydání v roce 1940 na městské muzeum v Sušici*.

⁴⁰⁵ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum vydání v roce 1941*.

⁴⁰⁶ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu ministerstvu vnitra, *Verrechnung der Subvention für das Stadtarchiv in Schüttenhofen, ze dne 13. 4. 1943*.

⁴⁰⁷ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu ministerstvu školství a národní osvěty, *Verrechnung der Subvention f. d. J. 1944, ze dne 23. 3. 1945*.

⁴⁰⁸ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum příjem a vydání, za rok 1945*.

⁴⁰⁹ MŠ. sign. D97/2, Vyúčtování subvence přidělené muzeu na rok 1941, *Konzept an die Landesbehörde in Prag, ze dne 20. 6. 1942*.

⁴¹⁰ MŠ. sign. D97/2, Koncept dopisu ministerstvu školství a národní osvěty, *Verrechnung der Subvention f. d. J. 1944, ze dne 23. 3. 1945*.

⁴¹¹ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum příjem a vydání, za rok 1945*.

Jak vidno, muzeum se stalo postupně poměrně nákladnou položkou v obecním rozpočtu sušické obce. Co se týče financí z ostatních zdrojů, byly pro financování muzea spíše sekundární. Během dvacátých let nepřesáhl součet ostatních příspěvků do muzejního rozpočtu ani tisíc korun,⁴¹² nicméně jejich podíl na rozpočtu je poměrně vysoký, jelikož muzeum v této době nepotřebovalo příliš vysoké finance. Od roku 1930 do roku 1938 hodnota příspěvků stoupala⁴¹³ z 1133 korun⁴¹⁴ na 4300 korun⁴¹⁵ v roce 1939, přesto jejich podíl na financování muzea výrazně poklesl, protože finanční potřeby muzea rostly daleko rychleji, než se zvyšovaly tyto příspěvky. Po zřízení protektorátu finanční příspěvky neustále rostly. V roce 1940 dosáhly hodnoty 10900 korun⁴¹⁶ a nadále stoupaly⁴¹⁷ až na 12 500 v roce 1944.⁴¹⁸ Jde o poměrně zajímavé zjištění, že v době mobilizace všech zdrojů pro válečné účely a v době, kdy muzeum bylo pro veřejnost uzavřeno, získalo od státních institucí nejvyšší příspěvky, přičemž nemělo žádný význam pro válečný průmysl a nebylo jej možné využít ani pro propagandu.

5. 4. Návštěvnost muzea a návštěvníci

Jedním z hlavních úkolů muzejnictví je památky, které tato instituce nashromáždí a chrání, vhodným způsobem prezentovat veřejnosti. Pro první roky existence muzea nejde vzhledem k chybějícím pramenům spolehlivě zjistit, jakým způsobem byly vznikající sbírky zpřístupněny, ani kolik případných návštěvníků v těchto pionýrských letech se rozhodlo muzeum navštívit.

Podle *Řivnáčova průvodce po Šumavě* bylo muzeum veřejnosti přístupné již ve svých počátcích: [v Sušici] *Zakládá se městské museum, jehož počátky prohlédnouti si možno na radnici.*⁴¹⁹ Nicméně doba, během které mohli návštěvníci muzeum navštívit, byla limitována několika faktory. V první řadě musel mít odborný učitel Holík čas, což při jeho angažovanosti v dalších sušických spolcích,⁴²⁰ redakci *Posla ze Sušice* a školních povinnostech, nebylo jistě ničím samozřejmým. Dalším faktorem byla nevytápěná místnost muzea, která omezovala přístup do muzea během zimních měsíců. V neposlední řadě pak mohl návštěvě muzea

⁴¹² MŠ. sign. D97/6; MŠ. sign. D97/4, vlastní výzkum.

⁴¹³ MŠ. sign. D97/6; MŠ. sign. D97/4, vlastní výzkum.

⁴¹⁴ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice příjem a vydání za rok 1930.*

⁴¹⁵ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice příjem a vydání za rok 1939.*

⁴¹⁶ MŠ. sign. D97/6, *Muzeum města Sušice, příjem a vydání za rok 1940.*

⁴¹⁷ MŠ. sign. D97/6; MŠ. sign. D97/4 a MŠ. D97/2, vlastní výzkum.

⁴¹⁸ MŠ. sign. D97/6, *Vyúčtování za rok 1944.*

⁴¹⁹ BOROVSÝ, František Adolf a KREJČÍ, Jan, ed. *Řivnáčův průvodce po Šumavě, zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajiny a pohoří Novohradského, Šumava před sto dvaceti lety*, Praha 200, str. 85.

⁴²⁰ SKÁLA, Ferdinand, *Pohrobni vzpomínka, Svatobor 11 (2), 1892, č. 21.*

zabránit nedostatek světla. Budova radnice byla elektrifikována až v roce 1897,⁴²¹ takže Josef Holík i návštěvníci zůstávali odkázáni na brzké odpolední hodiny.

První zmínka o počtu návštěvníků, kteří muzeum během roku navštívili, pochází až z dotazníku zemské statistické kanceláře z roku 1897, kde je na otázku: *Kolik bylo v roce pozorovaném celkem návštěvníků muzea?*⁴²² uveden počet 113 návštěvníků.⁴²³ Dále pak jsou počty návštěvníků neznámé až do roku 1906, kdy byla v muzeu zřízena „návštěvní kniha,“ která alespoň rámcově přibližuje počet návštěvníků. Vzhledem k tomu, že místnost muzea byla přístupná pouze v doprovodu kustoda, je pravděpodobné, že mohl návštěvníky, kteří tak neučinili z vlastní iniciativy, požádat, zdali by se mohli do návštěvní knihy zapsat. Pro něj pak počet záznamů v návštěvní knize mohlo být vodítko, jak zjistit počet návštěvníků v daném roce. Tuto praxi, kdy pro výpočet příslušného počtu návštěvníků sloužila „návštěvní kniha,“ používal ještě Kajetán Turek v roce 1938! Jak dokládá příslušná výroční zpráva: *Návštěva v roce 1938, jak pamětní kniha zaznamenává, byla ucházející. Celkem navštívilo muzeum v roce 1938 3224 jednotlivců.*⁴²⁴

V předválečných letech, pro které je již „návštěvní kniha“ k dispozici⁴²⁵, tedy pro roky 1907-1913, počet návštěvníků kolísal mezi sto až dvěma sty za rok.⁴²⁶ V porovnání s průměrem návštěvnosti ostatních muzeí v Království českém se nejedná o příliš vysoké číslo. Statistiku návštěvnosti muzeí uvádí *Česká politika*,⁴²⁷ na základě dat získaných z odpovědí na dotazník zemské statistické kanceláře z roku 1905,⁴²⁸ přičemž se pozastavuje nad faktory, které ovlivňovaly návštěvnost. Mezi nimi uvádí počet dní, kdy bylo muzeum bezplatně zpřístupněno, rozsah a kvalitu sbírek. Za hlavní ale považuje vhodné umístění muzea a dostatečné prostory. Podle tohoto kritéria dělí muzea do tří kategorií: muzea s vhodnými, dostatečnými a nedostatečnými místnostmi. Podle odpovědi ředitele muzea Vojtěcha Maš'ovského na tentýž dotazník spadalo muzeum v Sušici do kategorie s dostatečnými

⁴²¹ SALÁŠEK, Rudolf, *Vznik a rozvoj elektrárny města Sušice od roku 1897 do roku 1934*, in: HALA, Václav, *Spořitelna města Sušice, čtyřicátá osmá účetní zpráva*, Sušice 1933, str. 40.

⁴²² MŠ. D97/3, Koncept dotazníku zemské statistické kanceláře království Českého IX. Muzea, Z roku 1897.

⁴²³ MŠ. D97/3, Koncept dotazníku zemské statistické kanceláře království Českého IX. Muzea, Z roku 1897.

⁴²⁴ MŠ. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1938-39*, s. d. str. 3.

⁴²⁵ V letech 1910, 1911 se v návštěvní knize z neznámého důvodu nevyskytují žádné zápisy. Je pravděpodobnější, že kniha nebyla v muzeu k dispozici, než že by během tří let muzeum nikdo nenavštívil.

⁴²⁶ V roce 1906 zaznamenává návštěvní kniha 40 návštěvníků, 151 návštěvníků v roce 1907, 128 návštěvníků v roce 1908, 195 návštěvníků v roce 1909, v letech 1910, 1911 žádné záznamy nejsou, 45 návštěvníků v roce 1912, 103 návštěvníků v roce 1913, MŠ. D97/40, Památník musea král. města Sušice, vlastní výpočet.

⁴²⁷ AUERHAN, Jan a kol. *Česká politika. Díl 5, Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*, Praha 1913.

⁴²⁸ Ředitel muzea v Sušici Vojtěch Maš'ovský v příslušném dotazníku počet návštěvníků neuvedl, MŠ. D97/3, Koncept dotazníku Zemské statistické kanceláře království českého v Praze, IX. Muzea, z roku 1905.

místnostmi. Muzeum v této kategorii mělo mít podle České politiky roční průměrnou návštěvu 1477 návštěvníků,⁴²⁹ průměrná návštěvnost sušického muzea činila pouze 128,5 návštěvníků,⁴³⁰ což podle výpočtů České politiky zdaleka nestačilo ani na kategorii muzea s nevyhovujícími místnostmi, které v průměru za rok navštívilo 810 návštěvníků.⁴³¹

Tak malá návštěvnost, dalece zaostávající za průměrem ostatních muzeí, byla způsobena pravděpodobně několika faktory, které alespoň do určité míry skutečně souvisely s umístěním muzea. V první řadě nebylo muzeum umístěno v dostatečných prostorách, i když to ředitel Mašřovský v dotazníku tvrdil. Muzeum fungovalo jako otevřený depozitář, takže se v něm nacházely veškeré předměty, které vlastnilo a jejichž uspořádání nebylo vzhledem k nedostatku místa možné. Navíc bylo umístěno hluboko v útrobách budovy radnice a jeho návštěva se předem musela konzultovat buď s ředitelem muzea, nebo s obecním zřizovatelem, což mohlo mnoho návštěvníků odradit. Dalším faktorem, který návštěvnost ovlivňoval, byly stále neúnosné podmínky v zimním období, kdy místnost nebyla vytápěna. „Návštěvní kniha“ tuto skutečnost potvrzuje tím, že drtivá většina návštěvníků navštívila muzeum v době od května do září.⁴³² Další vysvětlení koncentrace návštěvníků do letního, respektive podletního období, je dáno jejich strukturou. Větší část návštěvníků totiž tvořily školní výpravy v květnu a v červnu, druhou pak letní hosté, kteří se do návštěvní knihy nejčastěji zapisovali od června do září. Místních návštěvníků byla naprostá menšina. O ne příliš velké atraktivitě muzea snad svědčí i fakt, že ho návštěvníci navštívili zpravidla pouze jednou. Jediná skupina, která se periodicky do muzea vracela, byli učitelé, doprovázející při návštěvě muzea každý rok jinou třídu.⁴³³

Poté, co vypukla první světová válka, se počet návštěvníků ještě snížil, na přibližně padesát za rok.⁴³⁴ Ubylo letních hostů, kteří mohli i v době války přijet na rekreaci do Pošumaví. Hlavní příčina poklesu návštěvnosti je ale jiná. Po dobu války do muzea nezavítala ani jediná školní výprava. Poslední dvě navštívily muzeum ještě před válkou, v červnu roku 1914. Důvod je třeba hledat v tom, že učitelé byli zapojeni do válečného úsilí monarchie. Museli působit v

⁴²⁹ AUERHAN, Jan a kol. *Česká politika. Díl 5, Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*, Praha 1913, str. 968.

⁴³⁰ Počet návštěvníků sušického muzea pro samotný rok 1905 není k dispozici, proto pro porovnání počtu návštěvníků muzeí ve stejné kategorii slouží číslo, které je kvůli rozkolísanosti návštěvníků v jednotlivých letech tvořeno průměrem návštěv v letech, pro která již relevantní data k dispozici jsou, a která jsou bezprostředně nejbližší zkoumanému roku, tedy z let 1906-1909.

⁴³¹ AUERHAN, Jan a kol. *Česká politika. Díl 5, Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*, Praha 1913, str. 968.

⁴³² MŠ. D97/40, Návštěvní kniha, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výzkum.

⁴³³ MŠ. D97/40, Návštěvní kniha, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výzkum.

⁴³⁴ V roce 1914 zaznamenává Návštěvní kniha 54 návštěvníků, 50 návštěvníků v roce 1915, 30 návštěvníků v roce 1916, 31 návštěvníků v roce 1917, 55 návštěvníků v roce 1918, MŠ. D97/40, Návštěvní kniha, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výpočet.

chlebové i jiných sběrných komisích. Někteří z nich byli povoláni do armády. Válečného úsilí nebyli ušetřeni ani žáci, sbírali kovy, kaučuk, vlnu, čajové listí a části oděvů. Ve prospěch červeného kříže prodávali květiny, odznáčky a kokardy, někdy hráli i divadlo.⁴³⁵ Mnoho žáků měšťanských škol muselo ze školy předčasně odejít a zaujmout místo v živnostech a hospodářstvích po svých odvedených otcích a starších bratrech. Válečné roky v Sušici stejně jako jinde poznamenal akutní nedostatek jídla, oblečení a uhlí. V této přetěžké době šla celkem logicky kultura stranou, muzeum v první řadě.

Mezi lety 1919-1922 počet návštěvníků každým rokem rostl.⁴³⁶ Jednak se do muzea vrátily školní výlety a jednak došlo k turistickému oživení. Jistý vliv na zvýšení návštěvnosti mohl snad mít i navrátilivší se Kajetán Turek, jehož rozsáhlá publikační činnost mohla alespoň zčásti sloužit muzeu jako reklama. V roce 1920 oslavilo muzeum čtyřicet let od založení. Nekonala se však žádná větší připomínková akce a vyjma článku v novinách⁴³⁷ proběhlo celé výročí prakticky bez zájmu veřejnosti. Jubileum se výrazně neodrazilo ani v návštěvnosti.⁴³⁸

Pro propagaci muzea uspořádal v roce 1923 Kajetán Turek zajímavou akci. V létě nechal po několik týdnů muzeum přístupné volně veřejnosti, návštěvníci se nemuseli předem domlouvat. To, s jakým zájmem reagovala na tuto akci veřejnost, dost možná překvapilo i samotného Turka. Zájem o muzeum se projevil i u místních, což nebylo v předchozích letech příliš zvykem: *přišli staří muži a ženy, od narození v Sušici usedlí, kteří prvně sbírky muzejní viděli.*⁴³⁹ Nicméně dojmy z této akce byly i poněkud rozporuplné, jak o tom svědčí i neautorizovaný článek v *Sušických listech: Muzeum města Sušice (...) bylo učiněno přístupným i široké veřejnosti, takže namnoze velmi cenné věci z historie našeho města přišly na světlo boží. Jen něco bylo by si přát; kdyby totiž byla upravena návštěva tak, aby pro dospělé vyhrazena byla jedna neděle a pro školní mládež druhá. Tím by se předešlo tomu, aby malý ten sál, ve kterém umístěno jest muzeum, nepodobal se sudu slanečků. Byl jsem tam*

⁴³⁵ HOSMAN, Josef, *Dějiny škol měšťanských v Sušici*, Sušice 1927, str. 9-11.

⁴³⁶ V roce 1919 návštěvní kniha zaznamenává 155 návštěvníků, 372 návštěvníků v roce 1920, 533 návštěvníků v roce 1921, 607 návštěvníků v roce 1922, MŠ. D97/40, Návštěvní kniha, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výpočet.

⁴³⁷ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*, *Sušické listy* 3, 1920, č. 32, - č. 33.

⁴³⁸ V roce 1920 návštěvní kniha zaznamenává 372 návštěvníků, MŠ. D97/40, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výpočet.

⁴³⁹ MŠ, sign, D97/4, XI. *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. ledna do 31. prosince 1923*, Sušice 16.1 1924, nestr.

*podvkráte a vždy musel jsem se vrátiti, neboť nohy měl jsem v pěti minutách ušlapány a ti kteří mě na ty nohy šlapali, byli v nebezpečí, že budou špičkami mých polobotek probodeni.*⁴⁴⁰

Na jedné straně byl počet návštěvníků, kteří muzeum toho roku navštívili,⁴⁴¹ hodnocen určité jako úspěch, pomáhající zviditelnit Sušici i muzeum samotné, na druhé straně nedůstojné prostory muzea a budova radnice zahlcená množstvím návštěvníků jistě kladně hodnoceny nebyly. O tom svědčí i hodnocení Turkovo ve výroční zprávě za rok 1923: *Muzeum bylo letošního roku po několik neděl veřejně přístupno a tu se ukázalo, že místnost vůbec nevyhovuje, byla tak přeplněna návštěvníky, že ti byli přímo namačkáni tam. Jediná výhoda otevření byla, že veřejnost přesvědčila se o nedostatečnosti místnosti a že vzbuzen byl zájem o muzeum.*⁴⁴² V dalších letech se podobná akce již nekonala. *A muzejní sbírky byly veřejnosti zpřístupněny pouze na požádání.*⁴⁴³

V následujících letech se počet návštěvníků ustálil mezi jedenácti a patnácti sty za rok.⁴⁴⁴ Většinu z nich opět tvořily školní návštěvy a letní hosté. V roce 1927 uspořádal Kajetán Turek první krátkodobou výstavu předmětů vyjmutých z kostelní věže při její opravě.⁴⁴⁵ Na této výstavce tvořili většinu návštěvníků místní.⁴⁴⁶ Krátkodobé výstavy, které začal na počátku třicátých let Turek stále častěji pořádat, se ukázaly jako nejlepší způsob, jak do muzea přitáhnout sušickou veřejnost. Díky jejich většinou velmi úzkému tematickému vymezení, nejčastěji pak vztaženému pouze na jednu zpravidla známou a populární osobu nutila znovu a znovu navštěvovat muzeum i místní, kteří již věděli, co ukrývá stálá expozice v druhém patře radnice. Různorodé sbírky v přeplněné místnosti působily pravděpodobně dost chaoticky a ve spojení s ne příliš ideálním umístěním muzea nebyly tak atraktivní, že by je místní považovali za nutné navštívit vícekrát, ale výstavka věnovaná nějaké veřejně známé osobě mohla toto rozhodnutí zvrátit.

⁴⁴⁰ REDAKCE, *Muzeum města Sušice, Sušické listy* 6, 1923, č. 26.

⁴⁴¹ V roce 1923 výroční zpráva zaznamenává celkem 2760 návštěvníků. Při porovnání tohoto čísla s návštěvností předchozího a následujícího roku, vyjde najevo, že se jedná skutečně o skokový nárůst návštěvníků, v roce 1922 jich bylo 607 a v roce 1924 celkem 1353, MŠ, D97/40, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výzkum, MŠ, sign, D97/4, XI. *zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. ledna do 31. prosince 1923*, Sušice 16.1 1924, nestr, MŠ, sign, D97/4, XII. *Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici za rok 1924*, Sušice 18.1 1925, nestr.

⁴⁴² MŠ, sign, D97/4, XI. *zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. ledna do 31. prosince 1923*, Sušice 16.1 1924, nestr.

⁴⁴³ MŠ, Sušice, sign. D97/4, XIII. *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1925*, Sušice 28. 1. 1926, nestr.

⁴⁴⁴ Výroční zprávy zaznamenávají pro rok 1925 1403 návštěvníků, pro rok 1926 1241 návštěvníků, pro rok 1927 1532 návštěvníků, pro rok 1928 1596 návštěvníků, pro rok 1929 1139 návštěvníků, pro rok 1930 1262 návštěvníků, pro rok 1931 1230 návštěvníků, MŠ, Sušice, sign. D97/4.

⁴⁴⁵ MŠ, sign, D97/4, XV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1927*, Sušice 6. 6 1928, nestr.

⁴⁴⁶ MŠ, sign, D97/4, XV. *Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1927*, Sušice 6. 6 1928, nestr.

Rok 1932 byl pro muzeum skutečně mimořádný. Toho roku ho navštívil nebývalý počet zájemců, celkem jich bylo 4520.⁴⁴⁷ Tento raketový vzestup byl zapříčiněn otevřením nově upravené místnosti v přízemí radniční budovy s velmi atraktivními a tematicky uspořádanými expozicemi. Navíc byla tato místnost snadněji přístupná, nacházela se hned u vchodu do radnice a byla přístupná bez nutnosti se na návštěvě muzea předem domlouvat. Muzeum bylo přístupné v otevírací době radnice. Počet návštěvníků zvýšila i série krátkodobých výstav na přelomu zimy a jara, vzpomínajících na významné osobnosti veřejného života.⁴⁴⁸ Analýza návštěvnosti muzea v dalších letech je poměrně problematická vzhledem k chybějícím výročním zprávám o činnosti městského muzea z let 1933-1936. „Návštěvní kniha“ zaznamenává v těchto letech malý počet návštěvníků, pohybuje se v rozmezí od tří do pěti set podpisů,⁴⁴⁹ což byl proti předchozím letem velmi strmý pokles. V letech 1935 a 1936 nízká návštěvnost patrně souvisela se stěhováním muzea do nové budovy, ale pokoušet se interpretovat nízkou návštěvnost v předcházejících letech, tedy v roce 1933 a 1934 by byla vzhledem k chybějícím pramenům čirá fabulace.

V roce 1937 bylo již jádro muzea přestěhováno do nové budovy a po kolaudaci byly expozice zpřístupněny návštěvníkům. Veřejnost, která jistě velmi pozorně sledovala spory obecních zastupitelů o opravu staré budovy děkanství,⁴⁵⁰ stavby nového děkanství a přemístění muzea, byla jistě na výsledek velmi zvědavá. Muzeum se tak během prvního roku po přestěhování do své budovy těšilo naprosto nebývalé pozornosti. Počet návštěvníků dosáhl téměř deseti tisíc.⁴⁵¹ Do muzea zavítali místní, kteří chtěli vidět vnitřek budovy bývalého děkanství, předtím veřejnosti nepřístupného, školní výpravy a letní hosté, které přilákala atraktivita zrekonstruované památky a nově uspořádané a zpřehledněné sbírky. Muzeum bylo pro návštěvníky dobře přístupné i díky pevně stanovené otevírací době.⁴⁵² Zájemci o prohlídku se navíc nemuseli omezovat pouze na tu, protože nově stanovený domovník muzea Antonín Ryba měl mezi úkoly i *povinnost provést návštěvníka musejními sbírkami v době*

⁴⁴⁷ MŠ, sign. D97/4, *Zpráva o činnosti městského muzea za rok 1932*, Sušice 7. 3 1933, str. 5.

⁴⁴⁸ Viz kapitola: 3. *Sbírky, expozice a krátkodobé výstavy*.

⁴⁴⁹ k tomuto číslu je nutné připočítat ještě školní výlety, kdy se za celou třídu podepsal pouze doprovázející učitel. V roce 1933 takto muzeum navštívilo 7 tříd, v roce 1934 2 třídy, v roce 1935 14 tříd a v roce 1936 3 třídy, MŠ. D97/40, *Návštěvní kniha, Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výzkum.

⁴⁵⁰ Viz kapitola: 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy*.

⁴⁵¹ Muzeum navštívilo v roce 1937 celkem 9740 lidí. MŠ, sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1937*, Sušice 4. 5. 1938, str. 3.

⁴⁵² Muzeum bylo otevřeno denně od 8 do 12 hodin a od 1 do 5 hodin. V neděli a o svátcích pak od 8 do 12 hodin. MŠ, D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1938*, Sušice 30.7 1939, str. 2.

*mimonávštěvní a podati mu vysvětlení o hlavních památkách.*⁴⁵³ Návštěvnost opět zvyšovaly i tematické výstavy, dvě poměrně dlouhé trzny za zemřelé ikony první republiky, Karla Kramáře a prezidenta Masaryka. Ty byly navštívené především obyvateli Sušice a povinně žáci místních škol. Na letní výstavě obrazů Bedřicha Anderleho a Jiřího Sýkory převažovali letní hosté a na vánočním betlému pak děti, někdy za doprovodu svých rodičů.

V následujícím roce zájem o nově otevřené muzeum opadl. Těch, co prošli gotickým vstupním portálem obdivovat sbírky muzea, bylo 5034.⁴⁵⁴ Na propadu návštěvnosti se snad podepsala i zhoršující se politická situace. Oproti tomu vypuknutí druhé světové války se na návštěvnosti muzea projevilo poměrně mírně, do muzea zavítalo 4260 návštěvníků.⁴⁵⁵ Roku 1940 „návštěvní kniha“ uvádí opětovný nárůst návštěvnosti na 6271 osob včetně 70 příslušníků wehrmachtu.⁴⁵⁶ Bohužel v dalších letech zprávy o činnosti přestaly počet návštěvníků sledovat. Jediným vodítkem tak zůstala kniha návštěv, která v roce 1941 zaznamenává 445 podpisů,⁴⁵⁷ nicméně toto číslo je třeba brát s rezervou, neboť i v přecházejících letech byla v dochované návštěvní knize zaznamenána zhruba čtvrtinová až třetinová návštěvnost oproti údajům z výroční zprávy. V dalších letech pak byla podle návštěvní knihy návštěvnost v sušickém muzeu téměř nulová.⁴⁵⁸

Propad návštěvnosti prakticky až na nulu je snad možné vysvětlit poměrem veřejnosti k řediteli muzea Luboši Turkovi, o kterém se začalo proslýchat, že je spolupracovníkem německých úřadů a že měl podíl na udání oblíbeného starosty Seitze. Tato nenávist v kombinaci se strachem pravděpodobně vedly sušickou veřejnost k tomu, že muzeum přestala navštěvovat. Dalším faktorem mohla být atmosféra strachu vyvolaná prvním a druhým stanným právem. Zhoršující se válečná situace pak patrně rovněž vedla k snížení letních hostů a turistů, takže, když došlo v srpnu 1944 k uzavření muzea pro veřejnost z důvodu totální mobilizace sil pro válečné účely, stalo se toto nařízení spíše formálním potvrzením stavu, do kterého muzeum upadlo již před dvěma lety. Nebezpečí tohoto nařízení tkvělo v tom, že po jeho uvedení v platnost se objevily tendence muzeum vystěhovat

⁴⁵³ MŠ, sign. D97/42, *Městský úřad v Sušici, Pracovní povinnosti, Panu Antonínu Rybovi městskému doručovateli*, Sušice 13.5 1941, nestr.

⁴⁵⁴ MŠ, D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1938*, Sušice 30.7 1939, str. 3.

⁴⁵⁵ MŠ, D97/4, *Zpráva o činnosti okresního zemědělského oddělení městského muzea v Sušici za rok 1939*, [1940], str. 3.

⁴⁵⁶ MŠ, D97/4, *Zpráva o činnosti musea za rok 1940*, [1941], str. 5.

⁴⁵⁷ MŠ, D97/40, *Návštěvní kniha, Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výpočet.

⁴⁵⁸ *Návštěvní kniha* zaznamenává v roce 1942 5 návštěvníků, v roce 1943 3 návštěvníky, v roce 1944 22 návštěvníků a v roce 1945 4 návštěvníky, MŠ, D97/40, *Památník muzea král. města Sušice*, vlastní výpočet.

z budovy starého děkanství a zabrat tuto budovu pro vojenské účely, čemuž se naštěstí podařilo zabránit. 10. května 1945 pak sušické muzeum počtla svou návštěvou zvláštní skupina návštěvníků. Byli to příslušníci americké armády, kteří o několik dní dříve osvobodili Sušici. Svými podpisy se zvěčnili v návštěvní knize.

Přístupnost muzea ovlivňuje rovněž výše vstupného. Pokud je příliš vysoké, potenciaální návštěvník váhá, zda kulturní zážitek stojí za finanční obět, kterou musí v podobě vstupného vydat. V minimu pramenů, které se dochovaly z doby bezprostředně po založení muzea, žádné zmínky o vstupném nejsou. Není ani pravděpodobné, že by v pionýrských začátcích, kdy stav muzea nebyl příliš uspokojivý, muzejní správa odrazovala potenciaální návštěvníky byť i symbolickým vstupným. V prvním dochovaném dotazníku zemské statistické kanceláře z roku 1897 je políčko pro odpověď na otázku: *Kolik činily v roce pozorovaném příjmy muzea od soukromých osob (dary, odkazy vstupné)?*⁴⁵⁹ proškrtnuté, druhý dotazník z roku 1905 nabízí na podobnou otázku dosti lakonickou odpověď: *Vstupné odpadá úplně.*⁴⁶⁰ Dotazník z roku 1913⁴⁶¹ se na poplatky za vstup nedotazuje vůbec. Ani zprávy o činnosti muzea od roku 1914 do roku 1936 neobsahují údaj o stanoveném vstupném. Vstupné zmiňuje až zpráva o činnosti muzea vydaná po přestěhování muzea do budovy starého děkanství: *Muzeum přístupno bylo po celý den, vstupné bylo libovolné.*⁴⁶² Příjem ze vstupného udává i rozpočet muzea z roku 1937: *Vstupné muzeum vybrané Kč 709 15 ha.*⁴⁶³ Následujícího roku byla v žádosti o subvenci uvedena poněkud zaokrouhlená částka vybraná za vstupné, jednalo se o 500 korun.⁴⁶⁴ V roce 1939 pak zisky ze vstupného klesly na 407 korun.⁴⁶⁵ V roce 1940 opět stouply na 645 korun, aby následujícího roku prudce poklesly na 193 korun. Rok 1941 je posledním rokem, kdy bylo nějaké vstupné vyúčtováno. Poté se již položka vybraného vstupného v muzejním účetnictví neobjevuje, což potvrzuje závěr o minimální návštěvnosti v letech 1942-1945. Jak je patrné, výše vybraného vstupného poměrně přesně kopíruje počty návštěvníků. Poměr návštěvníků a vybraného vstupného pak ukazuje, že průměrný návštěvník muzeu za vstup zaplatil deset haléřů.⁴⁶⁶

⁴⁵⁹ MŠ. D97/3, Koncept dotazník zemské statistické kanceláře království Českého IX. Muzea, z roku 1897.

⁴⁶⁰ MŠ. D97/3, Koncept dotazník zemské statistické kanceláře království Českého IX. Muzea, 1905

⁴⁶¹ MŠ. D97/3, Koncept dotazník 1913.

⁴⁶² MŠ. sign. D97/4, *Výroční zpráva o činnosti muzea za rok 1937, Sušice 4. 5. 1938*, str. 3.

⁴⁶³ MŠ. sign. D97/6 *Rozpočet musea města Sušice, Příjem a vydání za rok 1937.*

⁴⁶⁴ MŠ. sign. D 97/2 Koncept žádosti o subvenci zemský výbor v Praze ze dne 13. 9. 1939.

⁴⁶⁵ MŠ. sign. D 97/2 Koncept vyúčtování přidělené subvence zemského výboru v Praze, ze dne 31. 5. 1940.

⁴⁶⁶ Vlastní výpočet poměru vstupného a návštěvníků.

6. Publikační a badatelská činnost představitelů muzea a práce spojené s muzeem

Kromě stálých expozic a krátkodobých výstav mohlo muzeum vstupovat do veřejného prostoru ještě jedním způsobem, publikacemi, které jeho pracovníci buďto sami vydávali, nebo se na nich alespoň podíleli. V době zjitřených národnostních nálad a nacionálního prnutí obě strany, jak česká, tak německá, využívaly ke své podpoře historickou argumentaci. Ta měla poukázat na starobylost a vyspělost národa, případně vznést nárok na území historicky osídlené příslušníky vlastního národa, kteří vlivem nepříznivých okolností museli toto území opustit, nebo na něm byli asimilováni. Muzea a archivy, instituce, jež v podstatě drží klíč od minulosti v podobě pramenů, mohly být v této argumentaci velice vlivné a dodávaly jí patřičnou důvěryhodnost. Mohly „svou stranu“ podpořit publikacemi založenými na výzkumu, které tendenčním způsobem podají výklad historie zkreslený ve prospěch „své strany.“ Ernst Gellner v tomto smyslu dokonce hovoří o vynalézání národních dějin nacionalisty.⁴⁶⁷ Navíc v případě, že muzeum bude v daném regionu vlastnit pouze jedna národnost, bude její argumentace historickými důkazy důvěryhodnější právě s poukazem na vědeckost a tudíž „nezaujatost“ této instituce. Nicméně instituce sama o sobě žádnou publikaci nenapiše, ani nevydá. K tomu jsou potřeba lidé, schopní lidé, s určitými odbornými znalostmi, literárními sklony, chutí a sebevědomím se do takové akce vůbec pustit.

6. 1. Publikační a badatelská činnost Josefa Holíka

To je přesně případ Josefa Holíka, velmi agilního a společensky angažovaného učitele měšťanských škol, který disponoval odbornými znalostmi jako učitel dějepisu, ale odborná historická průprava mu chyběla. Jeho publikační činnost je do značné míry spojena s časopisem *Posel ze Sušice*, který pomáhal založit a jehož se stal prvním redaktorem. Hned v prvním čísle, vydaném 1. listopadu 1879, v prvním článku, který nazval: *Dbejme památek otců svých!*⁴⁶⁸ vyzval sušickou veřejnost k ochraně historických památek. Apel tohoto článku se nese v nacionálním duchu: *Ten národ jest uvědomělý, který veškeré památky po otcích zděděné sbírá, je zkoumá, pečlivě ukládá, aby potomci po staletích ze zbytků dávné slávy, vysokosti vzdělání a umění poznávali předky své, aby pak nezdolnou pílí a činností těchto i oni byli ku činům slavným zase pobádáni.*⁴⁶⁹ V budoucnu bude tento článek považován za první veřejný popud k založení muzea. To pak bylo založeno následujícího roku a opět to byl

⁴⁶⁷ GELLNER, Ernest André, *Nacionalismus*, Brno 2003.

⁴⁶⁸ HOLÍK, Josef, *Dbejme památek otců svých!*, *Posel ze Sušice* 1, 1879, č. 1.

⁴⁶⁹ HOLÍK, Josef, *Dbejme památek otců svých!*, *Posel ze Sušice* 1, 1879, č. 1.

Josef Holík, kdo o tom podrobně informoval veřejnost na stránkách sušického časopisu. Stejně tak upozornil čtenáře na dobrodince, kteří věnovali ve prospěch vznikajících muzejních sbírek nějakou starožitnost přesně tak, jak je k tomu vyzval ve svém článku. Kromě toho využil Josef Holík *Posla ze Sušice* jako platformu pro prezentování výstupů svého historického bádání.

To bylo poměrně pochopitelné, jeho zatím nashromážděné studie by pravděpodobně na vydání samostatné publikace nestačily. Navíc samostatná publikace by byla nákladný a finančně dost nejistý podnik. Bylo mnohem rozumnější publikovat historické články na stránkách časopisu se stabilní základnou čtenářů, jehož byl Holík redaktorem. Jako takový připravoval náplň novin a čas od času měl problém s dostatkem materiálu, aby následující číslo, vycházející každý týden, naplnil. Proto se jeho vlastní časopisecká tvorba stala nutností. Některé historické články Josefa Holíka vycházely kvůli své délce na pokračování v několika po sobě jdoucích číslech. Navíc se k Holíkovi poměrně brzy připojili další regionální „psavci“ se zájmem o historii a historická pojednání se tak stala nedílnou součástí *Posla ze Sušice*.

Hned v prvním svém historickém pojednání se Holík dotknul dosti ožehavé historické skutečnosti, faktu, že Sušice byla ve 13. století v držbě hrabat z Bogen, bavorského šlechtického rodu. Z této doby rovněž pochází první písemná zmínka o Sušici.⁴⁷⁰ Skutečnost, že Sušice přes osmdesát let patřila říšským knížatům, byla poměrně silným argumentem pro podporu německého osídlení v regionu. Na druhé straně českým nacionalistům patrně příliš po chuti nebyla. Proto není divu, že toto období nebylo v centru zájmu českých badatelů a informovanost o něm byla malá. Z toho důvodu se také Holík rozhodl tento historický úsek dějin Sušice osvětlit: *Poněvadž dějiny kr. města Sušice od r. 1191 – 1273 málo posud probrány jsou, myslíme, že svým čtenářům a zvláště těm, jimž Sušice milá jest, se zavděčíme, když dobu tu úvahou následující blíže objasníme.*⁴⁷¹ Vlastní článek je překvapivě oproštěn od nacionálních tendencí a naprosto věcně se zabývá historickou problematikou. Například, když Holík líčí války Přemysla Otakara II. s hrabaty z Wittlesbachu, kteří se stali dědici hrabat z Bogen a převzali po nich i vládu v Sušici, nelíčí je jako záporné postavy příběhu. Samotný návrat Sušice do rukou českých králů je rovněž pouze konstatováním a nekonají se žádné

⁴⁷⁰ Listina Albrechta IV. z Bogenu z 25. 3. 1233, LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 23.

⁴⁷¹ HOLÍK, Josef, *Sušice v držení hrabat bogenských, Posel ze Sušice* 1, 1879, č. 1.

teatrální oslavy nad návratem do vlasti. Po heuristické stránce vycházel Holík pro tento článek jednak ze sušického archivu a jednak z Palackého dějin, ze kterých na dvou místech cituje.⁴⁷²

Absence nacionalistického zabarvení je v tomto článku ještě více překvapivá, když se vezme v úvahu fakt, že vyšel ve stejném čísle Posla ze Sušice jako nacionálně laděný článek *Dbejme památek otců svých*. I v následujících článcích, které Josef Holík uveřejňoval v *Poslu ze Sušice*, se zdržel tendenčního nacionálního zkreslení a vybraná témata podával s nadstranickou věcností. Jedná se o články: *Privilegie města Velhartic*,⁴⁷³ *Řešátkův kancionál*,⁴⁷⁴ *Učenci v Sušici rodilí*.⁴⁷⁵ Pokud to bylo ale třeba, byl Josef Holík ochoten do nacionálního jiskření zasáhnout a nevybíravým způsobem uštvát druhé straně. Tento případ nastal, když bránil své muzeum před německou kritikou v německém regionálním tisku.⁴⁷⁶ Jednalo se o spor o umístění archeologických nálezů objevených při rozšiřování továrny Vojtěcha Scheinosta.⁴⁷⁷ Josef Holík v tomto článku nazvaném *Hle, hle!* od plíc vyvrací tvrzení o špatném stavu muzea v Sušici: *Z výroku toho jest viděti, že škrábálek oněch řádek v místnosti, kde ve skříních věci muzejní uschovány jsou, ještě ani nebyl a tedy věci ony neviděl. Stará li se tedy způsobem nerodáckým o věc rodáckou, nemůžeme za to. Aby práce z rukou českých u něho – jako Němce uznání nalezla, toho ani nežádáme, ale radíme mu, aby místo snižování věci důstojné a zavrhování téže, položil, může-li a dovede-li ruku k dílu, a pomohl věc, která rodiště jeho šlechtí, rozšiřovati a nikoliv dle vůle jeho věci muzeu místnímu ujímati*.⁴⁷⁸ V závěru článku si ještě Holík neodpustil drobné historicko - nacionálně orientované rýpnutí, když uvádí na pravou míru tvrzení oponenta, že zárodek muzejních sbírek sušického muzea obsahuje pouze několik mincí: *Ovšem jsou to nazvíce zbytky z doby pohanské a z doby husitské, při jejichž pohledu by asi pisatel husí kůži se zachvěl a těžko by strávil to, co tam napsáno jest*.⁴⁷⁹

⁴⁷² Prvně Holík cituje Palackého „dějiny“ v souvislosti s vyměněním hrabat z Bogenu (Luku). PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, díl I. Od prvověkosti až do roku 1253*, Praha 1939, str. 469. Druhá citace se týká mírové smlouvy Přemysla Otakara II. s Otou II. bavorským učiněnou po bitvě u Mühldorfu v roce 1257, v rámci které se Sušice měla vrátit zpět do rukou hrabat z Bogenu – Wittelsbachům. PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, díl 2. Od roku 1253 až do roku 1403*, Praha 1939, str. 24.

⁴⁷³ HOLÍK, Josef, *Privilegie města Velhartic, Posel ze Sušice 2*, 1880, č. 13.

⁴⁷⁴ HOLÍK, Josef, *Kancionál Tomáše Řešátky, Posel ze Sušice 3*, 1881, č. 35.

⁴⁷⁵ HOLÍK, Josef, *Učenci, v Sušici rodilí, Posel ze Sušice 3*, 1881, č. 37, č. 38, č. 39.

⁴⁷⁶ Schüttenhofen, *Der Erzähler aus dem Böhmerwald 2*, 1881, č. 31.

⁴⁷⁷ Více k této kauze viz kapitola: 7. 1. *Dárci, dary a jejich analýza v období od založení muzea do příchodu Kajetána Turka*.

⁴⁷⁸ HOLÍK, Josef, *Hle, hle!, Posel ze Sušice 3*, 1881, č. 35.

⁴⁷⁹ HOLÍK, Josef, *Hle, hle!, Posel ze Sušice 3*, 1881, č. 35.

V roce 1882 vyšel v sušickém tisku článek *Úvahy dějepisné*,⁴⁸⁰ ve kterém se Josef Holík zabývá osídlením oblasti dnešní Sušice. Absence jakýchkoliv písemných pramenů nutila Holíka použít již existující a ne příliš spolehlivé zdroje. V samotném článku srovnává Hájkovu kroniku s Dějinami Sušice, napsanými místním učencem Janem Kadeřavým v 17. století, a s dílem *Královské město Sušice*⁴⁸¹ od bývalého purkmistra města Sušice Josefa Ambrože Gabriela, Holíkova staršího současníka. Tyto zdroje porovnává s archeologickými nálezy posledních let, z čehož se snaží konstruovat osídlení oblasti budoucí Sušice od příchodu Slovanů až po období, kdy se Sušice dostala do držby hrabat z Bogen, tedy období, které popsal v jiném článku již v roce 1879.

Jádro článku tvoří Holíkovy někdy trochu „divoké“ konstrukce. Například když posuzuje příčinu zániku osady na levém břehu Otavy, kde byla později založena Sušice: *Mohla tedy zaniknouti obec tato buď za německého císaře Oty I. (936-973), který od roku 936 – 950 bojoval s knížetem českým Boleslavem I. (936- 967), aneb při srážce s Maďary roku 955.*⁴⁸² Nadále připouští ještě jednu hypotézu, založenou na nálezů mince z období Vratislava II. v jednom hrobu z pohřebiště odkrytém na úpatí Svatoboru.⁴⁸³ *Byla obec na stráni této ještě zde v 11. století, a poněvadž ve všech hrobech otevřených nebylo žádného znamení křesťanského nalezeno, lze souditi, že obec ta byla až posud pohanská a teprve za Břetislava II. (1092 – 1100), který vše pohanské v Čechách vyhubil, i že obec tato, jako sídlo pohanů svatoborských v plen upadla, kdežto Nuželice [osada na pravém břehu Otavy] snad vlivem sv. Vintíře pokřtěny a zachráněny byly.*⁴⁸⁴ Článek dále pokračuje založením osady, ze které se později stala Sušice. Zde správně spojuje založení této osady s rýžováním zlata. Zajímavá je nicméně Holíkova představa o národnosti zakladatelů osady: *Sušice založena byla cizinci, kteří chudšího lidu využívali, ku rýžování. Cizinci ti byli Italové.*⁴⁸⁵ Toto tvrzení Holík dokládá jakousi pověstí, což na věrohodnosti příliš nepřidává. O daleko pravděpodobnější možnosti, že by první obyvatelé Sušice mohli být národnosti německé, se Holík nezmiňuje ani v náznaku.

⁴⁸⁰ HOLÍK, Josef, *Úvahy dějepisné, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 28.

⁴⁸¹ GABRIEL, Josef Ambrož, *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*, Praha 1868.

⁴⁸² HOLÍK, Josef, *Úvahy dějepisné, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 28.

⁴⁸³ Hrob patří do nálezů pohřebiště na úpatí Svatoboru, odkrytého při rozšiřování Scheinostovi továrny,

⁴⁸⁴ HOLÍK, Josef, *Úvahy dějepisné, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 28.

⁴⁸⁵ HOLÍK, Josef, *Úvahy dějepisné, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 28.

V dalším článku se Holík vrátil ještě jednou k Dějinám města Sušice sepsanými Janem Kadeřavým a v obsáhlém článku, který vyšel v pěti číslech sušického časopisu,⁴⁸⁶ přibližuje čtenářům toto dílo, obsahující i staré místní pověsti. Poté se již Holík vrací k faktografickým pracím, založeným na jeho bádání v městském archivu. Mezi lety 1884 a 1886 se zaměřil na drobné studie o historii Sušice a o významných sušických památkách. Světlo světa tak spatřily články přibližující například historii dvou sušických kostelů⁴⁸⁷ a kapucínského kláštera.⁴⁸⁸ Další studie se zabývaly vždy jedním vybraným jevem z dějin Sušice, jednalo se například o články: *Požáry v Sušici*,⁴⁸⁹ *Pohled na školství v Sušici z doby XVI. století*,⁴⁹⁰ nebo *Obchod se Solí v Sušici*.⁴⁹¹

Od roku 1886 se mezi články týkajícími se historie Sušice začala objevovat pojednání zaměřená na sušický region. Důvod, který ho k tomu vedl, přiblížil v článku pojednávajícím o malé vsi nedaleko Sušice, která se jmenuje Páteček: *Chceme-li jasný obraz dávnověké minulosti před sebou míti, musíme znáti dějiny nejen města tohoto, nýbrž i obcí okolních a okolí celého*.⁴⁹² Snad za Holíkovým zvýšeným zájmem o regionální témata stojí i jeho vize koncipovat muzeum v Sušici nejen jako městské, ale i se záběrem pro širší region. Téhož roku, kdy se v novinách objevil článek o Pátečku, vydal Holík ještě jeden článek s regionální tematikou, týkal se kontroverzní postavy poustevníka Vintíře.⁴⁹³

Vintíř byl podle pověsti prvním, kdo do sušického regionu přinesl křesťanství, zároveň je ale obviňován z toho, že pomohl vojskům císaře Jindřicha III. překročit v roce 1041 pohraniční hvozď během války s českým knížetem Břetislavem. Josef Holík ale nevěnuje značnou část článku přímo postavě poustevníka, ale lokalizaci stezky, která nese jeho jméno a kterou Vintíř snad proklestil pohraničním lesem z Bavorska. Ve zbytku článku Holík vyvrací jinou pověst o tom, že by byl Vintíř kmotrem knížete Břetislava. Za argument mu slouží právě Vintířova „kolaborace“ s Jindřichem III. : *Již skutkem tím, že Vintíř r. 1040 věrným spojencem Jindřicha III. byl a pak hlavně, že r. 1041 převedl tajnou stezkou vojsko Jindřichovo do země české, nemožno si mysliti, že by tímto způsobem Vintíř proto Břetislavovi, jsa mu kmotrem,*

⁴⁸⁶ HOLÍK, Josef, *Dějiny města Sušice. Sepsal v létech 1630-1650 J. Kadeřavý, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 32, č. 33, č. 34, č. 35, č. 36.

⁴⁸⁷ HOLÍK, Josef, *Črty ku dějinám chrámu Panny Marie v Sušici, Posel ze Sušice* 8, 1886, č. 5., č. 6.; HOLÍK, Josef, *Črty ku dějinám chrámu sv. Václava v Sušici, Posel ze Sušice* 8, 1886, č. 12, č. 13.

⁴⁸⁸ HOLÍK, Josef, *K dějinám kláštera kapucínského v Sušici, Posel ze Sušice* 7, 1885, č. 11, č. 12.

⁴⁸⁹ HOLÍK, Josef, *Požáry v Sušici, Posel ze Sušice* 6, 1884, č. 20.

⁴⁹⁰ HOLÍK, Josef, *Pohled na školství v Sušici za doby XVI. století, Posel ze Sušice* 6, 1884, č. 21.

⁴⁹¹ HOLÍK, Josef, *Obchod solí v Sušici, Posel ze Sušice* 7, 1885, č. 21.

⁴⁹² HOLÍK, Josef, *Páteček, Posel ze Sušice* 8, 1886, č. 14.

⁴⁹³ HOLÍK, Josef, *Březnice a stezka sv. Vintířská, Posel ze Sušice* 8, 1886, č. 17, č. 18.

*jednati mohl. Ani sebe více zbožnému muži neupíráme lásky ku pokrevním soudruhům svým, že by však v tak zbožném muži jen jiskra zrady proti dítěti onomu, jež druhdy na rukou jako kmotr držel, by byla vzniknouti mohla, nikterak s pravdou srovnávati se nemůže. On kmotrem Břetislavovým dle skutků proti Břetislavovi čelících býti nemohl.*⁴⁹⁴

V následujících dvou letech pravděpodobně přetížen jinou prací neuveřejnil v *Poslu ze Sušice* žádné historické pojednání, omezil se pouze na uveřejňování dárců ve prospěch sbírek sušického muzea. V roce 1889 se Josef Holík k publikační činnosti vrátil a uveřejnil v sušickém tisku článek⁴⁹⁵ opět s regionální tematikou, ve kterém zaznamenal toponyma kopců, lesů a polí rozkládajících se kolem vesnic Zbynice, Tedražice, Odolenov, Svojšice a Částkov. Tyto vesnice náležely do sušického soudního okresu. Důvod, který vedl Holíka k výběru právě těchto vesnic, je možné vyvodit při pohledu na seznam dárců pro sbírky sušického muzea. Právě ze všech těchto vesnic pocházeli dárci, kteří v nedávné době rozšířili sbírky sušického muzea. V tomto článku narazil ale autor na problém. Jak je možné, že kolem vesnic, které se nacházejí v české části okresu, nesou kopce, pole a lesy německá, nebo zkomolená německá jména: *Mnohý se táže: Odkud asi se sem tato pojmenování dostala? Snadno odpovídám. Bývalí správci a lesníci hleděli zavděčiti se panstvu svému, když nově přidělený kus lesa, neb nového pole aneb dědiny staré bezejmenné mohli nazvati slovem německým.*⁴⁹⁶ Česká pojmenování míst považuje Holík za původní a německá za novější „náplavu.“ Tento názor přesně zapadá do koncepce české nacionální argumentace, že sušický politický okres byl nejdříve osídlen Slovany a dodatečně se některé jeho části poněmčily kolonizací a dosídlením po třicetileté válce. Německy znějící toponyma v české části okresu tuto tezi do značné míry nabourávají, proto přišel Holík s myšlenkou, že se jedná o překrytí původních slovanských názvů.

Josef Holík začal do sušického tisku publikovat opět častěji. Jen v roce 1890 se v *Poslu ze Sušice* objevilo celkem sedm jeho historických článků. Zabývaly se tématy z historie města Sušice: *Privilegie města Sušice*,⁴⁹⁷ *Zvony v Sušici*⁴⁹⁸ a *Sušičtí co rukojmí králů českých*,⁴⁹⁹ tyto články vznikly na základě bádání v městském archivu a proti jejich obsahu těžko něco namítat. Ostatní se opět zabývaly regionem Sušicka. Prvním z nich byl třídílný seriál o

⁴⁹⁴ HOLÍK, Josef, *Březnice a stezka sv. Vintířská, Posel ze Sušice* 8, 1886, č. 18.

⁴⁹⁵ HOLÍK, Josef, *Jména některých dědin, polí, luk a lesů v okolí Sušice, Posel ze Sušice* 11, 1889, č. 20.

⁴⁹⁶ HOLÍK, Josef, *Jména některých dědin, polí, luk a lesů v okolí Sušice, Posel ze Sušice* 11, 1889, č. 20.

⁴⁹⁷ HOLÍK, Josef, *Privilegie města Sušice, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 3.

⁴⁹⁸ HOLÍK, Josef, *Zvony v Sušici, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 4.

⁴⁹⁹ HOLÍK, Josef, *Sušičtí co rukojmí králů českých, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 6.

dějínách Volšov.⁵⁰⁰ Velkostatek Volšovy byl toho času ve vlastnictví hraběte Ferdinanda Chotka, který muzeu v Sušici každý rok daroval nějaký předmět pro muzejní sbírky. Článek není sice hraběti dedikován, ani není v textu zmíněn, je ale pravděpodobné, že měl být jistou formou poděkování za to, že se hrabě Chotek pravidelně zapojoval mezi dárce pro sušické muzeum. Další článek nazvaný Výšky neměl žádné literární ambice. Přináší: *Nejdůležitější zeměpisné výšky jednotlivých míst a vyvýšenin v okolí Sušice, a těch, jež se Svatoboru viděti můžeme.*⁵⁰¹ Tento na první pohled dost nudný článek obsahoval informace z právě probíhajícího výškového měření (1872 – 1896), které se stalo základem Rakousko – Uherské nivelační sítě.⁵⁰² Třetí článek, který toho roku Josef Holík napsal, nesl název *Miscellanea.*⁵⁰³ Podobnost názvu s Balbínovým dílem není nikterak náhodná. Holík právě z této předlohy vybral veškeré zmínky o Sušici a Sušicku a poskládal z nich svůj článek.

V roce 1891 pokračoval Josef Holík v práci i v publikační činnosti s neztenčenou energií. V prvním článku, který toho roku vydal, podal pověsti, které se mu podařilo nasbírat o Svatoboru.⁵⁰⁴ Tento kopec Holíka dlouhodobě fascinoval, zvláště ve spojitosti s pohanským kultem, který právě do těchto míst situoval. V souvislosti s tím konal na Svatoboru i amatérská archeologická bádání: *Já jsem ovšem asi v létech 1880 našel s p. Janem Wagnerem, spisovatelem, hned vedle této skály, na temeni pod silnými setlelými kořeny zbytky několika popelnic, ale více jsme nalézt nemohli. Při této příležitosti rozkopali jsme také jeden z pahrbků, o nichž mnozí myslí, že jsou to mohyly, ale došedše až čerstvé země, nenalezli jsme ničeho, co by na jsocnosť mohyl připomínati mohlo.*⁵⁰⁵

V následujícím článku zabrousil Josef Holík do oboru dialektologie: *Některé odchylky mluvy a rčení ze Sušice a okolí.*⁵⁰⁶ Tímto článkem Josef Holík mimoděk přiznal, že je v Sušici „náplavou.“ Pocházel z Vysočiny a část života strávil v severovýchodních Čechách, takže po příchodu do Sušice ho patrně některé výrazy místních „tahaly za uši“ a připadaly mu natolik zvláštní, že je zaznamenal a publikoval. Ve své generaci byl patrně jediný, kdo se o studium místního nářečí pokusil, což poukazuje na to, že ostatní regionální autoři místní mluvu za

⁵⁰⁰ HOLÍK, Josef, *Volšovy, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 10, č. 11, č. 12.

⁵⁰¹ HOLÍK, Josef, *Výšky, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 21.

⁵⁰² ČADA, Václav, *Přednáškové texty z geodézie, Výškové základy v ČR*, [http://gis.zcu.cz/studium/gen1/html/ch10.html], gis.zcu.cz, citováno dne 14. 7. 2015.

⁵⁰³ HOLÍK, Josef, *Miscellanea, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 24.

⁵⁰⁴ HOLÍK, Josef, *Pověsti z našeho okolí, Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 1.

⁵⁰⁵ HOLÍK, Josef, *Pověsti z našeho okolí, Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 1.

⁵⁰⁶ HOLÍK, Josef, *Některé odchylky mluvy a rčení ze Sušice a okolí, Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 3.

nijak zvláštní nepovažovali. Dále uveřejnil studii: *Representace kr. města Sušice*,⁵⁰⁷ což bylo vůbec nejdelší historické pojednání, které Josef Holík na stránkách *Posla ze Sušice* publikoval. Mělo celkem šest pokračování. Rovněž se věnoval regionálním tématům. Jmenovitě historickými pojednáními *Hrádek u Sušice*⁵⁰⁸ a *Přísahy a artikule soudní*⁵⁰⁹ o panství Žichovice.

Nejzajímavějším článkem, který Josef Holík v roce 1891 publikoval a zasáhl s ním do oboru etnografie a ještě více snad do gastronomie, byl článek *Štědrovečerní stůl na Sušicku*.⁵¹⁰ V něm popsal nejčastější pokrmy, které jedli lidé o vánočních svátcích nejen ve městě Sušici, ale i v regionu. Z nejbližšího okolí Sušice jsou zastoupeny všechny vesnice, včetně německých, což je v Holíkově badatelské činnosti výjimka, dále jsou zastoupeny vesnice na sever od Sušice až na hranice sušického politického okresu. Severozápad okresu v tomto článku zastoupen není. Jiné je to ovšem s vesnicemi, které leží na jiho západ od Sušice, ty jsou zastoupeny velmi významně, a to podél národnostní hranice, až na hranici soudního okresu Sušice. Jih a východ okresu pak zastupují pouze vesnice nejbližší Sušici. Poměrně zvláštní geografické rozčlenění vesnic, které se do článku dostaly, nemusí být záměrné. Nutné je přihlídnout k metodě, kterou Holík pro sbírání dat využil. Oslovil totiž místní učitele, kteří se o sběr dat měli postarat. V Holíkově pozůstalosti se zachovala odpověď pana Rudolfa Eliáška z Petrovic, který pro Holíka prováděl výzkum jihozápadně od Sušice: *Ctěný pane kolego! Stále jsem měl se sepisováním lidu ve Vlastějovech, Javoří, Mochově, a Dolejším Těšově dosti práce a při tom jsem se též chtěl se dozvědět důkladněji, čeho si přejete, vypisují vám souhrn jídel v rozličných obcích, které [jídla] měly o štědrém dnu*.⁵¹¹ Zajímavé na dopisu je, že pan Eliášek zprvu asi dost dobře nechápal, oč jej Holík žádal. Přesto bylo logické, že se Holík při sběru dat obrátil právě na učitele. Většinu z nich znal osobně z učitelské jednoty a jako vesnická inteligence měli právě učitelé největší pochopení pro Holíkovy na první pohled možná trochu zvláštní dotazy, pídící se po tom, co místní jedí na Vánoce, nebo jaké užívají zvláštní výrazy. O užší kooperaci Holíka s učiteli z okresu svědčí i jejich poměrně velké zastoupení mezi dárci pro vznikající sbírky.

Holíkovu práci přerušila zákeřná choroba, která u něj naplno propukla v září roku 1891. Jednalo se o rakovinu střev. Holíkovi ubývalo sil, a proto úplně přestal přispívat do novin

⁵⁰⁷ HOLÍK, Josef, *Representace král. města Sušice*, *Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 12, č. 13, č. 14, č. 15, č. 16, č. 17.

⁵⁰⁸ HOLÍK, Josef, *Hrádek u Sušice*, *Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 21, č. 22, č. 23.

⁵⁰⁹ HOLÍK, Josef, *Přísahy a artikule soudní*, *Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 11.

⁵¹⁰ HOLÍK, Josef, *Štědrovečerní stůl na Sušicku*, *Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 8.

⁵¹¹ SOKA Klatovy, Holík Josef, neinventarizováno, Dopis pana Rudolfa Eliáška, ze dne 8. 1. 1891.

menšími studii. Všechno své zbývající úsilí napnul k jedinému cíli. Pokusil se dokončit své „životní dílo,“ kterému zasvětil přes dvacet let života. Jednalo se o *Dějiny královského města Sušice. Tyto dějiny diktoval Holík jsa těžce nemocen s lůžka dětem, aby pojat byl v celek výsledek prací dosud neuveřejněných. (...) Do dějin pojal Holík jen tu látku, která nebyla ještě v časopisech uveřejněna, poněvadž na více nestačovala již jeho životní síla a krátká doba předúmrtí.*⁵¹² Svůj závod s časem Josef Holík prohrál. Když v noci 15. ledna 1892 vydechl naposledy, nebyly ještě jeho dějiny ukončeny. V roce 1923 je přepsal Holíkův přítel, toho času již učitel ve výslužbě Tomáš Přimda. Doplnil je o všechny doplňky a vsuvky, které Holík ještě za svého života do korpusu dějin učinil. Poté je Přimda předal městské radě, která je přijala a založila do městského muzea. O jejich vydání se patrně neuvažovalo, a tak Holíkova na sklonku života tolik obětavá práce přišla poněkud vniveč.

Příznivější osud potkal některé další Holíkovy rozpracované historické studie. Některé se dočkaly po čase svého vydání v Sušickém tisku. První vzpomínka na zesnulého Holíka vyšla v roce 1894 pod názvem *Pohádky od Sušicka*.⁵¹³ Jednalo se o dvě pohádky z Bojanovic s hastrmanskou tematikou. Pravděpodobně šlo pouze o část ze širší badatelské činnosti, kterou Holík prováděl. Další dvě Holíkovy studie vyšly v sušickém Svatoboru až v roce 1906. Oba články pro noviny připravil Josef Toner, městský strážník, pod pseudonymem J. St. Byl to přetisk studií původně uveřejněných v klatovských periodikách. Viz dále. To byla poslední připomínka Holíkovy historické tvorby v sušických novinách.

Kromě sušického tisku přispíval Josef Holík i do novin vycházejících v Klatovech, jmenovitě do *Šumavanu* a do *Klatovských listů*. Některé jeho historické studie vyšly nejprve v sušickém tisku a po přepracování si je mohli přečíst i čtenáři v Klatovech, jindy tomu bylo obráceně. Například článek: *Požáry v Sušici*,⁵¹⁴ který původně vyšel v roce 1884 v *Poslu ze Sušice* pouze v jednom čísle, do *Klatovských listů* rozpracoval do čtyřdílného pokračování.⁵¹⁵ A původně krátkou studii *Hrádek* uveřejněnou v *Šumavanu* v roce 1887⁵¹⁶ rozšířil na třídílné pokračování uveřejněné v *Poslu ze Sušice* v roce 1891.⁵¹⁷

⁵¹² PŘIMDA, Tomáš, *Městské radě kr. města Sušice*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsal říd. učit. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926, nestránkovaný úvod.

⁵¹³ HOLÍK, Josef, *Pohádky od Sušicka, Hastrman, Svatobor* 2, 1894, č. 22.; HOLÍK, Josef, *Pohádky od Sušicka, Hastrmanka, Svatobor* 2, 1894, č. 23.

⁵¹⁴ HOLÍK, Josef, *Požáry v Sušici, Posel ze Sušice* 6, 1884, č. 20.

⁵¹⁵ HOLÍK, Josef, *Požáry v Sušici, Klatovské Listy* 6, 1887, č. 26, č. 27, č. 28, č. 29.

⁵¹⁶ HOLÍK, Josef, *Hrádek, Šumavan* 20, 1887, č. 27.

⁵¹⁷ HOLÍK, Josef, *Hrádek u Sušice, Posel ze Sušice* 13, 1891, č. 21, č. 22, č. 23.

Zcela bez úprav byl převzatý pouze jediný článek *Jména některých dědin*, který vyšel v roce 1888 v klatovském *Šumavanu*⁵¹⁸ a pak v roce 1889 v sušickém Svatoboru.⁵¹⁹ V Klatovech byla již dříve otištěna trojice Holíkových článků, které se po jeho smrti péčí Josefa Tонера podařilo v roce 1906 vydat i v sušickém Svatoboru. Článek *Hřbitovy v Sušici*⁵²⁰ pátrá po umístění prvního hřbitova v Sušici. Druhý článek je poměrně zajímavější. Původní Holíkova studie *Židé v Sušici*⁵²¹ pojednává o počátcích a historii židovské populace ve městě. Článek vyšel ve třech dílech, přičemž popisuje vesměs klidné soužití židů a majoritní společnosti trvající až do roku 1866: *Židům vydrancovány krámy, rozbijena okna, nábytek házen do vody atd. Teprve po zakročení vojska, jež narychlo bylo povoláno, zjednan klid. Od toho dne přátelský poměr obyvatelstva zdejšího k židům se valně změnil. Hlavní příčinu podali však opět k roztržce této israelité sami, neboť počali se nakloňovati více k straně německé, odebírající časopisy české obyvatelstvo hanobící jako „Presse“ a „Tagesbote“, což si ovšem již tenkrát uvědomělé občanstvo líbiti nenechalo a mnohdy nelibost svou židům najevo dávalo. Poměr tento se ani do dnes valně nezměnil.*⁵²²

Autorem protižidovského závěru triptychu o sušických židech již ale Josef Holík nebyl, ten svůj článek končí v roce 1840.⁵²³ J. St. svým protižidovským příspěvkem podporuje český nacionální pohled, kdy je vina za vyhrocení národních poměrů kladena německy orientovaným židům, přičemž čeští nacionalisté se stylizují do defenzivní role obránců jazyka. Protiněmecké výpady českých nacionalistů měly v Sušici silný protižidovský podtext. Sušičtí židé totiž stáli za německou menšinovou školou v Sušici, která byla českým nacionalistům trnem v oku. Olej do ohně přilil článek, který ve Svatoboru vyšel přesně měsíc po posledním dílu *Židů v Sušici*. Jednalo se o článek *Národnostní poměry v Sušici*,⁵²⁴ který tvrdě odsoudil rodiče posílající děti do německé menšinové školy a sušické židy zvláště. Tyto články přižívovaly nacionální pnutí, které v prvním desetiletí na Sušicku kulminovalo. V roce 1907 přetiskl Josef Toner Holíkův cyklus s názvem: *Útrapy válečné města Sušice od roku 1620 – 1761*,⁵²⁵ který původně vyšel v *Šumavanu* v roce 1885.⁵²⁶

⁵¹⁸ HOLÍK, Josef, *Jména některých dědin, polí, luk a lesů v okolí Sušice*, *Šumavan* 21, 1888, č. 38.

⁵¹⁹ HOLÍK, Josef, *Jména některých dědin, polí, luk a lesů v okolí Sušice*, *Posel ze Sušice* 11, 1889, č. 20.

⁵²⁰ HOLÍK, Josef, *Hřbitovy v Sušici*, *Klatovské listy* 5, 1886, č. 38. HOLÍK, Josef – TONER, Josef, *Hřbitovy v Sušici*, *Svatobor* 14, 1906, č. 31.

⁵²¹ HOLÍK, Josef – TONER, Josef, *Židé v Sušici*, *Svatobor* 14, 1906, č. 25, č. 26, č. 27.

⁵²² HOLÍK, Josef – TONER, Josef, *Židé v Sušici*, *Svatobor* 14, 1906, č. 27.

⁵²³ HOLÍK, Josef, *Židé v Sušici*, *Klatovské listy* 3, 1885, č. 7, č. 9, č. 10.

⁵²⁴ REDAKCE, *Národnostní poměry v Sušici*, *Svatobor* 14, 1906, č. 30.

⁵²⁵ HOLÍK, Josef, - TONER, Josef, *Útrapy válečné města Sušice od roku 1620-1761*, *Svatobor* 15, 1907, č. 5., č. 6., č. 7., č. 8.

Další historická pojednání, která Josef Holík uveřejňoval v klatovských periodikách, se podobně jako články určené pro sušický tisk zabývaly jistými aspekty ze sušické regionální historie. Tématem, které Holík pro klatovské noviny zpracoval poměrně důkladně, byla šlechta usdlá ve městě Sušici. V roce 1884 vyšlo v *Šumavanu* pětidílné pojednání: *Rodové sušičtí kr. města Sušice*⁵²⁷ a v roce 1888 vyšel stejnojmenný stylisticky přepracovaný článek ve čtyřech číslech *Klatovských listů*.⁵²⁸ Sušický šlechtický rod Rosaciů se dočkal vlastního rozsáhlého článku v letech 1889 a 1890 v *Šumavanu*.⁵²⁹ Dále Josef Holík v klatovských periodikách uveřejňoval svoje práce vycházející z jeho studia sušického archivu. Tak si mohli klatovští občané přečíst o: *Pivovarnictví v Sušici*,⁵³⁰ *Jakých darů uštědřoval senát obce sušické v 16. století*,⁵³¹ *Jak hleděno v Sušici ku zbožnosti od r. 1654 – 1691*⁵³² nebo o *Zbytkách starých staveb v Sušici*.⁵³³

Josef Holík v klatovském *Šumavanu* rovněž zveřejnil fragmenty ze svých Dějin města Sušice v seriálovém článku o čtyřech dílech pod názvem *Úryvek z dějin města Sušice*.⁵³⁴ Všechny tyto historické studie v klatovském tisku byly dosti podobné těm, které vycházely v Sušici. Josef Holík v nich poměrně věcným, nestranným a nacionálně nepodbarveným způsobem podává výstupy svého historického bádání. Do klatovského tisku ale přispíval i články, které již tak nacionálně korektní nebyly. V roce 1886 uveřejnil v *Šumavanu* dva nacionálně orientované články postavené na historické argumentaci, že město Sušice a její okolí bylo odpradáвна osídleno Slovaný, potažmo Čechy a že německé osídlení je „náplava“ z nedávné doby. První článek *Sušice byla a jest českou* reaguje na jiný německý článek: *V měsíci červenci t. r. byl ze Sušice do časopisu Deutsche Zeitung zaslán dopis, v němž jsme čtli tato slova Die uralte deutsche Stadt Schüttenhofen* [prastaré německé město Sušice]. *Ku slovům těmto přinášíme odpověď panu pisateli onoho článku a každému, kdo by nyní i jindy tvrditi chtěl, že Sušice byla, nebo že jest eine uralte deutsche Stadt*.⁵³⁵ Článek poté přináší stručný přehled osídlení území Sušice od příchodu Slovanů po Holíkovu současnost, přičemž je

⁵²⁶ HOLÍK, Josef, - TONER, Josef, *Útrapy válečné města Sušice od r. 162-1761*, *Šumavan* 18, 1885, č. 1, č. 2, č. 3, č. 5. č. 6.

⁵²⁷ HOLÍK, Josef, *Rodové šlechtičtí kr. města Sušice*, *Šumavan* 17, 1884, č. 15, č. 16, č. 17, č. 18. č. 19.

⁵²⁸ HOLÍK, Josef, *Rodové šlechtičtí kr. města Sušice*, *Klatovské listy* 7, 1888, č. 29, č. 30, č. 31, č. 32.

⁵²⁹ Holík, Josef, *Rosaciové de Carlisperga*, *Šumavan* 22, 1889, č. 45, č. 46, č. 47, č. 48, č. 50, č. 52. *Šumavan* 23, 1890, č. 1, č. 4.

⁵³⁰ HOLÍK, Josef, *Pivovarnictví v Sušici*, *Šumavan* 17, 1884, č. 21.

⁵³¹ HOLÍK, Josef, *Jakých darů uštědřoval senát obce sušické v 16. století*, *Šumavan* 17, 1884, č. 32.

⁵³² HOLÍK, Josef, *Jak hleděno v Sušici ku zbožnosti od r. 1654 – 1691*, *Šumavan* 17, 1884, č. 49.

⁵³³ HOLÍK, Josef, *Zbytky starých staveb v Sušici*, *Klatovské listy* 7, 1888, č. 38.

⁵³⁴ HOLÍK, Josef, *Úryvek z dějin města Sušice*, *Šumavan* 17, 1884, č. 2, č. 3, č. 4, č. 5, č. 6.

⁵³⁵ HOLÍK, Josef, *Sušice byla a jest českou*, *Šumavan* 19, 1886, č. 41.

pisateli německého článku vysvětleno, že v Sušici bylo vždy pouze české obyvatelstvo. Nejvíce na vodě stojí Holíkovy důkazy pro české osídlení v nejstarších historických dobách a středověku. Zde patrně pod vlivem Hájkovy kroniky klade založení Sušice chybně do roku 760. Pochyby vzbuzuje i Holíkuv archeologicko – antropologický argument: *pán pisatel onoho článku neví patrně, že tato Sušice byla ještě v 10. stol. pohanským městem českým, že ony lebky na našem prvokřesťanském hřbitově, jsou tak čistě české, že tvrdostí svou přežily přes 800 let a že ještě dnes jsou tak tvrdy jako před dobou tou.*⁵³⁶ Od Husitství a v raném novověku opírá Holík argumentaci o české smlouvy a česká jména městských radních. „Významnější „germanizace“ Sušice podle něj nastává až po roce 1792, kdy město začalo vést agendu německy, naštěstí již v roce 1861 ji opět počestil purkmistr J. A. Gabriel.

Ve druhém článku: *Kdy byly v okolí Sušice jednotlivé obce poněmčeny?*⁵³⁷ se Holík věnuje změně jazykové hranice, která se z jihu přimykala přímo k městu Sušici. Článek začíná poměrně tvrdým odsudkem české netečnosti k poněmčování Sušicka: *Němci nám v okolí našem víc a více půdy ubírají. Byly doby, kdy jako přívál mocný rozlili se po krajích šumavských, ale nyní blíží se jako plžové povlovně přes hranice v obvod sušický. A co činíme my proti tomu vtírání se živlu německého? Nic, ano pranic. My čekáme, až přijdou a pak již mlčíme. Taká je ta povaha naše a taká naše obezřetnost.*⁵³⁸ Článek se nevěnuje změně národnostního složení v poslední době, ale přináší historii obcí blízko Sušice, k jejichž poněmčení podle Holíka došlo během třicetileté války.

Kromě historických článků přispíval Josef Holík do klatovského tisku i glosováním aktuálního dění na Sušicku a to hlavně v souvislosti s nacionální otázkou. Tomáš Přimda Holíkovi připisuje řadu anonymních velmi kritických článků. Ty vzhledem k jejich politické nekorektnosti nemohl pravděpodobně Josef Holík jako učitel podepsat. Články vycházely v rubrice, ve které byly otiskovány dopisy zaslané redakci z měst a obcí západních a jihozápadních Čech.⁵³⁹ V dopisech autorsky připsaných Holíkovi je tvrdé kritice vystavena hlavně činnost Schulvereinu a jeho sušických příznivců, dále pisatel kritizuje existenci německé menšinové školy v Sušici a české rodiče, kteří do ní posílají své děti. V kontrastu s tím je kritizována malá aktivita Čechů a malá podpora Ústřední matici školské. Dalším tématem, které autor dopisů ze Sušice otevírá, je vzdělání dívek, které považuje za nezbytné a

⁵³⁶ HOLÍK, Josef, *Sušice byla a jest českou, Šumavan 19, 1886, č. 41.*

⁵³⁷ HOLÍK Josef, *Kdy byly v okolí Sušice jednotlivé obce poněmčeny?, Šumavan 19, 1886, č. 44.*

⁵³⁸ HOLÍK Josef, *Kdy byly v okolí Sušice jednotlivé obce poněmčeny?, Šumavan 19, 1886, č. 44.*

⁵³⁹ Josef Holík byl patrně autorem alespoň některých *Dopisů ze Sušice*, vzhledem k jejich anonymitě to ale nelze s určitostí prokázat.

přimlouvá se, aby bylo co nejkvalitnější. Přitom autor osvědčuje dobrou znalost poměrů na dívčí měšťanské škole i v sušické veřejnosti, jejíž část podle pisatele dívčímu vzdělání nakloněna nebyla. Tyto skutečnosti by opravdu ukazovaly na autorství Holíka, který byl učitelem na měšťanské dívčí škole a místní poměry i zákulisí dobře znal.

Většina Holíkovy tvorby je věcná, korektní a opírá se o jeho četné výzkumy v sušickém archivu, ze kterého rovněž do svých studií cituje. Nestrannost ve většině historických studiích se Holíkovi podařila udržet i přes jeho angažovanost v nacionálních otázkách. Nicméně i v jeho tvorbě je možné nalézt „slabší“ pojednání. Částečně je to způsobeno tím, že mu chyběla odborná průprava, což se projevuje jistými mezerami při čtení a kritickém hodnocení pramenů. Rovněž některé Holíkovy badatelské konstrukce jsou někdy až příliš zjednodušené, prvoplánové a v ojedinělých případech téměř fantaskní. Ve velké míře tyto chyby nebo nepřesnosti souvisí s Holíkovými pokusy využívat historickou argumentaci k podpoře české nacionální strany. Nutno uznat, že díla jeho vrstevníků vykazují podobné nedostatky a tendence, takže Holíkova tvorba není v tomto kontextu nijak výjimečná.

Ústředním motivem Holíkovy historické práce bylo město Sušice, s jistým zřetelem k regionální tematice. To jde ruku v ruce s vizí, kterou chtěl svému muzeu vtisknout. Chtěl ho koncipovat pro větší region než pouze pro město Sušici a tomu přizpůsobil i svou tvorbu. Zdá se, že region, o kterém psal Josef Holík své historické články, je podmíněn možnostmi sušického archivu, ze kterého pro svá historická pojednání nejčastěji čerpal. Při pohledu na mapu je zřejmé, že region Holíkovy historicko – literární činnosti sotva obsáhl celý sušický soudní okres. Zahrnuje v první řadě vesnice v bezprostřední blízkosti Sušice a dále pak západní a severní část soudního okresu, z východní části se svého článku dočkaly pouze Žichovice. Je poměrně zajímavé, že články s regionální tematikou se týkaly vesnic a městeček, z nichž pocházeli dárci pro sbírky muzea. To platí pro Volšovy, Hrádek, Žichovice, Zbynice, Tedražice, Odolenov a Částkov.⁵⁴⁰ Z těchto vesnic docházely do muzea dary a ty se pak dočkaly historické studie na stránkách sušických novin. Zda se jednalo o formu Holíkova poděkování nebo o pouhou náhodu, nelze s určitostí rozhodnout. V člancích chybí jakákoliv dedikace či narážka na aktivní sbírkotvornou činnost místních občanů. Tezi o náhodě podporuje i fakt, že Žihobce, v Holíkově době vesnice jednoznačně s neaktivnější dárcovskou základnou, se svého historického pojednání nedočkaly.

⁵⁴⁰ Vlastní výzkum, Porovnání mapy dárců s lokalitami, o kterých Josef Holík publikoval historická pojednání.

6. 2. Odborné, popularizační a překladatelské dílo Augustina Kubeše

V roce 1894 byl za ředitele muzea zvolen kvardián kapucínského řádu Augustýn Kubeš⁵⁴¹. Svým zaměřením ale k historii příliš netíhl, jeho zájem poutala říše přírody: *V Sušici se zabýval studiem měkkýšů, publikoval na toto téma několik příspěvků: Měkkýši okolí Sušického, O perlovce.*⁵⁴² Tyto studie vyšly ve *Věstníku školském pro okresy sušický a Strakonický.*⁵⁴³ Další publikace uveřejnil poté, co byl přeložen do Kolína. Zde svou publikační činností zasáhl hned do několika odvětví. V první řadě se věnoval odborným studiím z oboru hymenopterologie.⁵⁴⁴ V tomto oboru patřil Augustin Kubeš ke špičce: *stal se znalcem českého hmyzu blanokřídlého, hlavně včel. Prováděl hymenopterologické sběry v řadě míst naší vlasti. (...) Nejintenzivněji prozkoumal nejtěsnější okolí Kolína a Sušice. Výsledky zužitkoval publikačně především v Časopise české společnosti entomologické.*⁵⁴⁵ Samostatně pak vydal publikaci *Rody kolínských vos a včel.*⁵⁴⁶

Kromě svých entomologických aktivit byl průkopníkem technických vymožeností, v první řadě psaní na psacím stroji, o němž napsal několik samostatných pojednání, ve kterých se primárně zaměřuje na využití spacích strojů ve školství, například: *Stroje psací, popis a škola.*⁵⁴⁷ Rovněž byl výborným lingvistou: *zejména dobře hovořil: francouzsky, anglicky, německy a polsky.*⁵⁴⁸ Věnoval se i překladatelské činnosti z polštiny, když přeložil román *Zhasínající slunce*⁵⁴⁹ od Teodora Jeske-Choiňského a misionářský cestopis: *Z vlasti Buddhovi.*⁵⁵⁰

6. 3. Jan Taul – spoluautor Průvodce po Sušicku

Na rozdíl od ředitele Augustina Kubeše se jednatel muzea učitel Jan Taul soustavně publikační činnosti nevěnoval. Jedinou publikací, na které se podílel jako spoluautor, byl turistický průvodce.⁵⁵¹ Jeho vydání hradil sušický odbor klubu českých turistů. Autorsky se na

⁵⁴¹ V databázi Národní knihovny České republiky je tento autor uveden pod jménem Augustin Kubes.

⁵⁴² LHOTÁK, Jan, *130 let muzejní práce v Sušici 1*. In: LHOTÁK, Jan, *Vlastivědný sborník muzea Šumavy VII.*, Sušice 2011, str. 14.

⁵⁴³ KUBEŠ, Augustin, *Měkkýši okolí Sušického, Věstník školský pro okresy strakonický a Sušický 1*, 1892, č. 5, č. 10.; TÝŽ, *O perlovce, Věstník školský pro okresy strakonický a Sušický 1*, 1892, č. 6, č. 8.

⁵⁴⁴ Hymenopterologie je nauka o blanokřídlém hmyzu.

⁵⁴⁵ VRABEC, Vladimír, *Páter hymenopterolog, (o díle P. Aug. Kubese)*, in: *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 1993, str. 40.

⁵⁴⁶ KUBEŠ, Augustin. *Rody kolínských vos a včel*, Kolín 1905.

⁵⁴⁷ KUBEŠ, Augustin. *Stroje psací: popis a škola*, Kolín 1901.

⁵⁴⁸ VRABEC, Vladimír, *Páter hymenopterolog, (o díle P. Aug. Kubese)*, in: *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 1993, str. 40.

⁵⁴⁹ ESKE-CHOIŇSKI, Teodor, *Hasnoucí slunce: pověst z dob Marka Aurelia*. Překlad KUBEŠ, Augustin, Praha 1900.

⁵⁵⁰ *Z vlasti Buddhovi: obrázky z katolických missií a ze života ve Východní Indii*. Překlad KUBEŠ, Augustin, Praha 1906.

⁵⁵¹ REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902.

něm podíleli sušičtí učitelé a další významné osobnosti sušického kulturního života. Není možné identifikovat autorský podíl Jana Taula, ale dá se předpokládat, že se angažoval hlavně v historické části, kde je vylíčena historie města Sušice, vesnic a památek, kolem kterých je poutník průvodcem veden. Součástí kapitoly o Sušici jsou i dvě zmínky o městském muzeu. Nejdříve je muzeum zmiňováno v rámci popisu radnice.⁵⁵²

Podruhé je městské muzeum zmíněno v souvislosti s nálezem pohřebiště na Svatoboru v roce 1881, neboť archeologické nálezy z pohřebiště se nalézaly ve sbírkách muzea. Je poměrně zajímavé, že muzeum je v turistickém průvodci propagováno poměrně málo, přestože byl jedním z autorů jednatele muzea. Důvodem mohla být osoba, jíž je turistický průvodce věnovaný, purkmistru města Sušice Karlu Uhlovi.⁵⁵³ Uhl muzeum nesnášel a do velké míry mohl za útlum, ve kterém se muzeum nacházelo. Dva roky po vydání *Průvodce po Sušicku* vedly Jana Taula tyto okolnosti dokonce k rozhořčené rezignaci na post jednatele muzea. Autoři průvodce pravděpodobně nechtěli kontroverzního purkmistra Uhla zbytečně „dráždit“ muzeem v „jeho“ turistickém průvodci. O jejich servilitě vůči Uhlovi svědčí některé pochlebné poznámky v turistickém průvodci. Například: *za posledních let, zejména za starostenství p. Karla Uhla stala se Sušice čistým a zdravým městem, které i pro stálý pobyt vřele může být doporučeno.*⁵⁵⁴

6. 4. Karel Kramář a jeho jazykovědné výzkumy

Profesor dějepisu a zeměpisu na sušické reálce Karel Kramář byl ředitelem muzea v letech 1909 až 1912. Není známo, že by během svého působení v muzeu vydal nějakou publikaci s ním spojenou. Stejně tak není známo, že by přispíval do místního tisku. Svou publikační činnost zahájil Karel Kramář až po odchodu ze sušické reálky na gymnázium v Českých Budějovicích. V Českých Budějovicích publikoval řadu jazykovědně zaměřených a velmi osobitých prací o nejstarších dějinách Slovanů.⁵⁵⁵ Dá se předpokládat, že o vědeckosti jeho děl museli pochybovat již jeho současníci. Mezi velmi kontroverzní díla tohoto autora patří: *Jména národnostní a jejich výklad: studie jazykozpytná,*⁵⁵⁶ *Nové doklady pro pravlast Slovanů na Altaji,*⁵⁵⁷ *O původu vlnice, nejtypičtějšího ornamentu v kultuře praslovanské s*

⁵⁵² Více viz kapitola: 8. 2. *Muzeum v kontextu reprezentace města Sušice.*

⁵⁵³ Průvodce po Sušicku byl purkmistrovi Uhlovi dedikován patrně proto, že sušický odbor Klubu českých turistů a turistická útulna sídlily v hotelu „U arcivévodý Štěpána“ jehož majitelem byl purkmistr Karel Uhl.

⁵⁵⁴ REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902, str. 30.

⁵⁵⁵ LHOTÁK, Jan, *130 let muzejní práce v Sušici 1.* In: LHOTÁK, Jan, *Vlastivědný sborník muzea Šumavy VII.*, Sušice 2011, str. 15.

⁵⁵⁶ KRAMÁŘ, Karel, *Jména národnostní a jejich výklad, studie jazykozpytná*, Jičín [1908].

⁵⁵⁷ KRAMÁŘ, Karel, *Nové doklady pro pravlast Slovanů na Altaji*, České Budějovice 1919.

*hlediska pravlasti slovanské u Altaje a na stepi Kirgizské a rozchodu plemen lidských u Zakaspicka,*⁵⁵⁸ *O sumero-gruzínské jednotě jazykové.*⁵⁵⁹ *Příchod Germánů i Baltoslovanů z kolébky altajské do Evropy*⁵⁶⁰ Pokud jsou tato díla ve světle dnešního poznání přinejmenším kontroverzní, Kramářova díla: *Krok a jeho dcery - vévodská rodina původu Alamanského,*⁵⁶¹ nebo: *Praslované, budovatelé vyspělé kultury starobabylonské a staroegyptské*⁵⁶² působí dojemem opravdu bizarním až úsměvným.

6. 5. Autor turistických publikací Antonín Friedl

Publikační činnost profesora sušického reálného gymnázia Antonína Friedla byla zaměřena daleko prozaičtější směr než jazykovědné studie jeho předchůdce Karla Kramáře. Antonín Friedl byl autorem publikací určených turistům a letním hostům, kteří do Sušice a okolí přijeli trávit svůj volný čas. Pro místní odbor Klubu českých turistů, jehož byl členem a činovníkem, napsal v roce 1929 turistického průvodce.⁵⁶³ Tento průvodce informuje čtenáře v první řadě o městě Sušici a jeho zajímavostech, dále pak o výletech, které se z tohoto města dají podnikat. Mezi ostatními publikacemi s podobnou tematikou, kterých vyšlo do třicátých let poměrně hodně, Friedlův průvodce ani zvláště nevyniká, ani nijak nezaostává. V roce 1932 redigoval Friedl další brožuru s turistickou tematikou,⁵⁶⁴ tentokrát na objednávku přímo města Sušice. Jednalo se o *Sušice letovisko a horské klimatické místo šumavské*. Tato brožura se od běžných turistických průvodců poměrně lišila. Na první pohled zaujme její reprezentativnost. V brožuře nejsou rozsáhlé textové pasáže, pouze užitečné informace pro návštěvníky tohoto města. Publikace je vybavena velmi kvalitními fotografiemi a odlehčenými malůvkami a působí velice propracovaným a moderním dojemem. Do třetice se Friedl autorsky podílel na ediční řadě *Naše Československo* Ladislava Šotka, do které v roce 1936 přispěl brožurou: *Sušice: 27 obrazů.*⁵⁶⁵

6. 6. Rozsáhlá a mnohostranná publikační činnost Kajetána Turka

V roce 1912 do Sušice přišel Kajetán Turek, osobnost energická a se živým zájmem o veřejný život a literárně velmi činná. Svou literární aktivitu projevil již ve svém předchozím působišti

⁵⁵⁸ KRAMÁŘ, Karel, *O původu vlnice, nejtypičtějšího ornamentu v kultuře praslovanské s hlediska pravlasti slovanské u Altaje a na stepi Kirgizské a rozchodu plemen lidských u Zakaspicka*, [České Budějovice 1922].

⁵⁵⁹ KRAMÁŘ, Karel, *O sumero-gruzínské jednotě jazykové*, Praha 1905

⁵⁶⁰ KRAMÁŘ, Karel, *Příchod Germánů i Baltoslovanů z kolébky altajské do Evropy*, České Budějovice 1915 .

⁵⁶¹ KRAMÁŘ, Karel, *Krok a jeho dcery, vévodská rodina původu Alamanského*, České Budějovice 1921.

⁵⁶² KRAMÁŘ, Karel, *Praslované, budovatelé vyspělé kultury starobabylonské a staroegyptské*, České Budějovice 1929-1931.

⁵⁶³ FRIEDL, Antonín, *Sušice a okolí, procházky, vycházky a výlety*, Sušice 1929.

⁵⁶⁴ FRIEDL, Antonín, (red.) *Sušice, letovisko a horské klimatické místo šumavské*, Sušice, [1932].

⁵⁶⁵ FRIEDL, Antonín, *Sušice, 27 obrazů*, Praha [1936].

v Benešově, kde již publikoval několik historických článků například v časopisech: *Táborský kraj*,⁵⁶⁶ *Mlynářské listy*,⁵⁶⁷ nebo v *Hlasech od Blaníka*.⁵⁶⁸ Po příchodu do Sušice se stal jednak jednatelem muzea, jednak členem redakční rady časopisu *Svatobor*.⁵⁶⁹ Ta měla na starosti obsah novin a její členové byli „kmenovými autory“ tohoto periodika. Kajetán Turek ještě téhož roku obnovil uveřejňování dárců pro sušické muzeum v tisku a hned následujícího roku publikoval několik drobnějších historických článků. Zároveň však stále zasílal články i do jiných časopisů a věstníků.⁵⁷⁰ První historické dílko, které Kajetán Turek ve Svatoboru publikoval, nese název: *Extrakt neb vejtah psaní tureckého římskému císaři Leopoldovi Prvnímu*.⁵⁷¹ V něm se Turek věnuje rozboru listiny, kterou probádal ještě v Benešově, ale v tamním tisku ji již uveřejnit nestihl. Ze sušického prostředí zatím žádné historické téma pravděpodobně připravené neměl, nebo jej spíše zrovna připravoval, a tak vytáhl ze šuplíku článek, který se vztahoval k Benešovu. Již v květnu ale začal vycházet jeho první historický pětidílný seriál *Cechovní zřízení v Sušici*,⁵⁷² založený již na Turkově badatelské činnosti v Sušici.

Články Kajetána Turka jsou oproti těm, které před lety uveřejňoval Josef Holík, daleko obsáhlejší, což vedlo k nutnosti rozdělit je do většího počtu čísel, aby nebyl překročen prostor dané rubriky. V té době vycházely ve společenské rubrice „Besídka.“ To přinášelo jednu nepříjemnost. V této rubrice publikovalo více autorů a někteří z nich zpracovávali témata z aktuálního dění, takže nebylo možné čekat, až doběhne celý Turkův historický seriál. To vedlo k tomu, že tyto historické seriály vycházely v novinách nepravidelně, v číslech, která po sobě někdy bezprostředně nenavazovala. Celý článek pak vycházel po dlouhou dobu, jak je tomu například u článku, který Kajetán Turek publikoval v roce 1914. Článek nesl název *Sušice v minulosti*⁵⁷³ a byl rozdělen celkem na šest epizod, které vycházely od 1. 8. do 12. 12, tedy téměř pět měsíců. V tomto případě se nejednalo o dílo s uceleným dějem, ale o kolekci menších prací, které vycházely z písemných památek nalézajících se v sušickém archivu. Obdobnou formu využil Kajetán Turek i u dalšího rozsáhlejšího článku: *Písemné památky*

⁵⁶⁶ *Táborský kraj, časopis věnovaný národním, kulturním a národohospodářským zájmům jižních Čech, Tábor 1904-7.*

⁵⁶⁷ *Mlynářské listy, časopis hájící zájmy dělnictva mlynářského, společný časopis dělnictva pivovarského a příbuzných oborů, Praha 1907-1920.*

⁵⁶⁸ *Hlasy od Blaníka, časopis věnovaný zájmům kraje Podblanického, Benešov 1885-1914.*

⁵⁶⁹ PROCHÁZKA, Josef, *60 let místního tisku v Sušici*, in: *Padesátá třetí účetní zpráva za rok 1939*, Sušice 1940.

⁵⁷⁰ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis.

⁵⁷¹ TUREK, Kajetán, *Extrakt neb vejtah psaní tureckého římskému císaři Leopoldu Prvnímu*, Svatobor 5, 1913, č.9.

⁵⁷² TUREK, Kajetán, *Cechovní zřízení v Sušici*, Svatobor 5, 1913, č. 18, č. 19, č. 20, č. 21, č. 22.

⁵⁷³ TUREK, Kajetán, *Sušice v minulosti I. – VI.*, Svatobor 6, 1914, č. 20, č. 30, č. 31, č. 32, č. 33, č. 34, č. 34, č. 46, č. 47, č. 48, č. 49.

*král. města Sušice.*⁵⁷⁴ Ten vyšel v celkem osmi číslech od října 1914 až do konce března 1915. V podstatě se jednalo o opisy a překlady některých „zajímavějších“ listin ze sušického archivu. Kromě tohoto článku stihl v roce 1915 Kajetán Turek publikovat v sušickém Svatoboru ještě etnografický článek *Zařikání a zažehnávání, pověry a rčení na Horažďovicku.*⁵⁷⁵

Dále se sušická veřejnost dočkala zprávy o činnosti sušického muzea za druhé pololetí roku 1914. To byla naprostá novinka, aby byla veřejnost v Sušici takto podrobně informována o činnosti muzea. Poté přišel mladému tajemníkovi povolávací rozkaz a on musel ze Sušice odjet do zuřící světové války. Ve Svatoboru ještě vyšly zprávy o tom, jak nadporučík Turek dostal pochvalu *za statečné se držení před nepřitelem*⁵⁷⁶, a o tom, jak upadl do zajetí.⁵⁷⁷ Nedlouho poté byl do vojenské služby povolán i Josef Procházka, majitel a vydavatel sušického časopisu Svatobor: *Jsa povolán k vojenské službě, zastavuji tímto číslem další vydávání tohoto listu. (...) Vrátím-li se, chci pokračovati v práci válkou přerušené, vydávati dále „Svatobor“, a tak hájiti i napříště zájmy královské Sušice a českého Pošumaví.*⁵⁷⁸ Josef Procházka se z války opravdu vrátil, ale svému slibu již doslovně dostát nemohl. Nebylo již královské Sušice, ale jen Sušice.⁵⁷⁹ A nebylo ani Svatoboru, Josef Procházka totiž svoje noviny přejmenoval na *Sušické listy*.⁵⁸⁰ Ze zajetí se v roce 1919 vrátil i Kajetán Turek a ve své práci mohl navázat tam, kde v roce 1915 skončil.

Od roku 1920 v plném rozsahu obnovil svoji činnost jak v muzeu, tak na stránkách nového sušického časopisu. Muzeum toho roku slavilo kulaté výročí svého vzniku. Kajetán Turek jeho dosavadní činnost shrnul v článku *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*,⁵⁸¹ tento článek byl otisknut i ve formě letáku.⁵⁸² Rovněž navázal i na svou činnost z oboru etnografie

⁵⁷⁴ TUREK, Kajetán, *Písemné památky král. města Sušice, Svatobor* 6, 1914, č. 41, č. 42, č. 43, *Svatobor* 7, 1915, č. 2, č. 3, č. 4, č. 5, č. 11, č. 13.

⁵⁷⁵ TUREK, Kajetán, *Zařikání a zažehnávání, pověry a rčení na Horažďovicku, Svatobor* 7, 1915, č. 15, č. 18.

⁵⁷⁶ REDAKCE, *Osobní z bojiště, Svatobor* 7, 1915, č. 30.

⁵⁷⁷ REDAKCE, *Osobní z bojiště, Svatobor* 7, 1915, č. 30.

⁵⁷⁸ PROCHÁZKA, Josef, *Váženým čtenářům a dopisovatelům „Svatobora“, Svatobor* 7, 1915, č. 33.

⁵⁷⁹ Na schůzi obecního zastupitelstva 30. srpna 1919 bylo usneseno, aby nebylo užíváno titulu královské město Sušice, nýbrž pouze město Sušice. SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika 1915-1925, *Pamětní kniha obce královského města Sušice*.

⁵⁸⁰ *Sušické listy, místní orgán Československé národní demokracie, 1918 – 1938. Sušické listy, list národního souručenství, 1938 – 1941.*

⁵⁸¹ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušické listy* 3, 1920, č. 32, č. 33. (= Publikace městského muzea v Sušici, 1).

⁵⁸² MŠ. sign. D97/9, TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušice* 1920. (= Publikace městského muzea v Sušici, 1).

v dvoudílném článku *Staré pověsti města Sušice*.⁵⁸³ Uveřejněna byla opět zpráva o činnosti sušického muzea. Tyto zprávy o činnosti neuveřejňoval Kajetán Turek pouze v *Sušických listech*, rozesílal je i do některých dalších československých muzeí a do některých dalších časopisů.⁵⁸⁴ Rovněž se Kajetán Turek vrátil k praxi uveřejňování těch, kteří přispívali k rozvoji muzejních sbírek.

V roce 1921 začal na stránkách *Sušických listů* vycházet další seriálový článek z pera Kajetána Turka. Jednalo se o životopis Josefa Ambrože Gabriela, bývalého purkmistra města Sušice, zapáleného vlastence, přímého účastníka dění roku 1848, autora historických pojednání o Sušicku a významné kulturní osobnosti města Sušice, který svůj život skončil tragicky v bídě a zapomnění sebevraždou. Turkovo životopisné pojednání vycházelo v *Sušických listech* celkem v osmnácti pokračováních⁵⁸⁵ v dost nepravidelných intervalech po sedm měsíců. Na rozdíl od předchozích seriálových článků, které neměly jednotný děj, nastal u životopisu J. A. Gabriela problém. Čtenáři novin si po sedmi měsících prostě nemohli pamatovat, co bylo na začátku. To byl patrně jeden z důvodů, proč toto dílo vyšlo ještě jednou formou brožury pod názvem *Dr. J. A. Gabriel životopisný nástin*,⁵⁸⁶ knihtiskárna Josefa Procházky, která rovněž tiskla *Sušické listy*, prostě přetiskla již publikovaný a vysázený text, do útlé brožury. Jednalo se první skutečnou samostatnou publikaci, která ze sušického muzea vzešla. Vedle cyklu o J. A. Gabrielovi se v *Sušických listech* začaly objevovat články s nadpisem *Obrázky ze staré Sušice*.⁵⁸⁷ Jednalo se opět o pelmel zajímavostí z historie Sušice. Tento novinový seriál dosáhl patnácti pokračování a vycházel až do července roku 1922.

Publicistická aktivita Kajetána Turka v první polovině dvacátých let stále narůstala. Kromě *Sušických listů* přispíval do velkého okruhu dalších periodik. Jednak těch, které vycházely v širším regionu, jako například: *Klatovské listy*,⁵⁸⁸ *Otavan*,⁵⁸⁹ nebo *Stráž Pošumaví*,⁵⁹⁰ jednak těch z okolí Benešova, kde Turek dříve bydlel, a také do různých sborníků a pamětních spisů. Dalším článkem, kterým na sebe v sušickém tisku Kajetán Turek upozornil, byly *Potulky po*

⁵⁸³ TUREK, Kajetán, *Staré pověsti města Sušice*, Sušické listy 3, 1920, č. 28, č. 29.

⁵⁸⁴ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis.

⁵⁸⁵ TUREK, Kajetán, *Dr. Josef Ambrož Gabriel*, Sušické listy 4, 1921, č. 5, č. 6, č. 7, č. 8, č. 11, č. 12, č. 14, č. 16, č. 17, č. 19, č. 22, č. 26, č. 27, č. 28, č. 29, č. 30, č. 31, č. 32.

⁵⁸⁶ TUREK, Kajetán, *Dr. J. A. Gabriel. Životopisný nástin, Sušice 1921*. (= Publikace městského muzea v Sušici, 2).

⁵⁸⁷ TUREK, Kajetán, *Obrázky ze staré Sušice*, Sušické listy 4, 1921, č. 38, č. 39, č. 40, č. 41, č. 42, č. 43, č. 44, č. 46, č. 47, Sušické listy 5, 1922, č. 2, č. 3, č. 5, č. 11, č. 16, č. 17, č. 27

⁵⁸⁸ *Klatovské listy, týdeník věnovaný zájmům občanským, poučení a zábavě*, Klatovy 1897-1935.

⁵⁸⁹ *Otavan, týdeník pro zábavu a poučení, zájmy politické, obecné a spolkové*, Písek 1879-1936.

⁵⁹⁰ *Stráž Pošumaví, orgán Československé strany lidové pro okresy Sušice, Klatovy, Domažlice, Nová Kdyně, Horažďovice, Plánice, Volyň, Vimperk, Nýrsko, Horšův Týn, Hory Kašperské Sušice*, 1922-1925.

*Sušici a okolí.*⁵⁹¹ Na první pohled by se mohlo zdát, že Kajetán Turek poprvé ve své badatelské a publikační činnosti přesáhl pomyslné hradby města Sušice a konečně napsal článek alespoň o blízkém okolí, ale zdání klame. Z deseti dílů tohoto článku (vycházel v letech 1924 a 1925) se sedm věnovalo intravilánu Sušice, ze zbývajících dva sice přibližovaly historii dvou skláren – Anínské a v Klášterském Mlýně, nicméně autorem těchto dvou článků Kajetán Turek v podstatě nebyl, což sám přiznává: *Vděčíme západočeskému umělecko – průmyslovému muzeu v Plzni, že ve své zprávě za rok 1923, právě vydané a ve výstavním katalogu sestaveném Dr. Jindř. Čadíkem, seznámil nás blíže s dějinami těchto skláren. A myslím, že zavděčíme se všem čtenářům, otiskneme-li je v tomto listu.*⁵⁹² Poslední díl s názvem *Otava perlonosná* se zabýval kriticky ohroženým obyvatelem řeky Otavy, perlrodkou říční, a zákonnou ochranou tohoto živočicha.

První skutečně regionální dílo vydal Kajetán Turek v roce 1924 a to hned turistického průvodce. Toto dílo: *Sušice historie města a turistické výlety do okolí*⁵⁹³ paradoxně dokazovalo daleko více Turkovu nechuť a možná i bezradnost v regionálních tématech a navíc mohlo vyústit v ostudu. Učitel Tomáš Přimda, toho času penzista, milovník Pošumaví, jeho historie a dávný přítel Josefa Holíka si při četbě Turkovy knihy povšiml jedné skutečnosti, kterou neváhal zmínit ve svých pamětech, na kterých právě pracoval: *Roku 1924 vydal archivář a ředitel městského úřadu v Sušici Kajetán Turek spisek: Sušice Historie města a turistické výlety to okolí. Spisek celkem slušný. Nápadné při něm je, že vodí turisty hlavně po kostelích, které popisuje vědecky, za to krásám přírody a místům, která by turistu mohla zajímati, věnuje menší pozornost. Tato okolnost vnukla mi myšlenku: Roku 1900 vydaly pp. archivář a ředitel muzea Dr. K. Hostaš a prof. Ferd. Vaněk cennou knihu: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okresu sušickém,*⁵⁹⁴ *přesvědčme se, mají-li oba tyto spisy něco společného.*⁵⁹⁵

Při srovnání obou publikací opravdu vychází najevo nepůvodnost některých Turkových textů týkajících se výletů kolem Sušice. Z předlohy přejímal celé odstavce při popisu jednotlivých památek, kolem kterých s poutníkem putuje. Na „pomoc“ si přibral ještě *Královské město*

⁵⁹¹ TUREK, Kajetán, *Potulky po Sušici a okolí, Sušické listy* 7, 1924, č. 25, č. 27, č. 28, č. 29, č. 34, č. 35, č. 40, č. 41, *Sušické listy* 8, 1925, č. 29, č. 37, č. 38, č. 40, č. 41.

⁵⁹² TUREK, Kajetán, *Potulky po Sušici a okolí, Sušické listy* 7, 1924, č. 40.

⁵⁹³ TUREK, Kajetán, *Sušice historie města a turistické výlety do okolí, Sušice* 1924.

⁵⁹⁴ HOSTAŠ, Karel, VANĚK, Ferdinand, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XII, Politický okres Sušický*, Praha 1900.

⁵⁹⁵ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, Archivář Kajetán Turek, *Sušice Historie města a turistické výlety do okolí*, a. d. nestr.

*Sušice a jeho okolí*⁵⁹⁶ od J. A. Gabriela a *Turistického průvodce po Sušicku*⁵⁹⁷ z roku 1902. Tento, dnešní terminologií řečeno, plagiátorský postup je pro Kajetána Turka krajně neobvyklý. Většinou, pokud ve svých dílech přebírá část textu z jiné předlohy, uvádí autora i předlohu přímo v textu. V tomto případě se omezil pouze na zmínění těchto děl v pramenech. Na Turkovu obranu dlužno poznamenat, že součástí díla je i podrobný, původní a propracovaný popis města Sušice s řadou praktických informací pro letní hosty, například kde se ubytovat a to včetně kontaktů, kde se stravovat, jak trávit v Sušici volný čas. Zmíněno je i městské muzeum.⁵⁹⁸ V jeho popisu odkazuje Kajetán Turek sám na sebe jako na průvodce muzejními sbírkami. Publikace nebyla primárně určena pro domácí publikum, ale pro letní hosty a turisty, kterým měla přinést zajímavé a užitečné informace. Plně zapadá do koncepce starosty města Jana Seitze a „jeho lidí,“ kteří se dlouhodobě snažili podpořit cestovní ruch. Je zajímavé, proč byl za autora této publikace vybrán Kajetán Turek, když se v Sušici nalézali povolanější autoři z okruhu KČT. Brožura byla financována městem Sušicí a jako ředitel městských úřadů mohl Turek spadat do okruhu lidí, kteří měli o autorovi publikace rozhodnout, navíc si za sedm let již patrně vytvořil renomé schopného pisatele. Byl znalcem jak poměrů historických, které získal ze svého studia ve městském archivu, tak současných, které se k němu donesly jako k řediteli městských úřadů. Část publikace, týkající se města Sušice, jednoznačně potvrzuje, že o samotném městě měl vynikající přehled. Stejně tak část, která se zabývá výlety do regionu, jednoznačně potvrzuje, že v této otázce byl bezradný, a proto ji prakticky celou převzal.

To dokazuje i fakt, že se ve své další publikační činnosti regionálním tématům téměř nevěnoval a zaměřil se na historické bádání o městě na Otavě. Jedinou menší výjimku učinil v roce 1926, kdy publikoval článek *Šňupání tabáku na Šumavě*.⁵⁹⁹ Hned po vydání oné kontroverzní knihy se Kajetán Turek vrátil ke svému osvědčenému zdroji historických pramenů – archivu města Sušice a pokračoval v jeho „exploataci“ pro svá historická pojednání. Výsledkem jeho dalšího bádání byl mnohodílný seriál⁶⁰⁰ a následně i publikace *Požáry města Sušice od 15. století*.⁶⁰¹ Tomuto ožehavému tématu se již v roce 1884 věnoval

⁵⁹⁶ GABRIEL, Josef Ambrož, *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*. Praha 1868.

⁵⁹⁷ REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902.

⁵⁹⁸ Více viz kapitola: 8. 2. *Muzeum v kontextu reprezentace města Sušice*.

⁵⁹⁹ TUREK, Kajetán, *Šňupání tabáku na Šumavě*, *Národopisný věstník československý* 19, 1926.

⁶⁰⁰ TUREK, Kajetán, *Požáry města Sušice od 15. století*, *Sušické listy* 9, 1926, č. 2, č. 4, č. 5, č. 13, č. 14, č. 15, č. 19, č. 20, č. 22, č. 24, č. 25, č. 26, č. 29, č. 31, č. 32, č. 41, č. 43, č. 45, č. 47, *Sušické listy* 11, 1928, č. 18.

⁶⁰¹ TUREK, Kajetán, *Požáry města Sušice od 15. století*, Sušice 1929. (= Publikace městského muzea v Sušici, 3).

Josef Holík ve svém článku *Požáry v Sušici*.⁶⁰² Jejich porovnání je poměrně problematické vzhledem k rozsahu. Holíkův vyšel v jediném čísle, po přepracování pro *Klatovské listy* ve čtyřech. Turkovo pojednání bylo oproti tomu otištěno v devatenácti číslech. Oba autoři čerpali ze stejných pramenů, přičemž Turek nechává často prameny promlouvat v citacích a přináší daleko více podrobnějších informací. Holíkův článek bezesporu znal a částečně jej podrobuje kritice za špatné určení jednoho pramenu. Jinak se zdá, že z Holíkova článku nevychází.

I v následujících letech publikoval Kajetán Turek neúnavně další a další pojednání o historii města Sušice. Jako aktivní člen veřejného a spolkového života připravoval některé články k významným výročím a jubileím a důležitým aktuálním událostem. Takovou byla oprava věže děkanského kostela svatého Václava. V muzeu byla k této události uspořádána krátkodobá výstava, která představovala předměty vložené do věžní makovice při poslední opravě věže v roce 1888. Kajetán Turek této události věnoval pozornost i po stránce publikační, kdy o opravě a listinách vyjmutých z makovice napsal článek, který nejprve vyšel v sušickém tisku⁶⁰³ a následně byl nákladem muzea vydán jako samostatná muzejní publikace.⁶⁰⁴

Za tím, že v roce 1928 neuveřejnil Kajetán Turek v *Sušických listech* žádný rozsáhlý historický článek, stojí patrně jeho zvýšená aktivita v mimosušických periodikách, ve kterých uveřejnil v letech 1927 a 1928 celkem třináct historických článků.⁶⁰⁵ Nicméně v roce 1929 publikoval v sušickém tisku hned několik článků. K blížícím se jubileím to byly dva: *Hlasy po založení Sokola v Sušici 1880-1890*⁶⁰⁶ a *Jubileum místního časopisu sušického*.⁶⁰⁷ Svůj další článkový cyklus využil Kajetán Turek k propagaci muzea. V šestidílném pokračování přiblížil sušické veřejnosti historii některých předmětů, které se nacházely ve sbírkách muzea.⁶⁰⁸

Tiskárna Josefa Procházky vytiskla v roce, kdy muzeum v Sušici slavilo padesát let od založení, další muzejní publikaci. Překvapivě se ale nevztahovala k muzejnímu jubileu. Nesla

⁶⁰² HOLÍK, Josef, *Požáry v Sušici, Posel ze Sušice* 6, 1884, č. 20.; TÝŽ, *Požáry v Sušici, Klatovské listy* 6, 1887, č. 26, č. 27, č. 28, č. 29.

⁶⁰³ TUREK, Kajetán, *Věž děkanského kostela sv. Václava v Sušici, Sušické listy* 10, 1927, č. 39, č. 40, č. 41, č. 43, č. 44, č. 46.

⁶⁰⁴ TUREK, Kajetán, *Věž děkanského kostela sv. Václava v Sušici, Sušice 1927*. (= Publikace městského muzea v Sušici, 4).

⁶⁰⁵ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis.

⁶⁰⁶ TUREK, Kajetán, *Hlasy po založení „Sokola“ v Sušici v letech 1880-1890, Sušické listy* 12, 1929, č. 19, č. 20, č. 21, č. 22.

⁶⁰⁷ *Jubileum místního časopisu sušického, Sušické listy* 12, 1929, č. 51, *Sušické listy* 13, 1930, č. 1, č. 2.

⁶⁰⁸ TUREK, Kajetán, *I předměty musejní mají svou historii, Sušické listy* 12, 1929, č. 6, č. 7, č. 8, č. 9, č. 13, č. 15.

poněkud fádňi název *Ročenka městského muzea za rok 1929*.⁶⁰⁹ Obsahovala celkem tři samostatné články, které opět v letech 1929 a 1930 vycházely na pokračování v *Sušických listech*. Jedním z nich byl již zmíněný článek *Jubileum místního časopisu sušického*,⁶¹⁰ druhým pak *O městském orloji a věžních hodinách v Sušici*,⁶¹¹ jejichž autorem byl rovněž Kajetán Turek. Autorem třetího článku byl zakladatel muzea v Poděbradech Jan Hellich, který do *ročenky* přispěl článkem: *Rodiny sušické v Poděbradech*.⁶¹² Na výročí muzea se jaksi zapomnělo. Je s podivem, že Kajetán Turek nenapsal žádný článek, a dokonce se o jubileu nezmiňoval ani ve výroční zprávě za rok 1930. Důvod, proč ke vzpomnutí jubilea muzea nedošlo, není zřejmý. Muzeum sice za deset let nezískalo svoji budovu, jak si Turek ve článku *Čtyřicet let městského muzea v Sušici* přál: *Doufáme pevně, že padesátileté jubileum oslavíme ve vlastní budově muzejní*,⁶¹³ ale nabízelo se mu poukázání na získání místnosti v přízemí radnice, do které se část sbírek nastěhovala, čímž by uplynulé desetiletí nevyznělo pro Kajetána Turka tak neúspěšně.

Vydávat muzejní publikace formou ročenek se Kajetánu Turkovi pravděpodobně osvědčilo, protože ty se staly v následujících letech formou muzejních publikací. Jejich vydávání pokračovala podle osvědčeného vzoru. Nejprve články vycházely na pokračování v *Sušických listech* a následně je tiskárna Josefa Procházky vydala jako samostatnou publikaci. V ročence pro rok 1930⁶¹⁴ vyšel článek Ladislava Lábka, zakladatele a ředitele Národopisného muzea Plzeňska, *Nález cínových nádob z doby předbělohorské v Sušici*,⁶¹⁵ který reagoval na objev cínových nádob v domě čp. 34/1⁶¹⁶ Kajetán Turek do této ročenky nepřipojil žádný svůj odborný text, pouze zprávu o činnosti muzea za rok 1930. *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1931*,⁶¹⁷ jak zněl název další publikace v této „ediční řadě“,

⁶⁰⁹ TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1929*, Sušice 1930. (= Publikace městského muzea v Sušici, 5).

⁶¹⁰ TUREK, Kajetán, *Jubileum místního časopisu sušického*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1929*, Sušice 1930. (= Publikace městského muzea v Sušici, 5).

⁶¹¹ TUREK, Kajetán, *O městském orloji a věžních hodinách v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1929*, Sušice 1930. (= Publikace městského muzea v Sušici, 5).

⁶¹² HELlich, Jan, *Rodiny sušické v Poděbradech*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1929*, Sušice 1930. (= Publikace městského muzea v Sušici, 5).

⁶¹³ TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici*, *Sušické listy* 3, 1920, č. 32, 33.

⁶¹⁴ TUREK, Kajetán, *Zpráva o činnosti muzea za rok 1930*, [*Ročenka městského muzea za rok 1930*], Sušice 1931. (= Publikace městského muzea v Sušici, 6).

⁶¹⁵ LÁBEK, Ladislav, *Nález cínových nádob z doby předbělohorské v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Zpráva o činnosti muzea za rok 1930*, [*Ročenka městského muzea za rok 1930*], Sušice 1931. (= Publikace městského muzea v Sušici, 6).

⁶¹⁶ Více viz kapitola: 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy*.

⁶¹⁷ TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1931*, Sušice 1932. (= Publikace městského muzea v Sušici, 7).

obsahovala pro změnu pouze Turkovu studii *Dějiny rodu Uhlů a hotelu Svatobor*.⁶¹⁸ Ani v tomto případě nešlo o prvotisk. Byl to Turkův příspěvek do účetní zprávy sušické spořitelny.⁶¹⁹

Tyto účetní zprávy byly velmi reprezentativní a kromě statistické části, kde bylo zaznamenáno hospodaření spořitelny za uplynulý rok, obsahovaly ještě kulturní část, ve které vycházely různorodé zajímavosti ze současnosti i z historie celého politického sušického okresu. Autory těchto článků byli vrcholní představitelé sušických institucí, samosprávy, průmyslových podniků a škol. Kajetán Turek jako šéf městských úřadů a ředitel muzea mezi nimi rozhodně nemohl chybět a do účetních zpráv sušické spořitelny přispíval pravidelně. Navíc formát tohoto média dovozoval vydávat, na rozdíl od novin, i obsáhlejší studie v kompaktním uceleném provedení, proto se rozsáhlejší Turkovy badatelské výstupy přesunuly z novin právě na stránky těchto zpráv. Nicméně milovníci historie nebyli v *Sušických listech* ochuzeni. V novinách vycházely Turkovy studie i nadále, zaměřil se ale na články menšího rozsahu, které od roku 1931 většinou vycházely v obnovené rubrice *Historický koutek*.

I v roce 1932 vydalo muzeum svou publikaci, tentokrát nesl článek název *Jaroslav Vrchlický a Sušice*⁶²⁰ a jeho předlohu vydal Kajetán Turek opět nejprve v účetní zprávě sušické spořitelny. Na dalších dvou muzejních publikacích se Turek autorsky nepodílel. Jednalo se o muzejní publikaci: *Ke kolébce zlatonosné Otavy*,⁶²¹ jejímž autorem byl profesor F. Maloch a o dílo *Chov selské ovce v Čechách podle historických zpráv*⁶²² od Ing. Dr. Viléma Kurze. Kajetán Turek publikoval i nadále historické články do tisku nejen v Sušici, ale i do mnoha dalších periodik, které vycházely v jižních, středních nebo celých Čechách. Celkem Kajetán Turek v sušických a jiných periodikách v letech 1933 a 1934 publikoval dvacet článků a pojednání.⁶²³ V dalších letech se ale tak rozsáhlé autorské a publikační činnosti věnovat nemohl kvůli stěhování muzea do nové budovy, neboť bylo velice časově náročné.

⁶¹⁸ TUREK, Kajetán, *Dějiny rodu Uhlů a hotelu Svatobor*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1931, Sušice 1932. (=Publikace městského muzea v Sušici, 7).*

⁶¹⁹ TUREK, Kajetán, *Dějiny rodu Uhlů a hotelu Svatobor v Sušici*, in: *Čtyřicátá šestá účetní zpráva Spořitelny města Sušice za rok 1931, Sušice 1932, s. 38-50.*

⁶²⁰ TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1932, Sušice 1932. (Publikace městského muzea v Sušici, 8).*

⁶²¹ MALOCH, František, *Ke kolébce zlatonosné Otavy*, Sušice 1934. (Publikace městského muzea v Sušici, 9).

⁶²² KURZ, Vilém, *Chov selské ovce v Čechách podle historických zpráv*, Sušice 1934. (Publikace městského muzea v Sušici, 10).

⁶²³ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis.

Jedinou větší výjimku tvořily dvě muzejní publikace: *Prof. Dr. T. G. Masaryk poslancem za Sušici*⁶²⁴ a *Sušické ryby na stole krále českého*.⁶²⁵ Oslavu osmdesátých pátých narozenin prezidenta osvoboditele si nemohl Kajetán Turek dovolit zmeškat ani přes maximální vytížení se stěhováním muzea. Brožura vycházela z krátkodobé výstavy, která proběhla v muzeu v roce 1930 k Masarykovým osmdesátým narozeninám a ke které Kajetán Turek rovněž napsal kratší studii do tisku.⁶²⁶ Kostru publikace z roku 1935 tvoří korespondence kandidáta a později zvoleného poslance říšské rady T. G. Masaryka s purkmistrovským úřadem v Sušici a zprávy v dobovém tisku. Tato forma se ukázala být poměrně zajímavým příspěvkem k Masarykovým narozeninám, kdy se pro jednou neřeší jeho zahraniční odboj nebo se teatrálně neprojevuje vděčnost za sejmutí habsburského jha. Brožura vzpomíná na Masaryka jako na poslance, který s purkmistrovským úřadem v Sušici řešil otázku městských jatek nebo za Sušici loboval, aby zde byla vystavěna továrna na výrobu doutníků.

V sušickém tisku do velké míry Kajetána nahradil jeho syn Luboš Turek, který se v roce 1935 uvedl čtyřdílným článkem: *Jak řádila cholera v Sušici před 100 léty*.⁶²⁷ Po něm následovaly další: *Dějiny moru a kaple sv. Rocha v Sušici*⁶²⁸, *O lazebnících, felčarech, lékařích, apatykářích a materialistech v Sušici od 16. stol.*⁶²⁹ Tyto články byly sestaveny do muzejní publikace, která vyšla jako *Ročenka městského muzea za rok 1935*.⁶³⁰ Kajetán Turek toho roku napsal pouze několikadílnou studii *Kulturní obrázky ze Sušice z 50. – 70. let minulého století*⁶³¹ a drobný článek *Zalesňovací plán města Sušice z roku 1830*.⁶³² V roce 1936, kdy vrcholilo stěhování muzea do vlastní budovy, svoji literární činnost ještě omezil. V sušickém tisku publikoval pouze jedenkrát a to článek *Ceny potravin v Sušici v roce 1868*⁶³³. Ve spolupráci s profesorem sušického reálného reformního gymnázia a sušickým archivářem

⁶²⁴ TUREK, Kajetán, *Prof. Dr. Masaryk poslancem za Sušici*, Sušice 1935. (Publikace městského muzea v Sušici 11).

⁶²⁵ TUREK, Kajetán, *Sušické ryby na stole krále českého, rybníční hospodářství městské a umělý chov pstruhů a lososů*, Sušice 1935. (= Publikace městského muzea v Sušici 12).

⁶²⁶ TUREK, Kajetán, *Profesor T. G. Masaryk poslanec za Sušici*, *Sušické listy* 13, 1930, č. 10.

⁶²⁷ TUREK, Lubomír, *Jak řádila cholera v Sušici před 100 léty*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 34, č. 35, č. 36, č. 37.

⁶²⁸ TUREK, Lubomír, *Dějiny moru a kaple sv. Rocha v Sušici*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 36, č. 37, č. 39.

⁶²⁹ TUREK, Lubomír, *O lazebnících, felčarech, lékařích, apatykářích a materialistech v Sušici od 16. stol.*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 40, č. 42, č. 45, č. 47, č. 48, č. 49.

⁶³⁰ TUREK, Lubomír, *Ročenka městského muzea v Sušici za rok 1935*, Sušice 1935. (Publikace městského muzea v Sušici, 13).

⁶³¹ TUREK, Kajetán, *Kulturní obrázky ze Sušice z 50.-70. let minul. století*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 10, č. 11, č. 13, č. 23.

⁶³² TUREK, Kajetán, *Zalesňovací plán města Sušice z roku 1830*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 30.

⁶³³ TUREK, Kajetán, *Ceny potravin v Sušici r. 1868*, *Sušické listy* 19, 1936, č. 33.

v jedné osobě Antonínem Janákem vydal Kajetán Turek 14. muzejní publikaci,⁶³⁴ do které přispěl studií *Kaple Anděla Strážce v Sušici*⁶³⁵, Antonín Janák dodal *Staré děkanství - Voprchovský dům*.⁶³⁶ Obě části této publikace opět vyšly nejprve v účetní zprávě sušické spořitelny.⁶³⁷

Poté, co bylo muzeum otevřeno v nové budově, měl Kajetán Turek opět více času na publikační činnost. Bylo třeba reagovat na aktuální události. V roce 1937 do Sušice zavítala vzácná návštěva. Město navštívil sám prezident Edvard Beneš s chotí. U příležitosti této významné události napsal Kajetán Turek pro *Sušické listy* článek: *Návštěvy význačných a významných osob v Sušici*. Aktuální dění v Sušici odrážel i další Turkův článek, ve kterém byl nucen reagovat na aktuální téma po smrti Karla Kramáře. Činil tak jako člen strany Československé národní demokracie, strany, která ovládala radnici města Sušice, veřejný život i *Sušické listy*. Kajetán Turek k této příležitosti napsal článek, který nesl téměř nábožný název: *Úcta Sušických k JUDru Karlu Kramářovi*.⁶³⁸

V podstatě se jednalo o kompilaci korespondence místní sušické organizace Strany svobodomyšlné, později Národní demokracie, s Karlem Kramářem. Navíc zesnulému předsedovi strany uspořádal pietní vzpomínku ve formě krátkodobé muzejní výstavy. Je zajímavé, že Kajetán Turek necítil podobnou potřebu po smrti prezidenta osvoboditele T. G. Masaryka. Zapříčiněno to bylo patrně tím, že potencionálních autorů, želících odchodu tatíčka národa, bylo více a noviny byly podobných článků plné. Vyšla rovněž další muzejní publikace,⁶³⁹ na které se tentokrát podílel Kajetán Turek se starostou města Janem Seitzem. Starosta ve své části nazvané *Dovršení díla*⁶⁴⁰ představil nově otevřené Masarykovy sociální ústavy, ve kterých byl umístěn městský starobinec, sirotčinec a chorobinec. Kajetán Turek na

⁶³⁴ TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14).

⁶³⁵ TUREK, Kajetán, *Kaple Anděla Strážce v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14).

⁶³⁶ JANÁK, Antonín, *Staré děkanství - Voprchovský dům (Rodopisná studie sušických Voprchů z Feldenštejna a z Uračova)*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14).

⁶³⁷ TUREK, Kajetán, *Kaple Anděla Strážce v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1935*, Sušice 1936.

⁶³⁸ TUREK, Kajetán, *Úcta Sušických k JUDru Karlu Kramářovi*, *Sušické listy* 20, 1937, č. 27, č. 29.

⁶³⁹ TUREK, Kajetán, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici*, Sušice 1937. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14, [15]).

⁶⁴⁰ SEITZ, Jan, *Dovršení díla*, in: TUREK, Kajetán, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici*, Sušice 1937. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14, [15]).

starostovu stat' navázal historickou studií: *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici od 14. století*.⁶⁴¹, ve které shrnul dosavadní vývoj sociálního zaopatření.

Přemístění muzea do vlastní budovy se stalo i ústředním motivem v pořadí již šestnácté muzejní publikace.⁶⁴² Příspěvek Kajetána Turka nadepsaný *Městské muzeum ve vlastní budově*⁶⁴³ pojednával o všech pokusech a nezdarech ve snaze získat budovu pro muzeum. Karel Houra, architekt a stavebník, přidal ve svém pojednání *Úprava budovy muzea města Sušice*⁶⁴⁴ odborný technický popis adaptace této historické budovy. Antonín Janák využil patrně ještě volného prostoru v publikaci a připojil do ní článek, který s muzeem nesouvisel – *Kapucínský klášter v Sušici*.⁶⁴⁵ Brožura vyšla v roce 1938, všechny tři její segmenty vyšly opět i v „ročenice sušické městské spořitelny“.⁶⁴⁶

V roce osudném pro Československo, v době, kdy nacionální pnutí uvnitř sušického politického okresu dosáhlo nových dosud netušených rozměrů, pokračoval Kajetán Turek beze změny v psaní historických studií. V sušickém tisku se vedle chmurných zpráv o horšící se politické situaci objevil Turkův seriál článků vzpomínajících na právě zemřelého Karla Baxu. Článek nesl název: *JUDr. Karel Baxa poprvé v Sušici r. 1883 Upomínka na studentskou slavnost*⁶⁴⁷ a vyšel v sedmi pokračováních. Rovněž Lubomír Turek se po čase v *Sušických listech* připomněl článkem: *Vztah Jana Evangelisty Purkyně k Prácheňskému kraji*.⁶⁴⁸ Obě tyto studie postrádaly jakoukoliv paralelu s aktuálním děním nebo nějakou národně povzbudivou poznámku.

V roce 1936 se v Sušici objevily letáky a v sušickém tisku inzeráty. Upozorňovaly na počátek zajímavého projektu, který se zrodil z iniciativy Okresního osvětového sboru, hlavně pak z iniciativy jeho předsedy a okresního školského inspektora Aloise Kůse. Jednalo se o *Sborník Sušicka*, vlastivědné dílo dosud nevídaného rozsahu. *Má to býti dílo, které podá*

⁶⁴¹ TUREK, Kajetán, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici*, Sušice 1937, in: TUREK, Kajetán, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici*, Sušice 1937. (=Publikace městského musea v Sušici, 14, [15]).

⁶⁴² TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, Sušice 1938. (=Publikace městského musea v Sušici, 16).

⁶⁴³ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, Sušice 1938. (=Publikace městského musea v Sušici, 16).

⁶⁴⁴ HOURA, Karel, *Úprava budovy musea města Sušice*, TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, Sušice 1938. (=Publikace městského musea v Sušici, 16).

⁶⁴⁵ JANÁK, Antonín, *Kapucínský klášter v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, Sušice 1938. (=Publikace městského musea v Sušici, 16).

⁶⁴⁶ *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938.

⁶⁴⁷ TUREK, Kajetán, *JUDr. Karel Baxa poprvé v Sušici r. 1883 (Upomínka na studentskou slavnost.)*, *Sušické listy* 21, 1938, č. 8, č. 9, č. 11, č. 13, č. 14, č. 15, č. 17, č. 19.

⁶⁴⁸ TUREK, Lubomír, *Vztah Jana Evangelisty Purkyně k Prácheňskému kraji*, *Sušické listy* 21, 1938, č. 2, č. 3.

*skutečný obraz Sušicka v minulosti i přítomnosti a i z hlediska přírodního bohatství a v němž budou zahrnuty i jeho potřeby. Také průhledy do příštího vývoje nebudou bez zajímavosti.*⁶⁴⁹

Toto ambiciózní dílo bylo plánováno v rozsahu okolo čtyř set stran a týkat se mělo celého politického okresu Sušice. Autorsky se na Sborníku měla podílet *intelligence sušického kraje*.⁶⁵⁰ Tak byl poněkud sebevědomě nazván kolektiv lidí, kteří se měli do sborníku přispět. Kajetán Turek mezi nimi samozřejmě nemohl chybět. Za úkol dostal vypracovat hned tři kapitoly: *Přehled krajinské žurnalistiky, Hrady, tvrze a zámky na Sušicku a Musejnictví*. Aby byl dodržen stanovený rozsah sborníku, rozsah jednotlivých kapitol není příliš veliký. Maximální zhuštění informací pak nedával příliš velký prostor pro autorovu invenci. Proto jsou první dva Turkovy příspěvky opravdu pouze výčtem regionální publicistiky od počátku do autorovy současnosti, respektive seznam hradů, zámků a tvrzí z celého politického okresu. Ale na rozdíl od díla: *Sušice historie města a turistické výlety do okolí* (viz výše) se Kajetán Turek poučil, a pokud popis nějaké památky nepochází z jeho pera, okamžitě cituje. Rovněž kapitola *Musejnictví* přináší pouze zjednodušené dějiny sušického muzea a jeho nedávno získané budovy. Existenci muzea v Kašperských Horách odbývá jedinou poznámkou: *Městské muzeum v Kašperských horách bylo založeno v r. 1932. Jeho sbírky uspořádala Dr. Kamila Streitová.*⁶⁵¹, což nesvědčí o dobrých vztazích obou institucí. *Sborník Sušicka* byl vydán na přelomu let 1938 a 1939. Kuriózní je, že v době, kdy vyšel, již region tak, jak jej sborník popisoval, neexistoval, byl rozdělen mezi Třetí říši a druhou republiku.

Do Turkovy zaběhnuté publikační činnosti nezasáhl ani vznik Protektorátu Čechy a Morava. V roce 1939 a 1940 Kajetán Turek publikoval na stránkách *Sušických listů* cyklus *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890*.⁶⁵² Článek nechybí objektivita a to i přes to, že majiteli „dolní továrny“ byla židovská rodina Benedikta Fürtha a dalo by se očekávat, že se článek ponese v duchu oficiální antisemitské politiky Třetí říše. Naopak Kajetán Turek přiznává této továrně pozitivita. Kvituje výši platu: *mzda dělníků na tehdejší dobu byla v této továrně daleko vyšší než v ostatních továrnách na sirky*.⁶⁵³ Dále moderní sociální zabezpečení továrních dělníků: *měli dělníci částečně postaráno o sebe v případě onemocnění, neboť byla tu zřízena již v letech padesátých nemocenská pokladna, první v celých západních*

⁶⁴⁹ REDAKCE, *Vlastivědný sborník Sušicka, Sušické listy* 19, 1936, č. 6.

⁶⁵⁰ MŠ. D97/7, informativní leták k budoucímu vydání Sborníku Sušicka.

⁶⁵¹ KOT, Alois (red.), *Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo 1938*, Sušice 1939, str. 404.

⁶⁵² TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890, Sušické listy* 22, 1939, č. 44, č. 45, č. 46, č. 48, č. 49, č. 50, č. 51, Sušické listy 23, 1940, č. 3, č. 5, č. 6, č. 7, č. 8, č. 9, č. 12, č. 14.

⁶⁵³ TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890, Sušické listy* 22, 1939, č. 44.

Čechách.⁶⁵⁴ Autorem druhého seriálu historických prací byl Lubomír Turek, ten se na sirkařský průmysl ve svém díle: *Vývoj zapalovací techniky od křesadla k sirce*⁶⁵⁵ podíval pod jinou perspektivou. Ve svém cyklu se Luboš Turek zaměřil hlavně na vývoj sirek z technického hlediska a to včetně detailů z oboru chemie a strojního vybavení továren. Článek opět postrádal jakékoliv antisemitské zabarvení a to vzdor skutečnosti, že jeho významná část se opět týkala Bernarda Fürtha. Práce otce a syna Turkových vyšly v roce 1940 opět i jako muzejní publikace.⁶⁵⁶

V roce 1940 publikoval ještě Kajetán Turek další článek k výročí založení pošty v Sušici. Ten byl posledním uveřejněným článkem v sušickém tisku. Další příspěvky již nemocný a slábnoucí Kajetán Turek v Sušici neuveřejnil, přestože se některé další dochovaly v rukopisech a patrně byly k publikaci určené. Částečně to bylo způsobené pozastavením vydávání *Sušických listů*, které skončily v roce 1941, částečně jeho horšícím se zdravotním stavem. Luboš Turek v publikační činnosti rovněž dlouho nepokračoval. Po smrti otce převzal vedení muzea a nakonec i městského a muzejního archivu. Pravděpodobně mu kvůli pracovnímu vytížení již na badatelskou činnost nezbyval čas a rovněž z důvodu klesajícího počtu vycházejících periodik nebylo ani kde publikovat.

Kajetán Turek byl rovněž kronikářem města Sušice. *Rada král. města Sušice ve své schůzi dne 17. února 1915 usnesla se, aby založena byla pamětní kniha obce sušické. Podnět k založení této knihy dal městský tajemník Kajetán Turek.*⁶⁵⁷ Není nic překvapivého, že vedením této kroniky byl pověřen právě on. Nicméně kniha nebyla ještě ani ve vazbě a Turek byl povolán k vojenské službě a musel odjet na frontu. Městská rada marně hledala po zbytek války za Turka náhradu, a tak zůstala kronika až do jeho návratu ze zajetí prázdná. Při vedení kroniky metodicky vycházel ze spisu: *Návod k vedení pamětních knih*⁶⁵⁸ od Josefa Kazimoura, který připojil na začátek nové kroniky. Kajetán Turek vedl celkem tři knihy kroniky města Sušice v letech 1915 (1920)-1925, 1926-1935 a 1935-1938. Kroniky jsou po vzoru Kazimourovy příručky doplněny rovněž podrobným popisem významných budov, firem, spolků a množstvím statistik, například ze sčítání lidu nebo výsledků voleb.

⁶⁵⁴ TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890*, *Sušické listy* 22, 1939, č. 44.

⁶⁵⁵ TUREK, Kajetán, *Vývoj zapalovací techniky od křesadla k sirce*, *Sušické listy* 22, 1939, č. 37, č. 38, č. 39, č. 40, č. 41, č. 42, č. 43.

⁶⁵⁶ TUREK, Luboš, *Vývoj zapalovací techniky od křesadla k sirce*, TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890*, Sušice 1940. (=Publikace městského muzea v Sušici, 17).

⁶⁵⁷ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika 1915-1925, Pamětní kniha obce královského města Sušice*, str. 11.

⁶⁵⁸ KAZIMOUR, Josef, *Návod k vedení pamětních knih*, Praha 1920

Kromě péče o kroniku města Sušice se Kajetán Turek angažoval i ve věci kronik ostatních obcí. Spolu s osvětovým sborem uspořádalo kuratorium městského muzea v Sušici v roce 1927 kurz pro obecní kronikáře v budově reformního gymnázia v Sušici – v muzeu pro takovou akci nebylo dostatek místa. S předstihem o celé akci informovaly *Sušické listy*: *Jest na čase, aby už každá vesnice měla svého kronikáře, který by věcně zaznamenával všechny důležité příhody, jako neštěstí, pozemkovou reformu, počet padlých ve světové válce (se jmény), jména legionářů zúčastnivších se světové války osoby persekované Rakouskem aj. důležité události. (...) O těchto věcech pojedná svým známým způsobem známý odborník Dr. Macháček z Plzně.*⁶⁵⁹ Výroční zpráva muzea z roku 1927 hodnotí proběhnutý kurz pro kronikáře velmi kladně, zvláště co se týče účasti: *Účast byla neočekávaně veliká, největší ze všech kurzů v jihozápadních Čechách pořádaných.*⁶⁶⁰ Obdobný kurz byl uspořádán ještě jednou v roce 1941. O akci opět informovaly noviny: *Ježto jest třeba, aby obecní kronikáři řádně vedli obecní a snad i spolkové kroniky, byl v Sušici uspořádán kurz pro kronikáře.*⁶⁶¹ Kromě toho na jejich podporu vznikla nová komise: *v Sušici ustavena kronikářská komise, která bude poskytovat kronikářům ze Sušicka přesné a správné informace. Komisi tvoří: prof. Ant. Janák, právní rada Kajetán Turek a ředitel v.v. Josef Hozman. Na tyto pány jest možné obracet se v odborových věcech kronikářských.*⁶⁶² Komise pravděpodobně konzultovala případné dotazy ústně, protože žádné písemné zmínky se o její činnosti nezachovaly.

Kajetán Turek byl nesmírně plodný autor. Během své kariéry uveřejnil přes tři sta článků.⁶⁶³ Toto vysoké číslo je ještě obdivuhodnější, když se vezme v potaz, že se v první řadě musel věnovat svému zaměstnání tajemníka, později řízení městských úřadů a právnímu poradenství. Dále vedl městské muzeum, po určitou dobu i archiv a působil v mnoha sušických spolcích.⁶⁶⁴ V publikační činnosti byl Kajetán Turek do značné míry pragmatik. Mnoho děl publikoval ve více periodikách, naprosto bez úpravy nebo doplnění. Rovněž rád ve svých dílech, pokud měl o tématu pouze omezené znalosti, využíval práce svých kolegů, kteří byli v dané tematice zběhlejší. Pokud z nějaké předlohy „opisuje“, uvádí zpravidla zdroj, ze kterého cituje. Ovšem až na jednu výjimku, *Sušice, historie města a turistické výlety do okolí*, kdy byl usvědčen zvidavým penzistou Přimdou z plagiátorství. Co se týče témat, která si pro svá pojednání vybíral, je jejich paleta stejně široká jako počet a zaměření periodik, ve

⁶⁵⁹ REDAKCE, *Kurz pro obecní kronikáře, Sušické listy* 10, 1927, č. 8.

⁶⁶⁰ MŠ, sign. D97/4, XV. Zpráva o činnosti muzea městského v Sušici za r. 1927, Sušice 6. 6 1928, nestr.

⁶⁶¹ REDAKCE, *Kronikářská komise, Sušické listy* 24, 1941, č. 12.

⁶⁶² REDAKCE, *Kronikářská komise, Sušické listy* 24, 1941, č. 12.

⁶⁶³ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis.

⁶⁶⁴ Více viz kapitola: 8. 3. *Veřejný a spolkový život v Sušici a jeho vliv na muzeum.*

kterých publikoval, nicméně ve volbě témat jeho prací je možné vysledovat vliv Čenka Zírta, jehož přednášky navštěvoval. Značná část Turkovy tvorby je ovlivněna etnologií, historickou antropologií a kulturní historií. Co se týče územního vymezení Turkových témat, většina jeho prací se váže na dvě města, na Benešov, ve kterém žil a zahájil svou publikační činnost, a na Sušici, kam se přestěhoval. Několik článků věnoval Kajetán Turek i sousednímu Konopišti.

Svou badatelskou a publikační činnost v Sušici omezil Kajetán Turek téměř výhradně na samotné město. Nezáměr o region, ve kterém se Sušice nalézají, pramenil patrně z toho, že nepocházel z tohoto kraje. V Sušici zdomácněl, ale venkov pro něj zůstal pravděpodobně cizím. Přestože byl členem KČT, výletům do přírody patrně příliš neholdoval. Tomu nahrává i skutečnost že, přestože bylo muzeum v Sušici koncipováno jako muzeum určené pro celý politický okres, nebylo dlouhodobě schopno ve svých expozicích okres uspokojivě zobrazit. Dalším důkazem může být i fakt, že do ediční řady muzejních publikací se pouze jediná věnovala regionu.

Co se týče kvality Turkových historických prací, jsou vždy založené na badatelské činnosti. Podobně jako Josef Holík pro svá bádání nejvíce využíval archiv města Sušice. Téma, které zpracovával, se snažil vždy vyčerpat do největší možné míry a detailů. Často nechává promlouvat přímo prameny, někdy až v trochu přehnané míře, kdy do prací například opisuje celé smlouvy⁶⁶⁵ nebo korespondenci.⁶⁶⁶ Rovněž si libuje ve statistických hodnotách, to se pak v jeho dílech objevují celkem zbytečné seznamy například cen některých potravin v Sušici nebo počty jednotlivých řemeslníků v určitých letech.⁶⁶⁷ Tyto skutečnosti pak prodlužují jeho díla, což je problém hlavně u těch, která vychází jako novinové cykly. Nepříjemné je to hlavně pro čtenáře, ti na další pokračování rozečteného článku museli čekat minimálně do dalšího týdne bez jistoty, jestli bude článek v následujícím díle vůbec pokračovat, protože někdy vycházely i dost nepravděpodobně.

To kladlo nároky na čtenářovu paměť, pokud studie vycházela po delší dobu, musel si čtenář neustále pamatovat předchozí „děj“. Rovněž dělení takovéto studie mezi jednotlivá čísla bylo

⁶⁶⁵ TUREK, Kajetán, *Museum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938, str. 42-56. Například v této studii Turek cituje v plném znění smlouvy o směně, které jsou vzhledem k jejich formálnímu jazyku a řadě právních norem pro běžného čtenáře poměrně nezajímavé.

⁶⁶⁶ Vis například: *Úcta Sušických k JUDru Karlu Kramářovi*, nebo *JUDr. Karel Baxa poprvé v Sušici r. 1883 (Upomínka na studentskou slavnost.)*.

⁶⁶⁷ TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890*, *Sušické listy* 22, 1939, č. 44, č. 45, č. 46, č. 48, č. 49, č. 50, č. 51, *Sušické listy* 23, 1940, č. 3, č. 5, č. 6, č. 7, č. 8, č. 9, č. 12, č. 14.

často dost nešťastné. Za to ale pravděpodobně Kajetán Turek nemohl. Jeho práce byla rozporcována na části patrně editorem, přičemž sloužila jako výplň zbývajících míst v jednotlivých číslech podle aktuální potřeby. Důkazem jsou obrovské rozdíly v rozsahu jednotlivých dílů. Jednou díl zaujímá půl úvodní strany⁶⁶⁸ a následuje i na straně další, podruhé se epizoda omezuje na miniaturní odstavec. Ještě problematičtější je, že jednotlivé díly jsou děleny naprosto bez ohledu na jejich obsahovou návaznost. Takže jsou pak v jednotlivých číslech vytrženy z kontextu bez jakéhokoliv uvedení zpět do děje, nebo alespoň vysvětlující noticky.

Studie Kajetána Turka působí nestranným dojmem, nejsou zatíženy českým nacionalismem a to i přes to, že Kajetán Turek byl aktivním členem Národní jednoty pošumavské. Občas sice jeho díla obsahují povzdech ve smyslu, jak byli lidé dříve více národně uvědomělí, nebo morální srovnání současnosti s dobou, kterou nastiňuje daná studie. Ale ostrých nacionálních výpadů se dokázal vyvarovat. Jako aktivní účastník veřejného života reagoval někdy ve svých článcích na aktuální dění, v tomto ohledu hlavně na úmrtí významných osobností. V těchto případech pak někdy spojil svou publikační činnost s prací v muzeu, kdy v muzeu připravil krátkodobou výstavu a do tisku článků. Vše, co ve vztahu k publikační činnosti platí pro Kajetána Turka, téměř bezvýhradně platí i o jeho synovi, jehož publikační styl je tomu otcovu velmi podobný. Liší se snad pouze ve výběru témat. Lubomír Turek si vzhledem ke svému technickému vzdělání volil témata spíše z tohoto okruhu.

6. 7. Antonín Janák, jediný studovaný historik

Je třeba připomenout, že Antonín Janák byl prvním a jediným historikem, který měl ve zkoumaném období pro svá bádání a publikační činnost odborné vzdělání. Všichni jeho kolegové a předchůdci byli historiky pouze ze svého zájmu o historii a kromě Kajetána Turka, který navštěvoval přednášky Čeňka Zírta jako doplněk svého juristického vzdělání, odbornou průpravu neměli. To Antonín Janák studoval historii v době největšího rozmachu Gollovy pozitivistické školy. Mezi Janákovými pedagogy byli takoví velikáni české historie jako Josef Pekař, Josef Šusta nebo Jaroslav Bidlo. Kromě vzdělání měl Antonín Janák nespornou výhodou i v jazykovém nadání. Ovládal němčinu, latinu, řečtinu, francouzštinu, ruštinu, arabštinu a během svého slovenského pobytu obsáhl ještě slovenštinu a maďarštinu.⁶⁶⁹

⁶⁶⁸ Sušické listy byly děleny na tři sloupce a na úvodní straně bývaly zpravidla dva články.

⁶⁶⁹ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. 260.

S publikací historických studií začal nedlouho po svém příchodu do Sušice. Věren pozitivistickému odkazu Jaroslava Golla se středobodem Janákových děl stala důkladná heuristická příprava v sušickém archivu, který nedlouho po uveřejnění své první studie převzal do své správy. Jeho první práce pod názvem *Nač si Sušičtí v 16. stol. Stěžovali*⁶⁷⁰ vyšla v *Sušických listech* v prosinci 1934. Jednalo se o rozbor dvou suplik, které napsala městská rada císaři Maxmiliánu I. a české komoře. Tyto stížnosti na těžké majetkové poměry v době pobělohorských konfiskací dokázal zasadit do širšího kontextu sušických raně novověkých dějin. Hned v lednu následujícího roku publikoval další článek. Týkal se stejného historického období. Nesl název *Václav Altwasser poslední evangelický farář u Sv. Mouřence*. Na základě Altwasserova deníku rekonstruuje Antonín Janák životní pouť tohoto luteránského duchovního, který musel na základě patentu císaře Ferdinanda II. do nucené emigrace. I v tomto článku projevil Janák dobrou znalost sušických raně novověkých reálií, když s naprostou lehkostí doplňuje informace, které z Altwasserovy předlohy přímo nevyplývají.

V dalších historických pojednáních se Antonín Janák zaměřil na dějiny spojené s budovou starého děkanství. V této budově právě skončila nákladná rekonstrukce a v roce 1935 se do ní začalo stěhovat městské muzeum. Události spojené s rekonstrukcí starého děkanství, stavba nového a stěhování muzea vyvolaly u sušické veřejnosti patrně vlnu zájmu a řadu otázek. Antonín Janák se ve svých pojednáních pokusil zodpovědět ty, týkající se historie. V prvním článku této série: *Důchody sušických děkanů v minulosti*⁶⁷¹ dal Antonín Janák do souvislosti stavbu budovy nového děkanství s prebendami, které byly spojeny s úřadem sušického děkana: *V přítomné době, kdy město Sušice, aby získalo jednu z nejstarších budov města, umělecky cenné děkanství k umístění sbírek muzejních postaralo se s blahovolnou štědrostí o nové, moderní a reprezentativní sídlo děkanské, jakým se nemohou honositi ani mnohem větší a bohatší města. Bude snad zajímavé uvést, jaké příjmy měli sušičtí děkané v minulosti a jaké byly při tom jejich finanční nároky vůči městu.*⁶⁷² V dalším článku: *Příspěvek k historii starého děkanství*⁶⁷³ se Janák zaměřil na rodiny, které vlastnily tuto budovu předtím, než se z ní stalo sušické děkanství. Sám autor přitom přiznává, že se jedná pouze o popularizační článek pro širší veřejnost, přičemž podrobnější a obsáhlejší studii zpracuje později. Což učinil hned následujícího roku, když v „ročenice sušické spořitelny“ uveřejnil rodopisnou studii o

⁶⁷⁰ JANÁK, Antonín, *Nač si Sušičtí v 16. století stěžovali*, *Sušické listy* 17, 1934, č. 53.

⁶⁷¹ JANÁK, Antonín, *Důchody sušických děkanů v minulosti*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 13, č. 14.

⁶⁷² JANÁK, Antonín, *Důchody sušických děkanů v minulosti*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 13.

⁶⁷³ JANÁK, Antonín, *Příspěvek k historii starého děkanství*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 46.

rodině Voprchů,⁶⁷⁴ vlastníci budovu ve druhé polovině sedmnáctého století. Tato studie vyšla rovněž jako část 14. muzejní publikace⁶⁷⁵ spolu s příspěvkem Kajetána Turka: *Kaple Anděla Strážce v Sušici*.⁶⁷⁶

V roce 1936 uveřejnil Antonín Janák v *Sušických listech* ještě dvě studie, v článku *O staré latinské škole v Sušici*⁶⁷⁷ se věnoval dějinám tohoto vzdělávacího ústavu v Sušici v 17. a 18. století. V druhém článku: *Z minulosti sušického domu Na vršku*⁶⁷⁸ opět Antonín Janák propojil aktuální téma s historií. V domě Na vršku se právě chystalo otevření Masarykových ústavů sociální péče: městského chudobince, chorobince a sirotčince. Janák v článku přinesl ve zhuštěné podobě historii tohoto domu. V následujících letech již v sušickém tisku další články až na: *Úvaha o budoucnosti Sušicka*⁶⁷⁹ nepublikoval. Bylo to pravděpodobně kvůli většímu rozsahu těchto studií, které si patrně nepřál dělit do více čísel sušického periodika tak, jak to činil jeho kolega Kajetán Turek. Zaměřil se na příspěvky do „ročenky sušické spořitelny.“ V roce 1937 zde publikoval obsáhlejší historickou studii: *Z místopisu staré Sušice*.⁶⁸⁰ V této historické sondě přinesl popis, jak po stavební stránce vypadala Sušice v raném novověku. V následující „ročence“ ozřejmil historii kapucínského kláštera. Tato studie: *Kapucínský klášter v Sušici*⁶⁸¹ pak následně vyšla i jako součást muzejní publikace,⁶⁸² i když s ostatními příspěvky tematicky nesouvisela. V témže roce se rovněž autorsky podílel na *Sborníku Sušicka*,⁶⁸³ do kterého přispěl kapitolou o dějinách Sušicka.⁶⁸⁴ I nadále pravidelně přispíval do „ročenek sušické spořitelny.“ V roce 1939 publikoval: *Sušicko po Bílé hoře*,⁶⁸⁵ kde se věnoval změně majetkových poměrů na Sušicku po konfiskacích následujících po porážce stavovského odboje v roce 1620. Následujícího roku vyšel v „ročence“ další Janákův

⁶⁷⁴ JANÁK, Antonín, *Staré děkanství – Voprchovský dům (rodopisná studie sušických Voprchů z Feldenštejna a Uračova*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá účetní zpráva za rok 1935*, Sušice 1936.

⁶⁷⁵ TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14).

⁶⁷⁶ TUREK, KAJETÁN, *Kaple Anděla Strážce v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (=Publikace městského muzea v Sušici, 14).

⁶⁷⁷ JANÁK, Antonín, *O staré latinské škole v Sušici*, *Sušické listy* 19, 1936, č. 40.

⁶⁷⁸ JANÁK, Antonín, *Z minulosti sušického domu „Na vršku“*, *Sušické listy* 19, 1936, č. 50.

⁶⁷⁹ JANÁK, Antonín, *Úvaha o budoucnosti Sušicka*, *Sušické listy* 21, 1938, č. 43.

⁶⁸⁰ JANÁK, Antonín, *Z místopisu staré Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá prvá účetní zpráva za rok 1936*, Sušice 1937, str. 44-57.

⁶⁸¹ JANÁK, Antonín, *Kapucínský klášter v Sušici (Krátká historie o jeho počátcích, významu a klášterní knihovně)*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938, str. 72-85.

⁶⁸² JANÁK, Antonín, *Kapucínský klášter v Sušici*, in: TUREK, Kajetán, *Městské museum ve vlastní budově*, Sušice 1938, (= Publikace městského muzea v Sušici, 16).

⁶⁸³ KOT, Alois (red.), *Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo 1938*, Sušice 1939.

⁶⁸⁴ JANÁK, Antonín, *Dějiny Sušicka* in: KOT, Alois (red.), *Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo 1938*, Sušice 1939, str. 363-394.

⁶⁸⁵ JANÁK, Antonín, *Sušicko po Bílé hoře*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá čtvrtá účetní zpráva za rok 1939*, Sušice 1939, str. 36-42.

článek. V něm obrátil pozornost opět k významnému sušickému měšťanskému rodu, Rozacínům,⁶⁸⁶ jejichž rodopisnou studii opět propojil s historií domu, který jim patřil. V poslední „ročence“, která v tomto formátu vyšla, nechyběl opět Jankův příspěvek, tentokrát z právní oblasti: *Jak se v Sušici soudilo a trestalo za starých časů*.⁶⁸⁷ Během druhé světové války přispěl do dalšího vlastivědného počínu *Pošumavím k Chodsku*.⁶⁸⁸ Janákův příspěvek se opět týkal historie Sušicka.⁶⁸⁹ Po válce se autorsky zapojil do sborníku *Sušicko za okupace*,⁶⁹⁰ ve kterém zhodnotil činnost muzea a archivu za války a vizi jejich vývoje do budoucna.⁶⁹¹ Tím Janákova publikační činnost prakticky končí.

Po faktografické stránce je dílo Antonína Janáka na vysoké úrovni a svou platnost neztrácí ani dnes. Heuristicky vyháží logicky převážně z archivu města Sušice, ale na pomoc si bere i díla jiných českých historiků, díky čemuž je schopen regionální dějiny Sušicka vsadit do širšího kontextu českých dějin. V jeho pracích se nevyskytují žádné odvážné teorie, hraničí spíše s fantazy žánrem než se seriózní historickou prací jako u některých jeho kolegů. Historické události popisuje věcně, objektivně a bez přehnaného národního patosu a to i přes to, že těžiště jeho badatelského zájmu se nalézalo v raně novověkých dějinách. Tedy v době, která byla díky Jiráskovu dílu neodmyslitelně spojena s národní tragédií na Bílé hoře a následným habsburským útlakem v době „temna.“ Na rozdíl od Kajetána Turka si Antonín Janák pro svá pojednání v tisku zvolil skromnější formát, kdy se pouze výjimečně jeho článek přelil do více čísel. Kvůli tomu bylo třeba informace maximálně zhuštít. Tím ovšem články často přicházely o část literárního půvabu, patrně proto Antonín Janák raději publikoval v reprezentativnějších „ročenkách městské spořitelny.“ Zde mohl mít příspěvek odpovídající rozsah, aniž by hrozila ztráta jeho kompaktnosti rozdělením na více dílů. Navíc zde bylo možné článek doplnit zajímavými ilustracemi nebo fotografiemi a jeho atraktivitu tak ještě zvýšit.

⁶⁸⁶ JANÁK, Antonín, *Rozacínovský dům, Rodopisná studie sušického rodu Rosacínů z Karlšperka*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá pátá účetní zpráva za rok 1940*, Sušice 1941, str. 29-35.

⁶⁸⁷ JANÁK, Antonín, *Jak se v Sušici soudilo a trestalo za starých časů*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá pátá účetní zpráva za rok 1940*, Sušice 1941, str. 29-35.

⁶⁸⁸ VOHRADSKÝ, Václav, (red)., *Pošumavím k Chodsku, Kulturní obraz kraje*, Klatovy 1940.

⁶⁸⁹ JANÁK, Antonín, *Památosti Sušicka*, in: VOHRADSKÝ, Václav, (red)., *Pošumavím k Chodsku, Kulturní obraz kraje*, Klatovy 1940, str. 83-89.

⁶⁹⁰ HALLA, Václav (red), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947.

⁶⁹¹ JANÁK, Antonín, *Městské muzeum a archiv v Sušici v osvobozené republice*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. 111-113.

7. Dárci, dary a sbírkotvorná oblast sušického muzea

7. 1. Dárci, dary a jejich analýza v období od založení muzea do příchodu Kajetána Turka

Sbírky muzea v Sušici byly vzhledem k neutěšeným finančním poměrům v letech po založení muzea téměř výhradně závislé na dobrodiní občanů, kteří vytvořili základ sbírek tím, že do nich darovali své starožitnosti a předměty, o nichž usoudili, že by měly být v majetku muzea. Nedlouho poté, co se na stránkách *Posla ze Sušice* objevily Holíkovy výzvy k založení muzea, a městská rada vykázala budoucímu muzeu místnost, začaly se do rukou učitele Holíka sbíhat první darované předměty ve prospěch budoucích sbírek.

Učitel Josef Holík byl kromě jiného i redaktorem *Posla ze Sušice*, časopisu, který začal v Sušici vycházet na podzim 1879.⁶⁹² Vzhledem k tomu, že až na klatovský časopis *Šumavan*⁶⁹³ nebylo v Sušici ani v celém politickém okrese Sušice jiného českého tištěného média, poměrně rychle se stal hlavním zdrojem informací pro české obyvatelstvo tohoto regionu. Holík se této skutečnosti pokusil využít ve prospěch „svého“ muzea. Právě na těchto stránkách vyzval k založení muzea a informoval spoluobčany o dění kolem jeho zakládání. Kromě toho se rozhodl na stránkách *Posla ze Sušice* uveřejňovat i seznamy dárců s drobným popisem darovaných předmětů. Muzeum tak získalo poměrně účinnou reklamu. Dárci, kteří se o sobě a o svém darovaném předmětu dočetli, byli jistě polichoceni a zvyšovalo to jejich společenskou prestiž. Pro ostatní čtenáře to mohl být impulz k tomu, aby se mezi dárcy zařadili rovněž. Zároveň mohly tyto články pro potenciální dárcy sloužit i jako jakýsi návod, které předměty je do muzea vhodné darovat, protože s podobnou institucí jakou bylo muzeum, nebyly na Sušicku téměř žádné zkušenosti. Pokud se tedy sušický občan dočetl v tisku, že do muzea kdosi daroval staré mince nebo knihu, a sám podobné vlastnil, mohl se rozhodnout je do muzea darovat rovněž.

Seznamy dárců a darů na stránkách sušického periodika a v jeho nástupnických médiích⁶⁹⁴ jsou rovněž jedinou evidencí rozrůstajících se muzejních sbírek pro poměrně dlouhé období od založení muzea. V pionýrských začátcích byla byrokratizace muzea na minimální úrovni. Z doby po založení muzea se dochovalo jen velmi málo dokumentů o chodu této instituce. To se bohužel týká i evidence rozrůstajících se muzejních sbírek. Z neznámého důvodu Josef Holík nepovažoval za důležité vytvářet ucelený soupis dárců, přestože pro potřeby tiskárny

⁶⁹² *Posel ze Sušice, Časopis pro zábavu a poučení, Sušice 1879-1891.*

⁶⁹³ *Šumavan, týdeník pro zábavu a poučení, Klatovy 1868-1945.*

⁶⁹⁴ *Svatobor, časopis pro zábavu a poučení, Sušice 1881-1915.; Sušické noviny, časopis pro zábavu a poučení, Sušice 1891-1893.*

musel pravděpodobně vždy za dané období přehled dárců vytvořit, aby mohli být následně uveřejněni v novinách. Pro evidenci předmětů založil Josef Holík jakousi „inventární knihu⁶⁹⁵“, do které bohužel zapisoval pouze předměty v muzeu se nalézající, rozdělené do různých kategorií (knihy náboženské, rukopisy) bez bližšího určení, kdo a kdy předmět do muzea daroval. Oproti tomu do článků v *Poslu ze Sušice* uváděl Jozef Holík kromě jména dárcce a stručného popisu darovaného předmětu také povolání a místo bydliště dárců. Díky tomu je možné rekonstruovat jejich sociální rozvrstvení. Rovněž je možné z těchto článků rekonstruovat území, na kterém vnímali obyvatelé muzeum v Sušici jako „jejich vlastní“. Tudíž jako symbolické vyjádření regionu, se kterým se cítili být spjati sounáležitostí a který považovali za „svůj rodný kraj“.

Na Holíkovy výzvy k darování předmětů ve prospěch rodícího se muzea zareagovala veřejnost poměrně vstřícně. Zajímavým fenoménem prvních let bylo poměrně značné množství dárců nepocházejících ze Sušice. Největšího podílu dosáhli hned v prvním roce existence muzea, kdy jejich procentuální zastoupení dosáhlo téměř 47%⁶⁹⁶ ze všech dárců, kterých bylo 47.⁶⁹⁷ Navíc zdaleka ne všichni „mimosušičtí“ dárci pocházeli ze sušického politického okresu. Dárce, který během prvního roku poslal do muzea dary šestkrát,⁶⁹⁸ byl *Jakub Rožánek majitel továrny na hodiny v [Českých] Budějovicích*.⁶⁹⁹ Do muzea rovněž dorazily předměty z Počátek na Vysočině,⁷⁰⁰ Vídně⁷⁰¹ a dokonce bulharské Filippole,⁷⁰² dnešního Plovdivu. V roce 1881 pak došlo poměrně značné množství darů z Bakova, kde pan Kastner zorganizoval sbírku darů pro sušické muzeum. Této sbírky se spolu s ním účastnilo dalších devět pánů.⁷⁰³ Dárce z větší vzdálenosti od Sušice je možné identifikovat jako sušické rodáky, příbuzné, nebo přátele sušických občanů. Zajímavá je rychlost, s jakou se o založení muzea dozvěděli. Což znamená, že si buď museli nechat zasílat sušický tisk, nebo se o založení muzea dozvěděli z korespondence s příbuznými stále žijícími v Sušici, případně osobní návštěvou Sušice, jak je tomu u dárcce z Filippole, který byl ve svém rodišti na dovolené. Tento trend, kdy se do sušického muzea dostávají dary i ze značných dálek, je

⁶⁹⁵ MŠ. Museum města Sušice, Pro seznam věcí v muzeu kr. města Sušice se nalézajících, přírůstková kniha, a. d.

⁶⁹⁶ Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v: *Posel ze Sušice* 2, 1880.

⁶⁹⁷ Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v: *Posel ze Sušice* 2, 1880.

⁶⁹⁸ *Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 12, č. 13, č. 25, č. 28, č. 44, č. 48.

⁶⁹⁹ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 12.

⁷⁰⁰ HOLÍK, Josef, *Dar museu zdejšímu, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 49.

⁷⁰¹ HOLÍK, Josef, *Dar, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 28.

⁷⁰² HOLÍK, Josef, *Dary, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 32.

⁷⁰³ HOLÍK, Josef, *Dary museu, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 17.

možné pozorovat i v následujících letech, kdy do muzea přicházejí předměty od dalších sušických rodáků nejen z území Rakousko – Uherské monarchie, německého císařství, ale i Švédska, Francie nebo Spojených států amerických.

Co se týče podporovatelů muzea z českých zemí, i v následujících letech muzeum hojně zásoboval Jakub Rožánek z Českých Budějovic, ke kterému se připojil František Procházka, obchodník v Klatovech. Ten byl ve shánění darů sušickému muzeu rovněž velmi agilní a v roce 1881 do muzea poslal dary celkem šestkrát.⁷⁰⁴ Následujícího roku se František Procházka přestěhoval do Sušice a dočkal se v *Poslu ze Sušice* od vděčného Holíka laskavého přivítání: *Přejeme mu mezi námi hojného štěstí a velké přízně.*⁷⁰⁵ Poté přísun darů z Klatov téměř vyschl, příčinu čehož je třeba pravděpodobně sledovat v založení muzea v Klatovech. Trvalejší proud darů z jiných měst přicházel ještě ze Strakonic, kde mezi jinými dárci několikrát muzeum v Sušici obdaroval i spisovatel a okresní tajemník August Česlav Ludíkar.⁷⁰⁶ Z jiných měst přicházejí dary spíše sporadicky, ať se jedná o dárcy z Prahy, Plzně, Českého Krumlova, Písku nebo Hradce Králové.⁷⁰⁷

V období, kdy muzeum vedl Josef Holík, byly v socioprofesionální struktuře dárců významně zastoupeny tři skupiny dárců. V první řadě se jednalo o učitele. S ohledem na Holíkovo povolání se tento trend jeví jako pochopitelný. Josef Holík mohl na své kolegy působit na schůzích Jednoty učitelské, která sdružovala všechny učitele sušického okresu. Rovněž se učitelé mohli zapojit z vlastní iniciativy, čistě z pocitu morální povinnosti podpořit kulturní podnik, jakým vznikající muzeum rozhodně bylo. Podobně tomu bylo i u farářů, jejichž podporu si muzeum rovněž získalo, a to nejen mezi těmi venkovskými, ale významným podporovatelem muzea byl i sušický děkan Veledůstojný pan Jan Thurnwald. Učitelé a faráři patřili na venkově vždy k intelektuální elitě, proto podpora kulturních aktivit, jako bylo založení muzea, není z jejich strany nijak překvapivá.

Třetí významnou skupinou podporovatelů muzea byly školní děti, které jistě rády uposlechly výzvy svého učitele, pomocí které glosoval v novinách darování torza jedné staré knihy: *Z daru toho necht' i ostatní zdejší občané příklad si vezmou, pudy a truhly své prohlédnou.*⁷⁰⁸ A sušičtí žáci tak skutečně učinili. V prvních letech tvořily dary od sušických žáků občanských a měšťanských škol pouze mizivé procento, ale od roku 1884 jejich počet narůstá

⁷⁰⁴ *Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 8, č. 9, č. 18, č. 25, č. 29, č. 33.

⁷⁰⁵ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 4, 1882, č. 15.

⁷⁰⁶ HOLÍK, Josef, *Museu, Posel ze Sušice* 12 1890, č. 22.

⁷⁰⁷ Dárci jsou graficky zpracováni v příloze 3.

⁷⁰⁸ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 36.

z 8,5%⁷⁰⁹ přes 13%⁷¹⁰ v roce 1885 až na 18,5%⁷¹¹ v roce 1886. Následně se počet žáků mezi dárci pohybuje na dosti vysoké úrovni⁷¹² až do doby, kdy muzeu „vládl“ Josef Holík.

Ostatní dárci netvoří již žádnou jednoznačně definovanou socioprofesionální skupinu. Je možné je zahrnout pod pojem buržoazie a rolnictvo. Překvapivá je v tomto ohledu široká paleta živností, kterými se obyvatelé malého města a přilehlého venkova zabývali. Mezi dárci tak figurují vedle tradičních povolání, jako byli kováři, tesaři, řezníci a hostinští (kterých bylo mezi dárci rovněž poměrně hodně), i živnosti, které jsou již dnes zaniklé a téměř zapomenuté, jako hřebenáři, perníkáři nebo kartáčníci.⁷¹³

Část dárců patřila do skupiny státní správy a obecní samosprávy, nicméně jejich počet nebyl v Holíkově období tak významný jako za první republiky v době, kdy stál v čele muzea Kajetán Turek. Mezi „oficiály“ zauímají významnější místo strážníci a lesníci jak z okresu, tak ze Sušice. Stranou muzea nezůstala ani místní měšťanská elita v čele s purkmistrem královského města Sušice Ondřejem Tichým, který muzeu daroval předměty každý rok. Také se přičinil o to, aby byly muzeu předány i některé předměty z majetku obce, jednalo se hlavně o staré listiny města Sušice.⁷¹⁴ Kromě starosty získávalo muzeum předměty i od sušických měšťanských rodin, mezi kterými si během celého zkoumaného období vybuodovala nedostižnou pozici rodina Sedleckých. Tato rodina byla velmi rozvětvena a její jednotliví členové muzeum obdarovávali někdy i vícekrát do roka. Mezi dárci nechyběli ani sušičtí továrníci - členové rodin Fürthů, Scheinostů nebo Schwarzkopffů. Muzeum bylo v přízni i hraběte Ferdinanda Chotka, který vlastnil nedaleký velkostatek Volšovy⁷¹⁵, modrá krev kolovala rovněž v žilách majiteli hradu Velhartice baronu Gottliebu z Hennerků, který byl

⁷⁰⁹ Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v: *Posel ze Sušice* 6, 1884. Celkový počet dárců byl v roce 1884 59, z toho dárců uvedených jako žáci bylo 5.

⁷¹⁰ Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v: *Posel ze Sušice* 7, 1885. Celkový počet dárců byl v roce 1885 38, z toho dárců uvedených jako žáci bylo 5.

⁷¹¹ Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v: *Posel ze Sušice* 8, 1886. V roce 1886 bylo dárců v *Poslu ze Sušice* uveřejněno celkem 103, z toho žáků bylo 19.

⁷¹² V roce 1887 bylo z celkového počtu 95 dárců žáků 19, tzn. 14%, v roce 1888 bylo z celkového počtu 76 dárců žáků 13, tzn. 17%, v roce 1890 bylo z celkového počtu 91 dárců žáků 12, tzn. 13%, v roce 1891 bylo z celkového počtu 37 žáků 13, tzn. 35%. Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných Josefem Holíkem v *Poslu ze Sušice* v příslušných letech.

⁷¹³ Vlastní výzkum na základě analýzy článků uveřejněných Josefem Holíkem v časopisu *Posel ze Sušice* v letech 1880 -1892.

⁷¹⁴ HOLÍK, Josef, *Muzeu, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 14.

⁷¹⁵ HOLÍK, Josef, *Muzeu věnovali, Posel ze Sušice* 9, 1887, č. 17.

Holíkem požádán, aby muzeu propůjčil drobné archeologické nálezy z jeho hradu.⁷¹⁶ Mezi dárci se zapojil rovněž majitel velkostatku Chlum a c. k. dvorní rada Vilém Janig se svou chotí.⁷¹⁷

Na druhou stranu se v tomto období některé skupiny obyvatelstva prakticky nevyskytují. Například se mezi dárci v tomto období nalézají jen mizivé procento žen, které jsou zastoupeny v největší míře žákyněmi obecních a městských škol. Jinak se ženy mezi dárci objevují pouze sporadicky, nejčastěji jako manželky, vdovy nebo jiné rodinné příslušnice. Tak se do muzea dostala pozůstalost spisovatele Ivana Klicpery, když ji muzeu darovala jeho matka,⁷¹⁸ nebo část pozůstalosti po purkmistru J. A. Gabrielovi, kterou muzeu poslaly jeho tři dcery.⁷¹⁹ Pouze v jednotlivých případech se v tomto období vyskytují pracující dárnyně. Téměř výhradně se pak jednalo o učitelky: slečnu Fr. Neumanovou, učitelku ze Sušice,⁷²⁰ a slečnu Al. Stöglovou, industriální učitelku, rovněž ze Sušice.⁷²¹ Učitelskému povolání se věnovaly rovněž všechny tři dcery J. A. Gabriela.⁷²² Naprosto minimální zaměstnanost nesevředly o tom, že by ženy v politickém okrese sušickém byly v osmdesátých letech devatenáctého století výrazně emancipované nebo veřejně angažované. Malý národní zápal a veřejnou angažovanost sušických dam kritizoval ve stejném období i autor článku *O našich dámách*, který raději zůstal skryt za pseudonymem xyz: *začne-li s vámi, [pán] spanilé dámy, hovořiti o lásce k vlasti, o lásce k jazyku mateřskému, o národní hrdosti, chce-li probuditi ve vás národní vědomí, brzy pozná, že hází hrách na zed'. A brzy pozná, že srdce vaše prázdna jsou lásky vlastenecké, že hluchými jste k rozpravě národní.*⁷²³

Další skupinou obyvatelstva, která se v tomto období mezi dárci vyskytuje ve velmi malém počtu, jsou dělníci.⁷²⁴ Zajímavé je, že mnozí dárci, kteří pracovali například jako klempíři, příručí nebo soustružníci, jejichž zaměstnání by bylo možné označit za dělnická, se

⁷¹⁶ HOLÍK, Josef, *Museu, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 14.

⁷¹⁷ HOLÍK, Josef, *Museu, Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 24.

⁷¹⁸ HOLÍK, Josef, *Dary museu, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 18.

⁷¹⁹ HOLÍK, Josef, *K dějinám Sušice, Posel ze Sušice* 7, 1885, č. 21.

⁷²⁰ HOLÍK, Josef, *Muzeu, Posel ze Sušice* 9, 1888, č. 18.

⁷²¹ HOLÍK, Josef, *Muzeu, Posel ze Sušice* 9, 1888, č. 16.

⁷²² HOLÍK, Josef, *K dějinám Sušice, Posel ze Sušice* 7, 1885, č. 21.

⁷²³ XYZ, *O našich dámách, Posel ze Sušice* 5, 1883, č. 5.

⁷²⁴ Vlastní výzkum na základě analýzy článků uveřejněných Josefem Holíkem v časopisu *Posel ze Sušice* v letech 1880-1892.

s dělnickou třídou patrně neidentifikovali a raději při darování uvedli své konkrétní zaměstnání.⁷²⁵

Skupina obyvatel sušického politického okresu, která se mezi dárci sušického muzea nenalzáá vůbec, jsou němečtí obyvatelé okresu. Ti muzeum v Sušici naprosto ignorovali, což je dobře patrné z územního rozmístění dárců v okrese.⁷²⁶ Z toho jasně vyplývá, že dary do muzea přicházejí z velké části pouze z české části okresu. Pokud dárci územně spadají do částí okresu s německou většinou, jedná se o příslušníka české menšiny bydlícího v místě bydlícího, případně o Čechy, kteří v německých oblastech okresu pracovali, to lze spolehlivě dokázat vzhledem k českým křestním jménům takových dárců.⁷²⁷ Příslušníci sušické židovské menšiny, která mezi oběma národnostmi lavírovala a někdy se k velké nelibosti Čechů přiklonila k Němcům, figurují mezi dárci poměrně pravidelně. Ať už se jedná o továrnické rody Fürthů a Schwarzkopffů, nebo židovské rody patřící mezi drobnou buržoazii.

Stejně rozmanité jako dárci byly i dary, které do muzea přicházely. A z toho se velice rychle stal pro muzeum problém. Tím, že Holík nemohl dary třídít a ty méně vhodné ukládat do depositáře, byla poměrně rychle zahlcena muzejní místnost a vzhledem k rozmanitosti předmětů vyvstal koncepční problém, jak všechny dary uspořádat, neboť nebyl k dispozici depositář. Mnohé dary nepocházely z regionu, který mělo muzeum zobrazovat, navíc mezi nimi bylo i značné množství exotik, například: kokosové ořechy,⁷²⁸ části kroje z Pyrenejí a Vlášských Alp,⁷²⁹ nebo *neobyčejně krásný exemplář polypů z oceánu indického*.⁷³⁰ Vystavení těchto předmětů v regionálním muzeu v Sušici nedávalo už vůbec žádný smysl.

Mezi dary, které se do muzea v tomto období dostaly, dominovaly předměty z oboru numismatiky. Jednalo se hlavně o mince, ale i bankovky a cenné papíry. Mince byly opět velmi rozmanité, jak stářím. Mezi dary se nacházely i poměrně staré exempláře: grošíčky Jindřicha Břetislava, groš pražský a malý Václava II., míšeňský groš.⁷³¹ Mince byly rozmanité i co do původu: mince turecké, arabské, valašské⁷³² nebo americké.⁷³³ Mincí a bankovek

⁷²⁵ Vlastní výzkum na základě analýzy článků uveřejněných Josefem Holíkem v časopisu *Posel ze Sušice* v letech 1880 -1892.

⁷²⁶ Dárci jsou graficky zpracováni v příloze 3.

⁷²⁷ Například pan Vavřinec Schustr pošmistr z Rejštejna daroval muzeu dělovou kouli. HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 7, 1884, č. 1, nebo pan Josef Částka farář v Hurkenthale, daroval muzeu v roce 1888 zlatý čepec. HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 10, 1888, č. 25.

⁷²⁸ HOLÍK, Josef, *Dar, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 16.; HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 7, 1885, č. 24.

⁷²⁹ HOLÍK, Josef, *Pohřebiště, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 29.

⁷³⁰ HOLÍK, Josef, *Dary muzeu, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 8.

⁷³¹ HOLÍK, Josef, *Při pořádání muzea zdejšího* 3, 1881, č. 13.

⁷³² HOLÍK, Josef, *Dary, Posel ze Sušice* 2, 1880, č. 32.

darovaných muzeu hned v prvních dvou letech bylo takové množství, že česká a rakouská platidla mohl Holík uspořádat do poměrně slušné vývojové řady platidel, ve které byly zastoupeny mince ze středověku, raného novověku i mince a bankovky, které přestaly platit před několika desetiletími.⁷³⁴ Proč se stará platidla stala nejčastějším darem do muzejních sbírek, není těžké vysvětlit. Peníze jsou věcí každodenního užívání. A ani dnes není nic neobvyklého najít zakutálené mince nebo založené bankovky, které byly již dávno staženy z oběhu. Takováto platidla k praktickému užítku již nejsou, protože ztratila svou nominální hodnotu, ale i přesto si uchovávají jistou hodnotu symbolickou. Je v nich totiž jaksi uchován odkaz dřiny, kterou musel kdosi v minulosti vynaložit, aby je získal. Málokdy proto dochází k jejich fyzickému zničení a zůstávají v domácnostech „na památku.“ Ve chvíli, kdy v Sušici vzniklo muzeum, představovaly právě tyto předměty nejvhodnější možnost, jak se na vzniku muzea podílet, aniž by to bylo ekonomicky či citově náročné – to v případě, že by se případný dárcce rozhodoval, zda má muzeu věnovat nějakou starožitnost zděděnou po předcích, ke které má citový vztah.

Druhou nejčetnější skupinou darů byly písemné památky. Z nich pak nejvíce knihy, dále se mezi dary objevovaly smlouvy, stará vysvědčení nebo tiskoviny, staré mapy a obrazy. Mezi knihami převládaly ty s náboženskou tematikou, ať se jednalo o tištěná kázání, modlitební knížky, misály, nebo životopisy a obrázky svatých. Velké procento z nich byly knihy německé, ty se v muzeu ocitly patrně proto, že jim jejich majitelé nerozuměli. Do muzea se rovněž dostalo několik skutečně cenných exemplářů, mezi nimi listiny města Sušice, městská kniha Velhartická a poměrně zvláštní dar celé soukromé knihovničky: *Dne 3. t. m. o druhé hodině odp. přišel do redakce naší p. Josef Pilný, příručí v továrně p. V. Scheinosta se slovy, zdali bychom přijali do muzea starou jednu knihu. Toť voda na náš mlýn. Odebral se tedy redaktor listu tohoto se svědkem p. T. Přimdou, učitelem v Sušici do bytu p. Jos. Pilného a našli i dostali s ochotou veškerou od jeho matky tyto knihy: Chronica der Sachien und Riedersachien (...) z r. 1588 (...) knihu Jezusa Sychara (velký foliant) z tiskárny Jiřího Melantricha z r. 1575 s dedikací Vil. Rožmberkovi, (...) Kancionál (český) nákladem Jiříka Závěty ze Závětic z r. 1610 sepsaný od Tomáše Ržessatky, měštěnáina a radního města Sušice (...) tam nalézáme lat. báseň od Adama Rosacia a Carlíperge od M. J. Campána Vodňanského a druhou sepsal J. Rosacius Zatecenus. (...) Jak důležitá a vzácná to kniha pro Sušici! Písně v kancionále tomto jsou tím důležitější, poněvadž jsou tam ke zpěvům nápěvy.*

⁷³³ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice* 5, 1883, č. 20.

⁷³⁴ HOLÍK, Josef, *Při pořádání muzea zdejšího, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 13.

*Jistě se uchopí toho zpěváci nynější a pokusí se o to, aby některé ty krásné písně ve chrámu Páně co drahý poklad po otcích svých zděděný hlaholil.*⁷³⁵ Zde jistě mluvil za zpěvácký spolek svatého Václava, jehož byl Josef Holík aktivním členem. Článek končí poděkováním dárci a výzvou: *Zaslужuje dárce zajisté za dar tak značný nejvřelejších díků. Kéž i jiní sušičtí následují jej! Nezahazujte starých kněh! Chraňte každý lístek a odevzdejte jej muzeu, jako i jiné starobylé věci, jež připomínají nám předků našich.*⁷³⁶

Do muzea přicházelo také určité množství archeologických předmětů. Osud těchto darů býval někdy dost rozporuplný a jejich věnování sušickému muzeu nebylo úplně nejšťastnější. Část z nich totiž pocházela od vzdálených dárců, kteří muzeu zasílali archeologické předměty z místa svého bydliště, čímž se do muzejních sbírek dostávaly archeologické nálezy bez jakéhokoliv vztahu k sušickému regionu. Takovéto předměty by daleko lépe posloužily poznání kraje, ze kterého pocházely. Jejich odeslání do sušického muzea, nota bene bez popisu lokality a okolností nálezu takový artefakt v podstatě znehodnotilo.

Místní archeologické nálezy do muzea přicházely z několika zdrojů: v první řadě od obyvatelů vesnic, kteří o archeologický nález zavadili při orbě na svých polích nebo při práci v lese. Jako například *P. Jiří Niebauer hostinský v Albrechei, daroval pro zdejší muzeum kus drátěné košile, která byla v lese u Kadešic vykopána. Při ní ležel též velký meč a ten také tyto dny bude muzeu odevzdán.*⁷³⁷ Nebo *Pan Josef Appeltauer, velkostatkář v Žikovech, našel nad Stankovami v pasece velmi rezem sešlou starou dělovou kouli a daroval ji muzeu sušickému.*⁷³⁸ Druhým zdrojem archeologických nálezů byly nadšenci, kteří pátrali v okolí místních hradů: *P. Josef Appl, c. k. strážmistr zdejší četnické stanice, daroval muzeu zdejšímu hrot ze šípů, který pod hradem kašperským byl nalezen.*⁷³⁹ Nebo *Pan Rokycský mladší daroval z kamen kus okraje, kterýž mezi střepy ve sklepě pod Kašperským hradem našel.*⁷⁴⁰ Anebo *Pan Bartoloměj Hrabý studující 6. gym. tř. z Dobrušky [daroval] šipku v hradě Rábí nalezenou.*⁷⁴¹

Třetím byly nálezy při zemních pracích. Těch v poslední pětina devatenáctého století nebývale přibýlo z důvodu stavby železnice, silnic, hloubení vodovodu a kanalizace v Sušici

⁷³⁵ HOLÍK, Josef, *Značný dar muzeu zdejšímu, Posel ze Sušice 3, 1881, č. 15.*

⁷³⁶ HOLÍK, Josef, *Značný dar muzeu zdejšímu, Posel ze Sušice 3, 1881, č. 15.*

⁷³⁷ HOLÍK, Josef, *Dary, Posel ze Sušice 2, 1880, č. 25.*

⁷³⁸ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice 4, 1882, č. 25.*

⁷³⁹ HOLÍK, Josef, *Dar muzeu, Posel ze Sušice 2, 1880, č. 40.*

⁷⁴⁰ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice 4, 1882, č. 25.*

⁷⁴¹ HOLÍK, Josef, *Museum, Posel ze Sušice 10, 1888, č. 25.*

nebo stavby nových domů a rozšiřování továren. *Pan Josef Mirvald, stavitel zde, opět nalezl při kopání kanálu v dlouhé ulici peníz, na jehož lící straně jest obraz Panny Marie a na rubu sv. tři králů, dále nalezen v hloubce 1,25m. velký železný klíč. Obě věci jsou odevzdány muzeu.*⁷⁴² Nálezy ale byly často zničeny nebo rozkradeny dělníky, kteří si neuvědomovali cenu těchto artefaktů pro poznání dávné minulosti. *Nám se dostala do rukou zajímavá zpráva. Při kopání silnice pod kostelem [v Petrovicích] nalezeny byly kostry a u lebek kruhy t. j. naušnice prý z mědě? Bylo by dobře, aby ti, kdo odtud takový kroužek mají, aspoň jeden zdejšímu muzeu věnovali.*⁷⁴³

Ještě tragičtější byl osud jednoho z největších archeologických nálezů na Sušicku, kostrového pohřebiště, které se nalézalo na úpatí Svatoboru a bylo objeveno v roce 1881 při rozšiřování Scheinostovy továrny na výrobu sirek. Nedlouho po objevu se zpráva o nálezu po Sušici rychle roznesla: *Záhadné ono pohřebiště, které se nalézá na poli za továrnou p. V. Scheinosta, poutá již mysl i širších kruhů. Již opravdu ozývají se hlasové, že by se sestoupiti měl jakýs kruh přátel vědy, aby k dalšímu kopání koster přikročeno bylo.*⁷⁴⁴ Když ale do Sušice přijel profesor Woldřich provádět archeologický výzkum pohřebiště, přišel na smutnou skutečnost: *Hroby byly většinou zničeny (...) dělníci pouze po kroužcích u hlav mrtvol slídili a nenaleznuvše jich, s kostrami nemilosrdně, ano barbarsky nakládali (...) Woldřich odhadl počet zničených hrobů na šedesát.*⁷⁴⁵ Přesto se některé předměty podařilo zachránit: *Zpočátku se výkopu nedostalo patřičné pozornosti a tak kostry byly odhazovány stranou, dokud jeden pán ze Sušice - místo nenavštívil a odborným pohledem nestanovil názor, že je zde co dočinění s prastarým pohřebištěm. Tím se věci dostalo více pozornosti a zmíněný pán sám nalezl dva kusy bronzových naušnic, které pak následovalo více kusů, které od dělníků vykopány byly.*⁷⁴⁶

O to, kde by měly tyto předměty být uloženy, se rozhořel poměrně zajímavý spor: *Iniciátor podal zemskému muzeu zprávu týkající se učiněných nálezů, podle které se vlastník nalezených šperkových předmětů rozhodl vyhlásit, že tyto předměty přenechá muzeu v Praze.*

⁷⁴² HOLÍK, Josef, *Dary museu, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 22.

⁷⁴³ HOLÍK, Josef, *Dary, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 32.

⁷⁴⁴ REDAKCE, *Pohřebiště, Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 29.

⁷⁴⁵ BENEŠ, Antonín, *Slovanský řadový hřbitov v Sušici*, in: Horpeniak, Vladimír, *Sborník vlastivědných prací o Šumavě: k 650. výročí města Kašperské Hory*, Kašperské Hory 1980, str. 25.

⁷⁴⁶ Schüttenhofen, *Der Erzähler aus dem Böhmerwald* 2, 1881, č. 31. *Anfänglich wurde der Ausgrabung nicht die gehörige Aufmerksamkeit geschenkt und so die Skelette zur Seite geworfen, bis ein Herr aus Schüttenhofen den Platz besichtigte und nach dem gewonnenen Einblick die Ansicht ausstellte, dass man es hier mit einem uralten Leichenfeld zu tun habe. Auf dieses hin wurde der Sache etwas mehr Interesse zugewendet und von erwähntem Herrn selbst zwei Stück Bronzeohrgehänge gefunden, welchen dann mehrere Stücke, welche von Arbeitern ausgegraben wurden, folgten.*

*Když však prezident archeologické sekce zemského muzea na učiněnou zprávu ve velmi přátelském psaní odpověděl a zároveň požádal o přenechání nálezů zemskému muzeu naproti požadovanému odškodnění, nemohlo být této žádosti vyhověno, neboť vlastník nálezů pod vlivem několika pánů a pana purkmistra nabídku stáhl ve prospěch tamějšího takzvaného muzea. Co se zamýšlí výstavou těchto předmětů v muzeu Sušice pro vědu přínosného, shledáváme vážně nepochopitelným, když se dozvídáme, že se kromě několikera mincí se zde vůbec nic vědecké hodnoty nenachází. Každopádně by měly učiněné nálezy v zemském muzeu nalézt lepší místo. A měly by odborníkům k srovnávacím studiím a výzkumům sloužit, na základě čehož by teprve pro vědu hodnotu získaly. Tímto způsobem se vědě špatně slouží, je to k politování, že také ve vědeckých otázkách platí úzkoprse maloměšťácké hledisko.*⁷⁴⁷

Josef Holík byl patrně tím, co si v německém listu *Der Erzähler aus dem Böhmerwald*, o „svém“ muzeu přečetl, dost rozladěn, a tak autorovi německého článku adresoval dost nevybíravou odpověď: *Jistý pisálek otírá se v posledním čísle německého plátku [Der] E.[rzähler] a.[us] d.[em] B.[öhmerwald] o náš zárodek muzea, dokládaje, že věci za továrnou p. Vojt. Scheinosta nalezené, mají býti dány do muzea zemského a nikoli do místního, a to z té příčiny, poněvadž v muzeu místním není prý posud nic jiného než několik starých mincí. Z výroku toho jest viděti, že škrábálek oněch řádek v místnosti, kde ve skříních věci muzejní uschovány jsou, ještě ani nebyl a tedy věci ony neviděl. Stará li se tedy způsobem nerodáckým o věc rodáckou, nemůžeme za to. Aby práce z rukou českých u něho – jako Němce uznání nalézla, toho ani nežádáme, ale radíme mu, aby místo snižování věci důstojné, a zavrhování téže, položil, může-li a dovede-li ruku k dílu a pomohl věc, která rodiště jeho šlechtí, rozšiřovati a nikoliv dle vůle jeho věci místnímu muzeu ujímati. Může být jist, a to budíž k jeho upokojení, že majitel věci dávno již rozhodl, kam co dá, aniž by se jeho ptal, kam co*

⁷⁴⁷ Schüttenhofen, *Der Erzähler aus dem Böhmerwald* 2, 1881, č. 31. *Der Anreger machte dem böhmischen Landesmuseum Mittheilung von den geschehenen Funden, nachdem der Besitzer der gefundenen Schmuckgegenstände sich bereit erklärt hatte, solche dem Museum in Prag zu überlassen, als jedoch der Präsident der Archäologischen Sektion des Landesmuseums die gemachte Mittheilung in einem sehr freundlichen Schreiben beantwortete und zugleich um Überlassung der Funde – auch gegen eine geforderte Entschädigung – für das Landesmuseum ersuchte, konnte diesem Ansuchen insofern nicht entsprochen werden, als von dem Besitzer die Funde von einigen Herren durch den Herrn Bürgermeister für das hiesige sogenannte Museum reklamirt wurden. Was mit der Ausstellung dieser Gegenstände in dem Museum zu Schüttenhofen für die Wissenschaft bezweckt werden sollte, wird man wirklich unbegreiflich finden, wenn man erfährt, dass sich ausser einigen Münzen gar nichts von wissenschaftlichem Werte darin befindet. Jedenfalls hätten die gemachten Funde im Landesmuseum eine bessere Stätte gefunden und hätten daselbst Fachmännern zu vergleichenden Studien und Untersuchungen dienen können, wodurch sie erst für die Wissenschaft einen bleibenden Werth erhalten hätten. Auf diese Weise wird der Wissenschaft schlecht gedient und zu bedauert ist es, dass auch in wissenschaftlichen Fragen sich ein engherziger spießbürgerlicher Standpunkt geltend macht.*

*dáti má neb smí.*⁷⁴⁸ Předměty z nálezů Scheinostovy továrny na úpatí Svatoboru nakonec opravdu zamířily do sušického muzea.

Ostatní dary již netvořily tak početnou skupinu. Část z nich spadala do okruhu přírodnin, hlavně pak do říše nerostů a zkamenělin. Dárci v tomto případě muzeu věnovali jednotlivé exempláře i menší sbírky. Tyto dary ale opět z velké míry nepocházely ze sušického regionu a pro zobrazení geologické stavby regionu byly prakticky bezcenné. Podobný problém byl i s darovanými exempláři živočichů, rostlin a semen, z nichž velké množství pocházelo z exotických zemí: *Pan B Šimera, hudebník*, [daroval] *několik druhů semen z Cejlonu*,⁷⁴⁹ ale těch, které by znázorňovaly květeny a zvířena šumavského hvozdu a Pošumaví, bylo poskromnu. Zbytek darů spadl mezi starožitnosti. Jednalo se o exempláře zbraní, a to jak sečných, tak starých střelných a jejich součástí: *Pan E. Buriánek, puškař v Sušici* [daroval], *od pušky pažbu vykládanou kostkami perleťovými*.⁷⁵⁰ Dále pak šlo o drobnosti z každodenního života sušických měšťanů, jako byly tabatěrky nebo kusy oblečení.

V roce 1892 se Holíkův zdravotní stav zhoršil natolik, že již nebyl schopen soustavné práce ani ve škole, ani v muzeu a musel opustit i redakci *Posla ze Sušice*. Muzeum na dva roky osiřelo. To vedlo k ochromení veškeré muzejní práce, dost možná v této době nebyly přijímány ani dary. Poté, co muzeum převzal jako jednatel Jan Taul, se tok darů pravděpodobně alespoň zčásti obnovil, nicméně to není možné dokázat vzhledem k nedostatku pramenů. Jan Taul pravděpodobně pokračoval v zápisech do „inventární knihy“,⁷⁵¹ což je možné odvodit z jiného rukopisu u pozdějších zápisů. Ale v tisku dárce uveřejňovat přestal. Po rezignaci Jana Taula muzeum až do volby nového kuratoria nefungovalo, takže se pravděpodobně opakovala situace z doby po úmrtí Josefa Holíka, kdy nebylo v muzeu nikoho, kdo by případné dary přijímal.

V roce 1906 došlo k oživení muzea volbou nového kuratoria. V čele muzea jako jeho ředitel stanul Vojtěch Maš'ovský. Patrně z jeho popudu se „rubrika“ o dárcích a darech ve prospěch městského muzea na stránkách *Svatoboru* v roce 1907 vrátila. Bohužel ne na dlouho. Na jaře následujícího roku zemřel majitel sušické tiskárny a vydavatel *Svatoboru* Aleš Jánský, což vedlo k dočasnému přerušování tisku tohoto periodika. Když bylo vydávání novin v Sušici na podzim 1908 opět obnoveno zodpovědným redaktorem Hynkem Jindrou, rubrika obsahující

⁷⁴⁸ HOLÍK, Josef, *Hle, hle!*, *Posel ze Sušice* 3, 1881, č. 35.

⁷⁴⁹ HOLÍK, Josef, *Dary*, *Posel ze Sušice* 10, 1888, č. 25.

⁷⁵⁰ HOLÍK, Josef, *Museu, Svatobor* 6, 1886, č. 12.

⁷⁵¹ MŠ. Museum města Sušice, Pro seznam věcí v muzeu kr. města Sušice se nalézajících, přírůstková kniha, a. d.

dárce a dary v nich již z neznámých důvodů opět chyběla. Nicméně během krátké doby, kdy byli dárce v tisku opět uveřejňováni, dostalo se jich na stránky Svatoboru celkem 40,⁷⁵² ať se již jednalo o soukromé osoby, veřejné instituce nebo spolky. Při porovnání s posledními roky, kdy byli dárce uveřejňováni ještě Josefem Holíkem, a s prvními lety působení Kajetána Turka je mezi dárce možné najít stejné osoby a rodiny, z čehož vyplývá, že alespoň někteří dárce podporovali muzeum dlouhodobě, téměř se dá říci pravidelně. Z toho lze usoudit, že tito „dlouhodobí“ dárce pravděpodobně posílali dary do muzea i v době, pro kterou chybějí písemné důkazy. To, že v letech 1894-1906 a 1908-1911 se v novinách nenalézají žádní dárce pro muzejní sbírky, je možné tedy s větší pravděpodobností připsat osobnímu postoji muzejních pracovníků k této problematice nebo jejich vztahu s vydavateli sušických periodik než skutečnosti, že by se v daných letech žádní dárce pro muzejní sbírky nenašli.

7. 2. Dárce, dary a jejich analýza od příchodu Kajetána Turka do konce sledovaného období

Situace muzea se všeobecně zlepšila s příchodem Kajetána Turka do Sušice v roce 1912. Hned od začátku svého působení začal systematicky práci v muzeu byrokratizovat, stejně tomu bylo i s dárce a dary, které začal evidovat do „knihy dárců“ zřízené pro tyto účely. Prvním rokem, zaznamenaným v knize, byl rok 1913. Dárců bylo toho roku 45,⁷⁵³ přičemž 18% z nich nepocházelo ze Sušice.⁷⁵⁴ Bohužel slibné oživení muzejní činnosti přibrzdila první světová válka, což se také odrazilo i na poklesu počtu dárců. Nejednalo se o pokles prudký, ale pozvolný. V roce 1914 muzeum obdarovalo ještě 37⁷⁵⁵ dárců a za první čtvrtletí roku 1915 jich bylo stále ještě 28.⁷⁵⁶ Poté byl Kajetán Turek, který zápisy do knihy dárců zaznamenával, povolán na frontu. Ředitel muzea nedlouho poté zemřel a ti, co muzeum dočasně vedli, v zápisech darů nepokračovali. Ale sestupná tendence v počtu dárců je dost pravděpodobná, protože první poválečný rok, kdy panovala podobná nouze jako v posledních válečných letech, kniha dárců zaznamenává pouze 12 dárců.⁷⁵⁷

Následujícího roku zažilo muzeum všeobecné oživení, na kterém měl lví podíl navrátilší se Kajetán Turek. Stoupal počet návštěvníků a stejně tak i dárců. Jejich počet činil v tomto roce

⁷⁵² Vlastní výpočet na základě analýzy článků se seznamy dárců pro sušické muzeum uveřejňovaných v: *Svatobor* 16, 1908.

⁷⁵³ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1913.

⁷⁵⁴ V roce 1913 bylo z celkového počtu 45, nesusických dárců 8 tzn. 18%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁵⁵ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1914.

⁷⁵⁶ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1915.

⁷⁵⁷ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1919.

78.⁷⁵⁸ Vzestupný trend je možné sledovat až do roku 1926,⁷⁵⁹ přestože jsou jejich počty v jednotlivých letech poměrně rozkolísané.⁷⁶⁰ V letech 1927 a 1928 došlo k evidentnímu poklesu dárců,⁷⁶¹ jejich počet v roce 1928 poklesl pod stovku.⁷⁶² Poté počet dárců v podstatě stagnoval až do roku 1931.⁷⁶³ Muzeum také patrně pocítilo dopady velké hospodářské krize, protože následoval dramatický pokles, kdy v roce 1932 klesl počet dárců na 69⁷⁶⁴ a následně dalšího roku dokonce na 60.⁷⁶⁵ Pak nastalo drobné oživení, které vyvrcholilo v roce 1935, kdy počet dárců opět nepatrně překročil hranici sto dárců za rok⁷⁶⁶. Následně se situace opět obrátila a počet dárců každoročně klesal až do roku 1941, kdy kniha dárců zaznamenává pouhých 8⁷⁶⁷ a v roce 1942 se již žádní nevyskytují.

V období první republiky procento dárců, kteří nepocházeli ze Sušice, výrazně pokleslo. Ve dvacátých letech počet nesušických dárců málokdy přesáhl deset procent z celkového počtu.⁷⁶⁸ Ve třicátých letech bylo procentuální zastoupení těchto dárců daleko rozkolísanější než v předchozím desetiletí. Pohybovalo se v rozmezí od 4% do 19%.⁷⁶⁹ Nicméně tyto dva

⁷⁵⁸ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1920.

⁷⁵⁹ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výzkum na základě analýzy počtu dárců v letech 1920-1926.

⁷⁶⁰ V roce 1921 bylo 132 dárců, v roce 1922 bylo 104 dárců, v roce 1923 bylo 173 dárců, v roce 1924 bylo 173 dárců, v roce 1925 bylo 115 dárců a v roce 1926 bylo 159 dárců, MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁶¹ V roce 1927 poklesl počet dárců na 124 a v roce 1928 na 97 dárců, MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁶² MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1928.

⁷⁶³ V roce 1929 bylo 103 dárců, v roce 1930 bylo 108 dárců a v roce 1931 bylo 113 dárců. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Výpočet vlastní.

⁷⁶⁴ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1932.

⁷⁶⁵ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1933.

⁷⁶⁶ V roce 1934 bylo 79 dárců, v roce 1935 bylo 107 dárců. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁶⁷ V roce 1936 bylo 91 dárců, v roce 1937 bylo 90 dárců, v roce 1938 bylo 60 dárců, v roce 1939 bylo 33 dárců, v roce 1940 bylo 32 dárců a v roce 1941 8 dárců, pro roky 1942-1945 v knize dárců žádní dárci zaznamenáni nejsou. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁶⁸ V roce 1920 bylo z celkového počtu 78, nesušických dárců 7 tzn. 9%, v roce 1921 bylo z celkového počtu 132, nesušických dárců 9 tzn. 7%, v roce 1922 bylo celkového počtu 104, nesušických dárců 11 tzn. 10,5%, v roce 1923 bylo z celkového počtu 173, nesušických dárců 13, tzn. 7,5%, v roce 1924 bylo z celkového počtu 173, nesušických dárců 12, tzn. 7%, v roce 1925 bylo z celkového počtu 115, nesušických dárců 9 tzn. 8%, v roce 1926 bylo z celkového počtu 159, nesušických dárců 14 tzn. 9%, v roce 1927 bylo z celkového počtu 124, nesušických dárců 15 tzn. 12%, v roce 1928, bylo z celkového počtu 97, nesušických dárců 12 tzn. 12%, v roce 1929 bylo z celkového počtu 103, nesušických dárců 8 tzn. 8%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁶⁹ V roce 1930 bylo z celkového počtu 108, nesušických dárců 13 tzn. 12%, v roce 1931 bylo z celkového počtu 113, nesušických dárců 5 tzn. 4%, v roce 1932 bylo z celkového počtu 69, nesušických dárců 9, tzn. 13%, v roce 1933 bylo z celkového počtu 60, 10 nesušických dárců, tzn. 17%, v roce 1934 bylo z celkového počtu 79, nesušických dárců 5, tzn. 6%, v roce 1935 bylo z celkového počtu 107, nesušických dárců 6 tzn. 6%, v roce 1936 bylo z celkového počtu 91, nesušických dárců 7 tzn. 8%, v roce 1937 bylo z celkového počtu 90, nesušických dárců 6 tzn. 7%, v roce 1938 bylo z celkového počtu 60, nesušických dárců 8 tzn. 13%, v roce 1939 byli z

roky byly výjimečné a v ostatních letech třetí dekády dvacátého století se počet nesusických dárců pohyboval opět pouze kolem jedné desetiny ze všech dárců.

Většina nesusických dárců i v období první republiky pocházela stále nejvíce z českých obcí sušického soudního okresu. Co se týče zbylých dvou soudních okresů sušického politického okresu, ve kterých žila německá většina, začaly dary oproti dobám monarchie proudit více i z těchto míst. Za vysvětlením nárůstu počtu dárců z „německé části“ sušického politického okresu stojí skutečnost, že v těchto oblastech začalo pracovat více Čechů ve státní správě, než tomu bylo za časů monarchie. Do pohraničí přišli čeští zaměstnanci pošt, úředníci, četníci, finanční stráž a učitelé menšinových škol, jejichž síť se během první republiky ještě více zahustila. Malé procento dárců pocházelo obdobně jako v předchozím období z velkých měst republiky, zvláště pak z Prahy a Plzně, z jiných měst se jednalo pouze o jednotlivé případy za rok,⁷⁷⁰ což je trochu překvapivé vzhledem k množství letních hostů a turistů, jejichž počet snad i vlivem cílené propagace Sušice jako turistického resortu neustále narůstal.

Co se týče zaměstnání dárců, ti regionální pocházeli již tradičně z řad učitelů, farářů nebo rolníků, a nebo patřili k nově příchozím státním zaměstnancům. Zvláště aktivním dárcem z této skupiny byl například pan Mendl, vrchní poštmistr z Kašperských Hor, který ve dvacátých a třicátých letech muzeu v Sušici zasílal dary téměř každoročně⁷⁷¹ a nepřestal ani poté, co vzniklo muzeum v samotných Kašperských Horách.

Většina dárců, kteří byli ze Sušice, stále pocházela z největší části z řad sušické buržoazie. Ale i ve struktuře sušických dárců došlo k jistým změnám. V první řadě mezi nimi poklesl počet žáků občanských a městských škol, kteří mezi ostatními dárci zaujímají ve dvacátých a třicátých letech pouze zanedbatelné procento. Jedině v roce 1938 jejich podíl jednorázově dosáhl 10%.⁷⁷² Na tomto výrazném propadu je vidět, jak důležitá byla pro tuto skupinu osobnost Josefa Holíka, který jako učitel muzeum mezi žáky významně propagoval. Sušičtí i venkovští učitelé podporovali muzeum i nadále v neztenčené míře. K této skupině se přidalo i několik profesorů a studentů sušické reálky, potažmo od roku 1918 sušického reálného

celkového počtu 33, nesusičtí dárci 2, tzn. 6%, v roce 1940 bylo z celkového počtu 32, nesusických dárců 6 tzn. 19%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷⁰ Vlastní výzkum na základě analýzy „knihy dárců“ v letech 1919 – 1941. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷¹ Pan Mendl poslal dar muzeu v letech: 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1932, 1934, 1935, 1937. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výzkum.

⁷⁷² V roce 1938 bylo z celkového počtu 60 dárců 6 žáků. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

gymnázia. Tato skupina sice nebyla nikterak početná, ale někteří sušičtí profesoři patřili k pravidelným dárcům.

Mezi dárci nabyla na významnosti skupina úředníků. V této skupině dárců byli zastoupeni pracovníci okresu, celostátních institucí, pošty, četnictva, soukromých podniků a hlavně zaměstnanci obecního úřadu v Sušici. Zvýšení počtu úředníků mezi dárci je patrně možné vysvětlit profesním zaměřením současného ředitele muzea. Kajetán Turek byl povoláním tajemník městských úřadů, od roku 1936 právním radou⁷⁷³ města Sušice. Mohl tak na své podřízené a kolegy působit podobně jako před lety působil Josef Holík na sušické žáky. Muzeum bylo v přízni i městské honorace v čele se starostou města Janem Seitzem, který poprvé přiběhl do muzea již v roce 1890 darovat rakouský tříkrejcar,⁷⁷⁴ tehdy byl ještě žákem třetí třídy obecné školy. Na muzeum nezanevřel ani v dobách, kdy již byl ctihodným občanem a starostou. Do muzejních sbírek přispívali i jeho synové Otto a Josef.

Největší nárůst mezi dárci v období první republiky zaznamenaly příslušnice něžného pohlaví. V osmdesátých letech byl počet žen mezi dárci sušického muzea procentuálně zanedbatelný vzhledem k tomu, že se ženy mezi dárci vyskytovaly pouze v ojedinělých případech. Podobný trend je možné sledovat ještě v prvních letech po vzniku Československa, kdy se ženy mezi dárci vyskytují stále pouze sporadicky. Ale již roku 1923 jsou mezi dárci zastoupeny poměrně významně, toho roku dosáhly 12%⁷⁷⁵ z celkového počtu dárců. Až do konce dvacátých let kolísá procentuální zastoupení žen mezi dárci od 9% v roce 1926⁷⁷⁶ až po 22% v roce 1928.⁷⁷⁷ Nicméně v absolutních hodnotách se dárkyně jeví jako stabilnější skupina. Procentuální kolísání je způsobeno kolísáním celkového počtu dárců v jednotlivých letech.⁷⁷⁸ Následný vývoj v počtu dárek je poměrně zajímavý. Od počátku třicátých let se procentuální podíl žen poměrně rovnoměrně snižuje až na pouhých 6%⁷⁷⁹ v roce 1934. Podíl

⁷⁷³ REDACE, *Kajetán Turek jmenován právním radou*, *Sušické listy* 19, 1936, č. 36.

⁷⁷⁴ HOLÍK, Josef, *Museu věnovali*, *Posel ze Sušice* 12, 1890, č. 10.

⁷⁷⁵ V roce 1923 bylo z celkového počtu 173 dárců, žen 20 tzn. 12%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷⁶ V roce 1926 bylo z celkového počtu 159 dárců, žen 15 tzn. 9%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷⁷ V roce 1928 bylo z celkového počtu 97 dárců, žen 21 tzn. 22%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷⁸ V roce 1924 bylo z celkového počtu 173 dárců, 21 žen, tzn. 12%, v roce 1925 bylo z celkového počtu 115 dárců 15 žen, tzn. 13%, v roce 1926 bylo z celkového počtu 159 dárců, 15 žen, tzn. 9%, v roce 1927 bylo z celkového počtu 124 dárců, 22 žen, tzn. 18%, v roce 1928 bylo z celkového počtu 97 dárců, 21 žen, tzn. 22%, v roce 1929 bylo z celkového počtu 103 dárců, 19 žen, tzn. 18%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁷⁹ V roce 1934 bylo z celkového počtu 79 dárců, 5 žen, tzn. 6%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

žen tak kopíruje obecný trend, kdy během velké hospodářské krize celkový počet dárců rovněž výrazně poklesl.⁷⁸⁰ Od roku 1935 dochází opět k růstu počtu dárců a zvyšuje se i podíl žen mezi nimi. Na konci třicátých let, kdy se celkový počet dárců kvůli politickému vývoji opět snižuje, počet žen klesá v celkovém počtu pomaleji, a tak podíl žen v tomto období nezdánka dosahuje 20% z celkového počtu dárců.⁷⁸¹

Struktura dárek je rovněž poměrně zajímavá. Velkou část z nich tvoří ženy, které jsou v „knize dárců“ vedeny jako vdovy. Některé byly velmi agilními dárkyněmi a muzeu věnovaly předměty každý rok, někdy dokonce několikrát do roka.⁷⁸² Zpravidla to bývaly ženy, jejichž muži byli za svého života významnými přispěvateli do muzejních sbírek a nezdánka bývali učiteli. Jako tomu bylo u ředitelů sušických škol panů Slívy a Martínka, po jejichž smrti byly jejich manželky celá dvacátá léta nejčastějšími dárci z řad žen.⁷⁸³ Jisté procento žen, které rozmnožily sbírky muzea v Sušici, měly u svého jména v knize dárců uvedeno „choť“, zpravidla se jednalo o ženy sušických měšťanů, gymnaziálních profesorů nebo letních hostů. Nově se mezi dárci objevují ženy, které mají v *knize přírůstků* uvedeno povolání. Ve většině takových případů bylo u ženského jména v kolonce povolání uvedeno poměrně obecné označení soukromnice, ale mezi dárkyněmi byly i hostinské, cukrářky nebo obchodnice.

Zdá se, že na konci dvacátých let byly sušické ženy daleko emancipovanější než před čtyřiceti lety v osmdesátých letech devatenáctého století. Během dvacátých a ještě více během třicátých let se stalo běžným, že podstatná část žen měla již své povolání a nejednalo se jen o drobné živnostnice. Pronikly i mezi úředníky, jako například slečna Eliška Šittlerová,⁷⁸⁴ která

⁷⁸⁰ V roce 1930 bylo z celkového počtu 108 dárců, 19 žen, tzn. 18%, v roce 1931 bylo z celkového počtu 113 dárců, 13 žen, tzn. 12%, v roce 1932 bylo z celkového počtu 69 dárců, 7 žen, tzn. 10%, v roce 1933 bylo z celkového počtu 60 dárců, 6 žen, tzn. 10%, v roce 1934 bylo z celkového počtu 79 dárců, 5 žen, tzn. 6%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁸¹ V roce 1935 bylo z celkového počtu 107 dárců, 13 žen, tzn. 12%, v roce 1936 bylo z celkového počtu 91 dárců, 21 žen, tzn. 23%, v roce 1937 bylo z celkového počtu 90 dárců, 17 žen, tzn. 19%, v roce 1938 bylo z celkového počtu 60 dárců, 8 žen, tzn. 13%, v roce 1939 bylo z celkového počtu 33 dárců, 7 žen, tzn. 21%, v roce 1940 bylo z celkového počtu 32 dárců, 6 žen, tzn. 19%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.* Vlastní výpočet.

⁷⁸² Vlastní výzkum na základě analýzy „knihy dárců.“ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.*

⁷⁸³ Paní Martínková darovala muzeu předměty v letech: 1923 – dvakrát, 1924, 1925, 1927 – dvakrát, 1929, 1930, paní Slívová darovala předměty muzeu v letech: 1924 – dvakrát, 1925 – dvakrát, 1926 – třikrát, 1927 – dvakrát, 1929 – dvakrát, 1930 – dvakrát a v roce 1931 – dvakrát. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.*

⁷⁸⁴ SOKA Klatovy, archiv města Sušice, sign. 111, Zápis ze schůzí městského zastupitelstva 10.1.1927–18.2.1931, *Zápis XXIV. řádné schůze obecního zastupitelstva města Sušice, konané dne 30. srpna 1929, o 6. h. večer v zasedací síni v radnici.* Slečna Eliška Šittlerová je zde uvedena jako zapisovatelka.

pořizovala zápisy z jednání městského zastupitelstva, nebo slečna Černá, vedoucí agendu muzea.⁷⁸⁵ I sušické reformní reálné gymnázium mělo od roku 1931 svou profesorku Marii Šmrhovou.⁷⁸⁶ Ženy se dokonce pevně usadily i v obecním zastupitelstvu města Sušice.⁷⁸⁷

Další skupina obyvatel, která se mezi dárci začala objevovat častěji, byli dělníci. V žádném případě se ale nejednalo o tak významný nárůst jako u žen. Jejich počet vzrostl z několika případů za deset let na několik případů za rok. Jejich vztah k muzeu a starožitnostem se příliš nezlepšil, o čemž svědčí například události kolem cínového pokladu, jenž se jeho nálezci pokusili zpeněžit ve sběrném dvoře.⁷⁸⁸ Naprosto žádná změna pak nastala v případě německých obyvatel regionu, ti muzeum v Sušici nadále ignorovali.

Nezměnila se příliš ani skladba darů. Jejich největší část stále tvořila platidla. V letech po první světové válce velké procento z nich pocházelo ze zahraničí, v první řadě pak z Ruska, v menší míře i z Rumunska, Srbska nebo Francie.⁷⁸⁹ Do Sušice se dostaly spolu s navráťivšími se vojáky, kteří je buď nestihli utratit, nebo si je přivezli na památku. Později se v muzeu začaly objevovat ve větší míře inflační bankovky německé, rakouské a nouzová platidla jednotlivých německých měst.⁷⁹⁰ I nadále část darů z oboru numismatiky stále tvořily „domácí“ mince a bankovky z předchozích století. Mezi knihami se objevila více soudobá tvorba a to hlavně brožurkové studie ať už o spisovatelích, nebo práce o historii měst.⁷⁹¹ Dále se do muzea v Sušici začaly výměnou dostávat publikace a výroční zprávy některých jiných muzeí sdružených ve svazu československých muzeí. I mezi písemnými památkami je možné vysledovat odraz první světové války ve formě plakátů, lístků na jídlo či plánů bojišť a seznamů padlých. Více se mezi dary začaly objevovat fotografie starých domů před rekonstrukcí nebo demolicí, což není překvapivé vzhledem k obecní vyhlášce, která majiteli

⁷⁸⁵ Více viz kapitola: 4. 6. *Úřednice a jednatelka zemědělského muzea Marie Černá.*

⁷⁸⁶ HOLÝ, Vladimír, POTUŽÁK, Miloš, *Šedesát pět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František, *65 let střední školy v Sušici*, Sušice 1971, str. 28.

⁷⁸⁷ První sušickou zastupitelkou se stala Anna Dobiášová, zvolena za Českou státoprávní demokracii. SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Pamětní kniha města Sušice 1915-1925*, str. 13-14.

⁷⁸⁸ Více k nálezu sušického cínového pokladu viz kapitola: 3. 2. První tematické expozice a zemědělské oddělení.

⁷⁸⁹ Vlastní výzkum na základě analýzy „knihy dárců“, MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.*

⁷⁹⁰ Vlastní výzkum na základě analýzy „knihy dárců“, MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.*

⁷⁹¹ Vlastní výzkum na základě analýzy „knihy dárců“, MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, *nestr.*

domu ukládala, že starý dům musel být před likvidací nebo přestavbou vyfotografován.⁷⁹² Fotografií přibýlo i z důvodu, že jejich pořízení bylo mnohem levnější a dostupnější než dříve. I nadále značnou část tištěných darů představovala náboženská literatura.

Dalšími dary, které skončily v muzeu a které reflektovaly nedávno skončenou Velkou válku, byly osobní drobnosti vojáků, součásti uniforem, výstroje a výzbroje legionářů nebo jejich kořist: *p. Fr. Vališ, dobrovolce ruských legií III. bat. 2. úderné brigády [daroval] bolševický prapor z Trojcka s nápisem „Ať žije třetí dělnická internacionála – Rozbita pouta věčného otroctví.“*⁷⁹³ Do muzea se rovněž začaly ve větší míře dostávat předměty postupně zanikajících řemesel většinou v souvislosti s tím, že řemeslník zemřel nebo odešel na odpočinek a nebylo již nikoho, kdo by v jeho práci pokračoval, a rodiny proto darovaly nástroje do muzea. Za příklad takového dárce, který muzeu věnoval své řemeslné náradí, nedlouho poté, co svou živnost ukončil, může posloužit *majitel barvírny p. Vilém Blažko [který] věnoval muzeu tkalcovský stav se vším příslušenstvím a náčiní barvířské a formy tiskařské.*⁷⁹⁴ Jemu podobných případů bylo poměrně hodně. Dokonce tolik, že to dovolilo vzniknout celému muzejnímu oddělení připomínajícímu tato mizející řemesla: barvířské, tkalcovské, hřebenářské, perníkářské, voskařské, kloboučnické, ruční výrobu obuvnickou, koželužskou a sirkařskou.⁷⁹⁵

Archeologických předmětů se do muzea dostávalo poněkud méně než v dobách Josefa Holíka. Jediným velkým nálezem, který byl na Sušicku v době první republiky učiněn a který se po různých peripetiích nakonec do muzea dostal, byl cínový poklad nalezený v Sušici v roce 1930.⁷⁹⁶ Poslední větší skupinou darů byly drobnosti z domácností a osobní předměty sušických měšťanů. Mezi nimi pak nejvíce tabatěrky a lahvičky od pašovaného šňupacího tabáku „brizilu“, což patrně souviselo s tím, že šňupací tabák byl již delší čas na ústupu a generace mužů, která této neřesti propadla, vymírala a pozůstali jejich „šňupací náčiní“ odnesli do muzea. Takových darů bylo rovněž poměrně hodně, a tak mohlo muzeum zřídit celou expozici šňupání a kouření na Šumavě.⁷⁹⁷

⁷⁹² MŠ, sign. D97/4, Zpráva o činnosti městského muzea v Sušici od 1. března do 31. prosince 1920, Sušice 1.2 1921, nestr.

⁷⁹³ TUREK, Kajetán, Městské museum, Sušické listy 2, 1919, č. 33.

⁷⁹⁴ MŠ, D 97/4, Zpráva o činnosti musea za r. 1931, Sušice [1932], str. 3.

⁷⁹⁵ TUREK, Kajetán, Technické sbírky městského muzea v Sušici, in: VONDRUŠKA, Miloš, (red.), *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 79.

⁷⁹⁶ Více k nálezům sušického cínového pokladu viz kapitola: 3. 2. *První tematické expozice a zemědělské oddělení.*

⁷⁹⁷ Více k tematickému uspořádání sbírek viz kapitola: 3. 3. *Stěhování do vlastní budovy a tematizace sbírek.*

Dárců bylo v období první republiky početně mnohem více než v období zakládání muzea, nicméně jejich význam a význam jejich darů již nebyl pro muzeum tak klíčový jako v době Josefa Holíka, kdy prakticky všechny předměty v muzejních expozicích byly darem. Proto také byly muzejní expozice velice rozmanité a připomínaly spíše otevřený depozitář nebo Kunst komoru. Kajetán Turek si díky financím, které muzeum pro ten účel mělo, mohl alespoň část předmětů cíleně vybírat a pro muzejní sbírky koupit.⁷⁹⁸ To ale neznamenal, že by přijímání darů pro muzeum nějak omezoval, dokonce i v době, kdy kulminovala krize s nedostatečným prostorem muzea, přijímal dary do muzea bez většího omezení.

7. 3. Komparace sbírkotvorných oblastí muzeí v Sušici a Kašperských Horách

Jak již bylo zmíněno výše, sbírkotvornou oblast sušického muzea tvořila více méně pouze „česká část“ sušického politického okresu s jistými přesahy do nejbližších vesnic ze sousedních politických okresů. Dlouhodobě se sušickému muzeu nedařilo získávat dárců z „německé části“ sušického politického okresu, přestože muzeum v Sušici veřejně prohlašovalo, že se jeho působnost vztahuje na celý sušický politický okres. Vycházelo tak z oficiální politiky svazu československých muzeí, jež preferoval pouze jedno muzeum v politickém okrese a před zakládáním dalších muzeí varoval.⁷⁹⁹ V první řadě vyjadřoval svaz obavy, že nově založené muzeum si nebude schopné vytvořit dostatečně rozsáhlou sbírkotvornou oblast nebo že se o ni bude „přetahovat“ s již zavedeným muzeem, což by vedlo k tomu, že předměty z jedné oblasti by byly umístěny ve dvou různých muzeích. Komplikace by to znamenalo hlavně pro badatele, kteří by se výzkumem daného regionu chtěli zabývat. Nicméně svaz československých muzeí nedokázal zakládání nových muzeí zabránit tím spíše, pokud se jednalo o muzea v německých oblastech. Ta si navíc v roce 1922 vytvořila vlastní muzejní svaz.⁸⁰⁰

Na konci dvacátých let bylo založeno muzeum v Kašperských Horách. Toto město dlouhodobě platilo za centrum německého obyvatelstva sušického politického okresu. Muzeum v Kašperských Horách se tak stalo druhým muzeem v sušickém politickém okrese. Založení kašperskohorského muzea s nelibostí sledoval ředitel sušického muzea Kajetán Turek, který v něm spatřoval přímou konkurenci. Jak ale vyplývá ze srovnání sbírkotvorných oblastí obou muzeí, obával se ředitel sušického muzea kašperskohorské konkurence v podstatě zbytečně. Kašperskohorské muzeum si vytvořilo sbírkotvornou oblast v „německé

⁷⁹⁸ Více k možnosti nákupu sbírkových předmětů viz kapitola: 5. 3. *Financování muzea a jeho hospodaření.*

⁷⁹⁹ ŠPÉT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 79.

⁸⁰⁰ ŠPÉT, *Přehled*, str. 81.

části“ sušického politického okresu, kde se sušické muzeum dlouhodobě nedokázalo prosadit. Je zajímavé, že rozhraní mezi sbírkotvornými oblastmi obou muzeí poměrně přesně kopírovalo národnostní hranici v regionu. Sbírkotvorné oblasti muzeí tak potvrzují fakt, že sušický politický okres se rozpadal na dvě oblasti s různými kulturními centry. Obyvatelé hlásící se k české národnosti za své centrum regionu považovali Sušici, kdežto Němci inklinovali ke Kašperským Horám. Potenciální dárce upřednostňoval obdarování „svého národnostního muzea“ i přesto, že bylo geograficky mnohem vzdálenější než druhé muzeum. Do sušického muzea proudily například dary i z odlehlé a od Sušice vzdálené české vesnice Strašín, přestože Kašperské Hory byly Strašínu daleko blíže. Na druhé straně obyvatelé převážně německé obce Dlouhé Vsi, která přímo sousedí se Sušicí, preferovali věnování svých starožitností do mnohem vzdálenějších Kašperských Hor.⁸⁰¹

Komparaci dárců, sbírkotvorných oblastí a soupeření o ně je bohužel možné učinit jen pro poměrně krátkou dobu necelých pěti let. „Kniha dárců“⁸⁰² byla v kašperskohorském muzeu zavedena až v roce 1934, přestože muzeum již v té době jistý čas existovalo. Po mnichovských událostech získaly Kašperské Hory vlastní politický okres⁸⁰³ a připadly do Regierungbezirk Řezno (Niederbayern),⁸⁰⁴ čímž došlo k roztržení sušického politického okresu do dvou různých států, proto srovnávání činnosti kašperskohorského a sušického muzea v jednom regionu ztrácí smysl. Přesto je možné dojít na základě srovnání „přírůstkových knih“ obou muzeí k zajímavým závěrům.

Počet dárců se v letech 1934-1938 pohyboval v sušickém muzeu mezi šedesáti a jedním stem za rok, přičemž v roce 1934 jich bylo patrně vlivem dozívající krize 79⁸⁰⁵, v roce 1935 jejich počet vzrostl na 107⁸⁰⁶ a poté následoval postupný pokles až na 60 dárců v roce 1938.⁸⁰⁷ Oproti tomu muzeum v Kašperských Horách zaznamenalo v roce 1934 celkem 301 dárců,⁸⁰⁸ což je počet, kterého se muzeu v Sušici nepodařilo dosáhnout ani v letech největšího rozmachu. Počet dárců pro sbírky kašperskohorského muzea byl tak vysoký, že vzbuzuje

⁸⁰¹ Vlastní výzkum na základě komparace „ knih dárců“ muzea v Sušici a muzea v Kašperských Horách. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr., Muzeum Šumavy Kašperské Hory, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr.

⁸⁰² MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr.

⁸⁰³ HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, - JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007, str. 528.

⁸⁰⁴ HLEDÍKOVÁ, - JANÁK, - DOBEŠ, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, str. 528.

⁸⁰⁵ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1934.

⁸⁰⁶ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1935.

⁸⁰⁷ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Kniha přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1938.

⁸⁰⁸ MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1934.

pochybnosti. Je možné vyslovit hypotézu, že do „přírůstkové knihy“ byli postupně dopisováni i dárci z minulých let, aby byla evidence kompletní. V každém případě v následujících letech počet dárců dramaticky klesal. V roce 1935 se jejich počet zastavil na čísle 150,⁸⁰⁹ následujícího roku pak poklesl na 111⁸¹⁰ a v roce 1937 na 80.⁸¹¹ V roce 1938 do mnichovských událostí darovalo nějakou starožitnost muzeu pouze 42 dárců.⁸¹² Vzhledem ke krátkému časovému období není možné určit, zda byl klesající počet dárců pro sbírky kašperskohorského muzea způsoben podobně jako v Sušici vyhrocující se politickou situací nebo tím, že se sbírkotvorná oblast kašperskohorského muzea již vyčerpala a již byly všechny vhodné dary do muzea věnovány.

Co se týče poměru dárců pocházejících přímo z Kašperských Hor a z regionu, je při porovnání se sušickým muzeem odlišný. Mimosušičtí dárci tvořili ve sledovaném období poměrně zanedbatelnou menšinu. Jejich podíl se sice mírně zvětšoval, ale i tak se v procentuálním vyjádření jednalo o posun pouze ze 6% v roce 1934 na 13% v roce 1938.⁸¹³ Oproti tomu v Kašperských Horách tvořili dárci, kteří nepocházeli z tohoto města, daleko větší podíl z celkového počtu dárců. Z 301 dárců, kteří jsou uvedeni v knize dárců kašperskohorského muzea v roce 1934, jich pochází z regionu dokonce víc než ze samotných Kašperských Hor a to celkem 58%.⁸¹⁴ Následující tři roky dosahoval procentuální podíl dárců nepocházejících z Kašperských Hor téměř shodného čísla 44%⁸¹⁵ a v roce 1938 jejich podíl poklesl na rovnou třetinu.⁸¹⁶

⁸⁰⁹ MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1935.

⁸¹⁰ MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1936.

⁸¹¹ MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1937.

⁸¹² MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet počtu dárců za rok 1938.

⁸¹³ v roce 1934 bylo z celkového počtu 79, nesušických dárců 5, tzn. 6%, v roce 1935 bylo z celkového počtu 107, nesušických dárců 6 tzn. 6%, v roce 1936 bylo z celkového počtu 91, nesušických dárců 7 tzn. 8%, v roce 1937 bylo z celkového počtu 90, nesušických dárců 6 tzn. 7%, v roce 1938 bylo z celkového počtu 60, nesušických dárců 8 tzn. 13%. MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr. Vlastní výpočet.

⁸¹⁴ V roce 1934 bylo z celkového počtu 301 dárců kašperskohorského muzea, regionálních dárců 175, tzn. 58%. MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet.

⁸¹⁵ V roce 1935 bylo z celkového počtu 150 dárců kašperskohorského muzea, regionálních dárců 66, tzn. 44%, v roce 1936 bylo z celkového počtu 111 dárců kašperskohorského muzea, regionálních dárců 48, tzn. 43%, v roce 1937 bylo z celkového počtu 80 dárců kašperskohorského muzea, regionálních dárců 35, tzn. 44%, MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet.

⁸¹⁶ V roce 1938 bylo z celkového počtu 42 dárců kašperskohorského muzea, regionálních dárců 14 tzn. 33%. MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr. Vlastní výpočet.

Takto vysoký podíl dárců, kteří nepocházeli z Kašperských Hor, byl způsoben několika faktory. V první řadě byly Kašperské Hory podstatně menší než Sušice. Zatímco v Sušici žilo téměř sedm tisíc obyvatel, převážně Čechů a židů, kteří byli v druhé polovině třicátých let většinou počesttělí, v Kašperských Horách žilo necelých dva a půl tisíce obyvatel, z čehož sto až dvě stě připadalo na českou menšinu, která byla alespoň částečně (viz dále) loajální k muzeu v Sušici, a proto se muzeum v Kašperských Horách nemohlo opírat pouze o měšťany, ale bylo více závislé na širším venkovském zázemí. Dalším a možná významnějším faktorem byl rozdíl v přístupu muzejních ředitelů. Zatímco Kajetán Turek veškerou svou činnost omezoval pouze na intravilán města Sušice, jeho protějšek Hans Kollibabe se ve velké míře věnoval práci přímo v terénu: *Ve volných chvílích s batohem na zádech putoval profesor [Hans Kollibabe] po Šumavě a rozprávěl se starými obyvateli zapadlých výsek a samot.*⁸¹⁷ Při tomto putování se věnoval sběru etnografického materiálu, ale i sběru předmětů pro muzejní sbírky. Předměty získával přímo od obyvatelů, což dokazuje to, že jeho jméno figuruje v „knize dárců“ několikrát do roka a vždy s větším počtem darů.⁸¹⁸ Navíc mezi obyvateli Šumavy šířil patrně „osvětu“, aby mezi dárci zapojili i své příbuzné a sousedy, čímž je možné vysvětlit poměrně značný počet dárců, kteří pocházeli ze samot a odlehlých výsek.

Pokud se jedná o dárci, kteří nepocházeli z regionu, ale z velkých měst, je patrná jasná vazba na dr. Camillu Streitovou, archeoložku německé univerzity v Praze, která ve spolupráci s kašperskohorským muzeem konala archeologické výzkumy na hradišti Sedlo u Albrechtic a na Obřím hradu u Popelné. Nicméně nejvíce mimoregionálních dárců pocházelo z Vídně, což podhaluje poměrně zajímavou skutečnost, že si Kašperské Hory i po téměř dvaceti letech uchovávaly poměrně výraznou vazbu na hlavní město bývalé monarchie. Dárci z jiných měst byly skupinou marginální.

Struktura dárců ovlivňovala charakter expozic obou muzeí. Sušické muzeum, u kterého většina dárců pocházela z města, se v rámci svých expozic zaměřilo primárně na historii Sušice a jeho měšťanů, postihnout v expozicích region se sušickému muzeu dlouhodobě nedařilo a pravděpodobně ani ambice Kajetána Turka v tomto směru nebyly příliš vysoké.⁸¹⁹ Oproti tomu sbírky muzea v Kašperských Horách, které byly z velké části tvořeny dary od obyvatel regionu, směřovaly k regionalismu jaksí přirozeně, navíc ředitel muzea Hans

⁸¹⁷ HROPENIJAČ, Vladimír, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách do roku 1945*, in: HROPENIJAČ, Vladimír, ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy - VI*. Klatovy 2001, str. 91.

⁸¹⁸ MŠ K H, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*. nestr, Vlastní výzkum.

⁸¹⁹ Více k expozicím muzea viz kapitola: 3. 3. *Stěhování do vlastní budovy a tematizace sbírek*.

Kolibabe se o region zajímal daleko více než jeho sušický kolega. Muzeum v Sušici tak mělo více charakter muzea městského, kdežto muzeum v Kašperských Horách bylo více regionální.

8. Muzeum v Sušici v širší perspektivě

8. 1. Zasazení vývoje muzea v Sušici do kontextu vývoje ostatních muzeí jižních a západních Čech

Když v roce 1880 zakládal Josef Holík muzeum v Sušici, existovalo na západ od Prahy, na rozdíl od východních Čech, jen velmi málo podobných institucí.⁸²⁰ Geograficky nejbližší byly muzeu v Sušici muzeum v Českých Budějovicích, kde v roce 1877 vzniklo sdružení přátel muzea a první sbírky byly veřejnosti zpřístupněny v měšťanském domě U Tří korun na jaře následujícího roku,⁸²¹ muzeum v Plzni, které datuje své založení do roku 1878,⁸²² a muzeum v Táboře.⁸²³ Celá oblast při jihozápadní státní hranici zahrnující horstvo Šumavy a k němu přiléhající regiony bylo zatím naprosto bez muzeí. Regiony, ze kterých se rekrutovali dárci pro jednotlivá muzea, byly od sebe velmi vzdálené, takže nehrozilo, že by se o dárci musela muzea „přetahovat.“ Těch několik dárců, kteří se z patriotických nebo rodinných důvodů rozhodli obdarovat jiné muzeum než to ve svém bydlišti, bylo tak málo, že neznamenali vážnější problém.

Nedlouho po založení sušického muzea se prostor jihozápadních Čech začal muzei pomalu zahušťovat. V roce 1882 vzniklo muzeum v Klatovech.⁸²⁴ Přestože bylo založeno o celé dva roky později než muzeum v Sušici, podmínky v Klatovech slibovaly muzeu rychlý a utěšený růst. Jádrem muzejních sbírek tvořila soukromá sbírka Františka Junga, kterou koupilo zastupitelstvo města Klatov na žádost prozatímního muzejního výboru za 500 zlatých.⁸²⁵ Významnou úlohu v tomto podniku sehráli profesori starobylého klatovského gymnázia. Všeobecné středoškolské vzdělání v té době v Sušici nebylo, a tak byl sušický veřejný život chudší o angažované profesory a studenty, ze kterých by mohlo těžit podobně jako jeho sourozenec v Klatovech.

První umístění klatovského muzea bylo srovnatelné s tím sušickým: *přibližně 600 předmětů, instalačně velice nesourodých bylo uloženo a zpřístupněno veřejnosti v sále II. poschodí městské radnice.*⁸²⁶ Podobně jako v muzeu v Sušici se další rozvoj sbírek opíral v první řadě o dárci z města i okolí. Rovněž místní časopis *Šumavan* sloužil jako platforma pro

⁸²⁰ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 34.

⁸²¹ PETRÁŠ, Jiří, *Jihočeské muzeum, Historie a sbírky*, České Budějovice 2003, str. 5.

⁸²² FRÝDA, František, *Západočeské muzeum v Plzni 1878 – 2008*, Plzeň 2008, str. 7.

⁸²³ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 34.

⁸²⁴ REDAKCE, *Městské muzeum jest dokonanou událostí*, Klatovské listy 1, 1882, č. 38.

⁸²⁵ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 95.

⁸²⁶ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 95.

uveřejňování dárců. Ve stejné době vyschnul pramínek dárců, který přitékal z Klatov pro muzeum v Sušici.

Rozrůstající se sbírky klatovského muzea velice rychle narazily na nedostatek prostoru. Na rozdíl od Sušice panovala v Klatovech ochota tento problém rychle vyřešit. Opět se zapojili klatovští profesori, kteří nad muzeem drželi ochrannou ruku. A tak již v roce 1884 se klatovské muzeum stěhovalo do nevyužívaných prostor budovy klatovského gymnázia. Podobně jako v Sušici bylo muzeum spravováno kuratorem, jehož ustavující schůze proběhla v roce 1886.⁸²⁷ Na rozdíl od sušického získalo klatovské muzeum pravidelnou subvenci z městského rozpočtu, která činila 110-120 zlatých,⁸²⁸ sumu poměrně štědrá. Jednatel klatovského muzea byl zvolen právní koncipient Karel Hostaš. Jeho postavení v klatovském veřejném životě bylo diametrálně odlišné od postavení Josefa Holíka, ten v druhé polovině osmdesátých let upadl v nemilost jak u ředitele měšťanských škol Šoltyse, tak u purkmistra města Karla Uhla,⁸²⁹ poslední ranou osudu byla zákeřná nemoc, která Josefa Holíka stála život.

Karel Hostaš se pyšnil dobrými vztahy se samosprávou. Navíc do ní aktivně vstoupil, když se v roce 1885 stal členem okresního zastupitelstva a v roce 1892 i městského. V obou zastupitelstvech se propracoval až na vrchol. V roce 1904 se stal okresním starostou a v roce 1912 městským purkmistrem.⁸³⁰ V čele muzea působil až do roku 1934, přičemž si za sebe vchoval důstojnou náhradu v osobě Josefa Pláničky. Dlouhodobá stabilita a kontinuita vedení klatovského muzea se ukázala jako velmi dobrá cesta pro jeho nerušený vývoj. V sušickém muzeu byl rozvoj přerušen parálzou kuratoria a častým střídáním mužů ve vedení muzea.

Rok po Klatovech založili svoje muzeum i v Domažlicích.⁸³¹ Nicméně začátky tohoto muzea nebyly lehké, více se začalo rozvíjet až po svolání uveřejněném v tisku v roce 1888. Rok nato vznikla muzejní společnost, která převzala muzeum do správy.⁸³² Stejně jako ostatní instituce se i domažlické muzeum potýkalo s nedostatkem prostoru. Nejprve bylo ne zcela

⁸²⁷ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 95.

⁸²⁸ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 95.

⁸²⁹ PŘÍMDA, Tomáš, *Doplňk ku zprávě Holíkové, Městské muzeum v Sušici II.*, in: *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsal říd. učít. v. v. Tomáš Přímda*, Klatovy 1926, str. 8.

⁸³⁰ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 90.

⁸³¹ KOUTNÁ, Jana, *Historie vzniku a působení muzea v Domažlicích*, in: *Sborník Muzea Chodska v Domažlicích*, Domažlice, 1997, str. 28.

⁸³² KOUTNÁ, *Historie vzniku a působení muzea v Domažlicích*, str. 28.

vhodně umístěno v augustiniánském klášteře, kde nebylo příliš dostupné veřejnosti. Do lépe vyhovujících prostor se muzeum přestěhovalo v roce 1893,⁸³³ kdy muzeum přijala pod svou střechu domažlická radnice.

V roce 1884⁸³⁴ bylo založeno muzeum v Písku. Stanovy píseckého muzea nápadně připomínají ty sušické: *Obecní muzeum Písecké jest obcí Píseckou zřízená sbírka a stálá výstava předmětů, ježto týkající se především tohoto města a Jižních Čech.*⁸³⁵ Jednotlivá muzea se při formulování stanov velmi často inspirovala stanovami již fungujících institucí, původním zdrojem byly pravděpodobně stanovy muzea v Plzni. Ty rovněž sloužily za základ stanov muzeím v Sušici a Klatovech.⁸³⁶ Písecké muzeum jako muzeum bývalého krajského města se vztahovalo nejen k městu, ale i k bývalému prácheňskému kraji,⁸³⁷ do kterého patřila i Sušice. Křížení zájmů těchto dvou institucí ale nehrozilo, ani jedno z těchto muzeí nemělo dostatečné prostředky ani prostory, aby mohlo v době bezprostředně po založení uspokojivým způsobem podchytit a zobrazit celý široký kraj Prácheňska. První útočiště poskytla píseckému muzeu podobně jako v Sušici nebo Klatovech místní radnice, která mu vyhradila jednu místnost. Poměrně brzy se mu ale podařilo nedostatečné prostory opustit: *V roce 1886 pak muzeum získalo pro své sbírky prozatímní místnost v přízemí budovy nové reálky. (...) Od roku 1888 bychom ho našli v celém druhém patře městské spořitelny.*⁸³⁸ V témže roce prodělalo rozrůstající se plzeňské muzeum reorganizaci: *bylo rozděleno na dva samostatné ústavy – Západočeské umělecko-průmyslové muzeum a Městské historické muzeum.*⁸³⁹ Obdobně své sbírky reorganizovalo v témže roce i muzeum v Českých Budějovicích na dva samostatné ústavy – muzeum historické a uměleckoprůmyslové.⁸⁴⁰

Vlnu zakládání muzeí nejen v jihozápadních Čechách, ale ve všech zemích koruny české přineslo období dvou velkých výstav - jubilejní výstavy konané v roce 1891 a národopisné

⁸³³ Historický vývoj muzea v Domažlicích, [<http://www.muzeum-chodska.com/cz/muzeum-chodska/historicky-vyvoj-muzea-v-domazlicich>], Muzeum Chodska v Domažlicích, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸³⁴ Prácheňské muzeum, [http://www.prachenskemuzeum.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=60&Itemid=93], Prácheňské muzeum v Písku, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸³⁵ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 24.

⁸³⁶ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2002, str. 95.

⁸³⁷ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 27.

⁸³⁸ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 28.

⁸³⁹ FRÝDA, František, *Západočeské muzeum v Plzni 1878 – 2008*, Plzeň 2008, str. 7.

⁸⁴⁰ PETRÁŠ, Jiří, *Jihočeské muzeum, Historie a sbírky*, České Budějovice 2003, str. 9.

výstavy z roku 1895. Této výstavě předcházelo velké množství okresních a krajských národopisných výstav. *V letech 1891 – 1894 jich [muzeí] vzniklo 34, tj. více než za celé předchozí desetiletí (...) v letech 1895 – 1898 jich bylo založeno dalších 19, přičemž lze u většiny prokázat bezprostřední souvislost s místní národopisnou výstavou.*⁸⁴¹ V jihozápadních Čechách se národopisná výstava stala impulzem k založení hned třem muzeím – ve Strakonících, Horažďovicích a Vodňanech. V roce 1894 se konala *ustavující schůze Muzejní společnosti pro okres Strakonický.*⁸⁴² Ten samý rok vzniklo muzeum i fyzicky. *Jeho první muzejní sbírky byly nejprve shromažďovány ve dvou místnostech domu doktora Františka Jandy na Velkém náměstí.*⁸⁴³

V Horažďovicích vzniklo muzeum až po národopisné výstavě v roce 1895.⁸⁴⁴ Jádrem jeho sbírek se staly předměty, které byly zapůjčeny na národopisnou výstavu a po jejím skončení se vrátily zpět do Horažďovic. Muzeu byly městskou radou věnovány dvě místnosti v nově postavené měšťanské škole.⁸⁴⁵ Po strakonickém vzoru vznikla i v Horažďovicích muzejní společnost, která měla sloužit jako řídicí orgán muzea. Muzeum bylo otevřeno pro veřejnost v roce 1898.⁸⁴⁶ Vznikem muzea v Horažďovicích získalo muzeum v Sušici nového geograficky nejbližšího souseda. Reálně hrozilo, že si oba ústavy budou konkurovat, navíc „hrozbu“ pro obě muzea představovalo slibně se rozvíjející muzeum v Klatovech.

Impulzem k založení muzea ve Vodňanech byla rovněž národopisná výstava, ale konkrétní kroky pro vznik muzea učinila městská rada až v roce 1904 a pro veřejnost se muzeum otevřelo ještě až o rok později.⁸⁴⁷ V německých městech jihozápadních Čech až do této doby žádné muzeum nevzniklo. Prvenství měly získat Prachatice. *Podnětem ke zřízení vlastního muzea v Prachaticích se staly konkrétní praktické okolnosti. Když bylo v roce 1901 rozhodnuto o výstavbě nové budovy radnice v Prachaticích, objevila se potřeba umístění starého městského archivu. Ten byl společně se zachovalým starým nábytkem přestěhován*

⁸⁴¹ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 47.

⁸⁴² JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 18.

⁸⁴³ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 28.

⁸⁴⁴ Městské muzeum, [http://www.muzeumhd.cz/?lang=cz&action=muzeum_cz], Městské muzeum Horažďovice, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁴⁵ Městské muzeum, [http://www.muzeumhd.cz/?lang=cz&action=muzeum_cz], Městské muzeum Horažďovice, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁴⁶ Městské muzeum, [http://www.muzeumhd.cz/?lang=cz&action=muzeum_cz], Městské muzeum Horažďovice, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁴⁷ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 17.

v kanceláři lesního úřadu.⁸⁴⁸ Několik let opět trvalo, než vzniklo kuratorium a než byly všechny náležitosti vyřešeny. První hosté si mohli muzeum prohlédnout v červenci roku 1904.⁸⁴⁹ Vznikem muzea v Prachaticích na delší čas končí zakladatelské období muzeí v jihozápadních Čechách, k dalšímu zahušťování muzejní sítě došlo až po vzniku Československa.

Přelom věků a první desetiletí dvacátého století zastihlo jihočeská muzea v různém rozpoložení. Některá se uspokojivě rozrůstala a ta nejprogresivnější z nich se stěhovala z provizorních prostor do vlastních budov. Jiná procházela existenční krizí, která obecně postihovala muzea po odchodu generace zakladatelů z vedení muzea a po ochabnutí zájmu veřejnosti. Muzeum ve Strakonících této krizi dokonce podlehl po odchodu jednoho z čelných představitelů muzea Františka Nováka. To v roce 1899 vedlo k rozpadu muzejní společnosti.⁸⁵⁰ Což se stalo osudným celému muzeu i jeho sbírkám, které se prakticky rozpadly: *jejich část byla uschována ve sbírkách měšťanských škol při průmyslové škole dívčí a část na obecním úřadě. Mnoho věcí bylo ale rozebráno, vrátilo se do rukou původních majitelů, nebo bylo prodáno.*⁸⁵¹

Vážné problémy mělo rovněž muzeum v Sušici, jehož kuratorium bylo po Holíkově smrti paralyzované purkmistrem Uhlem a až do konce jeho mandátu nevyvíjelo téměř žádnou činnost. V devadesátých letech rovněž procházelo krizí muzeum v Písku, přičemž krize měla obdobný průběh jako v Sušici: *Činnost kuratoria poklesla a obec přestala vyplácet muzeu pravidelné dotace. K překonání krize došlo až po smrti dlouholetého ředitele Ludvíka Pompe.*⁸⁵² Když se novým ředitelem stal Augustin Sedláček,⁸⁵³ autor rozsáhlého a všeobecně známého patnáctisvazkového díla *Hrady, zámky a tvrze Království českého*. Ten nejenže

⁸⁴⁸ STARÝ, Václav, *K dějinám muzea v Prachaticích*, in: KUBŮ, František (red.), *Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea*, Prachatice 1994, str. 14.

⁸⁴⁹ STARÝ, *K dějinám muzea v Prachaticích*, str. 15.

⁸⁵⁰ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 28.

⁸⁵¹ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 28.

⁸⁵² JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 36.

⁸⁵³ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 28.

oživil muzejní činnost, rovněž prosadil přestěhování muzea do píseckého hradu, před nedávnem opuštěného armádou, ke stěhování došlo v roce 1902.⁸⁵⁴

Opět se prokázalo, že pro rozkvět muzea je důležitá schopná a aktivní osobnost ve vedení. Muzeum v Písku získalo přestěhováním do hradu do budoucna záruku téměř neomezeného rozvoje. *Muzeum užívalo zpočátku pouze gotický hradní sál, kancelář a šest místností.*⁸⁵⁵ S tím jak se rozrůstaly muzejní sbírky, obsazovalo muzeum i další místnosti hradu a bývalých kasáren. Některé z nich sloužily jako depozitář, takže si muzeum mohlo dovolit „luxus“ nevystavovat všechny předměty, ale bylo možné je roztřídit do expozic. Spolu s muzeem byl v těchto prostorách uložen i městský archiv.⁸⁵⁶

Největší muzea v jihozápadních Čechách si mohla pro své potřeby již na přelomu století nechat postavit vlastní budovy. Možné to bylo jedině kvůli finančním obětem městských zastupitelstev, která tyto podniky financovala rozhodujícím způsobem. V roce 1895 byla zahájena stavba budovy pro obě plzeňská muzea.⁸⁵⁷ Stavba muzejního paláce byla dokončena v roce 1899,⁸⁵⁸ ale stěhování muzeí do nové budovy zabralo velmi dlouhou dobu. Pro veřejnost se muzeum otevřelo až v roce 1913,⁸⁵⁹ takže i Plzeň zažila v době kolem přelomu století útlum muzejní práce, i když z jiného důvodu než muzea ostatní. V Českých Budějovicích započaly stavební práce na vlastní budově v roce 1898,⁸⁶⁰ zdárně pokračovaly a stěhování zabralo mnohem méně času než v Plzni, a tak již v roce 1903 bylo muzeum slavnostně otevřeno pro veřejnost.⁸⁶¹

Rovněž muzeum v Klatovech pomýšlelo na vlastní budovu, protože dosavadní prostory přestávaly pomalu dostačovat. *Východisko se našlo po nástupu dr. Hostaše do funkce ředitele spořitelny, kdy obec uvolnila se souhlasem místodržitelství část rezervního fondu spořitelny*

⁸⁵⁴ Prácheňské muzeum, [http://www.prachenskemuzeum.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=60&Itemid=93], Prácheňské muzeum v Písku, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁵⁵ Prácheňské muzeum, [http://www.prachenskemuzeum.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=60&Itemid=93], Prácheňské muzeum v Písku, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁵⁶ Prácheňské muzeum, [http://www.prachenskemuzeum.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=60&Itemid=93], Prácheňské muzeum v Písku, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁵⁷ FRÝDA, František, *Západočeské muzeum v Plzni 1878 – 2008*, Plzeň 2008, str. 9.

⁸⁵⁸ FRÝDA, *Západočeské muzeum v Plzni*, str. 9.

⁸⁵⁹ FRÝDA, *Západočeské muzeum v Plzni*, str. 9.

⁸⁶⁰ PETRÁŠ, Jiří, *Jihočeské muzeum, Historie a sbírky*, České Budějovice 2003, str. 13.

⁸⁶¹ PETRÁŠ, *Jihočeské muzeum*, str. 14.

na stavbu vlastní budovy.⁸⁶² Muzeum v této budově získalo pro své potřeby sklepní prostory a celé první patro.⁸⁶³ Navíc v roce 1908 došlo k rozdělení muzea na dva samostatné muzejní celky, na muzeum historicko-archeologické a muzeum průmyslové.⁸⁶⁴

První světová válka znamenala pro všechna muzea útlum v jejich činnosti, ale poté, co z trosk mocnářství povstala Československá republika, začalo se rýsovat řešení vleklého problému. Konečně měl vzniknout svaz, který by sdružil muzea, dohlížel by na jejich činnost a přerozděloval mezi ně finance z rozpočtu ministerstva školství a národní osvěty. V září 1919 se konala ustavující schůze Svazu československých muzeí, které se až na muzea v Písku a v Domažlicích účastnili zástupci všech muzeí českého jihozápadu.⁸⁶⁵ Dva z nich byli dokonce zvoleni do muzejní rady, byli to Fridolín Macháček z plzeňského muzea a Karel Hostaš z muzea v Klatovech.⁸⁶⁶ Ten rovněž zastával funkci konzervátora a prováděl inspekce v muzejních ústavech v jihozápadních okresech, přičemž v roce 1921 navštívil muzeum v Sušici a podrobil ho tvrdé, ale oprávněné kritice.⁸⁶⁷

Muzea zorganizovaná ve svazu spolu začala navazovat těsnější kontakty a více spolu komunikovat. To se projevilo ve výměně publikací, která muzea vydávala, nebo rozesíláním pozvánek na různé akce a výstavy ostatním členům svazu muzeí. Celkem logicky nejvíce komunikovala se svými nejbližšími sousedy. Archiv muzea v Sušici to jednoznačně potvrzuje. Zachovaly se zde ponejvíce pozvánky a upozornění na vycházející publikace muzeí z prostoru jihozápadních Čech: z Plzně, Klatov, Českých Budějovic, Tábora Písku a Vodňan.⁸⁶⁸ Ze zbytku republiky pochází více tiskovin pouze z Uměleckoprůmyslového muzea v Praze,⁸⁶⁹ dále se již jedná o jednotliviny z některých muzeí, které byly pravděpodobně rozesílány všem členům svazu, a tak se do Sušice dostaly letáčky z muzea v Bratislavě, Čáslavi, Hořicích nebo Opavy.⁸⁷⁰

Po uklidnění poměrů v nově vzniklé republice se na jihozápadě opět začala muzejní síť zahušťovat. Nyní byla muzea zakládána i v menších městech a městečkách. V roce 1922 vzniklo z iniciativy ředitele měšťanských škol Josefa Siblíka městské a okresní muzeum v

⁸⁶² BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 105.

⁸⁶³ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 105.

⁸⁶⁴ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 105.

⁸⁶⁵ ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003, str. 74.

⁸⁶⁶ ŠPĚT, *Přehled*, str. 75.

⁸⁶⁷ Více k revizní zprávě Karla Hostaše viz kapitola: 3. 1. *Muzeum jako otevřený depozitář*.

⁸⁶⁸ MŠ. D97/11. Vlastní výzkum.

⁸⁶⁹ MŠ. D97/11. Vlastní výzkum.

⁸⁷⁰ MŠ. D97/11. Vlastní výzkum.

Blatné Siblík se stal jeho prvním správcem a jeho archeologické sbírky vytvořily jádro muzejních expozic. První umístění našlo muzeum v budově školy.⁸⁷¹ Vzkříšení z mrtvých se ve dvacátých letech dočkalo i muzeum ve Strakonících zásluhou školního inspektora ve výslužbě Jana Dyka, který začal sbírky shromažďovat v neobývaných prostorách strakonického hradu.⁸⁷²

Ve dvacátých letech začala vznikat rovněž muzea v „německém prostoru“ jihozápadních Čech. V roce 1923 vyvrcholilo dvouleté snažení dvou německých spolků: *Německého spolku pro národopis a vlastivědu na Šumavě* a spolku *Šumavské muzeum v Horní Plané* slavnostním otevřením muzea.⁸⁷³ Nové muzeum, ač založené v malém horském městečku Horní Planá, mělo velké ambice. Cílem spolků bylo vybudovat muzeum pro celou německy hovořící Šumavu.⁸⁷⁴ Tento záměr začali naplňovat již tím, že muzeum hodlali umístit v rodném domě šumavského autora Adalberta Stiftera, který pro tento podnik zakoupili z výnosu veřejné sbírky. Stejně cílevědomě postupovali Němci z Horní Plané i při tvorbě sbírek, ve kterých byl kladen silný důraz na přírodní expozice: *V patře se nacházely místnosti nerostů, zvířeny, rašeliny, hub, dřeva, skla a papíru. (...) Součástí muzea byl muzejní park s mnoha druhy dřevin a dalších rostlin.*⁸⁷⁵ Dále muzeum obsahovalo sbírky archeologické, národopisné, etnografické a literární, jejichž nejvýraznější postavou byl spisovatel Adalbert Stifter.

Kompaktními a ucelenými přírodovědnými expozicemi o Šumavě vynesli Němci z Horní Plané trumf v pomyslném boji o ideové ovládnutí, respektive zobrazení Šumavy a hodili rukavici případným soupeřům. Jediné muzeum, které hodlalo tuto rukavici zvednout, bylo to sušické, když se v roce 1934 pokusil Kajetán Turek přesvědčit Klub českých turistů založit Šumavské muzeum. Z tohoto záměru sešlo snad pro nezáměr KČT. Pro ředitele sušického muzea to znamenalo porážku od konkurenčního německého muzea. Jednalo se již o druhý podobný neúspěch. Před lety se muzeum v Sušici ve spolupráci s Národní jednotou pošumavskou pokusilo zřídit menšinové oddělení muzea, u kterého není jisté, zda vůbec vzniklo, a pokud ano, mělo pouze jepičí život. Muzeum v Sušici tak bylo při „pronikání“ na

⁸⁷¹ Historie muzea, [<http://www.ckvb.cz/muzeum/uvod-muzeum/>], Centrum kultury a vzdělávání Blatná, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁷² JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

⁸⁷³ JELÍNEK, Petr, *Šumavské muzeum v Horní Plané jako vrcholná forma německé spolkové činnosti na jihovýchodní Šumavě v kontextu vývoje spolkového života v 19. a 20. století*, in: BÜRGER, Martin, (ed.), *Šumava v proměnách času*, Horní Planá 2014, str. 59.

⁸⁷⁴ JELÍNEK, *Šumavské muzeum v Horní Plané*, str. 58.

⁸⁷⁵ JELÍNEK, *Šumavské muzeum v Horní Plané*, str. 59.

Šumavu neúspěšně a to i vlivem nezájmu ekonomicky silných spolků, které měly tuto „expanzi“ zaštitit. Na rozdíl od sušického se muzeum v Horní Plané těšilo přízni německého obranného spolku Böhmerwaldbund a knížete Schwarzenberga, který pro jeho přírodní sbírky věnoval mnoho exponátů včetně vycpaniny medvěda.⁸⁷⁶

V roce 1928 se pro veřejnost otevřelo další muzeum, které nutně muselo být v Sušici vnímáno jako konkurenční. Jednalo se o muzeum v Kašperských Horách. Mezi městy Sušicí a Kašperskými Horami panoval skutečný antagonismus, jehož počátky sahají do období probuzení nacionalistických vášní a správní reformy, kdy patrimoniální správa byla nahrazena okresy. Sušice se tehdy stala sídlem politického okresu, zatímco Kašperské Hory pouze sídlem okresu soudního. Obě dvě města, která byla přirozeným centrem občanů své národnosti, Sušice české, Kašperské Hory německé, se žárlivě střežila a snažila se získat jakoukoliv výhodu na svou stranu. Zářným příkladem je soupeření těchto měst o reálku.⁸⁷⁷ Tu nakonec získala obě města, ale muzeum Kašperským Horám zatím chybělo. Bylo jen otázkou času, kdy se Kašperské Hory tento dluh pokusí vyrovnat.

Správný čas nastal v polovině dvacátých let. Šumavské městečko se připravovalo na mohutné oslavy šestisetletého výročí od založení města a muzeum bylo ideální platforma pro prezentaci bohaté historie Kašperských Hor.⁸⁷⁸ Vůdčími osobnostmi, které za myšlenkou založení muzea stáli, byli podobně jako v jiných městech učitelé. Jmenovitě odborný učitel Franz Tutschku, ředitel měšťanské školy na penzi Rudolf Nowak a profesor německé reálky Hans Kollibabe. Ti spolu se starostou Kašperských Hor vytvořili muzejní výbor.⁸⁷⁹ Profesor Hans Kollibabe, folklorista a etnograf německé střední Šumavy, byl navíc zakládajícím členem a členem výboru Německého spolku pro národopis a vlastivědu,⁸⁸⁰ který úzce spolupracoval při založení muzea v Horní Plané před několika lety.

Na rozdíl od vzrůstajících se jižních sousedů sušického muzea dostal se jeho severní soused do nesnází. Od svého založení bylo muzeum v Klatovech lídrem muzejního rozvoje v celém širokém regionu. Dlouholeté vedení organizačně i odborně velmi schopného Karla Hostaše

⁸⁷⁶ JELÍNEK, Petr, *Šumavské muzeum v Horní Plané jako vrcholná forma německé spolkové činnosti na jihovýchodní Šumavě v kontextu vývoje spolkového života v 19. a 20. století*, in: BÜRGER, Martin, (ed.), *Šumava v proměnách času*, Horní Planá 2014, str. 59.

⁸⁷⁷ Více viz kapitola: 8. 5. *Jazyková hranice, nacionalismus a jejich vliv na muzeum*.

⁸⁷⁸ HROPENIJAČ, Vladimír, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách do roku 1945*, in: HROPENIJAČ, Vladimír, – ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy - VI*. Klatovy 2001, str. 85.

⁸⁷⁹ HROPENIJAČ, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách*, str. 85.

⁸⁸⁰ JELÍNEK, Petr, *Šumavské muzeum v Horní Plané jako vrcholná forma německé spolkové činnosti na jihovýchodní Šumavě v kontextu vývoje spolkového života v 19. a 20. století*, in: BÜRGER, Martin, (ed.), *Šumava v proměnách času*, Horní Planá 2014, str. 57.

přineslo muzeu ucházející prostory, dostatečné finanční prostředky a díky jeho osobě mnohaletou kontinuitu. Tyto důvody byly příčinou dlouhého období konjunktury a nepřítomnosti krize, kterou prošla téměř všechna ostatní muzea v jihozápadních Čechách. Nicméně to, že se klatovské muzeum vyhnulo krizi během dvaceti let kolem přelomu století, neznamenal, že by nesnáze nemohly přijít později. Přesně tak se stalo v druhé polovině dvacátých let, kdy muzeum v Klatovech začalo vykazovat klasické symptomy blížící se krize. Prvním problémem byly nedostatečné finanční prostředky,⁸⁸¹ muzeum sice získávalo stále finanční prostředky od města, ale jejich výše se nezvyšovala, takže rostoucímu muzeu prostě přestaly stačit.

K finančním problémům se přidaly i potíže s nedostatkem depozitních prostor.⁸⁸² Muzeum obývalo stejné prostory, které získalo po přestěhování do budovy spořitelny. Za dvacet let byla již jejich kapacita nedostatečná. Nejvážnější problémy ale nastaly v řídicích mechanismech muzea. Kuratorium bylo nově voleno podle politického klíče, *jeho členové stáčeji činnost muzea k politické propagaci svých zájmů*.⁸⁸³ Navíc muzeum čekala generační výměna, stárnoucí a churavějící Karel Hostaš již na řešení těchto problémů nenalézal sil, a tak přepustil po dvouletém provizoriu vedení muzea Františku Pláničkovi. Volba tohoto muže nebyla náhodná, v muzeu pracoval od roku 1911 jako administrativní úředník a tajemník.⁸⁸⁴ Jeho úkolem nyní bylo vyvést muzeum z krize. Nové stanovy schválené v roce 1934 zvyšovaly dozor kuratoria nad muzeem a měly přispět k řešení finančních potíží.⁸⁸⁵ Zároveň bylo zahájeno vyjednávání se spořitelnou, aby byla celá budova uvolněna muzeu. Jednání byla nakonec úspěšná a v roce 1936 se spořitelna odstěhovala. Nicméně adaptace budovy kvůli ne zcela dořešené finanční otázce trvala delší dobu.⁸⁸⁶

Obdobně jako v Klatovech chtěla i další muzea v jihozápadních Čechách získat pro své účely samostatnou budovu. U nemalého počtu z nich byla tato snaha korunována úspěchem v průběhu třicátých let. Pokud se v daném městě navíc nacházela historicky cenná budova, byly snahy přestěhovat muzeum právě tam. Ze vzniklé symbiózy mohly těžit jak muzeum, které získalo dostatek prostor, tak budova, která získala své využití. Jako vzor mohlo v tomto

⁸⁸¹ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 109.

⁸⁸² BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 109.

⁸⁸³ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 110.

⁸⁸⁴ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 92.

⁸⁸⁵ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 112.

⁸⁸⁶ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 113.

případě sloužit muzeum v Písku, které se již od roku 1902 nacházelo v píseckém hradu do té doby nevyužívaného.

Trend stěhování muzeí do historických budov předběhlo kromě píseckého muzea ještě muzeum v Horažďovicích, které se bezplatně nastěhovalo do třech místností zámku se souhlasem majitele hraběte Kinského již v roce 1920.⁸⁸⁷ V roce 1931 se muzeum v Domažlicích přestěhovalo do chodského hradu,⁸⁸⁸ kde mohlo zahájit další rozvoj a zaměřit se nejen na město, ale i na region Chodska, což v roce 1935 vyvrcholilo otevřením chodské stavby na nádvoří hradu.⁸⁸⁹ Obdobný úspěch zaznamenalo i vzkříšené muzeum ve Strakonících, které se do městského hradu nastěhovalo v roce 1936 i přesto, že jeho rekonstrukce ještě nebyla dokončená.⁸⁹⁰ Strakonické muzeum již v hradu jednou pobývalo a to těsně po svém znovuzaložení. Jenže podmínky v místnostech, ve kterých bylo muzeum umístěno, byly daleko za hranicí únosnosti: *stropem a trhlinami ve zdech vnikal prach a vlhko.*⁸⁹¹ Muzeum se proto na čas přestěhovalo do budovy obecné školy. Vývoj sušického muzea rovněž zapadá do tohoto trendu. Muzeum se v roce 1935 stěhovalo rovněž do vlastní historické budovy – starého děkanství.

Vodňanské muzeum sice vlastní budovu nezískalo, ale postupně na radnici, kde od roku 1924 sídlilo, získávalo další místnosti, takže jich v roce 1936 mělo k dispozici již šest.⁸⁹² Muzeum v Blatné si rovněž polepšilo, když se v roce 1937 přestěhovalo do budovy, ve které se dříve nacházel okresní úřad.⁸⁹³ Ne všechna muzea měla ale v tomto směru štěstí. Prachatické bojovalo s chronickým nedostatkem prostoru, členové muzejního spolku propadali frustraci a spolek opouštěli. Poté, co v roce 1924 vyšlo najevo, že se z inventáře ztrácí předměty, bylo muzeum přechodně uzavřeno.⁸⁹⁴ Problémy s prostorem se znovu objevily i po jeho

⁸⁸⁷ BERÁNKOVÁ Marie a kol., *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*, Žehušice 2001, str. 144.

⁸⁸⁸ KOUTNÁ, Jana, *Historie vzniku a působení muzea v Domažlicích*, in: *Sborník Muzea Chodska v Domažlicích*, Domažlice, 1997, str. 29.

⁸⁸⁹ <http://www.muzeum-chodska.com/cz/muzeum-chodska/historicky-vyvoj-muzea-v-domazlicich>

⁸⁹⁰ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

⁸⁹¹ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

⁸⁹² JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

⁸⁹³ Historie muzea, [<http://www.ckvb.cz/muzeum/uvod-muzeum/>], Centrum kultury a vzdělávání Blatná, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁹⁴ STARÝ, Václav, *K dějinám muzea v Prachaticích*, in: KUBŮ, František (red.), *Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea*, Prachatice 1994, str. 21.

znovuotevření a sužovaly jej až do roku 1940, kdy získalo lépe vyhovující prostory v německé obecné škole.⁸⁹⁵

Zakládání dalších muzeí v prostoru jihozápadních Čech pokračovalo i ve třicátých letech. V roce 1934 vyvrcholila snaha muzejního spolku ve Volyni otevřením místního muzea, které našlo útočiště v budově bývalé řemeslnické školy.⁸⁹⁶ Zdravici ke slavnostnímu otevření poslal za sušického muzeum jeho ředitel Kajetán Turek: *Správa muzea [v Sušici] blahopřeje Vám k otevření musea města Volyně a kraje Volyňského, které bude jistě ohniskem a střediskem všeho kulturního života na Volyňsku a přeje Vám k další činnosti mnoho zdaru.*⁸⁹⁷ O dva roky později počet muzeí opět stoupl. Bylo založeno muzeum v Železné Rudě, které bylo již druhým německým muzeem nedaleko od Sušice. Navíc *muzejní spolek Králováckého vlasteneckého muzea v Městě Železná Ruda*, který muzeum založil, měl s muzeem rovněž regionální ambice.⁸⁹⁸ Na jeho založení se podílel místní folklorista a básník Alois Hilgart a o vznikající sbírky pečovala místní učitelka slečna Tazlová.⁸⁹⁹ Nerušený rozvoj muzea trval kvůli politickým událostem jen krátce.

Události roku 1938, vytvoření Protektorátu Čechy a Morava a druhá světová válka přerušily rozvoj muzeí na celém území bývalé Československé republiky. Nebylo tomu jinak ani v jihozápadních Čechách. Vodňanské muzeum muselo na podzim 1938 uvolnit většinu prostor na radnici českému gymnáziu z Prachatic, které bylo po odstoupení pohraničí z Prachatic vystěhováno.⁹⁰⁰ Muzeum pak bylo vměstnáno do jediné místnosti.⁹⁰¹

Úřady činnost muzeí některými bezohlednými kroky komplikovaly a usměřňovaly. Zrušeny byly například expozice připomínající vznik Československa nebo legionářský odboj. V srpnu roku 1944 vyhláškou o totální mobilizaci úřady činnost muzeí úplně zastavily. Sbírkové byly demontovány a uloženy z obav před leteckým bombardováním, často i na nevhodná místa.

⁸⁹⁵ STARÝ, Václav, *K dějinám muzea v Prachaticích*, in: KUBŮ, František (red.), *Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea*, Prachatic 1994, str. 23.

⁸⁹⁶ O muzeu, [<http://muzeum-volyne.cz/>], Městské muzeum ve Volyni, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁹⁷ MŠ. D97/2, Koncept dopisu Kajetána Turka správě muzea ve Volyni, ze dne 16. 8. 1934.

⁸⁹⁸ ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Historie muzea*, [http://muzeum.sumava.net/?page_id=189], Muzeum Šumavy Sušice, citováno dne 14. 7. 2015.

⁸⁹⁹ ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Historie muzea*, [http://muzeum.sumava.net/?page_id=189], Muzeum Šumavy Sušice, citováno dne 14. 7. 2015.

⁹⁰⁰ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakoncích, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

⁹⁰¹ JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakoncích, Písku a Vodňanech*, České Budějovice 2008, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická, str. 29.

Muzeím, kterým se podařilo po velkém úsilí získat samostatné budovy, nyní hrozilo, že o ně opět přijdou, aby mohly být využity pro vojenské účely.

To se stalo klatovskému muzeu, jehož sbírky byly uloženy v tělocvičně obchodní školy, synagoze, na kruchtě kostela sv. Vavřince a ve dvou místnostech budovy gymnázia, zatímco budova muzea sloužila jako sklad vojenského materiálu. Podobný osud měl potkat i muzeum v Sušici, ale Luboš Turkovi se tomu podařilo zabránit. Přesto byl v muzejní budově zřízen protiletectký kryt.⁹⁰² Plzeňská muzea byla rovněž tvrdě zasažena. Nejprve byla část sbírek zabavena německou policií, poté došlo ke sloučení a sestěhování obou muzeí a nakonec byla v roce 1945 budova muzea zasažena spojeneckým bombardováním⁹⁰³ při náletu na Plzeň. Navíc byli v roce 1944 zatčeni a za odbojovou činnost vězněni oba ředitelé dříve samostatných muzeí Fridolín Macháček a Jindřich Čadík.⁹⁰⁴ Stejný osud potkal již v roce 1941 ředitele klatovského muzea Františka Pláničku, rovněž zapojeného do odbojové činnosti. Byl podmíněčně propuštěn v roce 1942.⁹⁰⁵ *30. října 1943 se se ne zcela zdráv vydal do Prahy, aby vyřídil převzaté vzkazy svých spoluvězňů. Z nevysvětlitelných důvodů vypadl z tramvaje a těžkému úrazu po převozu do nemocnice tentýž den podlehl.*⁹⁰⁶ Zadržen a vězněn byl i ředitel muzea v Sušici Luboš Turek, ten ale až po válce za údajnou kolaboraci.

Nicméně i během období protektorátu vznikla další muzea a to dokonce v bezprostřední blízkosti Sušice. Jednalo se o muzea v Hrádku a Rábí. Svým rozsahem se tehdejší terminologií jednalo spíše o památné símě, než o muzea. V Rábí pak existovala taková muzea dokonce dvě.⁹⁰⁷ Rábské hradní muzeum obsahovalo hlavně archeologické nálezy z hradu a okolí, městské muzeum v Rábí pak nenabízelo o mnoho více než: *staré obrazy z bývalé hradní kaple a (...) 300 let starou soku sv. Prokopa.*⁹⁰⁸ Hrádecké muzeum pravděpodobně nebylo o mnoho rozsáhlejší a není zcela jisté, zda bylo vůbec přístupné veřejnosti. Přesto jeho vznik rozladil ředitele sušického muzea Luboše Turka: *učinili jsme dotaz do Hrádku u Sušice, kde podle novinových zpráv bylo před časem prý zřízeno na panství „dědiců Hertlingových“ museum. Tento ústav před časem nám způsobil, že okolní osady se spíše orientovaly k tomuto ústavu což bylo v náš neprospěch. Na náš dotaz (...) odpověděla správa panství, že o žádné*

⁹⁰² Více viz kapitola: 2. 3. *Ve vlastní budově.*

⁹⁰³ FRÝDA, František, *Západočeské muzeum v Plzni 1878 – 2008*, Plzeň 2008. str. 10 - 11.

⁹⁰⁴ FRÝDA, *Západočeské muzeum v Plzni*, str. 11.

⁹⁰⁵ BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy, 2003, str. 93.

⁹⁰⁶ BENEDIKT, *Historie klatovského muzea*, str. 93.

⁹⁰⁷ VESELÝ, Antonín, *Museum v Rábí*, in: VOHRADSKÝ, Václav, (red.), *Pošumavím k Chodsku, Kulturní obraz kraje*, Klatovy 1940, str. 59.

⁹⁰⁸ VESELÝ, *Museum v Rábí*, str. 59.

*museum se nejedná, že jest to jen památková síň v zámku, kam byly umístěny rozptýlené předměty a že jde o soukromý majetek veřejnosti nepřístupný.*⁹⁰⁹

Německá muzea na tom byla během období druhé světové války o něco lépe než muzea česká, i když některým těžkostem se rovněž nevyhnula. Hlavně v závěru války byla zasažena hmotnými nedostatky, například uhlí. Osud na německá muzea tvrdě dolehl až po válce, když byla jejich činnost ochromena nejprve uvalením státní správy a poté odsunem německého obyvatelstva. Muzea tak zůstala bez svých dlouholetých správců, podporovatelů i návštěvníků. Po rozpuštění muzejního spolku bylo muzeum v Horní Plané uzavřeno pro veřejnost a jeho sbírky byly odváženy do muzea v Českých Budějovicích.⁹¹⁰ Rovněž muzeum v Prachaticích přišlo zrušením muzejního spolku o řídicí aparát a muselo být na čas uzavřeno.⁹¹¹ O něco lépe dopadlo muzeum v Kašperských Horách. Převzal jej učitel Emanuel Bouška, *který nejen uhájil existenci tohoto zařízení, ale dokonce je dovedl k výrazným úspěchům.*⁹¹² Kontinuálně pokračovalo v činnosti, i když omezeně, i muzeum v Železné Rudě. Přestěhovalo se dokonce do lépe vyhovujících prostor ve vile po odcházející rodině Abele.⁹¹³

8. 2. Muzeum v kontextu reprezentace města Sušice

Každé město, které chce podpořit turistický ruch, si vytváří image, s jejíž pomocí se snaží zdůraznit svou osobitost a kladné rysy. A často klade důraz na svou dlouhou a bohatou historii a na starobylé památky, které se v něm nacházejí. Muzeum, představující pomyslnou bránu mezi přítomností a minulostí, přesně takové záměry naplňuje. To, že se stane pevnou součástí reprezentace města, je velmi žádoucí i pro muzeum, protože se tím dostává do povědomí potenciálních návštěvníků onoho města. Navíc, čím lépe se bude prezentovat samotné muzeum, tím více přitáhne návštěvníků, kteří tím, že navštíví muzeum, zákonitě navštíví i město.

⁹⁰⁹ MŠ. D97/2 koncept dopisu Luboše Turka Karlu Guthovi, *K dotazu o stavu muzeí v okrese Sušice sdělujeme, že dne 15. 11. 1941.*

⁹¹⁰ JELÍNEK, Petr, *Šumavské muzeum v Horní Plané jako vrcholná forma německé spolkové činnosti na jihovýchodní Šumavě v kontextu vývoje spolkového života v 19. a 20. století*, in: BÜRGER, Martin, (ed.), *Šumava v proměnách času*, Horní Planá 2014, str. 62.

⁹¹¹ STARÝ, Václav, *K dějinám muzea v Prachaticích*, in: KUBŮ, František (red.), *Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea*, Prachatic 1994, str. 23.

⁹¹² HROPENIJAČ, Vladimír, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách do roku 1945*, in: HROPENIJAČ, Vladimír, – ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy - VI. Klatovy 2001*, str. 95.

⁹¹³ ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Historie muzea*, [http://muzeum.sumava.net/?page_id=189], Muzeum Šumavy Sušice, citováno dne 14. 7. 2015.

Nicméně v dobách, kdy masový turistický ruch teprve vznikal, nebyly tyto vazby mezi městem a muzeem ničím samozřejmým. Založení a existenci muzea v Sušici nechalo městské zastupitelstvo bez jakéhokoliv pokusu využít jej k propagaci města. Veřejnost byla o jeho činnosti poměrně dobře informována ze stránek *Posla ze Sušice*. Je ale poměrně zvláštní, že Josef Holík nevyužil stránky těchto novin k pozvánce k navštívení muzea ať již formou aktuality v rubrice *zprávy místní*, nebo obrazového inzerátu, které byly nedílnou součástí sušických novin. Není známo, že by muzeum ke své prezentaci využívalo nějaké jiné formy, jako například vývěsního štítu nebo plakátu, a tak se turista, který do Sušice přijel a nevěděl o existenci muzea, o něm mohl dozvědět pouze od místních.

Jediná publikace přinášející informace, o existenci sušického muzea dozvědět byl *Řivnáčův průvodce po Šumavě*, ve kterém se nachází o vznikajícím sušickém muzeu lakonická zmínka: *Zakládá se městské muzeum, jehož počátky prohlédnouti si možno na radnici.*⁹¹⁴ Turistické průvodce byly i do budoucna hlavním způsobem, jak se o existenci sušického muzea mohla dozvědět veřejnost z jiných koutů Království českého, zvláště když po smrti Josefa Holíka přestalo být muzeum připomínáno v místním tisku alespoň v souvislosti s dárčí.

Další zmínka o sušickém muzeu se objevila až v publikaci, jejíž vydání iniciovala Národní jednota pošumavská. Publikace nesla název *Pošumaví*.⁹¹⁵ Jednalo se o sborník, v jeho jedné části se nacházely úvahy o poslání NJP se silnou nacionální tematikou, druhá pak obsahovala popis města Sušice a jeho okolí. Muzeum bylo vzpomenuáno ve spojení s městskou radnicí: *městské muzeum, které zastrčeno byvši až do letoška v nádvoří u trestnice v jediném poměrně malém pokoji. Nevyhovovalo svému účelu, ač chová přemnohé vzácné památnosti. Nyní vykázaný mu jsou u zasedací městské síně místnosti vhodnější.*⁹¹⁶ Další publikace, připomínající sušické muzeum, následovaly v poměrně rychlém sledu.

Hned následujícího roku vyšel: *Soupis památek historických a uměleckých v království českém*, sedmý díl pojednával o politickém sušickém okresu,⁹¹⁷ jednalo se o autorský počín Karla Hostaše a Ferdinanda Vaňka, mužů z okruhu klatovského muzea. Tato kniha byla určena spíše odborné veřejnosti než běžným turistům a návštěvníkům sušického politického

⁹¹⁴ BOROVSKEÝ, František Adolf – KREJČÍ, Jan, ed. *Řivnáčův průvodce po Šumavě, zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajin a pohoří Novohradského, Šumava před sto dvaceti lety*, Praha 200, str. 85.

⁹¹⁵ ŠEBESTA, Josef (red.), *Pošumaví, sborník původních prací odboru Národní Jednoty Pošumavské v Sušici*, Praha [1898, nebo 1899].

⁹¹⁶ ŠEBESTA, (red.), *Pošumaví, sborník původních prací odboru Národní Jednoty Pošumavské v Sušici*, str. 37.

⁹¹⁷ HOSTAŠ, Karel - VANĚK, Ferdinand, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XII, Politický okres Sušický*, Praha 1900.

okresu. Kniha rovněž připomínala městské muzeum v poněkud jiném kontextu než dřívější publikace, přinášela popis některých předmětů uložených v muzejních sbírkách. Čtenáři byly přiblíženy listiny a městská privilegia, ale i nejdůležitější hmotné památky. Popis obsahuje rovněž tři fotografie těchto předmětů. Tyto informace byly zajímavé hlavně pro případné badatele, kteří nyní měli možnost získat představu o sušických písemných památkách uložených v muzeu.

V roce 1902 místní odbor Klubu českých turistů vydal *Průvodce po Sušicku*,⁹¹⁸ jehož záměrem byla pravděpodobně kromě oživení turistického ruchu rovněž propagace rozhledny na Svatoboru, která byla otevřena pro veřejnost před pouhými dvěma lety v roce 1900.⁹¹⁹ I v tomto turistickém průvodci se nachází zmínka o sušickém muzeu, což není zcela překvapivé vzhledem ke skutečnosti, že spoluautorem průvodce byl Jan Taul, jednatel muzea, a předseda místního odboru KČT Vojtěch Maš'ovský byl zároveň členem, i když nefunkčního, kuratoria muzea. Zmínka o muzeu je opět součástí popisu radnice: *V radnici samé umístěny jsou zeměpanské a samosprávné úřady. Povšimnutí hodno jest městské muzeum, obsahující zajímavé a cenné památky. O založení a uspořádání jeho získal si nevšedních zásluh předčasně zemřelý učitel měšťanských škol, Josef Holík. Muzeum můžeme navštívit na přihlášku v městské kanceláři.*⁹²⁰ Kromě samotné zmínky o existenci muzea je důležitá i poznámka o způsobu, jak je možné muzeum navštívit. Muzeum je v průvodci zmiňováno ještě podruhé v souvislosti s odkrytím pohřebiště na Svatoboru.

Vilímkův průvodce Šumavou,⁹²¹ který vyšel tři roky po průvodci sušických turistů, tedy v roce 1905, žádnou zprávu o sušickém muzeu nepřinesl. Bylo to pravděpodobně způsobeno tím, že v době, kdy Vilímkův průvodce vznikl, muzeum pro veřejnost zpřístupněno nebylo kvůli rezignaci Jana Taula na post jednatele v roce 1904, přičemž k volbě nového kuratoria a řídicích orgánů muzea došlo až v roce 1906. Náklad průvodce vydaného jedním z největších a nejznámějších nakladatelství na území Království českého – Josefa Rudolfa Vilímka byl jistě mnohokrát vyšší než náklad průvodce sušického odboru KČT, a tak sušické muzeum přišlo o velmi dobrou možnost reklamy. Navíc vztah sušického zastupitelstva k muzeu zůstal i nadále chladný, hlavním původcem této situace byl purkmistr Karel Uhl, který by pravděpodobně muzeum raději zrušil, než aby ho využil pro reklamu města. Další turistický

⁹¹⁸ REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902.

⁹¹⁹ Na první straně *Průvodce po Sušicku* se nalézá reklama na rozhlednu a útulnu na Svatoboru.

⁹²⁰ REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902, str. 14.

⁹²¹ *Vilímkův Průvodce Šumavou, Cestovní rádce po Šumavě, Českém Lese a Novohradských Horách pro turisty a cyklisty*, Praha [1905].

průvodce s celozemským dopadem byl *Kafkův ilustrovaný průvodce*, jehož třetí díl *Šumava a Pošumaví* vyšel v roce 1912. Tento, na rozdíl od Vilímka, zmínku o sušickém muzeu obsahuje, ovšem zredukovanou na naprosté minimum: - *Městské museum (příhlášky v radnici)*.⁹²²

Starosta města Sušice Jan Seitz si turistický potenciál města patrně uvědomoval více než jeho předchůdci. Cílevědomě začal budovat obraz města tak, aby přilákalo co nejvíce turistů a letních hostů. Pomoci k tomu mělo i vydání turistického průvodce nákladem města. Jeho vypracování bylo svěřeno řediteli muzea Kajetánu Turkovi. Muzeu se tak naskytla příležitost k dobré prezentaci, přesto Turkův popis muzea není nijak pompézní, působí spíše věcným dojmem. Obsahuje užitečné informace o zpřístupnění muzea veřejnosti, přináší základní přehled o jeho sbírkách, minulosti a předpokládané blízké budoucnosti: *Městské museum možno navštívit na přihlášku v městském úřadě. Městské museum, založené r. 1880 učitelem Jos. Holíkem (prvé museum v Pošumaví), chová ve svých sbírkách sbírku z nálezu pod Svatoborem. (...) Dále chová museum městská privilegia, pečtila městská i cechovní, cechovní korouhve, obřadní roucha, části lidového kroje, památky na Dra. J. A. Gabriela, Fr. Pravdu, kapelníka Národního divadla Mor. Angra, prof. univ, Dra. Mat. Lercha, virtuosa Koptu aj. v. Odborný výklad podá ředitel muzea Kajetán Turek, ředitel městských úřadů. Museum přemístěno bude as během 3-4 let do budovy nynějšího děkanství na náměstí.*⁹²³ Tato predikce byla určena budoucím návštěvníkům Sušice pro případ, že by již bylo museum přestěhováno do budovy děkanství. Na to si ovšem museli místo předpokládaných čtyřech let počkat plných čtrnáct.

Nezávisle na zastupitelstvu města Sušice vyšel již rok před počinem Kajetána Turka jiný turistický průvodce. Jeho autorem byl Ladislav Švejcar, profesor sušické reálky. Tento průvodce nabízí kromě jednotlivých turistických tras i popis Šumavy, charakterizuje tuto oblast jak po přírodní, tak po kulturní stránce. V popisu města Sušice je možné naleznout i nepatrnou poznámku o sušickém muzeu, obligátně vklíněnou do popisu budovy radnice, nicméně tato poznámka nevydává ani na celou větu: *Radnice hostící obecní úřady, soud, hejtmanství a museum (klíč ředitel úřadu p. JUC. K. Turek).*⁹²⁴ Proč profesor reálného gymnázia v Sušici ve svém průvodci více neinformoval o sušickém muzeu, není zcela jasné. Jednou z možných příčin by mohly pravděpodobně být ne zcela vřelé vztahy mezi Švejcarem

⁹²² KAFKA, Josef, *Kafkův ilustrovaný průvodce po království českém III., Šumava a Pošumaví*, Praha 1912.

⁹²³ TUREK, Kajetán, *Sušice historie města a turistické výlety do okolí*, Sušice 1924, str. 26-28.

⁹²⁴ ŠVEJCAR, Ladislav, *Průvodce Šumavou a Pošumavím*, České Budějovice 1923, str. 118.

a Turkem. Každopádně byla promarněna další možnost propagace sušického muzea. Ne zcela srdečné vztahy měl Kajetán Turek rovněž s profesorem sušického gymnázia Antonínem Friedlem, který se v roce 1929 stal autorem turistické brožurky,⁹²⁵ vydané místním odborem KČT. Zmínka o muzeu je opět velmi lakonická a omezuje se na pouhé konstatování: *v III. posch. městské museum (přihláška k prohlídce v měst. úřadě v I. poschodí).*⁹²⁶

Někdy ve dvacátých letech napsal turistického průvodce Hans Kollibabe,⁹²⁷ profesor německé kašperskohorské reálky, šumavský etnograf a v neposlední řadě i pracovník tamního muzea. Jeho průvodce se věnuje putování po centrální Šumavě a okolí Kašperských Hor. Sušice, natož sušické muzeum v tomto průvodci zmíněny nejsou. V roce 1932 nechalo město Sušice vydat velmi reprezentativní brožuru pod názvem *Sušice letovisko a horské klimatické místo*,⁹²⁸ jejímž autorem byl opět gymnaziální profesor Antonín Friedl. V bohatě ilustrované brožurce určené pro turisty a letní hosty se nacházelo mnoho praktických informací, od jízdních řádů vlaků a autobusů přes seznamy obchodů a živnostníků a jejich služeb až po doporučení, jak v Sušici trávit volný čas. Městskému muzeu je opět věnována pouze malá pozornost. Informace o tom, jak je muzeum přístupné, na koho se má případný návštěvník obrátit, aby mohl sbírky muzea navštívit, v brožurce úplně chybí, což je poměrně překvapivé vzhledem ke konceptu této publikace, která jinak nabízí opravdu mnoho užitečných informací. Městské muzeum je zmíněno v souvislosti s městskou radnicí a dále se v brožurce nachází fotografie cínového pokladu nalezeného v roce 1930 s popiskem, že se jedná o součást sbírek městského muzea. Tato brožurka je v souvislosti s muzeem zajímavá ještě z jednoho důvodu. Na fotografii radnice je při bližším pohledu možné nalézt vývěsní tabuli s nápisem: *městské MUSEUM*. Kdy byla vývěsní tabule na budovu radnice umístěna, známo není, ale jednalo se o první vizuální prezentaci muzea, poměrně dobře viditelnou všem návštěvníkům náměstí.

Ředitel muzea Kajetán Turek se cílevědomě snažil již od svého návratu z ruského zajetí pozvednout jeho činnost. A snad se mu jej dařilo dostat i do povědomí laické i odborné veřejnosti a to hlavně díky rozsáhlé publikační činnosti. Publikoval v mnohých, i odborných periodikách.⁹²⁹ Kromě historických pojednání uveřejňoval v tisku i zprávy o činnosti muzea, takže si o dění kolem něj mohla udělat podrobný obrázek i sušická veřejnost a letní hosté. Pro

⁹²⁵ FRIEDL, Antonín, *Sušice a okolí, procházky, vycházky a výlety*, Sušice 1929.

⁹²⁶ FRIEDL, Antonín, *Sušice a okolí, procházky, vycházky a výlety*, Sušice 1929, str. 5.

⁹²⁷ KOLLIBABE, Hans, *Führer durch die königliche freie Goldbergstadt Bergreichenstein und ihre Umgebung*, Kašperské Hory, s. d.

⁹²⁸ FRIEDL, Antonín, (ed.), *Sušice: letovisko a horské klimatické místo šumavské*, Sušice, [1932].

⁹²⁹ LHOTÁK, Jan, *Bibliografie prací Kajetána Turka*, nepublikovaný rukopis. Uvádí Turkovu publikační činnost například v Národopisném věstníku českoslovanském, nebo Časopis společnosti přátel starožitností.

propagaci muzea byl určitě přínosný i cyklus článků: *I předměty muzejní mají svoji historii*,⁹³⁰ jež přibližovala minulost některých exponátů nacházejících se ve sbírkách muzea a to dosti poutavým způsobem, takže u čtenářů mohl vzbudit zájem dané předměty vidět na vlastní oči. Nicméně i přesto, že v novinách uveřejňoval své historické studie poměrně často, ani Kajetán Turek do místního tisku neumístil žádný článek nebo inzerát s praktickými informacemi pro případné zájemce o návštěvu muzea. V sušickém tisku se tak stále nebylo možné dočíst, jak a kdy je možné muzeum navštívit, jaké probíhají krátkodobé výstavy. Tyto výstavy byly snad veřejnosti prezentovány alespoň vizuálně pomocí dřevěné cedule s příslušnými plakáty. Tento způsob „reklamy“ dokumentuje fotografie ze zahájení výstavy obrazů Bedřicha Andrlého.⁹³¹

Opravdu zarážející je pak malá informovanost o stěhování muzea do budovy starého děkanství. Poté, co se rekonstrukce této budovy stala předmětem sporu v městském zastupitelstvu a stála nemalé finanční objeti městskou kasu, by se dalo předpokládat, že o dění kolem muzea bude veřejnost podrobně informována. Leč opak byl pravdou. V roce 1935, kdy stěhování muzea do budovy děkanství začalo, se objevil v souvislosti s ním v *Sušických listech* pouze jeden článek od Antonína Janáka, který se primárně zabýval historií budovy starého děkanství.⁹³² O nadcházejícím stěhování muzea se zmínil pouze na začátku: *Sušické městské muzeum dočkalo se konečně důstojného stánku pro své velké a pěkné sbírky, které teprve nyní po řádném výběru a rozřídění a po vhodné instalaci se plně uplatní a budou chloubou města. Musejním sbírkám dostává se definitivního umístění v restaurované budově starého děkanství.*⁹³³ Ředitel muzea Kajetán Turek počátek stěhování muzea do nových prostor v tisku nijak nekomentoval. Následujícího roku se pak o muzeu neobjevila žádná zpráva a v roce 1937 pak opět pouze jediná. Článek nazvaný *Dvě perly*⁹³⁴ kladně hodnotil rekonstrukci starého a stavbu nového děkanství a přinášel definitivní vyúčtování obou staveb. Jakékoliv praktické informace pro případné návštěvníky, jako třeba odkdy bude muzeum v nové budově zpřístupněno, jaká bude otevírací doba, v sušickém tisku opět chybí.

V souvislosti s přestěhováním muzea absentuje ještě jedna věc, jeho slavnostní otevření. Podle návštěvních knih je zřejmé, že návštěvníci do muzea v roce 1937 již proudili, ale chybí slavnostní střihání pásky, proslovy městské honorace a symbolický akt předání muzea veřejnosti vůbec. Slavnostní otevření muzea bylo plánováno na rok 1938, ale pravděpodobně

⁹³⁰ TUREK, Kajetán, *I předměty musejní mají svou historii*, Sušické listy 12, 1929, č. 6, č. 7, č. 8, č. 9, č. 13, č. 15.

⁹³¹ Viz příloha 4. fotografie 17.

⁹³² JANÁK, Antonín, *Příspěvek k historii starého děkanství*, Sušické listy 18, 1935, č. 46.

⁹³³ JANÁK, Antonín, *Příspěvek k historii starého děkanství*, Sušické listy 18, 1935, č. 46.

⁹³⁴ REDAKCE, *Dvě perly města*, Sušické listy 20, 1937, č. 12.

vzhledem ke zhoršující se politické situaci nebylo slavnostní otevření muzea příliš vhodné. Ohlédnutí za přestěhováním muzea se tak objevilo pouze na stránkách „ročenky sušické spořitelny,“ kde vyšly dva obsáhlejší příspěvky: *Muzeum ve vlastní budově*⁹³⁵ od Kajetána Turka, kde autor č připomínal peripetie, kterými si sušické muzeum muselo projít, než dosáhlo přestěhování do budovy děkanství. Druhým článkem nesl název: *Úprava budovy muzea města Sušice*,⁹³⁶ jeho autorem byl Karel Houra, stavitel, který přibližoval stavební úpravy provedené na budově děkanství. Oba články poté vyšly i samostatně v rámci muzejní publikace. Poté co se muzeum do budovy děkanství přestěhovalo a většina sbírek již byla konsolidována, nechala muzejní správa vytvořit kovový nápis MUSEUM, který byl následně umístěn na fasádu budovy.

Dalším, i když nepřímým typem reprezentace, potažmo reklamy muzea, byly fotografie. Tento typ reklamy se pro muzeum stal důležitým až po přestěhování do budovy starého děkanství, protože z jeho předchozího umístění v radnici se téměř žádná fotografie znázorňující prostory muzea nedochovala. Jedinou výjimkou je snímek v brožurce *Sušice letovisko*,⁹³⁷ který zachycuje cínový poklad. Bohužel poměrně málo fotografií zachycuje interiéry muzea již přestěhovaného do budovy děkanství. Články v „ročenke sušické spořitelny“ *Muzeum ve vlastní budově* a *Úprava budovy muzea města Sušice* přinášejí celkem tři fotografie místností muzea: bývalého mázhauzu, zbrojní síň a hlavní palácové síň.⁹³⁸ Zajímavé na těchto snímcích je, že zachycují poměrně málo vystavených předmětů, takže prostor na fotografii vždy působí poměrně prázdným dojmem. Dále články obsahují dvě fotografie zadního traktu muzea, respektive pohled na dvůr s kašnou.⁹³⁹ Další snímek vnitřních prostor muzea je zvětšen rovněž v „ročenke sušické spořitelny“ a zaznamenává expozici věnovanou právě této instituci.

⁹³⁵ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 42 – 56.

⁹³⁶ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 56 – 60.

⁹³⁷ FRIEDL, Antonín, (ed.), *Sušice letovisko a horské klimatické místo šumavské*, Sušice [1932].

⁹³⁸ TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938; HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice, Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938. fotografie vztahující se k muzeu jsou na str. 43, *Vstupní dvorana městského muzea bývalý mashaus*, str. 47, *Budovy musejního nádvoří*, str. 51, *Arkýř dvorního křídla musea*, str. 57, *Zbrojní síň městského musea*, str. 58, *Hlavní palácová síň městského musea*.

⁹³⁹ HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, fotografie jsou na str. 47. *Budovy musejního paláce z nádvoří*, str. 51. *Arkýř dvorního křídla musea s hospodářskou budovou, která bude upravena pro výstavní sály*.

Ve sborníku *Sušicka* se také nachází snímek vnitřku muzea,⁹⁴⁰ jedná se ale pouze o přetisk snímku z článku *Úprava budovy muzea města Sušice*, Z období okupace se dochovala fotografie mazhauzu, pořízená během krátkodobé výstavy věnované W. A. Mozartovi. Daleko častěji bylo muzeum (a dosud stále je) fotografována jeho budova. Díky zdobné renesanční fasádě přitahovala fotografie již v dobách, kdy v ní ještě byl umístěn děkanský úřad. Fotografie jihozápadní renesanční části náměstí s budovou starého děkanství spolu se sousedním rozacínovským domem se sgrafitovou omítkou se stala jednou z nejčastějších kompozic „starobylé“ Sušice. O tom, že tato budova představovala symbol Sušice, svědčí i fakt, že akce, konající se na náměstí, byly focené v takové perspektivě, aby se na jejich pozadí nacházela právě budova muzea. V těchto případech ale sloužila budova muzea pouze jako kulisa a možná doklad toho, že se daná akce uskutečnila v Sušici, hlavními aktéry jsou na těchto fotografiích lidé. V roce 1942 vznikla série fotek muzea a mazhauzu v souvislosti s pohřbem ředitele Kajetána Turka, nicméně tyto fotografie se za reklamu dají označit pouze stěží.

8. 3. Veřejný a spolkový život v Sušici, jeho vliv na muzeum

Pro veřejný život v Sušici byly ve zkoumaném období nejdůležitější tři fenomény, které ať přímo, nebo nepřímo ovlivňovaly činnost sušického muzea. Jedním z nich byl spolkový život, tolik typický pro společnost druhé poloviny devatenáctého a první poloviny dvacátého století. Jeho rozvoj byl umožněn poté, co se monarchie vrátila v roce 1861 k ústavnosti. Pravý rozkvět spolků nastal v okamžiku, kdy vstoupil v platnost spolkovací zákon č. 134 říšského zákoníku schválený 15. listopadu 1867. Možnosti spolčovat se brzy v hojně míře začali využívat i sušičtí měšťané. Některé ze spolků působily spíše uzavřeně, pouze pro potěchu svých členů, jiné se orientovaly na dobročinnost a některé z nich měly ambice významně vstupovat do veřejného života, ovlivňovat jej, nebo jej dokonce utvářet.

Nejstarším spolkem, který v Sušici vznikl a který byl po celou dobu své existence ve veřejném prostoru značně aktivní, byl Zpěvácký spolek svatého Václava. Jelikož se nejednalo o politický spolek, byly jeho stanovy schváleny bez větších obtíží nadřízenými místy již v roce 1861.⁹⁴¹ Zpěvácký spolek se stal prvním sušickým spolkem, jehož členkami se mohly stát ženy. Toto právo jim zajišťovaly již první stanovy, ale reálně začaly do spolku pronikat od roku 1874 a již roku následujícího tvořily ženy polovinu aktivních členů.⁹⁴² Činnost

⁹⁴⁰ KOT, Alois (red.), *Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo 1938*, Sušice 1939, str. 403.

⁹⁴¹ LHOTÁK, Jan, *Od Slovanské lípy ke Svatoboru, prvních šedesát let pěveckého spolku v Sušici (1860-1920)*, Sušice, 2010, str. 15.

⁹⁴² LHOTÁK, *Od Slovanské lípy ke Svatoboru*, str. 25.

spolku byla poměrně bohatá, pořádal 15 až 20 hudebních projekcí ročně,⁹⁴³ účinkoval při různých příležitostech: na mších, pohřbech, veřejných slavnostech a oficialitách, dále pořádal vlastní koncerty a každoročně akademii. V roce 1918 došlo ke změně názvu, na možná až příliš obecně znějící *Zpěvácký spolek*, proto byl v roce 1921 přejmenován na *pěvecký spolek Svatobor*. Pod tímto názvem působí spolek dodnes.

Spolkovým hnutím, které na celozemské úrovni dosáhlo největší popularity a do značné míry se stalo synonymem českého vlasteneckého spolkového života, byla tělocvičná jednota Sokol. V Sušici zapustil Sokol kořeny překvapivě brzy již v roce 1872,⁹⁴⁴ nicméně jako tělocvičná jednota svou existenci dlouho neuhájil. Již v roce 1874 byl transformován na hasičskou jednotu.⁹⁴⁵ Tím tělocvičná aktivita Sokolu v Sušici na čas zanikla. K obnovení došlo až v roce 1892 a to zároveň s vytvořením nové Pošumavské župy sokolské.⁹⁴⁶ Od té doby se členství v Sokolu stalo téměř povinné pro všechny vlastenecky smýšlející obyvatele Sušice. Zamýšleným vrcholem činnosti Sokola v Sušici mělo být slavnostní otevření Sokolovny. Její budova vznikla na dolejší předměstí a kromě prostorné „Tyršovy dvorany“ - cvičební haly, ve které se mohly konat rovněž divadelní představení nebo plesy, obsahovala budova dále stálou loutkovou scénu, biograf a restauraci.⁹⁴⁷ K otevření této budovy došlo ale v srpnu 1914 v době počínající světové války, takže od bujarých vlasteneckých manifestací, které by v jiné době byly naprostou nutností, bylo upuštěno. Navíc byla v počáteční fázi války budova zabrána pro vojenský lazaret. Alespoň částečně si sušičtí Sokolové vše vynahradili v roce 1934, kdy proběhla přestavba Sokolovny a po jejím dokončení již vlasteneckým oslavám nic nebránilo.

V roce 1937 se pak v Sušici konal župní slet, který se proměnil ve skutečnou národní manifestaci, které se neúčastnili pouze Sokolové, ale i další spolky, korporace, a dokonce i armáda s hudbou. Celá akce byla dobrým dokladem pestrého a aktivního spolkového života a vyvrcholila průvodem, *v čele s vojenskou hudbou a četami pěšího pluku 11 Fr. Palackého a dragounského pluku 4 Ant. Švehly. Za státní vlajkou šli legionáři v historických krojích, Národní garda, delegace hasičů, spolku vojenských vysloužilců, Střelecké jednoty, Dělnické tělocvičné jednoty, okresního výboru brannosti, odbočky svazu čs. důstojnictva, zástupci úřadů, četnictva, škol, významní sokolští hosté, župní putovní vlajka, vítězná družstva mužů a*

⁹⁴³ LHOTÁK, *Od Slovanské lípy ke Svatoboru*, str. 41.

⁹⁴⁴ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 34.

⁹⁴⁵ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 42.

⁹⁴⁶ TUREK, Kajetán, *Hlasy po založení Sokola v Sušici v letech 1880 – 1890*, *Sušické listy* 12, 1929, č. 23.

⁹⁴⁷ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 468.

*žen, prapory jednot, hudba bratra Hošťálka, 180 bratří a 70 sester v kroji. Průvod uzavírala sokolská jízda.*⁹⁴⁸

Velmi aktivním spolkem, který byl založen v roce 1875,⁹⁴⁹ byla Řemeslnická beseda, jejímž cílem bylo: *vzdělávati členy své, zvláště pak rozmnožovati jejich vědomosti ve věcech řemeslnických, živnostenských a průmyslových přednáškami, hovory poučnými, knihovnou, časopisy (...) a pořádáním výstav.*⁹⁵⁰ Tento spolek se stal oblíbeným místem setkávání sušické „střední třídy“, k čemuž přispíval i bohatý kulturní program, sestávající z dýchánek, koncertů, divadelních představení, besed a zvláště oblíbený byl takzvaný zástěrkový ples, na který byly vpuštěny pouze dámy oděné v domácím úboru, tedy v zástěře a díky tomu se odehrával v uvolněné atmosféře. O tom, jak aktivní Řemeslnická beseda byla, svědčí fakt, že například v roce 1880 uspořádala *10 přednášek, 12 zábav (6 tanečních, 4 divadla a dvě zpěvacko deklamační).*⁹⁵¹ Konkurenčním spolkem řemeslnické besedy byla do jisté míry Měšťanská beseda. Ta vznikla v roce 1879 změnou stanov ze Čtenářské besedy působící v Sušici již od roku 1869.⁹⁵² Měšťanská beseda se s Řemeslnickou překrývaly hlavně v kulturní činnosti, poněvadž i Měšťanská beseda pořádala koncerty a zábavy, ale orientovala se více literárně-kulturním směrem, nicméně v průběhu doby její činnost spíše ochabovala, a to dokonce do té míry, že byla v roce 1929 zrušena.

Jelikož Sušice ležela blízko národnostní hranice, byly zde založeny spolky orientované na národnostní otázky. Jednalo se o Národní jednotu pošumavskou a Ústřední matici školskou, které zřídily svoje místní organizace v Sušici v roce 1884.⁹⁵³ Tyto „obrané spolky“ se zaměřovaly hlavně na činnost ve prospěch českých menšin, které žily jako enklávy již za jazykovou hranicí. Jejich německou obdobou byly spolky Böhmerwaldbund a Schulverein, které na obyvatelstvo na jazykové hranici působily z druhé strany. Střety těchto nacionálních spolků se projevovaly hlavně v otázce školství. NJP si v Sušici vybuodovala silnou členskou základnu. Členství v ní se stalo nepsaným pravidlem pro místní elitu.

⁹⁴⁸ KOPAČ, Antonín, *Slet sokolské župy šumavské v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938, str. 63.

⁹⁴⁹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice*, str. 203.

⁹⁵⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice*, str. 203.

⁹⁵¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 59.

⁹⁵² SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 54.

⁹⁵³ SMETANOVÁ, Jaroslava, *Národní jednotu pošumavská v Sušici a její vliv na smíšená území v soudním okrese Sušice 1884-1914*, in: *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VIII.*, Sušice 2014 str. 331.

Velký význam ve veřejném životě zastával i odbor Klubu českých turistů v Sušici. Byl založen v roce 1890⁹⁵⁴, jeho členy byly významné sušické osobnosti, ať se jednalo o Vojtěcha Mašřovského, svého času ředitele muzea, nebo profesory sušické reálky nebo gymnázia Viktorina Zeithamra a Antonína Friedla. Z popudu tohoto spolku byla vybudována rozhledna na Svatoboru dokončená v roce 1900.⁹⁵⁵ Rovněž zřídil Klostermannovu chatu na Modravě, studentskou noclehárnu v Sušici a chatu při rozhledně na Svatoboru.⁹⁵⁶ Samostatně vydal sušický odbor turistické průvodce.⁹⁵⁷ Jeho další důležitou činností bylo značení turistických tras. V roce 1924 jich odbor vyznačil v *Povydrří a Poroklaní 148 km*,⁹⁵⁸ čímž přispíval k „osvojení“ této části Šumavy pro české turisty.

Z později založených spolků získaly největšího vlivu mezi sušickými občany dva. Poněkud tajemný Rotary klub, který v Sušici vznikl v roce 1928.⁹⁵⁹ *Členové se museli zavázat k veřejné činnosti v městě a pravidelně chodit na týdenní schůze, které začínaly „rodinnou večeří.“ V Sušici bylo sídlo klubu v hotelu Koruna. Stát se členem bylo z hlediska společenského velikým závazkem a osobně velkým vyznamenáním. (...) Činnost klubu měla velký vliv na rozkvět Sušice, neboť členy byli všichni významní činitelé závodů a veřejných organizací.*⁹⁶⁰ Klub se patrně stal platformou pro neoficiální dojednávání různých záležitostí týkajících se v první řadě veřejných zakázek. Členové Rotary klubu působili jako soukromé osoby a ne jako členové klubu, takže jejich činnost je těžké vysledovat, nicméně se dá předpokládat, že vzhledem k členské základně, která sdružovala celou honoraci města Sušice, byl vliv tohoto spolku poměrně značný. Podobné složení členů měla i Národní jednota střelecká, která byla založena v roce 1927⁹⁶¹ a která rovněž z velké části sdružovala městskou honoraci. Střelecká jednota pořádala pravidelné střelecké závody na střelnici v městských sadech. Tyto závody měly přispět k připravenosti k obraně vlasti.

Vzhledem k muzeu se spolkový život vázal v první řadě na muzejní představitele. Nemohlo tomu ani být jinak, protože muži ve správě muzea byli vesměs aktivní osobnosti veřejného života, a to nedovolovalo stát stranou spolkového života. Josef Holík, zakladatel muzea, byl rovněž iniciátorem založení Okrašlovacího spolku a Spolku pro obnovu kaple Anděla strážce,

⁹⁵⁴ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 76.

⁹⁵⁵ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 77.

⁹⁵⁶ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 77.

⁹⁵⁷ REDAKCE, Průvodce po Sušicku, Praha 1902.

⁹⁵⁸ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 77.

⁹⁵⁹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 190.

⁹⁶⁰ MŠ. D574/1, paměti stavitele Karla Houry, str. 29.

⁹⁶¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 126.

i když v exekutivě těchto spolků nepůsobil.⁹⁶² To v Řemeslnické besedě, Zpěváckém spolku sv. Václava, Jednotě učitelstva politického okresu sušického a Krejcarovém spolku sv. Josefa působil Josef Holík v různých funkcích, nejčastěji jako jednatel.⁹⁶³ Rovněž byl redaktorem prvního sušického periodika Posel ze Sušice.

Co se týče veřejné činnosti Jana Taula, byl jedním ze zakládajících členů sušického odboru KČT, kde se autorsky podílel na turistickém průvodci vydaném v roce 1902. Rovněž byl člen Učitelské jednoty a v roce 1897 byl zvolen místopředsedou nově založeného rybářského spolku, jehož předsedou se stal kvardián kapucínského kláštera a ředitel muzea Augustin Kubeš.⁹⁶⁴

Vojtěch Mašřovský sušickým veřejným a spolkovým životem doopravdy žil. Byl dlouholetým předsedou místního odboru Klubu českých turistů, jako takový inicioval stavbu rozhledny na Svatoboru. Tím se jeho spolková a veřejná činnost ani zdaleka nevyčerpala, rovněž působil v Okrašlovacím spolku, Rybářském spolku, Zpěváckém spolku sv. Václava a byl členem výboru Národní jednoty pošumavské.⁹⁶⁵ Navíc byl dlouholetým zastupitelem a radním města Sušice.⁹⁶⁶ Podobně angažovaný ve spolkovém životě byl i Antonín Friedl, vrcholové posty zastával v místním Sokolu, Klubu českých turistů,⁹⁶⁷ okresním osvětovém sboru a rovněž byl členem Národní jednoty pošumavské, dále pak působil v zastupitelstvu a městské radě.⁹⁶⁸

Kajetán Turek byl kromě spolkové činnosti rovněž aktivní politicky. Po svém příchodu do Sušice byl jedním ze zakladatelů místní organizace Strany svobodomyslné v roce 1913.⁹⁶⁹ Následně pracoval jako jednatel nástupnické strany Národní Demokracie a to po celé trvání první republiky. Na vrcholných postech působil rovněž ve spolcích: byl dlouholetým předsedou místního odboru NJP, na stejný post se v roce 1934 propracoval i v Národní střelecké jednotě, jejímž byl zakládajícím členem. Post předsedy rovněž zastával v místní organizaci Československého červeného kříže.⁹⁷⁰ Dále byl členem správního výboru

⁹⁶² SKÁLA, Ferdinand, *Pohrobní vzpomínka, Svatobor 11 (2), 1892, č. 21.*

⁹⁶³ SKÁLA, Ferdinand, *Pohrobní vzpomínka, Svatobor 11 (2), 1892, č. 21.*

⁹⁶⁴ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 194.

⁹⁶⁵ ZEITHAMMER, Viktorín, *Im memoriám, za Vojtěchem Mašřovským, Svatobor 7, 1915, č. 17.*

⁹⁶⁶ LHOTÁK, Jan, *Soupis představitelů obecní samosprávy v Sušici za léta 1850-2010, Minulostí západočeského kraje 48, 2013, s. 229-268.*

⁹⁶⁷ FRIEDL, Antonín, *Jak jsem přišel, odešel a opět se vrátil do Sušice*, in: PROCHÁZKA, František (red.), *65 let střední školy v Sušici 1606-1971*, Sušice 1971, str. 46.

⁹⁶⁸ LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 549.

⁹⁶⁹ REDAKCE, *Dva padesátníci, Sušické listy 14, 1934, č. 27.*

⁹⁷⁰ REDAKCE, *Dva padesátníci, Sušické listy 14, 1934, č. 27.*

místního odboru KČT⁹⁷¹ a členem klubu Rotary. Na spolky rovněž vázal svoji přednáškovou činnost. O Luboši Turkovi, na rozdíl od otce, není známo, že by byl veřejně činný v nějakém spolku.

Antonín Janák byl v sušických spolcích poměrně aktivní. Nedlouho po svém příchodu do Sušice se stal členem Okresního sboru osvětového, v rámci této organizace slavnostně řečnil při státních svátcích a pořádal veřejné besedy.⁹⁷² Rovněž se stal aktivním členem místního odboru KČT, v rámci kterého působil nejprve jako řadový člen a později jako jednatel. Dále byl členem vzdělavatelského sboru TJ Sokol Sušice. Po válce navázal na svou činnost v Sokole funkcí kronikáře spolku. Působil i v rámci Ústřední matice školské v komisi pro přípravu vlastivědného filmu a rovněž byl členem Národního souručenství.⁹⁷³

Spolky je možné nalézt i mezi dárci ve prospěch sbírek sušického muzea, nejednalo se však o nijak významné množství, spíše o jednotlivé případy za rok. Asi nejvýznamnějším darem, který se od spolku muzeu dostal, byl zmenšený model sochy Jana Husa, která byla v Sušici vztyčena v roce 1923 z iniciativy krajinářského spolku Prácheň.⁹⁷⁴ Jinak se do muzea dostávaly hlavně spolkové tiskoviny, jako stanovy, letáky nebo výroční zprávy. Jiná spolupráce mezi spolky a muzeem prakticky navázána nebyla. Sušické spolky patrně necítily potřebu se v rámci muzejních sbírek zviditelňovat nebo se tímto způsobem propagovat. Překvapivé to je hlavně u nacionálně orientovaných spolků NJP a Ústřední matice školské, které ke své propagaci hledaly jakoukoliv příležitost, ale muzeum v Sušici se takto využít nepokusily. Jediný chabý pokus o vytvoření menšinového oddělení ve spolupráci s NJP skončil stejně žalostně jako pokus vytvořit šumavské muzeum v Sušici ve spolupráci s KČT.

8. 4. Vliv modernizace města na muzeum

Další fenomén, který ovlivňoval život v Sušici, byla modernizace. Překotný vývoj průmyslu, techniky a hluboké celospolečenské změny zasáhly i do života odlehlého venkovského města. Velký podíl na změnách měl sirkařský průmysl, který v Sušici vznikl na začátku čtyřicátých let devatenáctého století. V osmdesátých letech téhož věku byl již dominantním zaměstnavatelem a nejdůležitějším průmyslovým odvětvím v Pošumaví. Sirkařský průmysl byl pro Sušici natolik esenciální, že se muzeum jeho reflexi nemohlo vyhnout. Proto právě expozice sirkařského průmyslu byly jedny z prvních, které se podařilo tematicky zpracovat a

⁹⁷¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, Kronika města Sušice 1926 -1936, II. kronika král. města Sušice, str. 77.

⁹⁷² LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění*, Klatovy 2011, str. 257.

⁹⁷³ LHOTÁK, Jan, *Antonín Janák – první archivář města Sušice*, str. 257.

⁹⁷⁴ MŠ, D97/5, kniha dárců, *Knihy přírůstků*, Sušice 1913-1941, nestr.

kteře byly instalovány poté, co muzeum získalo místnost v přízemí radnice.⁹⁷⁵ Sice k tomu došlo až v době, kdy již sušické sirkárny byly za zenitem a vyklízely zahraniční trhy švédské a japonské konkurenci, ale stále byly nejdůležitějším zaměstnavatelem nejen pro obyvatele města, ale i pro řadu venkovanů, kterým nabízely slušný přivýdělek.⁹⁷⁶

V době založení muzea byl zájem zastupitelstva, sirkařského průmyslu i veřejnosti vázán snahou získat pro město Sušici železnici. První kroky v otázce připojení Sušice na železniční systém monarchie provedla městská rada již v květnu 1877, když se městská rada rozhodla ve věci dráhy intervenovat na vyšších místech. O tom, že stavba železnice byla zájmem všech, svědčí i angažovanost spolků: *Řemeslnická beseda v této záležitosti zaslala dopis plzeňské obchodní komisi.*⁹⁷⁷ Následovalo zákulisní i oficiální vyjednávání s poslanci říšské rady a sdružování měst a obcí do lobbistických skupin, které přicházely s různými variantami, kudy by dráha měla vést. Skupina měst, ve které byla sdružena i Sušice,⁹⁷⁸ na svou podporu vydala pamětní spis, který byl zaslán vládě a celkem logicky požadoval vést železnici právě přes tato města. Tahanice obcí a měst o to, kdo železnici potřebuje více, ukončilo až rozhodnutí říšské rady na jaře 1883. Odhlasována byla stavba dráhy ve směru Horažďovice – Sušice – Klatovy. Dozajista k velké radosti obyvatel Sušice: *Dráha v našem okrese přinese v blízké budoucnosti rozkvět hospodářských poměrů.*⁹⁷⁹ Stavba dráhy byla zahájena v říjnu roku 1886.⁹⁸⁰ První vlak do Sušice přijel 16. července 1888 a 1. října byla dráha slavnostně otevřena.⁹⁸¹

Od osmdesátých let probíhala v Sušici rovněž výstavba kanalizace a později vodovodu, byla rozložena do etap a do dlouhých časových úseků vzhledem k finanční náročnosti tohoto projektu. Rovněž byly dlážděny jednotlivé ulice a na přelomu století se pozvolna v Sušici začala rozbíhat elektrifikace, kdy byl městský mlýn přeměněn na elektrárnu.⁹⁸² Ani tím ale nesnáze Sušice neskončily. Ve dvacátých letech se naplno projevil problém, který byl v Sušici latentně přítomen již delší čas. Jednalo se o nedostatek nemovitostí. Jednak panoval nedostatek bytů, jednak málo prostor pro veřejné instituce. Požár, který zničil část Sušice v roce 1923, učinil bytovou situaci neúnosnou. Zastupitelstvo nemělo žádný komplexní plán,

⁹⁷⁵ Více viz kapitola: 3. 2. *První tematické expozice a zemědělské oddělení.*

⁹⁷⁶ BERÁNKOVÁ, Marie a kol., *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*, Žehušice 2001, str. 67.

⁹⁷⁷ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 50.

⁹⁷⁸ Jednalo se o města: Pelhřimov, Tábor, Písek, Strakonice, Sušice, Kolinec, Klatovy a Domažlice.

⁹⁷⁹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 77.

⁹⁸⁰ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 104.

⁹⁸¹ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 122.

⁹⁸² SALÁŠEK, Rudolf, *Vznik a rozvoj elektrárny města Sušice od roku 1897 do roku 1934*, in: *Spořitelna města Sušice, čtyřicátá osmá účetní zpráva*, Sušice 1933, str. 40.

jak tento problém vyřešit, a nezbylo jí nic jiného, než ho řešit tak říkajíc „za pochodu.“ To dobře dokládá osud plánů na stěhování muzea, které se neustále měnily a odsouvaly podle aktuální potřeby.⁹⁸³

Prostorová tíseň vedla k ambicióznímu projektu výstavby celé nové městské čtvrti na dosud nezastavěném pravém břehu řeky Otavy. V ní byly postaveny: *budovy pro okresní a finanční úřady (...), kde též postavena nová budova měšťanských škol (...)* Pro počínající zastavování pozemků na pravém břehu řeky bylo nutno vybudovati komunikace, zregulován pravý břeh řeky Otavy a zřízena spojovací lávka železná.⁹⁸⁴ Stavební ruch neustával ani v dalších letech. Řešena byla hlavně neuspokojivá situace malých bytů. *Město i soukromníci přistoupili k rozsáhlé výstavě malých rodinných dvojdomků a řadových domků ve čtvrti u městské cihelny*⁹⁸⁵. Během krize stavební ruch v Sušici neutichl. Zastupitelstvo se pomocí výstavby i za cenu zadlužování města snažilo zmírnit dopady krize. V rámci nouzových prací *prováděla [radnice] úpravy ulic a veřejných ploch v městě, lesních a polních cest (...)* zvláštní zmínky *zasluhuje vydláždění náměstí, dlažby ulic a úprava nové čtvrti na pravém břehu Otavy.*⁹⁸⁶ V rámci masivní veřejné výstavby se konečně vyřešila i otázka budovy pro městské muzeum. Zastupitelstvo zafinancovalo poměrně složitou a finančně náročnou směnu s děkanským úřadem.⁹⁸⁷ Tento stavební boom, který Sušici přinesl mnoho kladů, měl i odvrácenou stránku. Celá výstavba byla financována z půjček, což vedlo k tomu, že se město Sušice povážlivě zadlužilo.

Díky modernizaci se do muzejních sbírek dostalo velké množství předmětů. Výstavba rozrušila povrch a zem tak vydala mnohé archeologické nálezy, které následně putovaly do muzea. Průmyslová velkovýroba zlikvidovala mnohá tradiční řemesla a živnosti. Bývalí řemeslníci, kteří odešli na odpočinek a své řemeslo již pověsili na hřebík, nebo jejich potomci předávali nepotřebné nástroje a nářadí do sbírek muzea. Zvláště cílevědomě se s mizejícími řemesly snažil pracovat Kajetán Turek, pokoušel se je zmapovat a z náčiní bývalých řemeslníků sestavil samostatnou expozici.⁹⁸⁸ Kvůli finančně nákladné modernizaci města byly

⁹⁸³ Více viz kapitola: 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy.*

⁹⁸⁴ KOMÁREK, Václav, *Rozvoj města Sušice v letech 1919 až 1937*, in: VONDRUŠKA, Miloš (ed.), *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 149.

⁹⁸⁵ KOMÁREK, *Rozvoj města Sušice*, str. 149.

⁹⁸⁶ KOMÁREK, *Rozvoj města Sušice*, str. 150.

⁹⁸⁷ Více viz kapitola 2. 2. *Snahy o získání vlastní budovy.*

⁹⁸⁸ TUREK, Kajetán, *Technické sbírky městského muzea v Sušici*, in: VONDRUŠKA, Miloš (ed.), *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. 79 – 80.

pro městské zastupitelstvo problémy muzea vždy až druhořadé a jejich řešení se odsouvalo až za horizont řešení palčivějších problémů.

8. 5. Jazyková hranice, nacionalismus a jejich vliv na muzeum

Třetí fenomén, který se ve veřejném životě na Sušicku ve zkoumaném období projevoval, byl nacionalismus,⁹⁸⁹ tolik typický pro českou společnost druhé poloviny devatenáctého a první poloviny století následujícího. Projevy nacionalismu byly velice různorodé, od jednoznačně negativních, které by bylo možné charakterizovat jako národní chauvinismus, xenofobii nebo etnocentrismus, až po kladné, kdy nacionalismus přinesl zájem o vlastní kulturu, historii a v neposlední řadě i důraz na vzdělání. Právě projevy nacionalismu, ať kladné, nebo záporné byly jedním z nejvýznamnějších faktorů, které ovlivňovaly veřejný život v politickém okrese sušickém. V několika případech dokonce vedly k otevřeným projevům násilí a několikrát rozervaly region vedví.

Ve veřejném životě regionu se nacionalismus projevoval jednak v souvislosti s otázkami regionálního rázu; ve školství nebo obsazování úředníků. Na druhé straně do života v sušickém okrese zasahovaly jedinečné události světové politiky; první světová válka a její naprostá zásobovací krize, události rozpadu monarchie - vznik Československa, odtržení německých provincií a jejich obsazení českou brannou silou. Fatální následky pro soužití v regionu pak přinesla agresivní politika Třetí říše vůči Československu a její vyústění v mnichovské smlouvě a druhé světové válce.

V národnostních svárech se angažovali, pokud je sami nevyvolávali, politici, kteří se snažili citlivé otázky využít ve svůj prospěch. Platí to hlavně o poslancích říšské rady, kteří se zájmem o lokální problémy ucházeli o přízeň místních voličů. Národnostní otázky byly určující i pro činnost některých spolků, které se souhrnně nazývají spolky obrannými. Jejich cílem bylo v první řadě zabránit druhé straně získat jakoukoliv výhodu, která by v důsledku mohla změnit národnostní rozložení v regionu, a zároveň se tyto spolky snažily získat jakoukoliv výhodu pro svou stranu. *Šumava (...) jest horkou půdou, na níž lid český těsně prostupuje se s lidem německým a kde tuhý vede se zápas národnostní. Česká Jednota Pošumavská a německý Böhmerwaldbund jsou předními harcovníky v tomto zápase.*⁹⁹⁰

⁹⁸⁹ V této práci nebude termín nacionalismus a priori používán s negativní hodnotící konotací. Je chápán jako: národní hnutí, určitý stav národního uvědomění, nebo jako projevy národního uvědomění. Více k problematice chápání pojmu nacionalismus viz: HROCH, Miroslav, (ed), *Pohledy na národ a nacionalismus, čítanka textů*, Praha 2003.

⁹⁹⁰ KAFKA, Josef, *Kafkův ilustrovaný průvodce po král. českém, Šumava a Pošumaví*, Praha 1912, str. 1.

Rovněž ve školství fungovala dvojice spolků, pro něž byla národnostní otázka hlavní náplní činnosti, jednalo se o Ústřední matici školskou a Schulverein.

Samostatnou úlohu pak v národnostních pnutích sehrával tisk, který národnostní třenice popularizoval, zveličoval, nebo dokonce vytvářel.⁹⁹¹ Tisk, po dlouhou dobu jediné masmédiu, sehrával klíčovou úlohu v informovanosti obyvatelstva a ve tvorbě veřejného mínění. To vedlo k tomu, že se stal jedním z hlavních bojišť, kde se národnostní boje odehrávaly, a to ne vždy úplně čestně: *Nacionálně orientovaný tisk záměrně podával v podstatě náhodné události takovým způsobem, aby tím zdůraznil jejich nacionální význam. Pokud to mohlo posloužit jejich záměrům, byli tisk i nacionální aktivisté dokonce ochotni příběhy o venkovských nepokojích společně vymýšlet.*⁹⁹² Za příklad incidentu vykonstruovaného novináři může posloužit událost, která se odehrála ve Staších a která proběhla německým nacionálním tiskem: *Útok na německé gymnazisty. Když se gymnazisté z Kašperských Hor vraceli z velikonoční exkurze v Lenoře, přes českou vesnici Stachy, byli Čechy napadeni. Jen rozvaha gymnazistů zabránila vypuknutí krvavé rvačky.*⁹⁹³

Následné vyšetřování okresního hejtmanství osvětlilo skutečný průběh událostí.: *Podle místní četnické stanice nějací studenti německé národnosti z Kašperských Hor skutečně 20. dubna cestou z Vimperku projížděli přes Stachy. Když tito studenti projížděli vesnicí, evidentně opilí, pokřikovali z vozu urážlivá protičeská hesla a písničky, upoutavše pozornost nemnoha místních obyvatel. Z místních, kteří si projíždějících vůbec všimli, jediný Franz Krause ml. (popisovaný jako mladistvý) skutečně běžel za vozem v závěsu s vesnickými dětmi. Ti skutečně po gymnazistech házeli kamínky, ovšem bez toho aby někoho zranili.*⁹⁹⁴ Hejtmanství nepotrestalo žádnou ze zúčastněných stran, ani německé noviny, které tuto fámu otiskly.

⁹⁹¹ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 179.

⁹⁹² JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 179.: *The nationalist press gave a compelling narrative structure to quite random incidents, primarily to reaffirm their nationalist significance. When it served their purposes, both press and activists were even willing to invent stories of rural violence altogether.*

⁹⁹³ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 183-4. *Attack on German gymnasts. As the Bergreichenstein gymnasts returned from their Easter excursion to Eleonorenhain through the Czech village of Stachau, the Czechs attacked them. Only the gymnast's levelheadedness prevented a bloody brawl from breaking out.*

⁹⁹⁴ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, str. 184.: *According to a local gendarme post, some German nationalist gymnasts from Bergreichenstein/ Kašperské Hory had indeed passed through Stachau/ Stachy on the road from Winterberg/ Vimperk on 20 April. The same gymnasts, clearly drunk, had yelled hostile anti-Czech slogans and songs from their cart as they passed through the village, drawing the attention of few local inhabitants. Of the local people who took any note at all of the passing travelers, only Franz Krause Jr. (described as a youth) actually ran after the wagon with some village children in tow. These had indeed thrown pebbles after the gymnasts, without hitting or hurting anyone.*

Kromě zveličených případů národnostních konfrontací se v novinách objevovaly i hysterické zvěsti o hrozcím odnárodnění dětí nebo přímé výpady vůči „zrádcům,“ kteří spolupracují s druhou stranou.

Událost, která ve sledovaném období zatížila česko-německé soužití na dlouhé roky, bylo založení německé menšinové školy v Sušici v roce 1876.⁹⁹⁵ Proti německé škole brzy začal narůstat odpor: *Ve schůzi obecního zastupitelstva (...) vyslovil se P. Vojt. Ubald, že německá škola byla založena nezákonně, protože do ní chodí české děti a nerozumí vyučování. Zřízením jejím podporuje se národní nenávisť.*⁹⁹⁶ Ostré výpady proti německé škole se objevily na stránkách periodik čtených v Sušici.⁹⁹⁷ Kritika nebyla cílena přímo na tento ústav, odnesli ji především sušičtí židé, kteří za zřízením školy stáli, a pak čeští rodiče, kteří do ní posílali své děti:

Čeští (!!) občané davše se židy (...) svěsti, již dříve než šulverein se zrodil, zadali žádost k zemské školní radě za školu německou, která jim s největší udělena ochotou. A jak utěšeně vzkvétá, jak dobře se jí daří, za to vše poděkovati má velkému počtu českých rodičů, kteří se dají voditi židy, v jejich službě se buď nacházejí aneb od nichž dají si namluviti, jak nevyhnutelnou jest němčina, tato „nobl“ řeč, kterou všickni židé mluví.⁹⁹⁸ Kritika se snesla i na hlavu zastupitelů, kteří ve prospěch rozšíření německé školy hlasovali. Jejich jména proběhla tiskem a silvestrovská příloha Posla ze Sušice každému z nich přinesla nelichotivý a satirický medailonek.⁹⁹⁹ Samostatného odsudku se dostalo Čechům, kteří se tajně stali členy Schulvereinu. *Také šulverein rozbil zde svůj stan, našel hojných přívrženců nejen mezi židy, nýbrž i mezi občany a nemůže naříkati, že by se mu u nás špatně dařilo (...) členové šulvereinu neměli do snášenlivosti české příčinu stěžovati, přijmou se, kdy jen chtějí, za členy spolků českých, v nichž možno jim pak velmi dobře činiti špehouny.*¹⁰⁰⁰

Jedním z hlavních odpůrců proti německé škole byl Josef Holík, který celou záležitost medializoval - byl autorem mnoha útočných článků nejen v sušických, ale i klatovských periodikách.¹⁰⁰¹ Neomezil se ale pouze na noviny, proti „tajným“ členům Schulvereinu zahájil

⁹⁹⁵ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 47.

⁹⁹⁶ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 60.

⁹⁹⁷ Jednalo se o sušické časopisy: *Posel ze Sušice* (1879 - 1891), *Svatobor* (1881 - 1915) a klatovské časopisy *Šumavan* (1868 - 1941) a *Klatovské listy* (1882 - 1892), (1897 - 1935).

⁹⁹⁸ [HOLÍK, Josef], *Dopis ze Sušice, Klatovské listy* 1, 1882, č. 5.

⁹⁹⁹ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti*, str. 188.

¹⁰⁰⁰ [HOLÍK, Josef], *Dopis ze Sušice, Klatovské listy* 1, 1882, č. 5.

¹⁰⁰¹ Autorství těchto článků připisuje Josefu Holíkovi, Tomáš Přimda. Vzhledem ke své choulostivé povaze bývaly tyto články anonymní.

vskutku špionážní kampaň: *Na Kašp[erských] Horách, kde Schulverein byl již dříve zakotven, byli usazeni někteří rodáci sušičtí jako řemeslníci. Holík vyhledal si jednoho, který dosud češství nezapřel, a zaplatil mu členský příspěvek do Schulvereinu. Ten zvěděl všechny členy sušické a zaslal jejich seznam.*¹⁰⁰² Tento seznam se opět dočkal zveřejnění v sušickém tisku. Tažení proti německé škole se ve veřejném mínění neminulo účinkem, jeho proměnu ve svých vzpomínkách opět zachytil Tomáš Přimda: *Z čista jasna udeřil hrom. U Čechů láteření a procitnutí z národní otrlosti, u Němců vztek.*¹⁰⁰³ Přestože byl Josef Holík jedním z hlavních odpůrců německé školy a aktivním českým nacionalistou, neprojevil se tento jeho postoj v jeho práci v muzeu, které v té době pod jeho rukama vznikalo. Nicméně v části jeho tvorby je na nacionální hledisko kladen větší důraz než na historickou přesnost a důkladnou práci s prameny.

S existencí německé menšinové školy v Sušici se chtě nechtě museli čeští nacionalisté prozatím smířit, ale každý rok bedlivě sledovali počet žáků, který do ní nastoupil. Nicméně se zdá, že první polovina devadesátých let byla v sušickém politickém okrese, co se týče národnostních třenic, poměrně klidná. Byl to ale pověstný klid před bouří. V době kolem přelomu století se situace začala rychle zhoršovat. Jednou z nejvážnějších příčin v opětovném vyostření národnostní situace se stal spor o zřízení reálky.

První skutečná iniciativa na zřízení střední školy v Sušici nevzešla z návrhu místních elit. Ve věci se začal z vlastní iniciativy angažovat poslanec dr. Vilém Kurz, který v létě pobýval ve Volšovech.¹⁰⁰⁴ Z jeho popudu zažádalo městské zastupitelstvo v roce 1897 zemskou školní radu o zřízení reálky.¹⁰⁰⁵ Tento typ středního školství byl poměrně výhodný, studium bylo prakticky zaměřené a od Hasnerových školních reforem z roku 1869 bylo zakončeno maturitou. Její absolventi mohli pokračovat ve studiu na vysokých školách a od roku 1904 i na univerzitě. V roce 1900 se v otázce zřízení reálky začal angažovat i místní odbor NJP, na prvním místě jeho předseda, advokát dr. Josef Holý, který byl zároveň členem obecního zastupitelstva a místostarostou odbočky KČT v Sušici. Ten do celého problému zapojil veřejnost, když na veřejném shromáždění vyjádřil spolu s poslancem Kurzem reálce podporu. Veřejné shromáždění, na kterém proslovy zazněly, se pravděpodobně konalo u příležitosti otevření rozhledny na Svatoboru. *Slavnost byla zahájena v sobotu 8. září od 3. hod odpoledne*

¹⁰⁰² SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti*, str. 188.

¹⁰⁰³ SOKA Klatovy, Přimda Tomáš, neinventarizováno, *Paměti*, str. 189.

¹⁰⁰⁴ Volšovy jsou bývalý velkostatek v sousedství Sušice.

¹⁰⁰⁵ HOLÝ, Vladimír – POTUŽÁK, Miloš, *Šedesát pět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František, *65 let střední školy v Sušici 1906-1971*, Sušice 1971, str. 19.

*proslovem místostarosty odbočky KČT dra. Josefa Holého advokáta v Sušici (...) a vhodný doslov prof. dra. Viléma Kurze.*¹⁰⁰⁶

V listopadu 1902 byla vyslána deputace do Vídně, aby s překvapením zjistila, že o českou reálku usilují též Klatovy, Strakonice a o německou Kašperské Hory.¹⁰⁰⁷ Zvláště nepříjemná byla pro Sušici konkurence Kašperských Hor, ty totiž byly přímým soupeřem ze stejného politického okresu, přičemž obě strany si byly vědomy toho, že oba projekty pravděpodobně schválené nebudou. Ještě závažnější ovšem bylo, že vyučovacím jazykem na kašperskohorské reálce měla být němčina, což by v případě úspěchu Kašperských Hor mohlo mít vážné důsledky v národnostním složení regionu, neboť střední školství je v nacionální otázce ještě důležitější než školství základní, jelikož je spojeno se sociální mobilitou.¹⁰⁰⁸ A jazyk, ve kterém je vyučování vedeno, pak pravděpodobně budoucí elity vzešlé z tohoto školství přijmou za vlastní, proto bylo oběma stranám jasné, že pokud zvítězí jejich návrh, přitáhne nová škola i studenty druhé národnosti. Navíc by se někteří rodiče mohli rozhodnout posílat svoje děti již na obecné a měšťanské školy ve vyučujícím jazyce reálky, aby jim usnadnili budoucí studium na střední škole, což by stranu, která reálku ve svém jazyce nezíská, znevýhodnilo ještě více. Co se týče příznivců, i projekt reálky v Kašperských Horách měl vlivného zastánce. Byl jím *nemilkovský statkář, poslanec říšského sněmu Němec JUDr. Gustav Schreiner, svého času také c. k. tajný rada a ministr.*¹⁰⁰⁹

Rozhořel se zákulisní boj, ve kterém jednotlivá města hledala zastání u místodržitelství, říšských poslanců i u zemské školní rady. Navíc se ve zvýšené míře ve věci začaly angažovat obranné spolky, zvláště NJP, která dodala řadu statistik z vlastních sčítání lidu, kterými chtěla doložit reálné ohrožení českého rázu Sušice.¹⁰¹⁰ Zastupitelstvo se rozhodlo zatraktivnit výběr Sušice hmotnými výhodami pro reálku a nabídlo pozemek na výstavbu budovy školy. Německá lobby z Kašperských Hor kontrovala tím, že se postavila za stavbu české reálky ve Strakonících. V případě vítězství Strakonice by bylo možné argumentovat tím, že „další“ česká reálka je pro jihozápad Čech nadbytečná, a bylo by tak možné zpochybnit založení „další“ reálky v Sušici. Zároveň by byla česká reálka dostatečně daleko, aby nadaní žáci pocházející

¹⁰⁰⁶ SOKA Klatovy, Archiv města Sušice, *Kronika od r. 1851 do r. 1900*, str. 239.

¹⁰⁰⁷ WEGER, Josef, *Dějiny c. k. vyšší státní reálky v Sušici a stavba nové budovy*, Sušice 1912, str. 8.

¹⁰⁰⁸ HOBBSAWM, Eric, John, *Národy a nacionalismus od roku 1780*, Brno 2000, str. 115.

¹⁰⁰⁹ HORPENIJAK, Vladimír, *O Kašperskohorské reálce*, in: PRINC, Pavel (red.), *Almanach, Gymnázium Sušice 1906-1996*, Sušice 1996, str. 23.

¹⁰¹⁰ HOLÝ, Vladimír – POTUŽÁK, Miloš, *Šedesát pět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František, *65 let střední školy v Sušici 1906-1971*, Sušice 1971, str. 19.

ze sušického politického okresu nemohli ve velkém na tuto reálku odcházet. Strakoničtí Češi se nabízeného spolenectví chopili. Sušice, pokud chtěla uspět, musela jednat rychle.

V lednu 1904 se sušické zastupitelstvo rozhodlo jít do otevřené konfrontace se Strakonicemi a celou záležitost postoupilo rozhodnutí zemské školní radě, která 31. května rozhodla kladně pro Sušici.¹⁰¹¹ Další úspěch zaznamenala sušická deputace ve Vídni, kde do zřízení sušické reálky zainteresovala poslance dr. Dvořáka. Pikantní je, že Dvořák byl poslancem obvodu, do kterého spadala jak Sušice, tak i Strakonice. Dvořák poté napnul všechny síly, aby sušická reálka skutečně vznikla. Němci se ale nevzdali a v roce 1905 napadli sušickou reálku znovu. Hlavní argument byl prostý a de facto pravdivý, že reálka má sloužit českým nacionálním zájmům a ne pozvednutí vzdělání v regionu s poukazem na to, že se v její věci angažuje Národní jednotu pošumavská.¹⁰¹² Krizi se podařilo poslanci Dvořákovi překonat a roku 1906 byla definitivně reálka v Sušici ministrem vyučování schválena. Nebylo to však zadarmo. Městská rada se musela zavázat ke stavbě budovy a převzít na sebe i jiné závazky na zařízení školy, a dokonce i platy učitelů: *jeho excellence pan správce ministerstva záležitostí duchovních a vyučování (...) že ochoten by byl v zásadě vzít v úvahu zřízení státní reálky s českou řečí vyučovací v Sušici, pak-li se městská obec Sušice právoplatným prohlášením zaváže ku veškerým příspěvkům.*¹⁰¹³ Předlitavská vláda nicméně nehodlala schválením reálky v Sušici pro změnu jednostranně zvýhodnit českou stranu, a tak byla schválena i reálka v Kašperských Horách. Kašperskohorské zastupitelstvo se muselo upsat k obdobným závazkům jako zastupitelstvo sušické. V regionu byl zachován rovnovážný stav, který do budoucna nezvýhodňoval ani jednu stranu tím, že by měla ve svých rukách klíč k sociální mobilitě skrze monopol středního školství.

Vyučování v sušické reálce bylo zahájeno 20. září 1906 a zapsáno bylo 61 studentů.¹⁰¹⁴ Kašperskohorští vyučování zahájili ještě o den dříve, 19. září, a zapsaných měli 65 studentů.¹⁰¹⁵ Na slavnostním zahájení v Kašperských Horách odhalil nacionální podtext zřízení obou reálek *německý profesor historie na pražské univerzitě Ottokar Weber. V závěru své řeči zdůraznil důležité postavení budoucí školy jako bašty německého kulturního vlivu*

¹⁰¹¹ HOLÝ, Vladimír – POTUŽÁK, Miloš, *Šedesátpět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František, *65 let střední školy v Sušici 1906-1971*, str. 20.

¹⁰¹² HOLÝ, – POTUŽÁK, *Šedesátpět let střední školy v Sušici*, str. 21.

¹⁰¹³ WEGER, Josef, *Dějiny c. k. vyšší státní reálky v Sušici a stavba nové budovy*, Sušice 1912, str. 13.

¹⁰¹⁴ HOLÝ, Vladimír – POTUŽÁK, Miloš, *Šedesátpět let střední školy v Sušici*, in: PROCHÁZKA, František, *65 let střední školy v Sušici 1906-1971*, str. 21.

¹⁰¹⁵ HORPENIJAK, Vladimír, *O Kašperskohorské reálce*, in: PRINC, Pavel (red.), *Almanach, Gymnázium Sušice 1906-1996*, Sušice 1996, str. 23.

v *jihozápadních Čechách*.¹⁰¹⁶ Podobně se i česká reálka v Sušici rychle stala centrem českého národního i kulturního života. Profesori z obou ústavů představovali významné exponenty veřejného a spolkového života. Rovněž vznikly při obou školách spolky pro podporu chudých studujících, což umožnilo dosáhnout velmi dobrého vzdělání i dětem, které by si to jinak nemohly dovolit. Do fondu spolku se začaly sbíhat finanční dary jednotlivců, spolků i firem, které byly průběžně uveřejňovány v tisku. Podpora chudých studentů se postupně zařadila k „dobrým mravům“ majetnějšího měšťanstva obou měst i národních aktivistů z celého okresu. Profesori sušické reálky se začali stávat členy kuratoria městského muzea, mezi lety 1919 a 1922 byl profesor Friedl ředitelem muzea.¹⁰¹⁷ Profesori reálky a pozdějšího reálného gymnázia se spolu se studenty tohoto ústavu začali zapojovat mezi dárce a profesor Janák se zapojil mezi autory muzejních publikací.¹⁰¹⁸

Během bojů o reálku se nacionální pnutí v regionu nesmírně zvýšilo. Veřejnost v Sušici se dozvíдалa o zákulisních a zákeřných akcích kašperskohorských Němců a o spletitých jednáních v Praze a ve Vídni a klíčila v nich „naštvaná bezmoc,“ že rozhodnutí mocných tam daleko nemohou sami nijak ovlivnit, stejně jako v nich vzrůstala averze proti příslušníkům druhé národnosti, kteří je o vysněnou reálku chtěli připravit. Otevření reálných škol ale národnostní pnutí neuvolnilo, spíše jej přeneslo do nové dimenze. S příchodem profesorského sboru vznikla v obou městech nová intelektuální elita, jejíž příslušníci se velmi rychle zapojili do veřejného a spolkového života. Další posilou pro nacionalisty byli samotní studenti, kteří mohli být pro nacionální smýšlení získáváni výukou „nacionálně choulostivých“ předmětů: dějepisu, zeměpisu a literatury. Navíc mladíkům chyběla rozvážnost stáří, a tak se do různých incidentů dostávali samovolně. Viz výše zmiňovaný incident na Staších. Rovněž obranné spolky neslevily ze svých aktivit během bojů o reálku, které navíc skončily jejich triumfem, nabyly patřičné sebevědomí a s příchodem profesorů získaly vzdělané a v nacionálních otázkách argumentačně vyspělé členy.

Prvním cílem českých nacionalistů se po čase opět stala německá menšinová škola, respektive kritizování byli hlavně čeští rodiče, kteří svoje děti do německé školy posílali. 10. září roku 1900 se na titulní straně *Svatoboru* objevilo *Provolání českým rodičům!* Bylo podepsáno samotným starostou Uhlem a zrazovalo od zápisu dětí do německé menšinové školy. Argumentace byla vystavěna na tom, že děti, které nerozumí jazyku vyučování, ztrácí zájem o

¹⁰¹⁶ HORPENIJAK, Vladimír, *O Kašperskohorské reálce*, in: PRINC, Pavel (red.), *Almanach, Gymnázium Sušice 1906-1996*, Sušice 1996, str. 23.

¹⁰¹⁷ Více viz kapitola: 5. 2. *Kuratorium a řízení muzejní práce*.

¹⁰¹⁸ Více viz kapitola: 6. 6. *Antonín Janák jediný studovaný historik*.

vzdělání: *Rodiče seznávají zhoubné následky svého nerozumného jednání, litují ho, leč bývá obyčejně pozdě. Necht' tyto případy jsou nejdůraznějším ponaučením pro každého, že „české dítě patří jen do české školy“, a že prohřešuje se na vychování dítěte a na své cti a povinnosti národní každý, kdo se dle něho neřídí.*¹⁰¹⁹ Heslo „české dítě patří do české školy“ se napříště stalo hlavním heslem „bojovníků“ proti německé škole v Sušici. V následujících letech se pozornost veřejnosti stočila ke snaze o získání reálky, ale německá menšinová škola ze zřetele českých nacionalistů úplně nezmizela. Se zájmem bylo každý rok sledováno, kolik do ní bude zapsáno dětí. V roce 1906 české nacionalisty rozlítla poměrně banální skutečnost, že pro školní rok 1906/7 stoupl v německé škole počet žáků o čtyři. Článek, který se objevil na titulní straně čísla časopisu z 20.10, si nebral žádné servítky a tvrdě kritizoval české rodiče:

Národnostní poměry v Sušici

*Po dlouhou řadu let upozorňují veškeré české listy naše rodiče na nebezpečí, do jakého vrhají sebe a své děti, posílajíce tyto do škol jazyka německého. Též naše městská rada snaží se všemožně vštípati rodičům přesvědčení, že české dítě prospívati může jen ve škole české. Domnívali jsme se tudíž vším právem, že letošním rokem nejenom čeští rodičové děti své do českých škol zapsati dají, ale že také místní židé po příkladu souvěrců svých v jiných městech k tomu náhledu dospějí (...) a nebudou hlavními původci toho, aby zbytečná škola německá v městě našem se stavěla. Nemile nás, však překvapila zpráva, že počet dítek v německé škole vzrostl letošního roku oproti roku loňskému o čtyři žáky. Každý soudný člověk musí se pozastaviti nad smutnou národní vyspělostí jisté třídy zdejšího občanstva, která nejenom že děti své nechává ve škole německé na duchu zakrňovati a národu svému je odcizuje a tím těžkého hříchu na vlastních svých dětech se dopouští. (...) Pro **věčnou hanbu** na české věci v Sušici páchanou stůjtež zde jména rodičů, kteří děti své do školy německé posílají.*¹⁰²⁰ Článek poté přinesl seznam všech rodičů i s adresou jejich bydliště, kterým je tato věčná hanba adresována.

Speciálního odsudku se znovu dostalo sušickým židům: *mezi nimi 17 dítek rodičů židů, o nichž přec jsme oprávněni se domnívati, že hlásí se k národnosti české. Či snad se mýlíme? Pak-li ano, nutno veškeré obecnstvo upozorniti, že jest jeho povinností, by se stavu tomu vši silou vzepřelo a chování takové, které je mu ponižením, rozhodně netrpělo.* Skutečně delikátní byla situace Arnošta Fürtha, majitele „dolejší“ sirkárny. V roce 1904 Fürth získal zakázku od

¹⁰¹⁹ UHL, Karel, *Provolání českým rodičům!*, Svatobor 18 (8), 1900, č. 26.

¹⁰²⁰ REDAKCE, *Národnostní poměry v Sušici*, Svatobor 24 (14), 1906, č. 30.

Ústřední matice školské na „matiční zápalky“, proti tomu se již tehdy ohradil místní odbor NJP *poukázáním na fakt, že majitel továrny je Žid a Němec.*¹⁰²¹ Protest neuspěl, rozhodující byla jako obvykle cena. O dva roky později se ve výše zmiňovaném článku dostalo Fürthovi zvláštní pozornosti: *Zejména páni Dr. Fürth a Otto Fürth měli by souvěrcům svým jíti příkladem dobrým a posílat dítky své do školy české, poněvadž jejich firma vyrábí zápalky ve prospěch Ústřední Matice Školské a kromě toho prvnější jest členem obecního zastupitelstva.*¹⁰²² Tento článek byl podle úřadů již za hranou, a proto bylo číslo časopisu *Svatobor*, ve kterém článek vyšel *z rozkazu státního nāvladního v Písku zabaveno. (...)* V konfiskačním výměru *uvádí se, jako důvod konfiskace, že jmenovaným článkem „vybízeno jest obyvatelstvo státu k nepřátelskému stranictví proti sobě.*¹⁰²³

Nicméně i německé obyvatelstvo bylo v podobně excitované národní náladě, což nadále zvyšovalo národnostní napětí v regionu. Tentokrát ale přerostlo v otevřené násilí. Spouštěč, který násilnosti vyvolal, nepocházel ale ze sušického politického okresu, byli jím delegáti německého obranného spolku, kteří se sjeli do Kašperských Hor, protože: *Böhmerwaldbund svolal na den 6. září 1908 (...) na Hory Kašperské XXIV. výroční hromadu. (...) Sjezdu účastnili se poslanci Grössl, Nitsche a Schreiner, dále českobudějovický starosta Taschek a jiní němečtí vůdcové. Městská rada na Horách Kašperských uspořádala s německými spolky lampionový průvod, při němž ozývaly se výhrůžné výkřiky proti Čechům, zvláště když se ubírali postranní ulicí kolem Besedy České.*¹⁰²⁴ Beseda v Kašperských Horách byla českým kulturním a společenským centrem české menšiny čítající podle sčítání lidu z roku 1900 124 českých ku 2081¹⁰²⁵ německých obyvatel města. Trnem v oku Němců bylo hlavně to, že se zde scházeli čeští úředníci kašperskohorského soudního okresu, které by rádi vyměnili za německé. To ovšem nebylo možné *vzhledem k národnostně smíšené povaze okresu a v zájmu spořádané státní správy, která nezbytně vyžaduje, aby zde ustanoveni byli státní úředníci jazykově kvalifikovaní a znalí obou řečí v zemi obvyklých. Okres Kašperskohorský totiž čítá dle úředního sčítání z r. 1900 7860 Čechů a 8706 Němců*¹⁰²⁶.

¹⁰²¹ SMETANOVÁ, Jaroslava, *Národní jednota pošumavská v Sušici a její vliv na smíšená území v soudním okrese Sušice 1884-1914*, in: *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VIII.*, Sušice 2014 str. 334.

¹⁰²² REDAKCE, *Národnostní poměry v Sušici*, *Svatobor* 1906 24 (14), č. 30.

¹⁰²³ REDAKCE, *Češi učte se německy – jednat*, *Svatobor* 1906 24 (14), č. 31.

¹⁰²⁴ HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských*, *Sušické listy* 1936, č. 44.

¹⁰²⁵ *Pamětní spis o utrpení Čechů a násilnostech německých, páchaných na české menšinu v Horách Kašperských ve dnech 6. až 12. září 1908*, Praha 1908.

¹⁰²⁶ *Pamětní spis o utrpení Čechů a násilnostech německých, páchaných na české menšinu v Horách Kašperských ve dnech 6. až 12. září 1908*, Praha 1908.

V neděli 6. září panovala v Kašperských Horách napjatá atmosféra. Češi se napětí pokusili zmírnit a zorganizovali výlet na Srní a vrátili se teprve po 10 hodině v noci na Hory.¹⁰²⁷ Přes den panoval v Kašperských Horách relativní klid. Vše se změnilo až po návratu Čechů, z nichž několik jich zašlo do Besedy.¹⁰²⁸ Kolem 11 hodiny v noci přišli zase buršáci a předáci Němců před Besedu¹⁰²⁹. Až sem se pozdější popis událostí českou a německou stranou shoduje. Od té chvíle se jedná o dva zcela odlišné příběhy. Český popis pokračuje následovně: *Provolávali Pfuť Beseda! Němcům Hail! Nadávali Čechům a házeli na dům kameny. Některý z Němců vykřikl (německy): „Házejí kameny,“ což nebyla pravda, byl to ode zdi odražený jimi hozený kámen (...). Buršáci s městským tajemníkem Fiedlerem, jenž byl zároveň policejním komisařem, proběhl Besedou stráženu pěti četníky (...) část se jich hnala do prvního poschodí (...) vzbudili rodinu Týblovic, pátrali po kamení – nenašli nic. Po jejich odchodu byly dveře do prvního poschodí na vyzvání četníků zamčeny. Protože ze zástupu bylo opět voláno, že lítají kameny, z bytu notářova (Jiříčka) vrhl se zástup do domu, ulomil kliku dveří do poschodí, vylomil je, hnál se po schodech, hledal v bytu notáře (...) v bytu Týblovic, kde sice byly kameny na okně, ale rozbitém, které tam byly – jak zjištěno – hozeny z ulice. V přízemí Besedy byla vytlučena okna. Buršáci obsadili hostinec, uráželi české hosty i dámy, které poplivali. Roztrhali, zaházeli a pošlapali noviny. Volali (německy): „To můžete dát do Národních Listů!“ V předsíni rozlámali židle.¹⁰³⁰*

Německý tisk obvinil české státní úředníky v Kašperských Horách, že vyprovokovali a poštvali českou menšinu proti Němcům.¹⁰³¹ Podle Pilsner Tagblatt, když se Němci šestého září večer vraceli z oslav Böhmerwaldbundu a jako obvykle se procházeli ulicemi, napadli je Češi z Besedy skutečným krupobitím kamenů velkých jako pěst. Pět Němců bylo zraněno (...) Okolo jedenácté večer po přehlídkách, prosloveh a občerstvení se mnoho návštěvníků z řad studentů vracelo do čtvrti, kde byli ubytováni, když byli zastaveni četníky, kteří je odmítali pustit do Schulgasse („Školní ulička“), kde se rovněž nalézala Beseda.

Studenti si stěžovali, že to je jediná cesta k jejich ubytovně a brzy se (zde) shromáždil dav. (...) Z horních oken Besedy na ně házeli kameny. Dav požadoval, aby byla Beseda prohledána, zatímco Fiedler a Preitischopf se snažili uklidnit dav, přilétly další kameny a

¹⁰²⁷ HOZMAN, Josef, Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 19, 1936, č. 44.

¹⁰²⁸ HOZMAN, Josef, Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 19, 1936, č. 44.

¹⁰²⁹ HOZMAN, Josef, Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 19, 1936, č. 44.

¹⁰³⁰ HOZMAN, Josef, Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 19, 1936, č. 44.

¹⁰³¹ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 191.: *Czech civil servants in Bergreichenstein/ Kašperské Hory who had provoked the Czech minority and encouraged it to attack the Germans.*

zranily dva Němce. Fiedler přišel do besedy s četníky, aby incident vyšetřil.¹⁰³² V tomto bodě německý popis událostí přichází s incidentem, který u českého popisu úplně chybí a který je podle Němců zodpovědný za vyhrocení situace. Obviněným byl berní správce Každá.: *Zatímco se Fiedler opět pokoušel uklidnit dav, vynořil se před Besedou Každá a způsobem pro habsburského úředníka velmi nevhodným třikrát provokativně zařval „Na zdar“.*¹⁰³³ Poté teprve vpadl „oprávněně“ rozhořčený dav do besedy a zdemoloval ji. *Když se rozednělo, Sušicí, sídelním městem jihočeského okresu, se rozšířila šokující zpráva.*¹⁰³⁴ (...) *O nepokojích proti Čechům na Horách, a jak to bývá, zveličovala se od úst k ústům a budila pobouření. Několik německých studentů odešlo v pondělí z Hor, prý, kteří s řáděním tam konaným nesouhlasili. Na kočáře města Hor odjížděli tři do Sušice. V Markuzzovic zahradě za křovinami šeráku, pustorilu a tavníku, které tvoří u silnice hustý plot, číhal houf mladíků, kteří přivítali povoz kamením, jež zasáhlo též kočáru Tutschku a koně. Kone se splašili, uháněli do města a za kočárem lítaly kameny. Na náměstí slezli a vešli do domu MUDra Jiřího Breje, aby je ošetřil. Sotva vyšli ven, sesypali se na ně lidé a fackovali je. Jeden utíkal ke Koruně, kde si ho lidé podávali, až ho hoteliér Koukolík zatáhl dovnitř. U hotelu Arcivévodů Štěpána (nyní Svatobor) byli znovu napadeni. Přispěchavší úředníci od hejtmánství komisař Václav Pavlovský, místodržitelství koncipient dr. Richard Holl a místodržitelství praktikant Václav Maňhal, chtěli je bránit, ale odnesli to za ně. Pavlovskému narazili klobouk, Hollovi dali pár facek, Maňhala přirazili ke zdi a škrtili ho.*¹⁰³⁵ Mezitím na Kašperských Horách byla odcizena česká návštěvní tabulka zdejšího českého advokáta JUDra. Singra mimo to zmizela i tabulka Pošumavské záložny a jiné tabulky, pokud byly český.¹⁰³⁶

¹⁰³² JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 191-2.: *According to the Pilsner Tagblatt, as the Germans made their way home from the Böhmerwaldbund festivities on the night of the sixth, promenading on the streets as was their custom, Czechs in the Beseda had assailed them with a veritable hailstorm of stones the size of a fist. Five Germans had been wounded... At around eleven o'clock after an evening of parades, speeches, and refreshment, many of the visiting students were returning to their guest quarters when they were stopped by gendarmes who blocked their access to the Schulgasse where the beseda also happened to be located. The students protested that there was no other way to reach their quarters, and soon a crowd gathered... stones were thrown from the upper windows of the beseda. The crowd demanded that the beseda be searched, and when Fiedler and Preitischopf tried to calm the crowd, more stones flew down, wounding two Germans,... Fiedler entered the beseda along with the gendarmes to investigate...*

¹⁰³³ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, str. 192.: *While Fiedler again tried to calm the crowd, Každá emerged in front of the beseda and, in a manner highly unseemly for a Habsburg official, provocatively yelled „Na zdar“ three times.*

¹⁰³⁴ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, str. 176. *As dawn broke on Monday 7 September... a shocking report spread in the southern Bohemian district seat of Schüttenhofen/ Sušice.*

¹⁰³⁵ HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 1936 19, č. 44.*

¹⁰³⁶ *Pamětní spis o utrpení Čechů a násilnostech německých, páchaných na české menšinu v Horách Kašperských ve dnech 6. až 12. září 1908, Praha 1908.*

Rovněž byli napadáni a uráženi někteří Češi. *V úterý odpoledne odešlo ze Sušice na Hory silné oddělení četníků*¹⁰³⁷ pod velením komisaře Pavlovského. Mezitím do Sušice dorazil prapor 11. pěšího pluku z Písku a na cestě byly dvě škadrony dragounů z 14. dragounského pluku z Klatov, kteří do Sušice přijeli v podvečer. Dragouni se rozdělili, větší část vyrazila rovnou do Kašperských Hor, menší do Hartmanic vstříc sušickým kupcům vracejícím se z pouti v Železné Rudě. Německé obyvatelstvo Hartmanic, které se dozvědělo o osudech zraněného vozky a studentů napadených v Sušici, se chtělo pomstít na vracejících se kupcích. Díky včasnému příjezdu dragounů a jejich zásahu nedošlo v Hartmanicích k ničemu vážnějšímu.

Po celý den panoval v Kašperských Horách klid, většina účastníků německého sjezdu byla na výletě v Rejštejně. Problémy nastaly poté, co se za zvuku bubnu vrátili opět do Kašperských Hor. Poté, co četnická posila ze Sušice dorazila do Hor, *komisař Pavlovský jim rozkázal počkat v kasárnách poblíž náměstí.*¹⁰³⁸ Zatím si zřídil velitelství v hotelu Skála na náměstí. Jako spojky sloužili *dva četníci, Kučera and Kaňka, čekali v hotelu na náměstí – Pavlovského velitelství - připravení předat komisařovy rozkazy ostatním v kasárnách.*¹⁰³⁹ Po návratu Němců z Rejštejna vydal Pavlovský rozkaz shromáždit četníky na náměstí. *Kučera spěchal do kasáren a Kaňka za ním. Ale druhý z nich překonal sotva 40 stop. Když si dav všiml běžícího četníka, začal pokřikovat „Srazte ho!“ Několik mužů hrozilo Kaňkovi vycházkovými holemi. Když se útočníkům postavil čelem, muž jménem Haas ho popadl za ramena, aby jej srazil na zem. Kaňka použil bajonet k odvrácení útoku a těžce útočníka zranil. Když dav pokračoval v útoku na Kaňku, zranil Kaňka druhého muže. V tu chvíli se dav pokusil vytrhnout Kaňkovi zbraň, ten usoudil, že je nutné tasit šavli. Jistý Kasperl, který se pokusil šavli zlomit, utrpěl zranění ruky. Nato dav popadl Kaňku zezadu, strhl jej na zem a začal jej bít pěstmi a různým náčiním. (...) Vzápětí přiběhl z kasáren zbytek četníků. Přišedším Pavlovský rozkázal nasadit bajonety a vyklidit náměstí.*¹⁰⁴⁰ V tu samou chvíli oddíl dragounů

¹⁰³⁷ HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy 1936*, č. 46.

¹⁰³⁸ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 202.: *Commissioner Pavlovský ordered them to wait in the barracks just off the town square.*

¹⁰³⁹ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str.202.: *Two gendarmes, Kučera and Kaňka, had waited at Pavlovskýs hotel headquarters on the square, ready to relay the commissioner s orders to the ret in the barracks.*

¹⁰⁴⁰ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, and str.202-203.: *Kučera hurried to the barracks, and Kaňka followed. But the latter hardly made it more than forty feet in that direction. When the crowd noticed a running gendarme, it started yelling „strike him down!“ Several men threatened Kaňka whit their walking sticks. As he turned to face his attackers, a man named Haas grabbed his shoulders in order to throw him to the ground. Kaňka used his bayonet to ward off the attack and wounded the attacker badly. As the crowd continued to attack him, Kaňka wounded a second*

pod velením majora Kukuly přijel do Kašperských Hor. *Kukula rozkázal troubit signál a jeho muži tasili šavle. Dragouni vpadli klusem do města. Padesát metrů od náměstí se střetli s křičícím davem. (...) Kukula přišel za místodržitelským koncipientem Hollem, který mu dal rozkaz vyklidit náměstí, který bez prodlení vykonal. Komisař okresního hejtmantství Pavlovský mu poté nařídil vyčistit náměstí podruhé.¹⁰⁴¹ V chumlanici a tlačenicí byl pošlapán jedenáctiletý kluk. (...) Potlučený Kaňka, který utrpěl dvě zranění na hlavě, odvezen do nemocnice v Plzni.¹⁰⁴²*

Ve středu ráno odjížděli účastníci sjezdu z Kašperských Hor za doprovodu těch samých četníků a dragounů, kteří předchozího večera stáli na náměstí proti nim. V Sušici nastalo ohromné pobouření, všechno se hrnulo na most u kláštera. Most byl zatarasen (...). Přijely povozy (...) po stranách dragouni s tasenými šavlemi a četníci s nasazenými bodly. Jakmile přijeli k Markuzzovic zahradě, litaly odtud z křovin na ně kameny. Na rozkaz hejtmána Böhma, slezli u kláštera z vozů, aby byli vedeni po Burýnce. Když přijel průvod k mostu, projeli napřed dragouni, četníci zůstali pozadu, takže buršové se octnuli na mostě sami. Shrnuli se do chumáče, zakrývali si rukami a pelerinami hlavy a plakali. (...) Kamení přšelo na ně se všech stran (...). Tu byli voláni dragouni zpět. Jeden z dragounů láteřil německy. Někdo přiskočil, chytil ho za nohu a přehodil ho, že spadl na zem. (...) Taky jeden četník byl zasažen kamenem. (...) Průvod s buršáky se ubíral dál, stále pronásledován házejícími, ukřívajícími se za agáty u cesty, proti dolejší sirkové továrně. (...) někteří mladíci se hnali za buršáky až na nádraží, házeli na ně škváry, (...) ano vrazili do železničního vozu, aby jim ještě nějakou strčili.¹⁰⁴³ O tom, že situaci vyhrotili „přespolní“ němečtí návštěvníci Kašperských Hor a nikoliv místní, svědčí řeč starosty Sušice MgPh Jana Seidla ke třem německým studentům inzultovaným v Sušici 7. září: *Nestydáci! Přijedete nám sem – Bůh ví odkud – rozeštvat naše Němce, s kterými jsme až dosud žili jako dobří sousedé v přátelství a míru.¹⁰⁴⁴*

man. At this the crowd tried to wrench Kankas gun from his grasp, so that he found it necessary to draw his saber. A certain Kasperl who attempted to break the saber suffered a wound to the hand. Now the crowd grabbed Kaňka from behind, threw him to the ground, and beat him with fist and various tools.... A few moments later the rest of the gendarmes arrived running from the barracks. Pavlovský appeared and ordered them to fix their bayonets and clear the square.

¹⁰⁴¹JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, str. 204. *Kukula ordered the trumpet signal blown and his men to draw their sabers, and the dragoons proceeded into town at a trot. About fifty meters from the square they were met by a howling crowd.... He came upon Assistant District Commissioner Holl, who gave him the order to clear the square, which he did that once. District Commissioner Pavlovský then commanded Kukula to clear the square a second time.*

¹⁰⁴²HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy* 19, 1936, č. 46.

¹⁰⁴³HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy* 19, 1936, č. 49.

¹⁰⁴⁴HOZMAN, Josef, *Protičeské bouře na Horách Kašperských, Sušické listy* 19, 1936, č. 50.

V německém tisku se objevila obvinění českých úředníků z vyvolání, respektive nezvládnutí násilných událostí, požadovalo se rovněž jejich okamžité odvolání a nahrazení Němci. Napadání tiskem byli zejména berní správce Každá a komisař Pavlovský. Státní vyšetřování vinu výše jmenovaných neprokázalo, nicméně doporučilo jejich tiché přeložení, *neboť nebylo žádoucí, aby to vypadalo, že podléhají požadavkům veřejnosti; konkrétně jedné z nacionalistických skupin.*¹⁰⁴⁵ Kromě značně přibarvených zpráv o násilných událostech v sušickém politickém okrese v německém tisku přispěchala ještě téhož roku se svým pamfletem¹⁰⁴⁶ i Národní jednota pošumavská zkreslující popis jednoznačně ve prospěch Čechů. Událostmi v Kašperských Horách se v následujících měsících zabývali i poslanci říšské rady. Zvláště aktivně se i vzhledem k povaze svého úřadu angažovali německý ministr-krajan (Landsmannminister) Henrich Prade i jeho český protějšek Karel Prášek.¹⁰⁴⁷ Německý ministr-krajan Prade (...) *opakovaně naléhal na vládu, aby vytvořila nový [politický] okres s německou většinou v tomto regionu.*¹⁰⁴⁸ To by znamenalo rozdělení sušického politického okresu na dva nové: český okres by zahrnoval soudní okres sušický a politické obce soudního okresu kašperskohorského s českou většinou, německý by poté obsahoval zbytek soudního okresu kašperskohorského a celý soudní okres hartmanický. K vytvoření tohoto okresu sice nedošlo, ale jednalo se o první pokus vyřešit národnostní pnutí rozdělením regionu vedví.

Na zklidnění silných nacionálních vášní a strachu z dalšího násilí, panujícího po událostech z 6. – 9. září v souvislosti s pohřbem hostinského Haase, měly největší podíl úřady, které zabránily tomu, aby se tento pohřeb proměnil v další německou manifestaci. Čemu však úřady zabránit nedokázaly, bylo to, aby se události roku 1908 trvale zakotvily ve veřejné paměti a čas od času se o nich v tisku objevila zmínka připomínající vinu Němců na rozdmýchání těchto násilností. Soužití obou národností nebylo bezproblémové ani pak. Záležitost, která již po delší čas soužití komplikovala, byla zvýšená aktivita místního odboru NJP, který ve spolupráci s Ústřední maticí školskou již na konci devadesátých let zahájil „školní ofenzivu“ do smíšených oblastí sušického okresu, větší úspěchy zaznamenal až v letech před první světovou válkou.

¹⁰⁴⁵ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 214.: *since it did not wish to appear to bow to the public demands of one set of nationalist.*

¹⁰⁴⁶ *Pamětní spis o utrpení Čechů a násilnostech německých, páchaných na české menšině v Horách Kašperských ve dnech 6. až 12. září 1908*, Praha 1908.

¹⁰⁴⁷ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 210.: *Cabinet Minister for German Affairs (Landsmannminister) Henrich Prade*

¹⁰⁴⁸ JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006, str. 212.: *Prade ... repeatedly pressed the cabinet to create a new and specifically German-majority district in the region.*

Významného úspěchu dosáhla NJP v české obci Šimanov, nacházející se přímo na národnostní hranici. V této převážně české obci chyběla samostatná škola a děti musely docházet buď do německé školy do Albrechtic, nebo do české v Ostružně. Sušickému odboru NJP se úspěšně podařilo zde v roce 1911 zřídit expozituru české ostruženské školy, kterou se později podařilo přeměnit na samostatnou školu. Úspěch to byl pro NJP o to cennější, protože se o Šimanov zajímal i německý Schulverein, aby zde založil školu vlastní.¹⁰⁴⁹ Podobný úspěch byl zaznamenán téhož roku i v obci Javoří, kde vznikla škola pro české děti z Javoří a Vlastějova.¹⁰⁵⁰ Další aktivity NJP přerušila první světová válka. Po vzniku samostatné republiky byla aktivita tohoto obranného spolku v oblasti školství v národnostně smíšených oblastech obnovena.

První světová válka přinesla snížení činnosti národních spolků. Takto angažovaní muži byli povoláni na frontu, což vedlo nejen k ochromení spolkové a nacionální činnosti, ale například i k dočasnému přerušení tisku sušického Svatoboru, když přišel povolávací rozkaz jejich vydavateli Josefu Procházkovi: *Jsa povolán k vojenské službě, zastavuji tímto číslem další vydávání tohoto listu.*¹⁰⁵¹ Učitelé, kteří byli nasazení na frontě ušetřeni, byli plně vytížení v zázemí. Pracovali ve chlebových komisích, organizovali sběr šrotu nebo se ne příliš úspěšně pokoušeli upsat válečné dluhopisy.¹⁰⁵² Rovněž civilní obyvatelstvo muselo řešit vlastní existenční problémy, které se týkaly hlavně nedostatku jídla. Hlad obecně zasáhl více velká průmyslová města než zemědělský venkov, jenže Šumava byla kvůli tvrdým klimatickým podmínkám již před válkou stejně nesoběstačná jako městské aglomerace. Situace tamních obyvatel se za války stala opravdu zoufalou: *V horní Šumavě patřili si lidé k jídlu jetel, v zimě lišejníky.*¹⁰⁵³

Konec války a převratné politické změny přijali vyhladovělí čeští obyvatelé sušického politického okresu spíše s úlevou než s bujarým veselím a oslavami, zatímco *Němci po kapitulaci Rakousko – Uherska chovali se v okrese sušickém s ustrašeným očekáváním věcí příštích a (...) velice mírně.* Nicméně podobně jako v roce 1908 cizorodý element způsobil, že hrozilo roztržení sušického politického okresu, tentokrát dokonce mezi dva státní celky. *Dne 17. listopadu 1918 přijel do Kašperských Hor Dr. Müller, do nedávna komisař při místodržitelství v Terstu, který se stal po odchodu rakouském z tohoto města úředníkem*

¹⁰⁴⁹ SMETANOVÁ, Jaroslava, *Národní jednota pošumavská v Sušici a její vliv na smíšená území v soudním okrese Sušice 1884-1914.* in: *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VIII.*, Sušice 2014 str. 336.

¹⁰⁵⁰ SMETANOVÁ, Národní jednota pošumavská v Sušici str. 339.

¹⁰⁵¹ PROCHÁZKA, Josef, *Vážným čtenářům a dopisovatelům „Svatobora“*, Svatobor 7, 1915, č. 33.

¹⁰⁵² HOZMAN, Josef, *Dějiny měšťanských škol v Sušici*, Sušice 1927, str. 10.

¹⁰⁵³ HOZMAN, *Dějiny měšťanských škol v Sušici*, str. 10.

*politické správy v Linci.*¹⁰⁵⁴ Okamžitě po příchodu začal dr. Müller úřadovat: *zřízeno okr. hejtmanství v Horách Kašperských, které se prohlašuje za součást provincie Horní Rakousy a podléhá provisorní zemské vládě v Linci. Tomuto hejtmanství náleží: všechny obce soudního okresu k. horského mimo Damič, Mileč, Pohorsko, Šimanov, Soběšice a mimo místní obec Žďánov politické obce Nezdice. Dále obec Dlouhá Ves a Albrechtec, kterému se přidružují obce Rok, Brabčov a Záluží. (...) Konečně celý soudní okres Hartmanický.*¹⁰⁵⁵

Tato provizorní hranice byla vedena velmi úzkostlivě po národnostní hranici a nerespektovala strategické a komunikační potřeby ani jednoho státu. Nicméně o vlašném postoji místních Němců k celému projektu připojení se k Rakousku svědčí zatčení Dr. Müllera při skládání přísahy úředníků v Hartmanicích. Dr. Müller byl zatčen pouhými osmi příslušníky sušického národního výboru už 21. listopadu. Zatčení proběhlo bez jakéhokoliv pokusu hartmanických Müllera bránit nebo klást odpor. Müller byl po výslechu v Sušici převezen do Prahy a předán do rukou ministerstva vnitra.¹⁰⁵⁶ Zbývalo ještě „dobýt“ Kašperské Hory: *V Sušici se shromáždilo z Písku, Klatov, Plzně a Strakoníc celkem 350 mužů, 7 koní a 5 strojních ručnic. V Kašperských Horách bylo dle sdělení 150 mužů a dvě strojní pušky. Výprava proti Kašperským Horám podniknuta dne 22. listopadu o půl páté hodině ranní. (...) Obsazovací vojsko (...) nedosáhnouví nikde styku s nepřítelem, shromáždilo se na silnicích a vtrhlo do města.*¹⁰⁵⁷ Ani zde se nesetkalo s žádným odporem. Rada města Kašperských Hor vydala vyhlášku, ve které vyzývala: *Aby se předešlo násilnostem, klade se obyvatelstvu důkladně na srdce, aby zachovalo klid a rozvahu a vyhnulo se sporům nacionálním.*¹⁰⁵⁸ Rada města, ač nerada, přistoupila k přísaze věrnosti Československu a situace v sušickém politickém okrese se mohla vrátit k normálu.

Role sušického muzea se v nacionálních tahanicích od smrti Josefa Holíka do rozpadu monarchie vůbec nezměnila. V době zvýšeného nacionálního pnutí v letech bojů o získání reálky se muzeum nacházelo v personální krizi, způsobené starostou Uhlem, a paralýzou kuratoria. Neutěšený stav muzea byl pravděpodobně zčásti způsoben právě tím, že veřejnost vážala svou pozornost jiným směrem, hlavně ke snahám o získání reálky. Ani poté, co se situace muzea stabilizovala, nezměnila se nijak významně jeho role v nacionálním soupeření. Zajímavé je, že muzeum bylo stále bez povšimnutí NJP, a to i přesto, že nový ředitel Vojtěch

¹⁰⁵⁴ ŠVEJCAR, Ladislav, *Dny státního převratu 1918 v Sušici Den svobody v Sušici, Sušické listy* 13, 1931, č. 43.

¹⁰⁵⁵ ŠVEJCAR, Ladislav, *Dny státního převratu 1918 v Sušici Den svobody v Sušici, Sušické listy* 13, 1931, č. 43.

¹⁰⁵⁶ ŠVEJCAR, Ladislav, *Dny státního převratu 1918 v Sušici, Den svobody v Sušici, Sušické listy* 14, 1931, č. 43.

¹⁰⁵⁷ ŠVEJCAR, Ladislav, *Dny státního převratu 1918 v Sušici, Den svobody v Sušici, Sušické listy* 14, 1931, č. 44.

¹⁰⁵⁸ ŠVEJCAR, Ladislav, *Dny státního převratu 1918 v Sušici, Den svobody v Sušici, Sušické listy* 14, 1931, č. 44.

Maš'ovský byl jejím členem. Muzeum mohlo propagovat samotnou činnost NJP a její úspěchy v regionálním školství, nicméně potenciál muzea v tomto ohledu zůstal absolutně nevytěžen.

Ve dvacátých letech byla nacionální situace v regionu poměrně klidná. Obyvatelstvo si na poměry v nové republice zvyklo poměrně rychle, což platí i pro obyvatele německé národnosti: *Chování šumavských Němců nelze ani z daleka srovnávat s oním v severních a západních Čechách. Zvláště středošumavský Němec je dalek národní invektivity. Zvykl své Sušici, kamž jde za úředním jednáním i nákupem, a vida důsledné a spravedlivé jednání úředníků, přesně literu zákona plnicích, začíná si vážit státu, který v chaosu německé i rakouské republiky dovedl zachovati svým občanům minimum hospodářské stability, jejíž vyšínutí by cítil horský kraj velice bolestně.*¹⁰⁵⁹

Na tato slova došlo poté, co propukla velká hospodářská krize, která na střední Evropu nejtvrději dopadla v letech 1933 a 1934. V Německu vynesla všeobecná nespokojenost a frustrace znásobená právě hospodářskou krizí k moci NSDAP v čele s Adolfem Hitlerem, jehož agresivní nacionální rétorika se brzy začala projevovat i v sušickém politickém okrese. Čepel národní nesnášenlivosti se opět přiostrčila. Klíčové se v této otázce ukázaly volby do poslanecké sněmovny v roce 1935. V sušickém politickém okrese je s velkým přehledem vyhrála strana Konráda Henleina SdP se ziskem 22,95% hlasů.¹⁰⁶⁰ To bylo více než celorepublikový zisk, který činil 15,18%.¹⁰⁶¹ SdP poté začala stupňovat akce proti Československu. Ty povznesly nacionální nesnášenlivost na úplně novou úroveň.

Národnostní nesnášenlivost vyvrcholila na přelomu léta a podzimu 1938. Byly to opět Kašperské Hory, kde se téměř přesně po třiceti letech rozhořely násilnosti téměř totožné s těmi v září roku 1908. *V pondělí večer po 7. hodině 700 až 800 osob srotilo se před německým spolkovým domem a odtud táhl dav SdPmanů, vedených uniformovanými ordnery, (...) po městě a za zpěvu velkoněmeckých písní přitáhl před Českou Besedu, kde kamením rozbita okna. České nápisy byly ihned odstraňovány a státní znaky černě zamazány.*¹⁰⁶² Tentokrát o vině Němců nikdo nepochyboval, oběťmi se stali navíc i místní židé a němečtí

¹⁰⁵⁹ ŠVEJCAR, Ladislav, *Průvodce Šumavou*, České Budějovice 1923, str. 13.

¹⁰⁶⁰ REDAKCE, *Výsledky voleb do sněmovny a senátu v polit. okrese sušickém*, *Sušické listy* 18, 1935, č. 23.

¹⁰⁶¹ Volby do parlamentu Československé republiky 1935,

[https://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_parlamentu_%C4%8Ceskoslovensk%C3%A9_republiky_1935], cs.wikipedia.org, citováno dne 14. 7. 2015.

¹⁰⁶² REDAKCE, *Kašperské Hory*, *Sušické listy* 21, 1938, č. 38.

socialisté. *Po přísném zákroku četnictva a policie se hodně německých občanů vystěhovalo z města a uchýlilo se do kašperskohorských lesů.*¹⁰⁶³

Krise vyústila v mnichovskou dohodu, po které již okres svému osudu neuniknul a byl rozdělen tak, jak mu to hrozilo již v roce 1908 a 1918. *Od politického okresu jest odloučen celý soudní okres hartmanický a více jak polovina okresu kašperskohorského. Sušický politický okres měřil, až dosud 81.705 ha. (...) Zbývá na české území z politického okresu přibližně 36.000 ha.*¹⁰⁶⁴ Mnohé obtíže, způsobené tím, že nové hranice nerespektovaly žádné hranice dřívějších správních jednotek, pocítilo město Sušice, které se ocitlo v bezprostřední blízkosti nové hranice: *Hranice nejde ani podle katastrů osad, jak je vidět nejlépe u Sušice, kde jest zabrána celá kotlinka při albrechtické silnici nad městským vodojemem, Sušice je dnes opravdu hraničním městem, poněvadž státní nová hranice až těsně k samému městu sahá. Je zde patrné, že ten, kdo dával při tom pokyny, byl přesně informován lidmi, jež znali dopodrobna terén, polohu majetku německých občanů, neboť ani snad jedině poličko německého občana nezůstává na naší straně v okolí města.*¹⁰⁶⁵ Překvapivé jsou poměrně brzy po mnichovských událostech výzvy v tisku k normalizování vztahů k Německu: *Již v zájmu těch, kteří zůstali v německé říši, jest naší povinností, abychom nadále svůj poměr k Německu nekomplikovali a hleděli najít formy spolupráce, zejména po stránce hospodářské. (...) chceme a máme dobrou vůli žít s novými sousedy v přátelském poměru. Věříme, že tato naše dobrá vůle a snaha bude také naším sousedem uznána.*¹⁰⁶⁶

Zdá se, že ani období první republiky nepřineslo žádné zásadní změny v přístupu sušického muzea k otázce nazírání na nacionalismus a v podpoře českých záležitostí. Přestože ředitel muzea Kajetán Turek byl obdobně jako jeho předchůdce aktivním členem NJP, omezila se spolupráce muzea a tohoto obranného spolku pouze na chabý pokus založit oddělení menšinového školství, který ovšem skončil krachem. Obdobně skončila i snaha o spolupráci s KČT na založení šumavského muzea v Sušici. Národnostní rozdělní regionu se v muzeu projevovalo převážně v souvislosti se sbírkotvornou oblastí.¹⁰⁶⁷ Ta se stabilně vytvořila pouze v české části sušického politického okresu. Německé obyvatelstvo se po celou dobu s muzeem v Sušici jako se svým muzeem neztotožnilo a do velké míry se neztotožnilo ani se samosprávným uspořádáním regionu, jehož centrem se stala česká Sušice, o čemž svědčí

¹⁰⁶³ REDAKCE, *Kašperské Hory, Sušické listy* 21, 1938, č. 38.

¹⁰⁶⁴ REDAKCE, *Sušicko rozděleno bez plebiscitu, Sušické listy* 21, 1938, č. 41.

¹⁰⁶⁵ REDAKCE, *Nová hranice sušického okresu, Sušické listy* 21, 1938, č. 48.

¹⁰⁶⁶ REDAKCE, *Hranice konečná – hranice tvrdá, Sušické listy* 21, 1938, č. 48.

¹⁰⁶⁷ Více viz kapitola: 7. 3. *Komparace sbírkotvorných oblastí muzea v Sušici a Kašperských Horách.*

německé odstředivé tendence, projevující se vždy v krizových situacích. Mnichovské události pak znamenaly pouze úspěšné naplnění těchto odstředivých snah.

Intermezzo druhé republiky netrvalo dlouho. Již 15. března se ji rozhodla vzít pod svou ochranu Třetí říše. Následujícího dne vznikl Protektorát Čechy a Morava. Stejně jako jinde začali rovněž čeští vlastenci na Sušicku vytvářet ilegální organizace. První větší akce, kterou sušické „podsvětí“ připravilo, byla národní manifestace v předvečer výročí vzniku republiky: *večer dne 27. října (1939) bylo náměstí plné občanů a úderem osmé hodiny, když začalo zvonit klekání, každý smekl a stál zachovávaje pět minut ticha, aby tak protestoval proti okupaci. Četnická pohotovost narychlo svolaná neměla příčiny zakročiti, až když občané odcházeli k pomníku T. G. Masaryka, byli nabádáni četnictvem k rozchodu.*¹⁰⁶⁸ Jednalo se o první a poslední veřejnou manifestaci v době německé okupace, poté již byla veřejnost natolik vystrašena, že se o organizaci žádné podobné manifestace ani nepokusila. Velkou zásluhu na tom mělo zatýkání Gestapa, které v té době již na Sušicku několikrát udeřilo.

*Poprvé hned tři dny po zřízení Protektorátu byli 18. března 1939 zatčeni vedoucí komunistické strany v Sušici.*¹⁰⁶⁹ Druhý úder gestapa byl zacílen na čelní osobnosti českého veřejného života v Sušici: *Hned prvý den světové války začalo zatýkání předních činovníků národních spolků a veřejných představitelů. Tak v Sušici byli zatčeni (...) okresní hejtman Dr. Vincenc Mareš, rada politické správy, místostarosta Sokola prof. St. Plicka, předseda odbočky Jednoty čsl. obce legionářské, ředitel dívčí měšťanské školy Jos. Kubišta a vedoucí strany komunistické Jos. Kopelent.*¹⁰⁷⁰ Zátah gestapa, který nejvíce oťrásl sušickou veřejností, proběhl 21. dubna 1941, to byl zatčen starosta Jan Seitz, jsa obviněn (...) z nesprávného hospodaření s obecními pozemky, zvláště však z nepřátelského poměru k Německé říši a pro velezrádné výroky v městské radě. Rovněž byl zatčen tehdejší městský důchodní Ant. Kopač. Dále byli zatčeni 3 členové městské rady. (...) Všichni se vrátili až na starostu J. Seitze, který zemřel v koncentračním táboře v Oranienburgu.¹⁰⁷¹

Dále udeřilo gestapo na sušické Sokoly, když: *v noci ze dne 7. na 8. října 1941 putovali přední činovníci sokolští do věznic gestapa, aby tak jejich činnost byla zneškodněna. Ze*

¹⁰⁶⁸ PRANTL, Ferdinand, *Ilegální činnost na Sušicku*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 63.

¹⁰⁶⁹ HAAS, Josef, *Politická persekuce na Sušicku v době nesvobody*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 71.

¹⁰⁷⁰ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 71.

¹⁰⁷¹ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 71.

*Sušice stal se obětí persekuce náměstek župního vzdělávatele Jos. Haas, berní tajemník.*¹⁰⁷² Vzápětí zasadilo gestapo smrtelnou ránu místní pobočce Ústředního vedení odboje domácího. Začátkem listopadu 1941 byla na Sušicku odhalena ilegální organizace Ú.V.O.D. Na sušickém okrese bylo 12 členů této organizace, z nichž vedoucí Stanislav Panoš byl zapojen na Prahu. (...) Stanislav Panoš byl popraven 13. července 1943 v Berlíně. Další členové této skupiny Karel Ortl, ředitel měšťanské školy v Žihobcích, Stanislav Špála řídící, učitel v Dobrušce, Matěj Vaice, četnický praporčík ze Žichovic, Bedřich Klepiš, listonoš ze Žichovic, František Zapletal, vrchní četnický strážmistr ze Žichovic, byli pro nedostatek důkazů osvobozeni, ale gestapo v Klatovech si je ponechalo a poslalo je do smrtícího tábora v Osvětimi, odkud se již nevrátili. (...) Ondřej Míčka, náměstek starosty obce města Sušice, zemřel dne 2. prosince 1944 v káznici v Ebrachu. Ferdinand Prantl výběrčí města Sušice, po odpykání 20tíměsíčního žalářování byl (...) propuštěn na svobodu a taktéž Václav Zdvorák, pokladník okresního úřadu v Sušici, byl po dvouletém žalářování propuštěn.¹⁰⁷³ I zbývající členové sušického Ú.V.O.D.u si odpykali několikaleté tresty ve věznicích. Tato akce na dlouho ochromila organizovaný odpor na Sušicku.

Vlna brutálního teroru zasáhla Sušicko po úspěšném atentátu na Heydricha.: *Za heydrichiády 22. června 1942 byli utraceny dva mladé životy Josefa Schejbala a Vladimíra Dočkala. Byvše obviněni ze schvalování atentátu na Heydricha, byli zastřeleni v lubsčém lese u Klatov. V tento den byla popravena též Kamila Barthová a František Mottl, účetní Okresní hospodářské záložny v Sušici.*¹⁰⁷⁴ Teror se během druhého stanného práva dále stupňoval. Na popravišti během něj skončilo svůj život dalších osm obyvatel Sušice.¹⁰⁷⁵ V roce 1943 se čeští vlastenci pokusili na Sušicku obnovit organizovaný odpor. Vzniknout měla organizace, jež měla za úkol obsadit sušický okres až po staré státní hranice. Organizace navazovala na vojensko-politickou organizaci Písek-Příbram.¹⁰⁷⁶ Jenže gestapu se podařilo do ní rychle proniknout a její členy pozatýkat. Následné výslechy je přivedly na stopu již delší čas hledaného Miloslava Říhy, který zahynul v přestřelce s gestapem: *automaty gestapáků střílí za M. Říhou, který již zabíhal za roh domu p. Seidla (...) běžel po louce směrem k lesu, odkud zahájili palbu jiní gestapáci a gestapák Wotava Říhu těžce zranil.*¹⁰⁷⁷ Gestapu se postupně

¹⁰⁷² HAAS, Josef, *Politická persekuce na Sušicku v době nesvobody*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 71 - 2.

¹⁰⁷³ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 72.

¹⁰⁷⁴ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 72.

¹⁰⁷⁵ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku* str. 72.

¹⁰⁷⁶ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 73.

¹⁰⁷⁷ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 74.

dařilo rozkrývat celou Říhovu organizaci. V květnu 1944 chytili gestapáci hledaného Josefa Vlka.¹⁰⁷⁸ Po jeho výsleších následovala další vlna zatýkání. Bylo zatčeno celkem 11 členů této organizace, mezi nimi úředníci firem Solo a Schwarzkopf. Dalším spolkem, který gestapo zasáhlo v nejvyšších patrech vedení, byli sušičtí hasiči: 14. prosince 1944 byli zatčeni pro ilegální hasičskou činnost Jan Kopelent, zástupce velitele sboru, Eduard Grünberger, velitel sboru a starosta sboru Fr. Hálek. Oba posledně jmenovaní se z Terezína nevrátili.¹⁰⁷⁹ Celkem stály německé represe život 53¹⁰⁸⁰ obyvatel sušického politického okresu.

Když se 5. května 1945 ozvalo volání pražského rozhlasu o pomoc, rozhodl se k povstání připojit i revoluční ONV, vytvořený kolem majora bývalé Československé republiky Zdeňka Krucha. Členové národního výboru zajistili místní německou posádku, která se bez odporu vzdala, poté obsadili zbytek města a již jen čekali na příjezd americké armády, která k Sušici postupovala směrem ze Šumavy. Ráno 6. května se objevilo smrtelné nebezpečí. Na sušické nádraží dorazil vlak s vojáky zbraní SS. Naštěstí pro české povstalce neměli valnou chuť bojovat a přes Sušici se pouze přesunuli do území obývaného Němci ke Kašperským Horám, aby se vyhnuli případným pomstám Čechů a vzdali se zde postupujícím americkým jednotkám.¹⁰⁸¹ Ještě téhož dne navázal sušický ONV kontakt s Američany, kteří pak definitivně přijeli ztvrdit svobodu pro toto město.¹⁰⁸²

Nastal čas odplaty a vyrovnávání účtů. Téměř ihned po osvobození americkou armádou byla zřízena vyšetřující komise při revolučním ONV: *Po vstupu americké armády do města dne 6. května 1945 zahájila činnost vyšetřující komise zatýkáním Němců, vlnajkařů a kolaborantů na okrese sušickém. Celkem naši věznicí prošlo na 480 delikventů, kteří byli zatčeni na různých místech. Na žádost jiných měst bylo dodáno 27 zatčených, americké armádě dodáno 46 zatčených, rudé armádě dodáno 6 zatčených. Stav osob zajištěných ke konci 31. srpna 1945 jest 238 vězňů, z toho 208 Němců, 28 Čechů a 2 Slováci.*¹⁰⁸³ Tak velké množství případů zvládla vyšetřující komise mezi 6. květnem a 31. srpnem 1945. Její činnost nadále pokračovala a byla ukončena až 30. dubna 1946. Celkem vyšetřovala 838 osob, z nichž bylo

¹⁰⁷⁸ HAAS, Josef, *Politická persekuce na Sušicku v době nesvobody*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 74.

¹⁰⁷⁹ HAAS, *Politická persekuce na Sušicku*, str. 77.

¹⁰⁸⁰ FARTÁK, Josef, *Hloubkoví letci nad Sušickem*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 96-7.

¹⁰⁸¹ PINKAS, Antonín, *Vojenský odboj v Sušici*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 108.

¹⁰⁸² PINKAS, *Vojenský odboj v Sušici*, str. 109.

¹⁰⁸³ PRANTL, Ferdinand, *Ilegální činnost na Sušicku*, in: HALLA, Václav, (red.) *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 69.

616 Němců, 215 Čechů, 5 Slováků a 2 Rusové.¹⁰⁸⁴ V září 1945 by ustaven v Klatovech mimořádný lidový soud. Dne 18. října 1945 byl souzen jako první ze sušických zrádců Lubomír Turek k doživotnímu žaláři, dne 22. října byla k trestu smrti odsouzena Rosa Hošťálková a v 17 hodin veřejně popravena v Klatovech. (...) Dne 8. 1946 byl odsouzen k trestu smrti a týž den popraven bývalý štábní kapitán Rudolf Petřík. (...) 22. května 1946 (...) byl odsouzen k trestu smrti a týž den popraven Dr. Georg Heintschl.¹⁰⁸⁵

Činnost muzea se během druhé světové války omezila na záchranu muzejních sbírek a budovy. Část sbírek byla demontována a ukryta před Němci. Zvláště tvrdě bylo muzeum zasaženo po personální stránce. Správce muzea Antonín Ryba byl jako odbojář popraven, dlouholetý ředitel muzea Kajetán Turek po vleklé nemoci během války zemřel a jeho nástupce Luboš Turek byl po válce zatčen, vyšetřován a odsouzen jako kolaborant. Veřejnost během války přestala muzeu dodávat dary pro jeho sbírky a podle návštěvní knihy přestala muzeum navštěvovat dávno předtím, než byla muzea pro veřejnost uzavřena nařízením o totálním nasazení.¹⁰⁸⁶ Možným vysvětlením je nevráživost, kterou veřejnost chovala k řediteli muzea kvůli podezření ze spolupráce s německými úřady. O této nenávisti sám Luboš Turek věděl.¹⁰⁸⁷ Důvěra veřejnosti v sušické muzeum nebyla ovšem otřesena natrvalo. Již v roce 1946 byla fasáda muzea zvolena za místo umístění pamětní desky jako poděkování za osvobození americkou armádou.

¹⁰⁸⁴ PRANTL, Ferdinand, *Ilegální činnost na Sušicku*, in: HALLA, Václav, (red.) *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. 70.

¹⁰⁸⁵ PRANTL, *Ilegální činnost na Sušicku*, str. 70.

¹⁰⁸⁶ MŠ, sign. D97/4, Museum der Stadt Schuttenhofen. Jahresbericht über die Tätigkeit des Museums der Stadt Schuttenhofen für das Jahr 1944, Sušice [1945], nestr.

¹⁰⁸⁷ SOA Plzeň, mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45, Výslech obviněného, ze dne 16. 5. 1945, nestr.

Závěr

První otázku, kterou se tato práce Muzeum v Sušici a veřejnost snaží zodpovědět, jsou důvody, proč muzeum v Sušici vzniklo dříve než muzea v jiných městech jižních a západních Čech. Odpověď nalézáme v osobnosti Josefa Holíka. Tento učitel měšťanských škol je nezpochybnitelně otcem myšlenky na založení muzea. Důvody, které jej k tomu vedly, je třeba sledovat v jeho špatných zkušenostech s exploatací místních starožitností a jejich vývozu do ciziny, především do oblastí německých, což odporovalo Holíkovu národnímu cítění. Založení muzea mělo vývozu památek zabránit, soustředit je a umožnit jejich ochranu a přístupnost badatelům. Důležitým pro vznik muzea bylo pochopení Holíkova záměru ze strany purkmistra a jeho vstřícný postoj v prvních letech existence muzea. Umístění muzea v provizorních a nedostatečných prostorách není sušickým specifíkem, ale je možné jej identifikovat jako shodný jev většiny muzeí zakládaných ve městech jižních a západních Čech. Shodná je i jistá spontánnost při zakládání, nepromyšlenost a možná jistá bezradnost, což patrně pramení z malých zkušeností s chodem takové instituce. O nepochopení muzejního potenciálu svědčí i malé využití muzea v kontextu reprezentace města. Ta se v podstatě omezuje na marginální zmínky v turistických průvodcích a propagačních brožurách města.

Dále o jisté bezradnosti s muzejní prací svědčí přebírání stanov plzeňského muzea, naprosto nevhodných pro malá regionální muzea. Další poměrně častý shodný prvek, který muzea vykazují, je krize po odchodu generace zakladatelů. Ta pramení pravděpodobně z toho, že zakladatel přistupuje ke „svému“ muzeu více citově a problémy s nedostatečným umístěním, nebo financováním je ochoten překonávat. Druhá generace už ale podobným sentimentem netrpí a problémy muzea u nich vyvolávají frustraci, znásobenou ještě opadnutím zájmu veřejnosti. Shodné rysy lze vysledovat i v otázce získávání vlastních budov, ke kterému zpravidla dochází až ve třicátých letech, kdy je patrná snaha stěhovat muzea do historických budov, které by tak získaly využití a muzea odpovídající prostory. Děje se tak za nemalých finančních obětí měst, která až v průběhu první republiky přebírají financování svých muzeí. V tomto ohledu je možné dát do přímé úměry ochotu daného města financovat muzeum s kvalitou městského muzea, respektive závislost muzea na vstřícném postoji městského zastupitelstva. Zajímavým se ukázalo srovnání muzeí vznikajících v českých a německých městech, přičemž německá muzea nevykazují tolik „dětských nemocí“ jako ta česká. Zdá se, že německá muzea si byla schopná zajistit odpovídající prostory již při svém vzniku a byla ideově vyzrálejší. Bylo by zajímavé porovnat vývoj muzeí v jiných částech Království

Českého a Československa na jazykové hranici a dokázat, zda se jedná o obecný trend, nebo o specifikum šumavských německých muzeí.

Zajímavá zjištění přinesl výzkum dárců a darů. Zde se díky dlouhému časovému období výzkumu podařilo postihnout i obecnější tendence, ať už postupnou emancipaci žen, zanikání řemesel, nebo ústup šňupacího tabáku. Dále bylo zjištěno, že muzeum si vytvořilo stabilní podporu u střední vrstvy měšťanů. V regionu se pak opíralo vesměs o vesnickou inteligenci a majetnější vrstvy. Poměrně významným objevem pak byla naprostá netečnost příslušníků německé národnosti k muzeu v Sušici a omezení jeho sbírkotvorné oblasti pouze na „českou“ část sušického politického okresu. Další výzkum tímto směrem by se mohl ubírat k porovnání sbírkotvorné oblasti muzea v Sušici se sbírkotvornými oblastmi muzeí v českém vnitrozemí, konkrétně pak s muzei v Klatovech, Horažďovicích a Strakonících, čímž by se objevilo možné překrytí sbírkotvorných oblastí, nebo by se naopak vymezila „země nikoho,“ odkud neměli místní potřebu posílat žádné dary.

Nejzajímavějším zjištěním byla nesprávnost hypotézy o muzeu v Sušici jako prostředku prisvojování si Šumavy českými nacionalisty. Tato domněnka byla prověřována z různých úhlů pohledu. V první řadě je překvapivé, že muzeum nebylo po celou dobu existence využito obrannými spolky NJP a Ústřední maticí školskou, které jinak využívaly ke své propagaci jakoukoliv možnost. Přitom se pro tyto spolky nabízelo využití muzea pro prezentaci vlastních úspěchů, potažmo k dokumentaci křivd ze strany Němců. Zvláště překvapivé je to s přihlédnutím k faktu, že někteří pracovníci muzea a jeho kuratoria byly členy těchto spolků, někteří dokonce na vrcholných postech. Na vině je pravděpodobně malá zkušenost s muzejnictvím jako významným a hlavně aktivním činitelem veřejného života. Zdá se, že muzeum bylo chápáno jako skladiště historie, kde jsou uloženy artefakty bez nějakého hlubšího smyslu nebo ideového záměru. Tomu odpovídá i stav samotného muzea, které po značnou dobu své existence ve zkoumaném období skutečně připomínalo spíše otevřený depozitář nebo Kunst komoru, což bylo způsobeno nedostatečnými prostory, ve kterých se nacházelo.

Nedostatečné prostory byly rovněž hlavní příčinou zabraňující pracovníkům muzea uspořádat expozice tematicky. Ty se rovněž mohly stát klíčem k osvojení Šumavy a to hlavně ve vztahu k historické argumentaci. Nejpopulárnější teorií, kterou v historické argumentaci čeští nacionalisté sušického regionu používali, bylo poněmčení významných částí hartmanického a kašperskohorského soudního okresu švábskými Němci až v průběhu a po třicetileté válce. Za

důkazy této teorie považovali archeologické nálezy nebo raně novověké písemné památky psané česky. Proč nedošlo k soustředění těchto důkazů do expozice sušického muzea, je patrně možné vysvětlit tím, že Josef Holík, který k domněnce poněmčení za třicetileté války docházel ve svých historických pojednáních i za použití „důkazního materiálu“ z darů, které do muzea proudily, neměl pro takovou tendenční expozici v muzejní místnosti prostě místo. Jeho nástupci se badatelsky o historii příliš nezajímali a jejich hlavní náplní práce se stalo zabránění zániku muzea. Kajetán Turek, který opět začal muzeum využívat i badatelsky, patrně chápal podstatu muzea jinak než jeho zakladatel Josef Holík. Pokud Holík zamýšlel muzeum jako regionální, Kajetán Turek jeho ideu posunul téměř výhradně na muzeum městské. Dobře o tom vypovídají právě dlouhodobé expozice, které se vlivem postupného zlepšování prostorové situace muzea podařilo Turkovi sestavit. Regionální tematika mezi nimi téměř úplně chybí. Nejmarkantněji je to vidět na přírodovědných expozicích, jež by byly pro zobrazení Šumavy jako prostoru, který muzeum ve svých sbírkách reflektuje, nejvhodnější. Jejich uspokojivé znázornění nebylo zdárně dokončeno ani po přestěhování muzea do vlastní budovy. V tomto ohledu je třeba opět přihlídnout k německým muzeím v Kašperských Horách a Horní Plané, kde byly šumavské expozice významně zastoupeny.

Další důvod, proč se Šumava nedočkala v sušickém muzeu důkladnější reflexe, by mohl souviset i s hypotézou nefunkčnosti sušického politického okresu jako jednotného regionu. K ověření tohoto předpokladu bylo třeba studovat širší nacionální poměry v sušickém politickém okrese. Na základě toho se ukázalo, že zvláště v krizových situacích byla soudržnost sušického politického okresu velmi malá. V podstatě se rozpadal po jazykové hranici na dva samostatné regiony. Český region za své kulturní centrum považoval českou Sušici a ideově se identifikoval s Prácheňskem nebo svou identitu chápal jako Pošumaví. Německý region za své kulturní centrum považoval Kašperské Hory a svou identitu definoval jako Šumavu, nebo lépe snad jako Böhmerwald. Němci patrně nesouhlasili se svou podřízeností k české Sušici. Odstředivé tendence vyvěraly na povrch ve vyhrocených situacích, které často souvisely s rozpoutáním násilí.

Kulturní bipolaritu sušického politického okresu dokládají i sbírkotvorné oblasti sušického a kašperskohorského muzea, které se v podstatě vymezily podle národnostního klíče. Geografická vzdálenost od muzea nebyla pro dárce žádnou potíží a vždy preferoval obdarování muzea své národnosti. Zdá se, že takovéto rozdělení okresu na dva kulturní regiony mělo poměrně hluboké kořeny a bylo všeobecně akceptováno. Dokládají to v podstatě i názvy dvou hlavních „nacionálních harcovníků“ – obranných spolků Národní

jednoty pošumavské a Böhmerwaldbundu – šumavského svazu. Ty již svým názvem jasně definují oblast, kterou hodlají „bránit.“ Přes hysterické předpovědi poněmčení, nebo naopak počestění území se jazyková hranice během zkoumaného období příliš neposunula. Ke změnám docházelo v podstatě pouze na jazykové hranici, což byl pás vesnic a osad, ve kterých byly obě národnosti zastoupené. Zde také obranné spolky vyvíjely největší aktivitu. V ostatních částech okresu, kde bylo osídlení jednou národností dominantní, k aktivitám druhé strany prakticky nedocházelo, tyto části byly buď „beznadějně české,“ nebo „beznadějně německé.“ Proto byl patrně důraz na zobrazení Šumavy v Sušickém muzeu minimální, neboť byla vnímána jako „beznadějně německá“, tudíž „jejich“ – Němců, kdežto za „naše“ – české bylo považováno Pošumaví. Takovéto vnímání regionu, který se rozkládá kolem Sušice, je dnes již dávno minulostí, stejně jako nacionalismus ve své klasické podobě, který ve zkoumaném období dominoval.

Prameny a literatura

Prameny nevydané

Archiv Národního muzea

Svaz československých muzeí, karton č. 46.

Muzeum Šumavy v Sušici

Sign., D97/1, Došlá korespondence 1880-2010.

Sign., D97/2, Koncepty odeslané korespondence 1880-1945.

Sign., D 97/4, Protokoly ze schůzí muzejního kuratoria 1894-1924.

Sign., D 97/40, Návštěvní knihy 1906-2014.

Sign., D 97/3, Koncepty dotazníků o stavu muzea ústředním institucím 1905-1992.

Sign., D 97/43, Personální záležitosti muzea 1941-1989.

Sign., D 97/4, Výroční zprávy o činnosti muzea 1912-1993,

Sign., D 97/5, Soupisy předmětů muzeu darovaných 1907-1941.

Sign., D 97/6, Koncepty peněžních příjmů a vydání, účty, inventární soupisy provozních prostor muzea 1907-2010.

Sign., D 97/7, Tiskoviny, [1894] – 1994.

Sign., D 97/10, Koncepty a čistopisy zpráv o muzeu do regionálního tisku 1912-1973.

Sign., D97/9, Různé, 1877 -1913.

Sign., D 97/11, Různé reklamní tiskoviny došlé muzeu v Sušici 1910-1942.

Sign., D 97/13, Adaptace domu čp. 40/I (starého děkanství) na muzeum 1935-1937.

Sign., D 574/1, Paměti stavitele Karla Houry, [1985].

Sign., P 92/4, Rukopis, MAŠTOVSKÝ, Vojtěch, *Poznámky z dob žití svého*, 1915.

Detašované pracoviště Kašperské Hory, č. 2048, *Findlaufsprotokol von alt. sachen aller ort., Kašperské Hory 1934-1941*, [Kniha dárců], nestr.

Státní oblastní archiv Plzeň

Mimořádný lidový soud Klatovy, sign. Ls11/45.

Státní okresní archiv Klatovy

Holík Josef, (osobní pozůstalost), nezpracovaný fond.

Turek Kajetán, (osobní pozůstalost), nezpracovaný fond.

Reálné gymnázium Sušice, Pamětní kniha.

Přimda Tomáš, (osobní pozůstalost), nezpracovaný fond.

Archiv města Sušice, nezpracovaný fond.

- Sign. 99, Zápisy městské rady 19. 1. 1927 – 2. 3. 1931.
- Sign. 100, Zápisy městské rady 23. 3. 1931 – 30. 5. 1938.
- Sign. 102, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva a rady 16. 1. 1864 – 30. 12. 1884.
- Sign. 103, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 13. 1. 1883 – 30. 12. 1890.
- Sign. 105, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 28. 2. 1891 – 29. 12. 1896.
- Sign. 106, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 19. 1. 1897 – 27. 12. 1900.
- Sign. 107, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 8. 3. 1901 – 19. 12. 1905.
- Sign. 110, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 24. 11. 1922 – 3. 1. 1927.
- Sign. 111, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 10. 1. 1927 – 18. 2. 1931.
- Sign. 112, Zápisy ze schůzí městského zastupitelstva 13. 3. 1931 – 20. 5. 1938.
- Kronika od r. 1851 do r. 1900.
- Kronika 1915-1925, *Pamětní kniha obce královského města Sušice*.
- Kronika města Sušice 1926 -1936, *II. kronika král. města Sušice*.

Prameny vydané

Der Erzähler aus dem Böhmerwald, Lokal und Unterhaltungsblatt für die Gerichts-Bezirke Schüttenhofen, Hartmanitz und Bergreichenstein 2, 1881.

Farní věstník, sušického vikariátu 13, 1931.

Klatovské listy, týdeník věnovaný zájmům občanským, poučení a zábavě 1 – 11, 1882 – 1892.

Posel ze Sušice, Časopis pro zábavu a ponaučení 1 - 12, 1879 – 1891.

Stráž Pošumaví, orgán Československé strany lidové pro okresy Sušice, Klatovy, Domažlice, Nová Kdyně, Horažďovice, Plánice, Volyně, Vimperk, Nýrsko, Horšův Týn, Hory Kašperské 2, 1923.

Sušické listy, Místní orgán Československé národní demokracie 1918-1938; List národního souručenství, 1 – 24, 1938-1941.

Sušické noviny, Časopis pro zábavu a ponaučení 1 – 3, 1891 – 1893.

Svatobor, Časopis pro zábavu a ponaučení 1 – 34, 1881 – 1915.

Šumavan, týdeník pro zábavu a ponaučení 13 - 25, 1880 – 1892.

Literatura

AUERHAN, Jan a kol. *Česká politika. Díl 5, Kulturní, zvláště školské úkoly české politiky*, Praha 1913.

BERÁNKOVÁ Marie a kol., *Historie a současnost podnikání na Klatovsku, Sušicku a Horažďovicku*, Žehušice 2001.

BOROVSKÝ, František, Adolf, – KREJČÍ, Jan, (ed.). *Řivnáčův průvodce po Šumavě, zevrubný popis celé Šumavy, jejích svahů, blízkých důležitých měst a krajín a pohoří Novohradského, Šumava před sto dvaceti lety*, Praha 2000.

ČERMÁK, Kliment, *O muzeích městských a okresních*, Čáslav 1886.

FRIEDL, Antonín, (ed.), *Sušice: letovisko a horské klimatické místo šumavské*, Sušice, [1932].

FRIEDL, Antonín, *Sušice a okolí, procházky, vycházky a výlety*, Sušice 1929.

FRÝDA, František, *Západočeské muzeum v Plzni 1878 – 2008*, Plzeň 2008.

GABRIEL, Josef Ambrož, *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*, Praha 1868.

GELLNER, Ernest André, *Nacionalismus*, Brno 2003.

GRUND, Josef, *Sušicko a boj za samostatnost*, Sušice 1933.

HAVRÁNEK, Bohuslav, (ed.) a kol, *Slovník spisovného jazyka českého III. díl R – U*,

HLEDÍKOVÁ, Zdeňka, – JANÁK, Jan - DOBEŠ, Jan, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2007.

HOBSBAWM, Eric, John, *Národy a nacionalismus od roku 1780*, Brno 2000.

HOSMAN, Josef, *Dějiny škol měšťanských v Sušici*, Sušice 1927.

HOSTAŠ, Karel, – VANĚK, Ferdinand, *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XII, Politický okres Sušický*, Praha 1900.

HROCH, Miroslav, (ed.), *Pohledy na národ a nacionalismus, čítanka textů*, Praha 2003.

HROCH, Miroslav, *Národy nejsou dílem náhody, příčiny a předpoklady utváření moderních evropských národů*, Praha 2009.

CHOVÍT, Václav, *Kroniky a kronikáři města Sušice 1850 -1995*, Sušice 1995.

JIRSOVÁ, Blanka, *Počátky muzejnictví ve Strakonících, Písku a Vodňanech, České Budějovice 2008*, Diplomová práce, Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, Fakulta filozofická,

JUDSON, Pieter M, *Guardians of the nation, activists on the language frontiers of imperial Austria*, Cambridge 2006.

KAFKA, Josef, *Kafkův ilustrovaný průvodce po království českém III., Šumava a Pošumaví*, Praha 1912.

KAZIMOUR, Josef, *Návod k vedení pamětních knih*, Praha 1920.

KOLLIBABE, Hans, *Führer durch die königliche freie Goldbergstadt Bergreichenstein und ihre Umgebung*, Kašperské Hory, s. d.

KURZ, Vilém, *Chov selské ovce v Čechách podle historických zpráv*, Sušice 1934. (=Publikace městského musea v Sušici, 10).

LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012.

LHOTÁK, Jan. *Od Slovanské lípy ke Svatoboru, prvních šedesát let pěveckého spolku v Sušici (1860-1920)*, Sušice 2010.

MALOCH, František, *Ke kolébce zlatonosné Otavy*, Sušice 1934. (=Publikace městského musea v Sušici, 9).

MATYÁŠOVÁ, Jitka, *Josef Ambrož Gabriel: (zakladatel české regionální historiografie na Sušicku)*, Praha 2006. Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Fakulta pedagogická, Katedra dějin a didaktiky dějepisu.

NEDOROST, Libor, *Češi v první světové válce, 2. díl, na frontách velké války*, Praha 2006.

PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, díl 2. Od roku 1253 až do roku 1403*, Praha 1939.

PALACKÝ, František, *Dějiny národu českého v Čechách a v Moravě, díl I. Od prvověkosti až do roku 1253*, Praha 1939.

Pamětní spis o utrpení Čechů a násilnostech německých, páchaných na české menšině v Horách Kašperských ve dnech 6. až 12. září 1908, Praha 1908.

PETRÁŠ, Jiří, *Jihočeské muzeum. Historie a sbírky*, České Budějovice 2003.

POKORNÝ, Milan, – KŘÍŽ, Martin, *Obrázky ze staré Sušice*, Klatovy 2003.

PROCHÁZKA, František (red.), *65 let střední školy v Sušici 1606-1971*, Sušice 1971.

PŘIMDA, Tomáš, *Odborný učitel Josef Holík: historická pojednání, opatřil a opsal říd. učít. v. v. Tomáš Přimda*, Klatovy 1926.

REBSTÖCK, Radovan – ŘEZNÍČKOVÁ, Zdeňka, *Sušice světla a stíny náměstí*, Sušice 2003.

REBSTÖCK, Radovan – ŘEZNÍČKOVÁ, Zdeňka, *Sušice objektivem 20. Století*, Sušice 2003.

REDAKCE, *Průvodce po Sušicku*, Praha 1902.

ŠPĚT, Jiří, *Přehled vývoje českého muzejnictví I. (do roku 1945)*, Brno 2003.

ŠVEJCAR, Ladislav, *Průvodce Šumavou a Pošumavím*, České Budějovice 1923.

TUREK, Kajetán, *Čtyřicet let městského muzea v Sušici, Sušice 1920*, (= Publikace městského muzea v Sušici, 1).

TUREK, Kajetán, *Dějiny veřejné péče o chudé v Sušici*, Sušice 1937. (= Publikace městského muzea v Sušici, 14, [15]).

TUREK, Kajetán, *Městské museum ve vlastní budově, Sušice 1938*. (= Publikace městského muzea v Sušici, 16).

TUREK, Kajetán, *Požáry města Sušice od 15. století*, Sušice 1929. (= Publikace městského muzea v Sušici, 3).

TUREK, Kajetán, *Prof. Dr. Masaryk poslancem za Sušici*, Sušice 1935. (= Publikace městského muzea v Sušici, 11).

TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1932*, Sušice 1932. (= Publikace městského muzea v Sušici, 8).

TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea a zemědělského oddělení za rok 1931*, Sušice 1932. (= Publikace městského muzea v Sušici, 7).

TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1929*, Sušice 1930. (= Publikace městského muzea v Sušici, 5).

TUREK, Kajetán, *Ročenka městského muzea za rok 1936*, Sušice 1936. (= Publikace městského muzea v Sušici, 14).

TUREK, Kajetán, *Sušice historie města a turistické výlety do okolí*, Sušice 1924.

TUREK, Kajetán, *Sušické ryby na stole krále českého, rybníční hospodářství městské a umělý chov pstruhů a lososů*, Sušice 1935. (= Publikace městského muzea v Sušici, 12).

TUREK, Kajetán, *Věž děkanského kostela sv. Václava v Sušici*, Sušice 1927. (= Publikace městského muzea v Sušici, 4).

TUREK, Kajetán, *Zpráva o činnosti muzea za rok 1930*, [Ročenka městského muzea za rok 1930], Sušice 1931. (= Publikace městského muzea v Sušici, 6).

TUREK, Lubomír, *Ročenka městského muzea v Sušici za rok 1935*, Sušice 1935. (= Publikace městského muzea v Sušici, 13).

TUREK, Luboš, *Vývoj zapalovací techniky od křesadla k sirce*, TUREK, Kajetán, *Sociální péče o dělníky továren na sirky v Sušici v letech 1850-1890*, Sušice 1940. (= Publikace městského muzea v Sušici, 17).

Vilímkův Průvodce Šumavou, Cestovní rádce po Šumavě, Českém Lese a Novohradských Horách pro turisty a cyklisty, Praha [1905].

WEGER, Josef, *Dějiny c. k. vyšší státní reálky v Sušici a stavba nové budovy*, Sušice 1912.

Sborníky

BENEDIKT, Jan, *Historie klatovského muzea v letech 1882 – 1945*, in: *Sborník prací z historie a dějin umění 2*, Klatovy, 2003, str. (89 – 120).

BENEŠ, Antonín, *Slovanský řadový hřbitov v Sušici*, in: HORPENIJAK, Vladimír, *Sborník vlastivědných prací o Šumavě: k 650. výročí města Kašperské Hory*, Kašperské Hory 1980, str. (25 – 38).

FARTÁK, Josef, *Hloubkovi letci nad Sušickem*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. (94 – 99).

HAAS, Josef, *Politická persekuce na Sušicku v době nesvobody*, in: HALLA, Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. (70 – 78).

HORPENIJAK, Vladimír, *O Kašperskohorské reálce*, in: PRINC, Pavel (red.), *Almanach, Gymnázium Sušice 1906-1996*, Sušice 1996, str. (23 – 27).

HORPENIJAK, Vladimír, *Vlastivědné muzeum v Kašperských Horách do roku 1945*, in: HORPENIAK, Vladimír, – ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka, *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy - VI*. Klatovy 2001, (85 – 96).

HOURA, Karel, *Nové děkanství v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice. Čtyřicátá devátá účetní zpráva 1934*, Sušice 1935, str. (44 – 46).

HOURA, Karel, *Úprava budovy muzea města Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. (56 – 60).

JANÁK, Antonín, *Jak se v Sušici soudilo a trestalo za starých časů*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá pátá účetní zpráva za rok 1940*, Sušice 1941, str. (29 – 35).

JANÁK, Antonín, *Kapucínský klášter v Sušici (Krátká historie o jeho počátcích, významu a klášterní knihovně)*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938, str. (72 – 85).

JANÁK, Antonín, *Městské muzeum a archiv v Sušici v osvobozené republice*, in: HALLA, Václav (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. (111 – 113).

JANÁK, Antonín, *Rozacínovský dům, Rodopisná studie sušického rodu Rosacínů z Karlšperka*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá pátá účetní zpráva za rok 1940*, Sušice 1941, str. (29 – 35).

JANÁK, Antonín, *Staré děkanství – Voprchovský dům (rodopisná studie sušických Voprchů z Feldenštejna a Uračova)*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá účetní zpráva za rok 1935*, Sušice 1936, str. (107 – 114).

JANÁK, Antonín, *Sušicko po Bílé hoře*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá čtvrtá účetní zpráva za rok 1939*, Sušice 1939, str. (36 – 42).

JANÁK, Antonín, *Z místopisu staré Sušice*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá první účetní zpráva za rok 1936*, Sušice 1937, str. (44 – 56).

JELÍNEK, Petr, *Šumavské muzeum v Horní Plané jako vrcholná forma německé spolkové činnosti na jihovýchodní Šumavě v kontextu vývoje spolkového života v 19. a 20. století*, in: BÜRGER, Martin, (ed.), *Šumava v proměnách času*, Horní Planá 2014, str. (45 – 63).

KOPAČ, Antonín, *Slet sokolské župy šumavské v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice, padesátá druhá účetní zpráva za rok 1937*, Sušice 1938, str. (61 – 65).

KOT, Alois (red.), *Sborník Sušicka, Vlastivědné dílo 1938*, Sušice 1939.

KOUTNÁ, Jana, *Historie vzniku a působení muzea v Domažlicích*, in: *Sborník Muzea Chodska v Domažlicích*, Domažlice, 1997, str. (28 – 31).

LHOTÁK, Jan, *130 let muzejní práce v Sušici 1*, in: LHOTÁK, Jan, *Vlastivědný sborník muzea Šumavy VII.*, Sušice 2011, str. (7 – 72).

LHOTÁK, Jan, *Soupis představitelů obecní samosprávy v Sušici za léta 1850-2010*, in: *Minulostí západočeského kraje 48*, 2013, str. (229 – 268).

PINKAS, Antonín, *Vojenský odboj v Sušici*, in: HALLA, Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947 str. (107 – 109).

PRANTL, Ferdinand, *Ilegální činnost na Sušicku*, in: HALLA, Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939 – 1945*, Sušice 1947, str. (62 – 70).

PROCHÁZKA, Josef, *60 let místního tisku v Sušici*, in: *Padesátá třetí účetní zpráva za rok 1939*, Sušice 1940, str. (24 – 29).

SALÁŠEK, Rudolf, *Vznik a rozvoj elektrárny města Sušice od roku 1897 do roku 1934*, in: HALA, Václav, *Spořitelna města Sušice, čtyřicátá osmá účetní zpráva*, Sušice 1933, str. (39 – 42).

SMETANOVÁ, Jaroslava, *Národní jednota pošumavská v Sušici a její vliv na smíšená území v soudním okrese Sušice 1884-1914*, in: LHOTÁK, Jan, *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy VIII.*, Sušice 2014, str. (327 – 340).

STARÝ, Václav, *K dějinám muzea v Prachaticích*, in: KUBŮ, František (red.), *Zlatá stezka, Sborník Prachatického muzea*, Prachatice 1994, str. (11 – 23).

ŠEBESTA, Josef (red.), *Pošumaví, sborník původních prací odboru Národní Jednoty Pošumavské v Sušici*, Praha [1898, nebo 1899].

TUREK, Kajetán, *Dějiny rodu Uhlů a hotelu Svatobor v Sušici*, in: *Čtyřicátá šestá účetní zpráva Spořitelny města Sušice za rok 1931*, Sušice 1932, str. (38 – 50).

TUREK, Kajetán, *Kaple Anděla Strážce v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice. Padesátá účetní zpráva 1935*, Sušice 1936, str. (95 – 105).

TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. (42 – 56).

TUREK, Kajetán, *Technické sbírky městského muzea v Sušici*, in: VONDRUŠKA, Miloš, (red.), *Jihočeská technická práce*, České Budějovice 1938, str. (79 – 80).

TUREK, Kajetán, *Trochu vzpomínek na Čeňka Zibrta*, in: *Český lid: sborník věnovaný studiu lidu českého v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a na Slovensku 32*, Praha 1932, str. (108 – 111).

VOHRADSKÝ, Václav, (red.), *Pošumavím k Chodsku, Kulturní obraz kraje*, Klatovy 1940.

VRABEC, Vladimír, *Páter hymenopterolog, (o díle P. Aug. Kubese)*, in: *Archivní prameny Kolínska*, Kolín 1993, str. (40 – 42).

Internetové zdroje

ČADA, Václav, Přednáškové texty z geodézie, Výškové základy v ČR, [<http://gis.zcu.cz/studium/gen1/html/ch10.html>], gis.zcu. cz, citováno dne 14. 7. 2015.

Historický vývoj muzea v Domažlicích, [<http://www.muzeum-chodska.com/cz/muzeum-chodska/historicky-vyvoj-muzea-v-domazlicich>], Muzeum Chodska v Domažlicích, citováno dne 14. 7. 2015.

Historie muzea, [<http://www.ckvb.cz/muzeum/uvod-muzeum/>], Centrum kultury a vzdělávání Blatná, citováno dne 14. 7. 2015.

MÁRA, František – VÍCH, Jan, *Dějiny městečka Kolinec díl II. Čp. 15.*, [<http://www.kolinec.eu/pisemnosti/cp/cp15.htm>], Kolinec.eu 2007.

Městské muzeum, [http://www.muzeumhd.cz/?lang=cz&action=muzeum_cz], Městské muzeum Horažďovice, citováno dne 14. 7. 2015.

O muzeu, [<http://muzeum-volyne.cz/>], Městské muzeum ve Volyni, citováno dne 14. 7. 2015.

Prácheňské muzeum, [http://www.prachenskemuzeum.cz/index.php?option=com_content&task=view&id=60&Itemid=93], Prácheňské muzeum v Písku, citováno dne 14. 7. 2015.

ŘEZNÍČKOVÁ, Zdeňka, *Historie muzea*, [http://muzeum.sumava.net/?page_id=189], Muzeum Šumavy Sušice, citováno dne 14. 7. 2015.

Volby do parlamentu Československé republiky 1935, [https://cs.wikipedia.org/wiki/Volby_do_parlamentu_%C4%8Ceskoslovensk%C3%A9_republiky_1935], cs.wikipedia.org, citováno dne 14. 7. 2015.

II. vojenské (Františkovo) mapování - Čechy, mapový list W_15_V
[http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=2vm&map_region=ce&map_list=W_15_V], Laboratoř geoinformatiky UJEP.

III. vojenské mapování - 1 : 75 000, mapový list 4351,
[http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=3vm&map_region=75&map_list=4351], Laboratoř geoinformatiky UJEP.

III. vojenské mapování - 1 : 75 000, mapový list 4451,
[http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=3vm&map_region=75&map_list=4451], Laboratoř geoinformatiky UJEP.

III. vojenské mapování - 1 : 75 000, mapový list 4250,
[http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?z_height=330&lang=cs&z_width=700&z_newwin=1&map_root=3vm&map_region=75&map_list=4451], Laboratoř geoinformatiky UJEP.

Seznam příloh

Příloha 1.

Seznam předmětů pro Národopisnou výstavu v Praze v roce 1895, MŠ. D97/9, Seznam předmětů určených pro národopisnou výstavu, s. d. nestr.

Příloha 2.

Přehled publikací vydaných muzeem v Sušici ve zkoumaném období.

Příloha 3.

Mapy dárců pro muzea v Sušici a Kašperských Horách. Použita mapa: HERŠT, Václav, *Mapa politického okresu sušického s vyznačením území zabraného Němci v letech 1938 – 1945*, in: HALLA, Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, str. 121. Upraveno.

Příloha 4.

1. fotografie: Josef Holík zakladatel muzea (1880 - 1892). Foto G. A. Quast 80. léta 19. století.
2. fotografie: Augustin Kubeš ředitel muzea v letech 1894 – 1896. Foto Archiv Provincalátu kapucínů v Praze.
3. fotografie: Jan Taul jednatel muzea v letech 1894 – 1904. Foto Rodový archiv rodiny Seidlů.
4. fotografie: Vojtěch Maš'ovský ředitel muzea v letech 1906 – 1909 a 1912 – 1915. Foto Chr. Šmidt, MŠ. sign. IX. 2 A 28/2
5. fotografie: Karel Kramář ředitel muzea v letech 1909 – 1912. MŠ. sign. FB. 131.
6. fotografie: Antonín Friedl ředitel muzea v letech 1919- 1922. Foto in: LHOTÁK, Jan – PACHNER, Jaroslav – RAZÍM, Vladislav, *Památky města Sušice*, Sušice 2012, str. 550.
7. fotografie: Kajetán Turek kustod, jednatel a ředitel muzea v letech 1912 – 1942. Rodinný archiv Jiřího Turka Černovice.
8. fotografie: Lubomír Turek ředitel muzea v letech 1942 – 1945. Foto in: HALLA Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, nestr. obrazová příloha.
9. fotografie: Antonín Janák ředitel muzea v letech 1945 – 1950. Foto Jaroslav Javůrek, 1941, Gymnázium Sušice.
10. fotografie: Karel Houra architekt projektu rekonstrukce budovy muzea. Foto in: TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 53.
11. fotografie: Radnice města Sušice, umístění muzea 1880 – 1935. Foto in: FRIEDL, Antonín, (red.) Sušice, letovisko a horské klimatické místo šumavské, Sušice, [1932], nestr.
12. fotografie: Budova muzea (starého děkanství). Foto in: FRIEDL, Antonín, (red.) Sušice, letovisko a horské klimatické místo šumavské, Sušice, [1932], nestr.
13. fotografie: Jiný pohled na budovu muzea. Foto in: HOURA, Karel, *Nové děkanství v Sušici*, in: *Spořitelna města Sušice. Čtyřicátá devátá účetní zpráva 1934*, Sušice 1935, nestr. příloha.

14. fotografie: Část cínového pokladu, ze sbírek muzea. Foto in: FRIEDL, Antonín, (red.) Sušice, letovisko a horské klimatické místo šumavské, Sušice, [1932].
15. fotografie: Zadní trakt budovy muzea. Foto in: TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 47.
16. fotografie: Interiér muzea, bývalý mashaus. TUREK, Kajetán, *Městské muzeum ve vlastní budově*, in: *Spořitelna města Sušice, Padesátá druhá účetní zpráva 1937*, Sušice 1938, str. 43.
17. fotografie: Výstava obrazů Bedřicha Anderleho. MŠ Sušice, sign. E 217/1.
18. fotografie: Výstava k výročí W. A. Mozarta 1941. MŠ. sign. D97/10.
19. fotografie: Osvození ruští zajatci v květnu 1945. Foto in: HALLA Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, nestr. obrazová příloha.
20. fotografie: Slavnostní odhalení pamětní desky k osvobození Sušice americkou armádou. Foto in: HALLA Václav, (red.), *Sušicko za okupace 1939-1945*, Sušice 1947, nestr. obrazová příloha.

